

Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə
*with the support of the **Heydar Aliyev** Foundation*

Vidadi Muradov

AZƏRBAYCAN XALÇALARI QARABAĞ QRUPU

BAKI - "ELM" - 2010

Vidadi Muradov

85.12 (5 Aze)
A 99

AZERBAIJANI CARPETS GARABAGH GROUP

1845
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
İşlər İdarəsi
PREZİDENT KİTABXANASI
BAKU - "ELM" - 2010

Elmi redaktor: **Kübra Əliyeva**
sənətşünaslıq doktoru, professor

Rəyçilər: **Havva Məmmədova**
millət vəkili, tarix elmləri namizədi

Asya Şirəliyeva
L. Kərimov adına Azərbaycan Xalçası və Xalq Tətbiqi Sənəti Dövlət Muzeyinin direktor müavini

Tərcüməçi: **Yalçın Səlimov**

Dizayn: **Səbuhi Hüseynov**

Vidadi Muradov. Azərbaycan xalçaları. Qarabağ qrupu. Bakı: Elm, 2010, 272 s.

"Azərbaycan xalçaları bütün məktəbləri ilə" adlı böyük layihədən olan bu kitab Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Qarabağ xalçaçılıq məktəbinə həsr edilmişdir. Kitabda Qarabağın keçirdiyi tarixi inkişaf yolu, burada xalçaçılığın təşəkkülü, onun inkişafı mərhələləri, seçiyəvi xüsusiyyətləri əksini tapmışdır. Qarabağ xalçaçılıq məktəbi haqqında tam təsvir əldə etmək üçün nadir xalçalardan ibarət illüstrativ materiallar verilmişdir. Onun əsas hissəsini "Azər-İlmə" MMC-nin "Sehrli ildəmələr" qalereyasının tarixi Qarabağ xalçaları kolleksiyası və tarixi ənənə əsasında, bilavasitə "Azər-İlmə"də toxunan xalçalar təşkil edir. Təqdim olunan hər bir tarixi xalçanın təsviri və texniki göstəriciləri verilmişdir. Kitabda verilmiş bütün materiallar Qarabağın Azərbaycanın tərkib hissəsi olduğunu, Qarabağın Azərbaycan tarixi və mədəniyyətinin üzvü hissəsi olduğunu bir daha təsdiq edir. Kitabdan Azərbaycan xalçalarına maraq göstərən və bütün təbəqədən olan oxucular istifadə edə bilər.

Editor: **Kubra Aliyeva**
Doctor of Arts, Professor

Reviewer: **Havva Mammadova**
Member of the Azerbaijan Parliament, candidate of history science

Asya Shiraliyeva
Deputy director,
Azerbaijani Carpet and Folk Applied Arts State Museum

Translator: **Yalchin Salimov**

Design: **Sabuhi Huseynov**

Vidadi Muradov. Azerbaijani Carpets. Garabagh Group. Baku: Elm, 2010, 272 p.

This book, as a part of the large project "Azerbaijani Carpet Schools", is devoted to Garabagh carpets of Azerbaijan. The publication concerns the history of Garabagh and carpet-weaving development in this region. The book is supplied with a great deal of illustrations of Garabagh carpets. The basic resource for the illustrations is a large collection of historical Garabagh carpets from the "Magic Knots" Gallery, as well as carpets produced by Azer-Ilme and pieces from foreign collections. All the historical carpets from the Gallery are provided with their minute technical characteristics. The book also shows that Garabagh is an essential historical and cultural part of Azerbaijan. The book is intended for carpet collectors and amateurs, as well as the general public.

ISBN 978-9952-453-35-5

4903000000
655(07)-2010

© Vidadi Muradov

MÜNDƏRİCAT/ CONTENTS

Böyük layihə: Azərbaycan xalçaları bütün məktəbləri ilə.....	7
<i>The Large-scale Project: "Azerbaijani Carpet Schools"</i>	35
Azərbaycanın Qarabağ bölgəsi: tarixi очерк.....	13
<i>The Garabagh Region of Azerbaijan: A Historical Sketch</i>	39
Qarabağ xalçaları: tarixdən bu günə	23
<i>Garabagh Carpets: Their Past and Present</i>	49
Qarabağda toxunmuş xalçalar və ipək tikmələr dünya muzeylərində və şəxsi kolleksiyalarda.....	59
<i>Garabagh Carpets and Silk Embroideries in the World Museums and Private Collections</i>	59
"Azər-İlmə" MMC-nin "Sehrli ildəmələr" qalereyasının Qarabağ xalçaları kolleksiyasından.....	87
<i>Garabagh Carpets in the Azer-Ilme Ltd "Magic Knots" Gallery's Collection</i>	87
"Azər-İlmə" də toxunan Qarabağ xalçaları.....	237
<i>Garabagh Carpets produced by Azer-Ilme Ltd</i>	237
Bibliografiya	269
<i>Bibliography</i>	269

BÖYÜK LAYIHƏ

Azərbaycan xalçaları bütün məktəbləri ilə

Qədim və zəngin tarixə malik olan Azərbaycan mədəniyyəti Ulu öndər Heydər Əliyevin qayğısı ilə yeni zirvələrə yüksəldi. Heydər Əliyev Azərbaycan mədəniyyətinin, istisnasız olaraq onun bütün sahələrinin, tarixi ənənələr nəzərə alınmaqla, müasir inkişaf konsepsiyasını müəyyənləşdirmişdir. Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyev Ulu öndərin dövlətçilik siyasətini, o cümlədən mədəniyyət sahəsində siyasətini uğurla davam etdirir.

Ulu öndərin həmişəyaşar ideyalarının həyata keçirilməsində onun adını daşıyan Heydər Əliyev fondu misilsiz rola malikdir. Heydər Əliyev fondu YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, millət vəkili Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərliyi ilə Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafı sahəsində də uğurlu layihələrə imza atmışdır. Azərbaycan muğamının dünya səviyyəsində tanınmasına nail olunmuş, YUNESKO xətti ilə "Qarabağ xanəndələri" albumu buraxılmışdır. Bakıda Beynəlxalq Muğam Mərkəzi açılmış, burada ilk beynəlxalq Muğam festivalı keçirilmişdir. Azərbaycanın Şirvanşahlar sarayı, Atəşgah və Qobustan kimi nadir tarixi abidələri YUNESKO-nun "Dünya mədəni irs" siyahısına daxil edilmişdir.

Azərbaycan dövlətinin mədəniyyət sahəsində siyasətində xalçaçılığa münasibət də xüsusi yer tutur. Prezident İlham Əliyev 2004-cü il dekabrın 7-də "Azərbaycan xalça sənətinin qorunması və inkişaf etdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanununu təsdiq etmişdir. Qanunda göstərilir ki, "Azərbaycan xalçası Azərbaycan xalqının maddi və mənəvi sərvətidir, intellektual fəaliyyətin nəticəsi olub, xalqın estetik dünyagörüşünü və mədəni identikliyinə əks etdirir".

Prezident İlham Əliyev bu qanunun təsdiqindən az müddət sonra, 2005-ci il fevralın 7-də "Azərbaycan xalça sənətinin qorunması və inkişaf etdirilməsi

haqqında" Azərbaycan respublikasının qanununun tətbiq edilməsi barədə fərman imzalamışdır. Bu sənədlər Azərbaycanda xalçaçılığın inkişaf tarixində yeni səhifə açmaqla, onun daha da inkişafına misilsiz töhfə vermişdir.

Azərbaycan Respublikasında xalça sənətinin nailiyyətlərinin təbliği də diqqət mərkəzindədir. Prezident İlham Əliyev 2006-cı il martın 18-də Respublika Muzey Mərkəzində olarkən əvvəlcə Azərbaycan Xalçası və Xalq Tətbiqi Sənəti Dövlət Muzeyinin fondunda saxlanan xalçalara və buradakı şəraitə baxmış, sonra çox mühüm bir ideya irəli sürmüşdür. O, demişdir ki, bu muzeyin ayrıca binası olmalıdır. Çünki xalça muzeyi doğrudan da dünyada yeganə muzeylərdəndir. Prezident İlham Əliyev bu ideyanın həyata keçirilməsinə qayğı ilə yanaşmış, onun iştirakı ilə 2008-ci il may ayının 15-də Dənizkənarı Milli Parkın ərazisində Azərbaycan Xalçası və Xalq Tətbiqi Sənəti Dövlət Muzeyi binasının təməlqoyma mərasimi olmuşdur. Prezidentin Azərbaycanda xalçaçılığın inkişafına və təbliğinə diqqətinin nəticəsidir ki, o, bütün işləri daim nəzarətdə saxlayır və həyata keçirilməsini təmin edir. Bunun nəticəsidir ki, o, xanımı Mehriban Əliyeva ilə birgə 2009-cu il dekabrın 1-də muzey üçün inşa edilən binada tikinti işlərinin gedişi ilə tanış olmuşdur.

Prezident İlham Əliyevin Azərbaycanda xalçaçılığın inkişafına diqqət və qayğısı Azərbaycan xalçasının YUNESKO-nun Qeyri-maddi Mədəni İrs üzrə Repräsentativ Siyahısına daxil edilməsi sahəsində görülən işlərə də böyük dəstək olub, Azərbaycan xalçaçıları qarşısında da yeni yaradıcılıq üföqləri açır.

"Azər-İlmə" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyət ("Azər-İlmə" MMC) Prezident İlham Əliyevin və Heydər Əliyev Fondunun Azərbaycan mədəniyyətinin, o cümlədən xalçaçılığın inkişaf etdirilməsi sahəsindəki fəaliyyətini yüksək qiymətləndirmiş, bu tarixi missiyanın yerinə yetirilməsində fəal iştirak etmişdir. Bu sahədə bir sıra əsaslı layihələr həyata keçirilmişdir. Bəzi layihələr isə həyata keçirilmək üçün hazırdır. Onların arasında təqdim olunan "Azərbaycan xalçaları bütün məktəbləri ilə" adlı böyük layihə xüsusi yer tutur. Layihə Azərbaycan xalçaçılığının bütün məktəblərini ehtiva edən fundamental nəşrlərin reallaşdırılmasını, "Azər-İlmə" MMC-nin "Sehrli ilmələr" qalereyasının kolleksiyasında saxlanan və ayrı-ayrı məktəblərə aid olan xalçaların sərgisinin təşkilini, bukletlər buraxılmasını və s. tədbirləri nəzərdə tutur.

Azərbaycan xalqının mənəvi dünyasını, gözəllik duyumunu, fitri istedadını, dünyaya fəlsəfi baxışlarını sirli naxışlarda yaşadan Azərbaycan xalça sənətinin qədim tarixi vardır.

Elmi mənbələrə əsasən tarixi e.ə. II minilliyə aid edilən xalça sənətinin Azərbaycan ərazisində geniş yayılmasına və inkişaf etməsinə səbəb bu ərazidə olan əlverişli coğrafi-iqlim şəraiti, əhalinin isə əsasən maldarlıq təsərrüfatı ilə məşğul olmasıdır.

Yarandığı ilkin dövrlərdə tələbatı ödəyən, yeni köçmə həyat tərzi keçirən insanların çadırlarında örtük, döşənək, pərdə və s. kimi istifadə edilən xalça getdikcə yüksək bədii əhəmiyyət kəsb etmiş, insanların estetik ehtiyacına cavab vermiş, onların həyatının ayrılmaz hissəsi, istehsal fəaliyyətlərinin aparıcı növü olmuşdur.

Tarixən Azərbaycan ərazisində qoyunçuluğun inkişaf etməsi xalça sənətinə lazım olan tükenməz xammal bazasının yaranmasına səbəb olmuşdur.

Bu sənətin geniş yayıldığı Azərbaycan ərazisi boyu hər xalça istehsalı məntəqəsi yunun keyfiyyətinə görə və bu ərazidə olan bitki örtüyündən, mineral, heyvan mənşəli tərkiblərdən alınan boyaqlara görə bir-birindən fərqlənirdilər. Bir qayda olaraq Qafqazda mövcud olan 13 qoyun cinsindən 9-u Azərbaycanda yetişdirilirdi. Gəncə-Qazax bölgəsində əsasən parlaq və yumşaq yunu olan "bozağ", Bakı bölgəsində zərif yunlu "şirvan", Muğan və Mil düzlərində ağ rəngli yumşaq yunu olan "şahsevən", Cənubi Azərbaycanda "balbas", "maku", "muğan" cinsli qoyun yunlarından istifadə edilirdi.

Boyamadan öncə isə yunun yuyulması, piysizləşdirilməsi və ağardılması işləri başa çatdıqdan sonra ipliğin boyanması mərhələsi başlanırdı.

Heyvan mənşəli boyaqlar fıfır (purpur) olub ondan qırmızı və bənövşəyi rənglərin müxtəlif çalarları, palıd qurdundan isə davamlı qırmızı rəng alınırdı.

Bitki mənşəli rənglərdən əsasən marena - "boyaqotu" bitkisindən qırmızı, çəhrayı və bu kimi rəng çalarları alınırdı. Sarı rəngi saralmış tut yarpağı, soğan və cır alma qabığından alırdılar. Daha tünd sarı rəngi almaq üçün sarıkökədən, qırmızı rəngi almaq üçün isə qırmızı səndəldən istifadə edilirdi.

İndiqo boyasından isə tünd göy rəngdən açıq maviyədək bütün çalarlar alınırdı.

Azərbaycanda xalça sənəti inkişaf etdikcə tarixən bütün ərazi boyu boyaqçılıq da təkmilləşirdi.

Xalça sənətinin tarixi ilkin olaraq xovsuz xalçaların - həsir, çətən, buriya, palaz, kilim, cecim, şəddə, ladı, zili, vərni və sumaxın toxunması ilə başlanır. Lakin xüsusi bədii ifadəliyin xalça üzərində obrazlı şəkildə təsvir edilməsi imkanı şübhəsiz ki, xovlu xalçaların meydana gəlməsi ilə bağlıdır. Bu xalçaların məktəb kimi formalaşmasında, bədii və texnoloji xüsusiyyətlərinin meydana çıxmasında təbii-coğrafi şəraitin önəmli rolu olmuşdur. Dağlıq bölgələrdə bir qayda olaraq soyuqdan qorunmaq üçün bu əraziyə məxsus qaba yundan hündür xovlu, az sıxlıqlı, ağır xalçalar toxunurdu. Əksinə, dağətəyi və aran bölgələrində isə zərif yun növündən istifadə edilərək yüksək ilmə sıxlığına malik, incə xalçalar toxunurdu.

Xovlu xalçalar istifadəsinə görə müxtəlif ölçülərdə olurdu. Kiçik ölçülü xalçalar - "namazlıq", "puştu", "taxt üstü", "xalça", iri ölçülü xalçalar isə - "xalı", "kənarə", üç - beş hissədən ibarət olan xalçalar "dəst-xəli-gəbə" adlanırdılar.

E.ə V əsrə aid antik dövr yunan tarixçilərindən Ksenofont, Herodot, VII əsr alban tarixçisi Moisey Kalankatuklu, Çin səyyahı Xuan Tes-Ank və sairələrindən başlayaraq orta əsr ərəb səyyahı Əl-Məsudi, Əl-Müqəddəsi, Əl-İstəhri və s. yazılı abidələrində Azərbaycan ərazisində istehsal edilən yüksək keyfiyyətli xalçalar, ölkədən ixrac edilən boyaq maddələri haqqında geniş məlumatlar vermişlər.

Azərbaycan xalçası tarixən ixrac məhsulu olmuşdur. Bu xalçalar XIV əsrdən başlayaraq Avropaya ayaq açıb. Onun ölkədən uzaqlarda tanınmasına sübut XIV-XVIII əsr intibah dövrünün İtaliya, Holland, Flmand rəssamlarından - Hans Memlinqin "Məryəm körpəsi ilə" (XV), Karlo Krivellonun "Müjdə" (XV), Hans Holbeynin "Elçilər" (XVI) və s. tablolarında Qarabağ, Gəncə, Qazax xalçalarının tərənnüm edilməsidir.

Bu gün dünyanın bir çox muzeylərini, şəxsi qalereyalarını bəzəyən Azərbaycan xalçaları ümumbəşəri sərvətə çevrilmişdir.

Tarixin bütün mərhələlərində inkişaf edərək Azərbaycan mədəniyyətinin ayrılmaz hissəsini təşkil edən, əsrlər boyu formalaşan Azərbaycan xalçaları şərti olaraq: Quba, Şəki, Şirvan, Gəncə, Qazax, Qarabağ və Təbriz kimi yeddi lokal məktəbə bölünür. Bu məktəblər biri digərindən kompozisiya quruluşu, motiv zənginliyi, rəng harmoniyası və texnoloji xüsusiyyətləri ilə seçilir. "Azərbaycan xalçaları bütün məktəbləri ilə" layihəsi çərçivəsində həyata keçirilən bu nəşrin ilk kitabı Qarabağ xalçalarına həsr edilmişdir.

AZƏRBAYCANIN QARABAĞ BÖLGƏSİ: tarixi oçerk

Qarabağ Azərbaycanın qədim tarixi bölgələrindən biridir. Kiçik Qafqaz dağları ilə Kür və Araz çayları arasındakı ərazini əhatə edir. Bəzi məlumatlara görə, "Qarabağ" anlayışı XII əsrdən işlənib, XII əsrdən isə daha geniş yayılıb. "Qarabağ" "qara" və "bağ" sözlərinin birləşməsindən əmələ gəlib ("qara" sözü türk dillərində, o cümlədən Azərbaycan dilində, rəng bildirməklə yanaşı, "böyük", "qalın", "sıx" mənasında da işlənir). Tədqiqatçılar "Qarabağ"ın "böyük bağ", "səfalı bağ" mənasında işlədildiyini də bildirirlər. Bəzi mənbələrdə Qarabağın dağlıq hissəsi "Arsax" adlandırılır. Etimoloji araşdırmalar göstərir ki, "Arsax" sözü də Qarabağın qədim türk etnoslarından biri olan saklarla bağlıdır. "Arsax" "ər" və "sak" sözlərinin birləşməsi ("Sak əri") kimi də izah olunur.

Qarabağ təkcə Azərbaycanın deyil, eləcə də bütün dünyanın ən qədim tarixə malik diyarlarından biridir. Azıx mağarasında (Füzuli rayonu) tapılan insan məskəni və ən qədim insanın qalıqları bu bölgənin Aralıq dənizi və Şərqi Afrika ilə birlikdə müasir insanların meydana gəldiyi məkanlardan olduğunu söyləməyə əsas verir. Azıxın alt çöküntülərindən aşkar edilmiş əmək alətləri Quruçay mədəniyyəti adlandırılıb. 1968-ci ildə Azıx mağarasından "Azıx-antrop" ("Azıx adamı") adlandırılan ibtidai insanın (350-400 min il əvvəl yaşamışdır) alt çənə sümüyünün bir hissəsi tapılıb. Daş dövrünün sonrakı tarixi mərhələlərində, həmçinin eneolit (e.ə. VI-IV minilliklər), tunc və ilk dəmir (e.ə. IV minilliyin ortaları - I minilliyin əvvəlləri) dövrlərində Qarabağın həyatında ciddi dəyişiklik baş verdi. Son tunc və ilk dəmir dövrü (e.ə. XII-VII əsrlər) Xocalı-Gədəbəy mədəniyyəti adını alıb. Bu dövrə aid Xocalı qəbiristanlığı arxeoloji abidəsindən üstündə Aşşur çarı Adadnerariyə aid mixi yazı olan əqiq muncuq tapılıb.

Xəritə №1: Azərbaycan (e.ə. IV - III əsrlər)

Mənbə: Azərbaycan tarixi atlası.
Bakı, 2007, s.14

Qarabağ bütün tarixi dövrlərdə Azərbaycan dövlətinin tərkibində olub. Antik və erkən orta əsrlərdə Qarabağ Azərbaycan Albaniya dövlətinin (e.ə. IV - eramızın VII əsri) mühüm vilayətlərindən biri idi (Xəritə №1). Albaniya dövlətində xristianlıq rəsmi din kimi qəbul edildikdən sonra, bu din Qarabağda, xüsusilə onun dağlıq ərazilərində də yayıldı. Ərəb istilaları (VII-IX əsrlər), xüsusilə Albaniya dövlətinin aradan qaldırılması (705) Qarabağın həyatına da ciddi təsir göstərdi. Ərəb istilalarınınadək Qarabağın tarixi ərazisində əhali etnik baxımdan eyni kökdən olduğu halda, işğaldan sonra vəziyyət dəyişdi. Xilafətin Azərbaycan üçün faciəli siyasəti nəticəsində xristianlığın yayıldığı dağlıq hissədə Alban kilsəsinin mövqeyi zəiflədi. Bundan istifadə

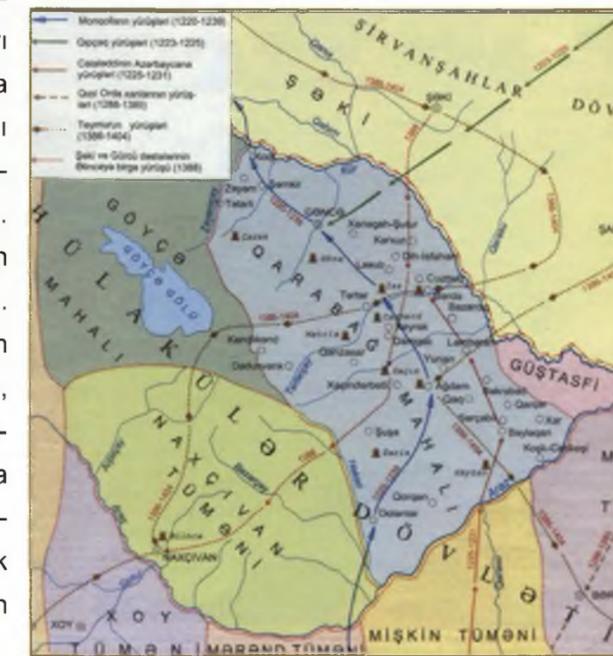
edən erməni qriqorian kilsəsi dini üstünlüyü ələ aldı. Beləliklə, Qarabağın dağlıq hissəsində xristian albanlar arasında qriqorianlığın yayılması üçün əlverişli şərait yarandı və bununla da, Qarabağın dağlıq hissəsində əhalinin qriqorianlaşdırılması, daha sonra isə erməniləşdirilməsi prosesi başlandı. Ərəb xilafətinin dağılmasından sonra Qarabağ Azərbaycan Şəddadilər dövlətinin (975-1075), Böyük Səlcuq imperatorluğunun (XI əsrin ortaları-XII əsrin əvvəlləri), Azərbaycan Atabəyləri dövlətinin (1136-1225) hakimiyyəti altında oldu. XII əsrin sonu - XIII əsrin əvvəllərində Qarabağın dağlıq hissəsində alban Xaçın knyazlığı yarandı, sonralar onun ərazisində, Xaçının özü də daxil olmaqla, Qarabağ-alban mülkəkləri (Xaçın, Vərəndə, Dizaq, Gülüstan (Talış), Çiləbörd) meydana gəldi. Qarabağ XIII-XIV əsrlərdə (Xəritə №2) bütünlüklə Monqol imperiyasının, XIV əsrin sonu - XV əsrdə Teymurilər dövlətinin tərkibində idi. Şirvan hökmdarı I İbrahim (1382-1417) Qarabağın düzənlik hissəsini öz

torpaqlarına birləşdirə bildi. Qarabağ XV-XVIII əsrin əvvəllərində Azərbaycan Qaraqoyunlu (1410-1468), Ağqoyunlu (1468-1501), Səfəvilər (1501-1736) dövlətlərinin tərkib hissəsi idi.

Səfəvilər Qarabağ torpaqlarını bütöv halda Qarabağ və ya Gəncə bəylərbəyliyinə birləşdirdilər. Səfəvi-osmanlı müharibələri dövründə (1514-1555, 1578-1590 və s.) Qarabağ əldən-ələ keçdi. 1590-cı il müqaviləsindən sonra Osmanlı dövlətinin tərkibinə qatılan Qarabağ torpaqlarında Müfəssəl dəftər tərtib edilmişdi (1593). Həmin məlumata görə, Gəncə-Qarabağ əyaləti 5 sancağa, 36 nahiyəyə bölünürdü. Dini mənsubiyyətinə görə əhalinin 61%-i müsəlman, qalanı isə qeyri-müsəlman idi. Qeyri-müsəlman əhali isə xristianlaşmış (və ya qriqorianlaşmaqda olan) albanlar idi. XVIII əsrin birinci rübündə Azərbaycan torpaqları İran, Rusiya və Osmanlı dövlətləri arasında bölüşdürüldükdə Qarabağ Osmanlı dövlətinin tərkibində qaldı. Bu dövrə aid Osmanlı dəftərləri azərbaycanlıların bölgənin əsas əhalisi olduğunu sübut edir. Hesablamalara görə, 1727-ci ildə Gəncə-Qarabağ əyalətindəki 122 min nəfərədək əhalinin 80,3 min nəfəri (66%) azərbaycanlılar, 37,8 min nəfəri (31%) qriqorianlaşmış albanlar, 3,7 min nəfəri (3%) kürdlər idi.

Azərbaycan torpaqlarının bölüşdürülməsində fəal iştirak edərək, Xəzər yarı torpaqları ələ keçirən Rusiya çarı I Pyotr (1682/89-1725) bu torpaqlarda möhkəmlənmək və işğalçılıq planlarını genişləndirmək üçün ermənilərdən istifadə edilməsinə böyük önəm verirdi. Bu məqsədlə o, 1724-cü il noyabrın 10-da erməni xalqına fərman imzaladı. Fərmanda ermənilərin işğal olunan Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsi, onlara mehribanlıq göstərilməsi, boşalmış evlərin, münbit torpaqların onlara verilməsi, mühafizələrinin təşkil edilməsi, bütün bunları həyata keçirmək üçün müsəlmanların doğma yerlərindən deportasiyası nəzərdə tutulurdu.

Xəritə №2: Qarabağ (XIII - XIV əsrlər)

Mənbə: Azərbaycan tarixi atlası.
Bakı, 2007, s.23.

Sonuncu Səfəvi hökmdarı III Abbası (1732-1736) yıxaraq, hakimiyyətə gələn Nadir şahı (1736-1747) qanuni hökmdar kimi tanımaqdan imtina edən Gəncə-Qarabağ bəylərbəyliyinə qarşı cəza tədbirləri də Qarabağın alban mülklükünün mövqeyini gücləndirdi və onların separatizminə təkan verdi.

Nadirin ölümündən (1747) sonra Azərbaycan ərazisində xanlıqlar yarandı (Xəritə №3). Keçmiş Gəncə-Qarabağ əyalətində iki xanlıq - Gəncə və Qarabağ xanlıqları meydana gəldi. Qarabağ xanlığı Azərbaycanın dövlətçilik tarixində mühüm yer tutdu. Xanlığın banisi Pənahəli xan (1747-1763) onun siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni inkişafı sahəsində ciddi tədbirlər həyata keçirdi. Xanlığın siyasi mərkəzi kimi, Şuşa şəhərinin əhəmiyyəti artdı. Qarabağ-alban mülklükünün separatçılıq fəaliyyətinə qarşı qətiyyətli mübarizə aparıldı. Xanlığı daha da inkişaf etdirmək və Azərbaycan torpaqlarını birləşdirmək sahəsində Pənah xanın fəaliyyətini oğlu İbrahimxəlil xan (1763-1806) davam etdirdi. Mülklük və onlara köməklik göstərən Rusiya imperiyasının xanlığa qarşı təşkil etdiyi "səlib yürüşü" boşa çıxdı. XVIII əsrin sonunda Ağa Məhəmməd şah Qacar (1795-1797) tərəfindən Qarabağ xanlığına qarşı təhlükə artdı. 1795-ci ildə həyata keçirilən yürüş zamanı Şuşa şəhəri 33 günlük mühasirəyə tab gətirsə də, 1797-ci il hücumunda Qacar Şuşanı ələ keçirə bildi. Lakin burada sui-qəsd nəticəsində öldürüldü. XVIII əsrin sonu - XIX əsrin əvvəllərində Rusiya imperiyasının Cənubi Qafqazda işğalçılıq fəaliyyəti yəni genişləndi. 1801-ci ildə Şərqi Gürcüstan imperiyaya qatıldı, 1803-

Xəritə №3: Azərbaycan Xanlıqları XVIII əsrin II yarısı

Mənbə: Azərbaycan tarixi atlası.
Bakı, 2007, s.32

cü ildə Car-Balakən, 1804-cü ildə Gəncə xanlığı işğal olundu. Belə bir tarixi şəraitdə Qarabağ xanlığı Rusiya imperiyası ilə Kürəkçay müqaviləsini (1805, 14 may) imzaladı. Xanlıq, əslində, Rusiyaya ilhaq edildi. Qarabağda işğal rejiminin qurulmasına başlandı. 1806-cı ildə İbrahim xan ailə üzvləri ilə birlikdə vəhşicəsinə qətlə yetirildi. Belə bir şəraitdə xanlığa keçən Mehdiqulu xanın (1806-1822) hakimiyyəti möhkəm deyildi. Çar Rusiyası yerli və üstün mövqeyə malik olan müsəlman hakim təbəqənin iqtisadi mövqələrini məqsədyönlü şəkildə zəiflətməyə, əksinə, mövqeyi zəif olan ermənilərin rolunu artırmağa çalışırdı. Bu məqsədlə Qarabağ xanlığı ləğv edilərək (1822) adi əyalətə çevrildi. Qarabağda komendant idarə üsulu yaradıldı. Qarabağ əyaləti Hərbi-müsəlman dairəsinin (mərkəzi Şuşa) tərkibinə daxil edildi. Bu dövrdə əslən erməni olan general-leytenant V.Q.Mədətov Qarabağda, sözün əsl mənasında, erməni-Rusiya müstəmləkə sistemi yaratdı. Çar Rusiyasının 1840-cı il 10 aprel tarixli idarə-inzibati islahatı nəticəsində Qarabağda Şuşa qəzası yaradıldı və Kaspi vilayətinə (mərkəzi Şamaxı) tabe edildi. Bununla da, Qarabağ anlayışı siyasi mənasını itirərək, yalnız coğrafi məfhum kimi qaldı. 1846-cı ildə həyata keçirilən yeni inzibati-ərazi bölgüsü zamanı Şuşa qəzası yeni yaradılmış Şamaxı (1859-cu ildən Bakı) quberniyasına tabe edildi. 1867-ci ildə Yelizavetpol (Gəncə) quberniyası yaradıldıqda, Şuşa qəzası bu dəfə onun tərkibinə verildi. Şuşa qəzasının ərazisində Zəngəzur, Cavanşir və Cəbrayıl qəzaları təşkil edildi. Bununla, Şuşa qəzası da vahid inzibati-siyasi idarəsini itirdi.

Çarizmin Şimali Azərbaycan torpaqlarını işğal etməsi, bütövlükdə onun, o cümlədən Qarabağın erməniləşdirilməsi ilə yanaşı gedirdi. Türkmənçay müqaviləsindən (1828) sonra bu hal daha müntəzəm xarakter aldı. Ermənilərin köçürülməsi müqavilənin 15-ci maddəsində təsbit olunmuşdu. Ədirnə müqaviləsi (1829) ilə Osmanlı imperiyasından da ermənilərin yeni işğal olunmuş ərazilərə, o cümlədən Qarabağa köçürülməsi həyata keçirilməyə başladı. Bununla da, Qarabağ əhalisinin etnik tərkibinin ermənilərin xeyrinə dəyişdirilməsi üçün daha bir addım atıldı. Qafqazdakı rus qoşunlarının baş komandanı A.P.Yermolovun (1816-1827) göstərişi ilə Qarabağ xanlığının ləğv edilməsi ilə əlaqədar tərtib edilmiş Qarabağ əyalətinin təsvirinə (1823) görə, qeydiyyatdan keçən 20095 ailədən 15729-u (78,3%) azərbaycanlı (1111-i şəhərdə, 14618-i kənddə), 4366-sı (21,7%) erməni (421-i şəhərdə, 3945-i kənddə) idi. Ermənilərin kütləvi şəkildə Qarabağa köçürülməsi nəticəsində

burada yeni erməni kəndləri (Marağalı, Canyataq və s.) meydana gəldi (ermənilər sonralar Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları qaldırdıqları zaman bu köçürülmələr "şərəfinə" qoyduqları abidələri dağıdaraq, tarixi unudurmağa çalışmışlar!). Rəsmi məlumatlara əsasən, 1828-1830-cu illər arasında Şimali Azərbaycana, o cümlədən Qarabağa İrandan 40 min, Osmanlı imperiyasından 90 min erməni köçürülmüşdü. Qeyri-rəsmi erməni köçkünləri ilə birlikdə onların sayı 200 mini ötdü. Ermənilərin köçürülməsi sonralar da davam etdirildi. 1911-ci ilə aid rəsmi məlumata görə, Cənubi Qafqazda olan 1,3 milyon erməninin 1 milyondan çoxu köçürülənlər idi. Artıq 1916-cı ildə Qarabağda (xanlıq sərhədləri daxilində) əhalinin təxminən 51%-i azərbaycanlı, 46%-i isə erməni idi. Köçkün ermənilərin əksəriyyəti Qarabağın dağlıq hissəsində məskunlaşdırıldı. Çarizmin ermənipərəst siyasəti nəticəsində ermənilərin inzibati idarəçilikdə möhkəmlənməsi, köçürülmə prosesində saylarının mexaniki sürətdə artırılması onların iqtisadi potensialının möhkəmləndirilməsilə müşayiət olunurdu. Ermənilər çarizmin hərtərəfli dəstəyi və yaratdığı əlverişli şərait sayəsində Qarabağın iqtisadi həyatında da möhkəmlənə bildilər. Beləliklə, sosial-iqtisadi, hərbi-siyasi və mədəni həyatın bütün sahələrində yer alan ermənilər Rusiyaya arxalanaraq, sərsəm "Böyük Ermənistan" xülyasının reallaşdırılması uğrunda açıq mübarizəyə başladılar. Bu bədnam siyasətin əsas tərkib hissələrindən biri də Qarabağ, İrəvan, Naxçıvan və digər Azərbaycan torpaqlarının yerli türk-müsəlman əhalisini məhv etmək və bu torpaqları ələ keçirmək idi. Ermənilərin 1890-cı illərdən Osmanlı dövlətində mərkəzi hakimiyyətə qarşı xəyanətkar çıxışları uğursuzluğa düşər olduqdan sonra bu mübarizənin mərkəzinin Şimali Azərbaycana keçməsi Qarabağda vəziyyəti daha da kəskinləşdirdi. Ermənilər 1905-ci ildə yerli azərbaycanlılara qarşı tarixə "erməni-müsəlman davası" adı ilə daxil olan dəhşətli soyqırımı törətdilər. Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı soyqırımı siyasəti Qarabağda daha faciəli şəkil aldı. 1905-1906-cı illərdə türk-müsəlman əhaliyə qarşı soyqırımı ilə kifayətlənməyən ermənilər Birinci dünya müharibəsi (1914-1918) dövründə yaranan şəraitdən yenidən istifadə etməyə cəhd göstərərək, 1918-ci ildə Bakıda və Azərbaycanın digər bölgələrində daha dəhşətli soyqırımı törətdilər.

1918-ci il mayın 28-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurulması Qarabağın da tarixində mühüm hadisə oldu (Xəritə №4). Xalq Cümhuriyyəti Qarabağın bütün tarixi ərazisini respublikanın ayrılmaz tərkib hissəsi sayır və burada

siyasi hakimiyyətinin bərqərar edilməsinə çalışırdı. Tiflisdə elan edilmiş Ermənistan Respublikası da Qarabağa əzassız iddia irəli sürürdü. Azərbaycan hökuməti bu iddianı qətiyyətlə rədd etdi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin sülhsevər siyasətinə baxmayaraq, ermənilər Qarabağda hakimiyyətə nail olmaq üçün əvvəllər başladığı soyqırımı siyasətini davam etdirirdilər. Cümhuriyyət hökuməti yaranmış vəziyyəti nəzərə alaraq, 1919-cu il yanvarın 13-də "Cavanşir, Şuşa, Cəbrayıl və Zəngəzur qəzalarına general-qubernator təyin edilməsi haqqında" qərar qəbul etdi. Bu vəzifəyə Xosrov paşa bəy Sultanov təyin edildi. X.Sultanov 1919-cu ilin fevralında Şuşaya gələrək, vəzifəsinin icrasına başladı.

Xəritə №4: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti (1918-1920)

Mənbə : Azərbaycan tarixi atlası. Bakı, 2007, s.46.

Ermənistan respublikasının etirazına, ingilis və amerikalılarla gərgin münasibətlərə baxmayaraq, Qarabağda qarşıya qoyulan vəzifələrin həlli sahəsində mühüm işlər görüldü. Ermənilər isə Qarabağda etnik təmizləmə siyasətini davam etdirməyə cəhd gösərir, Cavanşir, Şuşa, Cəbrayıl və Zəngəzur qəzalarında

azərbaycanlılara qarşı qırğınlar törədirdilər. Ermənilərin bolşevik Rusiyasının sifarişi ilə Qarabağda apardığı separatçı və işğalçı müharibə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin hərbi qüvvəsini daim həmin regiona cəlb edirdi ki, bu da dövlətin şimal sərhədlərinin müdafiəsi işinə ağır zərbə vururdu.

1920-ci il aprelin 28-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti süqut etdikdən sonra, mayın birinci yarısında Şuşa, Cəbrayıl, Cavanşir qəzalarında sovet hakimiyyəti quruldu. 1920-ci il noyabrın 29-da Ermənistanda sovet hakimiyyəti elan edildikdən sonra, bolşevik Rusiyasının bilavasitə köməyi və iştirakı ilə Zəngəzurun böyük bir hissəsi ermənilərə verildi, nəticədə, Naxçıvanla Azərbaycanın digər torpaqları bir-birindən ayrı salındı.

1923-cü il iyulun 7-də Qarabağın dağlıq hissəsində Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin (DQMV) yaradılması ilə gələcək erməni separatçılığının əsası qoyuldu. Bununla yanaşı, Ermənistan SSR hökuməti də Dağlıq Qarabağa olan iddialarını davam etdirdi. 1920-30-cu illərdə istədiklərinə nail ola bilməyən ermənilər 1941-1945-ci illər müharibəsindən sonra yenidən fəallaşdılar. Ermənistan K(b)P MK katibi Q.Arutyunov 1945-ci ilin noyabrında Staline müraciət edərək, Azərbaycan SSR-in DQMV-nin Qarabağ vilayəti kimi Ermənistan SSR-in tərkibinə daxil edilməsi haqqında məsələ qaldırdı. Həmin müraciətin mətni ÜİK(b)P MK katibi G.M.Malenkov tərəfindən təklif üçün Azərbaycan K(b)P MK katibi M.C.Bağirova göndərildi. Bağirovun 1945-ci il 10 dekabr tarixli cavab məktubunda təkzibolunmaz faktlar əsasında sübut edilirdi ki, "Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti ərazi cəhətdən heç vaxt Ermənistan SSR-ə bitişik olmamışdır və hazırda da bitişik deyildir". Bu və digər inkaredilməz faktlardan sonra Ermənistan SSR-in iddiası baş tutmadı.

Azərbaycana qarşı ərazi iddialarından əl çəkməyən Ermənistan 1980-ci illərin sonlarında, yaranmış əlverişli şəraitdən istifadə edib, faktik olaraq müharibəyə başladı. Rusiya hərbi qüvvələrinin köməyi ilə 1992-ci ilin fevralında Xocalıda azərbaycanlılara qarşı soyqırımını törədildi, daha sonra Dağlıq Qarabağla birgə onun ətrafındakı 7 rayon (respublika ərazisinin 20%-i) işğal olundu, bir milyona yaxın azərbaycanlı dədə-baba yurdundan didərgin salındı.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası Ermənistanın işğal etdiyi torpaqları azad etməsinə dair 4 qətnamə (822, 853, 874 və 884 sayılı) qəbul etsə də, Ermənistan onları yerinə yetirməkdən boyun qaçırdı.

Azərbaycan Respublikası işğal olunmuş torpaqlarının azad edilməsi,

dövlətin ərazi bütövlüyünün bərpa olunması, Ermənistan - Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə və ədalətli həll edilməsi üçün dönmədən fəal siyasət yeridir (Xəritə №5).

Xəritə №5: Azərbaycan Respublikası siyasi-inzibati xəritəsi

Qarabağ keçmiş zamanlardan etibarən Azərbaycanın əsas iqtisadi və mədəniyyət mərkəzlərindən biri olub. Burada qədim və orta əsrlərdə Azərbaycanın Bərdə, Beyləqan və b. kimi şəhərləri təşəkkül tapıb. Bərdə şəhəri Albaniyanın paytaxtı kimi böyük iqtisadi funksiyaları da həyata keçirib. Yeni dövrdə Şuşa şəhəri yüksək inkişaf mərhələsinə çatıb. Qarabağ dünyanın əsas ticarət mərkəzləri ilə əlaqələrə malik olub, burada istehsal olunan sənətkarlıq məhsulları həmin mərkəzlərə göndərilib. Qarabağ, nəinki Azərbaycan, eləcə də bəşər sivilizasiyasına layiqli töhfələr bəxş edib, dünya musiqisinin nadir incilərindən olan muğamın inkişafına böyük təkan verib.

Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Qarabağın ən mühüm özəlliklərindən biri də özünəməxsus xalçaçılıq məktəbinin formalaşmasıdır.

Kərim Şükürov
tarix elmləri doktor

QARABAĞ XALÇALARI: tarixdən bu günə

Qafqazın qoynunda, Avropa ilə Asiyanın ayrıcında yerləşən Azərbaycan çox qədim tarixə, zəngin mədəniyyətə malik bir ölkədir.

Hələ qədim dövrdən burada yaşayan əhali sənətkarlıqla məşğul olmuşdur. İlk əvvəl daşda, dulus məmulatlarda və metalda ilkin şəkildə işlənmiş və bizim günümüzədək gəlib çıxmış motivlər sonrakı dövrlərin təsviri sənətində, o cümlədən tətbiqi sənətin müxtəlif növlərində, xalçaların ornament və kompozisiyalarında öz əksini tapmışdır.

Dünyada insanın yarandığı ən qədim məskənlərdən biri olan və əsrlər boyu yalnız Azərbaycanın deyil, bütün Cənubi Qafqazın iqtisadi, siyasi və mədəni həyatında mühüm rol oynayan Qarabağ bölgəsi də qədim mədəniyyət ocaqlarından biridir.

Qarabağın əlverişli təbii coğrafi şəraiti (şirin su qaynaqları, alp çəmənlikləri, sıx meşələri, hündür dağları, şlalələri, zəngin bitki və heyvanat aləmi, mineralları) bu bölgənin ən qədim insan məskənləri xəritəsinə daxil olmasına səbəb olmuşdur.

Dünyada ən qədim insan məskənlərindən olan Azıx və Tağlar mağarasından (Füzuli şəhəri yaxınlığında) arxeoloji qazıntılar zamanı tapılan bir çox əmək alətləri buna aydın sübutdur. Qarabağ bölgəsinin ən qədim sakini olmuş Azıx adamı və onun həmdaşları ibtidai mədəniyyətin təşəkkülündə xüsusi yer tutur.

Digər bir arxeoloji abidə olan Qaraköpəktəpə yaşayış yerindən (eradan əvvəl V-IV minilliklər - eramızın XII-XIV əsrləri) əl ilə hazırlanan gil qablar, tunc silahlar və başqa zərif naxışlanmış məişət əşyaları əldə edilmişdir.

Qarabağ düzlərinə yaraşır verən yüzlərlə yaşayış məskəni olan təpələrdən aşkar edilmiş maddi mədəniyyət nümunələri Azərbaycanla birgə

Fransanın, Almanyanın, İngiltərənin, Rusiyanın və b. ölkələrin muzeylərini bəzəyir.

Qarabağın Üzərliktepə ərazisi Qafqazda ilk şəhərli yaşayış məskənlərindən olmuşdur. Qazıntılar zamanı məlum olmuşdur ki, hazırda hündürlüyü 6-7 m. olan Üzərliktepədə təxminən eramızdan əvvəl II minilliyin sonunda 3,5 m. hündürlükdə yaşayış məskəni salmış sakinlər "hərəkət edən ocaq", yəni gildən düzəldilmiş və bir yerdən başqa yerə aparılması mümkün olan manqalvari kürəciklərdən də istifadə etmişlər. Üzərliktepədə artıq bu dövrdə bitkilərdən boyaq rəngi almağın sirlərinə bələd olmuşlar və həmin boyaqlar vasitəsilə məişətdə işlədikləri gil qabların bir çoxunu rəngləmişdilər. Bu məqsədlə onlar, başlıca olaraq iki rəngdən, qara və qırmızıdan istifadə etmişlər.

Qədim sakinlərin məişətində sümük alətlərinin də rolu az olmamışdır. Onlar sümükdən, əsasən, toxuculuq alətləri və tikiş üçün iynələr hazırlayırdılar.

Arxeoloji qazıntılar zamanı məlum olmuşdur ki, yerli əhali arasında əkinçilik və maldarlıqla yanaşı, toxuculuq, boyaqçılıq, dulusçuluq və metal işləmə sahələri daha çox inkişaf etmişdir.

Qədim dünyanın mədəni mərkəzlərindən biri olan Xocalıda arxeoloji qazıntılar zamanı maddi-mədəniyyət qalıqları toplanmışdır. 3-4 min il bundan əvvəl bu ərazidə yaşayan sakinlərin həyatında sənətkarlıq əsas sahələrdən biri kimi xüsusi yer tutmuşdur.

Qarabağın Xocavənd, Ağoğlan və başqa ərazilərindən də zəngin maddi mədəniyyət qalıqları tapılmışdır.

Hələ antik dövrdən Qarabağda Bərdə şəhəri məşhur idi. Bərdə həm iqamətgah, həm hərbi qala, həm ticarət mərkəzi, həm də möhtəşəm sənətkarlıq mərkəzi olmuşdur.

IX əsr ərəb tarixçisi İbn Hövqəl Bərdə şəhərindən bəhs edərkən onu "Arranın anası" adlandırmışdır. Mənbələrin verdiyi məlumata görə VII-X əsrlərdə Bərdədə 100 mindən çox adam yaşamışdır. Şəhərdə dörd böyük bazar, xüsusi sənətkarlıq mərkəzləri mövcud olmuşdur. Bu dövrdə Bərdə ipəyi İrana, Xuzistana ixrac edilir, xüsusi sifarişlə ipək xalçalar toxunurdu.

Başqa bir müəllif Əl-Müqəddəsi isə yazırdı ki, Bərdə baş şəhər olub, bu vilayətin Bağdadıdır. Müəllif gözəl Qarabağ xalçalarından, xüsusən misli bərabəri olmayan "Bərdə" xalçaları haqqında məlumat verir.

Ərəb müəllifi əl-İstəhri (X ə.) Bərdədən Hindistana ixrac edilən qızılı boyaq maddəsi (boyaqotu-marena) barədə, əl-Müqəddəsi, Hövqəl isə al-qırmızı boya alınan və hətta, Avropaya ixrac edilən "qırmız" adlı qurdlar barədə məlumat verir.

XI-XII əsrlər Azərbaycanın çiçəklənməsi, onun iqtisadiyyatının yüksəlişi, şəhərlərinin genişlənməsi, bir çox sənətlərin inkişafı dövrüdür. Bu dövrlərdə bir çox bölgələrlə yanaşı Qarabağ bölgəsinin xalçaları da Yaxın Şərq bazarlarında böyük şöhrət qazanmışdı.

XIII əsrin I yarısında və XIV əsrin ortalarında uyğur (türk) və Çin mədəniyyətinin güclü təsirinə məruz qalan monqollar həmin mədəniyyətlərin elementlərini Azərbaycana da gətirmişdilər. Nəticə etibarlı ilə Azərbaycan incəsənətində, ilk növbədə xalçaçılıqda yeni süjetlər, kompozisiyalar meydana çıxırdı. Tətbiqi sənətin ən inkişaf etmiş sahələrindən biri olan xalçaçılıqda tətbiq edilən süjet və kompozisiyalar Qarabağ xalçalarında da öz əksini tapmışdır.

XV-XVI əsrlərdə də Azərbaycan incəsənətində, xüsusilə xalçaçılıq sahəsində irəliləyiş var idi. Bu dövrlərdə avropalıların məişətinin əsas bəzəyi olan Azərbaycan xalçaları bir çox Avropa rəssamlarının tablolarında təsvir edilmişdir. Təsvir edilən xalçalar sırasında Qarabağ xalçaları xüsusi yer tutur. Qarabağ qrupuna daxil olan "Muğan" xalçası Hans Memlingin (XV) "Məryəm körpəsi ilə" və "Bir gəncin portreti" tablosunda görünür.

Səfəvilər dövləti hakimiyyəti dövründə (1501-1736) xalçaçılıq istehsalı mərkəzləri sürətlə inkişaf etmişdi. Bu dövrlərdə Qarabağ bölgəsində də nəfis xalçalar istehsal edilirdi.

XVIII əsrdə Qarabağ xalçaçılıq məktəbi, əsasən, Azərbaycanın "mirvari güşəsi" adlandırılan Şuşada cəmlənmişdir.

Bu xalçalar ilk əvvəl Xocavənd adlandırılırdı. XVIII əsrdən Xocan, XIX əsrdən isə Şuşada yayıldığı müddətdə onlar "Qoca" adı ilə məşhur olurdular. Əslində "Qoca" xalçalarının adı Xocavənd kəndinin adı ilə bağlıdır.

Azərbaycanın Şuşa şəhəri hələ qədim zamanlardan özünün bənzərsiz xalçaları ilə şöhrət qazanmışdır. Xalqın milli ənənələrindən bəhrələnən xalça sənəti bu bölgədə müəyyən inkişaf mərhələləri keçmişdir.

Şuşa Qarabağ xanlığının paytaxtı olduğu dövrdə şəhərdə və onun kəndlərində klassik çeşnili xalçalar toxunurdu. XIX əsrdə burada ənənəvi naxışlarla yanaşı Rusiyadan, eləcə də Avropadan gətirilmiş məcməyi, ətirli sabun, çit və digər

müxtəlif məişət əşyalarının üzərindən götürülmüş naxışlardan yeni xalça kompozisiyaları - "Bağçada güllər", "Saxsıda güllər", "Bulud" və s. çeşnilər toxunurdu.

1840-1850-ci illərin statistik məlumatlarına görə Şuşa şəhərində sənətkarların sayı iki dəfə çoxalmışdı ki, onların xeyli hissəsini xalçaçılar təşkil edirdi.

Şuşada xalça sənətinin əhalinin əsas məşğuliyyətlərindən birinə çevrilməsinə əlverişli coğrafi şərait, toxuculuq üçün yararlı xammal ehtiyatının bolluğu və məişətdə bu xammalın geniş tətbiq edilməsi başlıca səbəb olmuşdur. İstər daxili, istərsə də xarici bazarda Qarabağ xalçalarına olan tələbat onun inkişafına hərtərəfli təsir göstərmişdi.

Şuşa İran, Türkiyə, Ərəbistan, Hindistan, Rusiya ilə karvan ticarət yollarının qovşağında yerləşdiyi, həmçinin Qarabağın və bütövlükdə Cənubi Qafqazın sosial-iqtisadi həyatında xüsusi yer tutduğu üçün burada xalçaçılıq dövrün tələbatına uyğun olaraq daim təkmilləşmiş bədii və texnoloji cəhətdən yüksək səviyyəyə çatmışdı.

XIX əsrdə Şuşada yüksək toxuculuq məharəti ilə seçilən sənətkarlar çalışırdılar. Burada Xorasan xalçalarından da üstün keyfiyyətdə olan xalçalar toxunurdu.

Azərbaycanın xalçaçılığının Qarabağ qrupuna daxil olan xalçalar arasında özünəməxsus bədii və texnoloji xüsusiyyətləri ilə seçilən Şuşa xalçaları XIX əsrin sonlarında daha böyük uğurlar qazanmışdı.

Azərbaycanın digər bölgələrində olduğu kimi Qarabağda da xalçalar xovlu və xovsuz texnika ilə toxunmaqla iki qrupa bölünür. Birinci qrupa xovsuz texnika ilə toxunan həsir, çətən, buriya, palaz, cecim, kilim, vərni, şəddə, zili, sumax və ladı adlı xalçalar daxildir. Xovsuz xalçalar qrupuna daxil olan xalça və xalça məmulatlarının toxunuşu əlqacların əriş iplərinə "sadə keçirtmə", mürəkkəb keçirtmə və "sadə dolama" üsulu ilə əmələ gəlir.

İkinci qrup xovlu xalçalardır. Bu qrupa xalı və xalçalar daxildir. Xovlu xalçaların toxunuşu "düynləmə" üsulu, yəni "dolama ilmə" və yaxud "qullabı ilmə" ilə əmələ gəlir.

Sənəşünaslar xovlu və xovsuz xalçaların keçdiyi inkişaf yolunu dörd əsas və ardıcıl dövrə bölürlər.

Birinci dövr xalça sənətinin ibtidai dövrüdür. Qarabağda toxunan palaz və cecimlər bu dövrə aid edilir. Bu dövrdə toxunan xalça məmulatı bəzəksiz, saya yerli və bir rəngli olurdu. Sonralar toxucular heyvan yunlarının təbii rənglərindən istifadə edərək zolaqlı palazları yaratmışlar.

Xalça sənətinin ibtidai dövrünü təşkil edən və keçirtmə üsulu ilə toxunan palaz zolaqlarının üç bədii inkişaf forması vardır:

- a) sadə zolaqlar;
- b) sulu zolaqlar;
- c) naxışlı zolaqlar.

Bu bədii inkişaf formaları cecimlərə də aiddir.

Ümumiyyətlə, "palaz" köçmə həyat təzi keçirən bir qism əhali arasında və habelə Muğanda, cecim isə Ağcabədi və Cəbrayılada geniş yayılmışdır. Adətən palazlar dik hanalarda, cecimlər isə yer hanalarında toxunurdu.

İkinci dövr xalça sənətinin, texniki və başlıca olaraq, bədii cəhətdən inkişafının ilk dövrüdür. Bu dövrdə sadə dolama texnikası ilə əmələ gələn "kilim" toxuma üsulu inkişaf edir. Bu texnikanın meydana gəlməsi, xalçaların üzərində ibtidai formalarda sadə naxışlar toxumağa imkan yaratmışdır. Azərbaycanın bir çox bölgələrində olduğu kimi, Qarabağda da palaz və kilimlərdən alaçıqlarda, dəyələrdə və eləcə də toyxanalarda, istər daxili bəzək-döşəmə, istərsə də xarici örtük kimi istifadə olunurdu. Kilimlər əsasən Bərdə və Cəbrayılada toxunurdu.

Üçüncü dövr vərni, şəddə, zili, sumax, ladı toxuma üsulu meydana gəlməsi dövrüdür. Mürəkkəb dolama texnikasının çox geniş yayıldığı bu dövrdə xalça bəzəyinin mürəkkəbləşmə və müxtəlif ölçülü naxış elementlərinin inkişafı üçün geniş imkanlar yaranmışdır.

Xalça sənətinin üçüncü dövrünü təşkil edən və mürəkkəb dolama üsulu ilə əmələ gələn şəddə və vərni xalçaları əksər hallarda maldarlıqla məşğul olan yerlərdə toxunurdu. Buna görə də bölgədə bu tipli xalçaların üzərində başlıca olaraq stilleşmiş heyvan təsvirlərinə daha çox təsadüf edilir. Qarabağın dağlıq rayonlarında şəddə və vərni toxunuşlu at, dəvə, öküz çulu, pərdə, məfrəş və s. məişət əşyalarına tez-tez rast gəlinir. Şəddə və vərnin istehsalının mənşəyi Bərdə və Naxçıvan olduğu güman edilir. Qarabağ bölgəsində nadir hallarda ipəkdən toxunmuş vərnilərə də təsadüf edilir. Mürəkkəb dolama toxuma üsulu ilə toxunan zili istər toxunuşuna görə, istərsə də bədii cəhətdən şəddə və vərniyə nisbətən daha artıq təkmilləşmişdir.

Qarabağın zili bəzəklərində şərtlənmiş heyvan təsvirlərindən başqa, ibtidai formada bir sıra həndəsi elementlər də meydana gəlmişdir. Zililərin əsas toxunma mərkəzi Bərdə olmasına baxmayaraq Ağdamda, Yevlaxda, Füzulidə, Ağcabədidə, Laçında, Beyləqanda və Kəlbəcərdə də toxunmuşdur. Adı çəkilən bölgələrdə sumax texnikası ilə xalça məmulatları da toxunmuşdur.

Xovsuz xalçaların və xalça məmulatlarının özünə məxsus ornamentləri olur. Bu elementlər üçün palaz zolaqları, kilimlərə xas olan klassik elementlər, şəddə və vərni elementləri, zili, ladı, sumax elementləri adı altında birləşərək bir-birindən fərqlənirlər.

Qədim zamanlardan bu günümüzdəki istehsal edilən xovsuz xalçalar bütün dövrlərdə digər bölgələrdə olduğu kimi Qarabağ bölgəsində yaşayan əhalinin məişətinin ayrılmaz hissəsi olmuşdur. Qədim xalça ustaları məfrəş, xurcun, heybə, çuval, çul, yüküzü və sair məişət əşyalarının yüngül və yumşaq olmasını nəzərə alaraq, onların əksəriyyətini xovsuz xalçaların toxuma texnikası ilə istehsal edirdilər. Bu adət indi də davam etməkdədir.

Xalça toxuma sənətinin dördüncü dövrü düyünləmə, yəni əvvəllər dolama ilmə, sonralar isə qüllabı ilmə texnikası ilə əmələ gələn xovlu xalça toxuma üsulunun inkişaf etdiyi dövrüdür. Bu dövr istər texniki, istərsə də bədii cəhətdən xalça sənətinin yüksək inkişaf dövrü hesab edilir. Hələ eramızdan əvvəl tətbiq olunan ilmə düyün texnikası, bütün başqa üsullardan fərqli olaraq, mürəkkəb kompozisiyaların tətbiq edilməsinə imkan yaratmışdır. Bu texnikanın inkişafı ilə əlaqədar yeni istehsal alətləri (dəmir qayçı, bıçaq) meydana gəlmişdir. İstər xovlu və istərsə də xovsuz xalçaların toxunma prosesində digər istehsal alətlərindən (həvə və kirkidən) istifadə etmişlər.

Xalça sənətinin tədqiqatı ilə məşğul olan sənətsünaslar Qarabağ xalçalarını üç qrupa bölürlər:

1. Aran qrupu. Bu qrupa Bərdə və Ağcabədi rayonlarının xalçaları daxildir. Bərdə rayonunun keçmişdə məşhur olan "Bərdə", "Xan-Qərvənd", "Açma-yumma", "Aran", "Qoca", "Buynuz", "Dəryanur", "Balıq", "Şabalıt buta" adlı xovlu xalçaları və şəddə, vərni və zili kimi xovsuz xalçaları olmuşdur. Bu qrupa daxil olan xalçaları xalça ustaları "Aran" xalçası da adlandırdılar. Naxçıvan xalçası da texniki xüsusiyyətlərinə görə Qarabağ xalçalarına uyğun olduğu üçün bu qrupa daxil edilir.

Ağcabədinin xovlu xalçalarından "Ləmbəran", "Qarabağ", "Xantirmə" və xovsuz xalçalarından cecim və zililər də çox yayılmışdır. Bu rayonda "Qaraqoyunlu" xalçası da toxunmuşdur.

2. Şuşa qrupu. Bu qrupa "Malıbəyli", "Ləmpə", "Bağçada güllər", "Saxsıda güllər", "Nəlbəkiçül", "Bulud" adlı məşhur xalçalar daxildir. Burada "Atlı-itli", "Rüstəm və Söhrab", "Dəryanur" adlı xalçalar da toxunurdu. Şuşa qrupuna daxil olan "Ləmpə" xalçası Qarabağın bütün xalçaçılıq mərkəzlərində toxunmuşdur.

3. Cəbrayıl qrupu. Bu qrupa "Xanlıq", "Qaraqoyunlu", "Qubadlı", "Kürd", "Qasımuşağı", "Bəhmənli", "Muğan", "Talış", xovsuz xalçalardan isə palaz və kilimlər daxildir.

Qarabağın dağlıq zonasında XIX əsrdə xalça istehsalında Şuşa ilə yanaşı Daşbulaq, Dovşanlı, Çanaqçı, Tuğ, Tağlar və digər kəndlər əsas rol oynayıblar. Dağlıq zonaya nisbətən xammalla, şübhəsiz ki, daha yaxşı təmin olunmuş aran rayonlarında Cəbrayıl, Ağdam, Bərdə, Füzuli və Yevlax xalça istehsalında əsas yer tutur. Bu mərkəzlərin hər birində, əhalisi satış üçün intensiv şəkildə xalça toxuyan, müəyyən miqdarda kəndlər mövcud olmuşdur. Qarabağın xovlu və xovsuz xalçalarının ölçüsü başqa xalçalara nisbətən böyükdür. Bu bölgədə 2 kv. m.-dən 20 kv. m.-ə kimi ölçüsü olan xalçalar toxunurdu. Bəzən ölçüsü 25 və 30 kv. metr olan xalçalara da rast gəlmək olur.

Qarabağın xalı - xalçalarının ilmə sıxlığı 30x30-dan 40x40-a qədər olur. Bu bölgənin xalçalarında bir kvadrat metrə 90.000-dən 160.000-nə qədər ilmə yerləşir. Bəzən bir kvadrat metrə 200.000 ilməsi olan xalçalara da təsadüf edilir. Bu xalçalar qüllabı ilmə toxunuşlu olur.

Qarabağ qrupuna daxil olan xalçaların ilmə hündürlüyü, yeni qalınlığı 6 milimetrdən 10 mm.-ə qədər olur. Burada toxunan xalçalar əksər hallarda uzunsov olur. Bu xalçaların sıxlığı orta və az olmasına baxmayaraq möhkəm, qalın və keyli davamlı olur.

Qarabağ xalçalarının kompozisiyası zəngin olur, yeni bu xalçalar mürəkkəb kompozisiya quruluşuna malikdir.

Azərbaycanın digər bölgələrində olduğu kimi Qarabağ bölgəsində də xalça sənətinin inkişaf dövrünü təşkil edən xovlu xalçaların kompozisiyası müxtəlif formalı elementlərdən qurulmuşdur.

Ümumiyyətlə, xalça kompozisiyası iki hissədən ibarət olur:

1. ara sahə;

2. haşiyə qurşağı.

Ara sahə ilə haşiyə ornamentləri bir-biri ilə üzvü surətdə bağlı olur.

Qarabağ xalçalarının ara sahəsinin bəzəyini bitki elementləri, məişət əşyalarının təsvirləri, canlıların təsvirləri (insan təsvirləri, heyvan təsvirləri), müxtəlif formalı elementlər (pilləlilər, kvadrat və düzbucaqlılar, çoxbucaqlılar, qarmaqlılar, dilikli-itibucaqlılar, sancaqlılar və ya tikanlılar, dəyirmilər, səkkizguşəli ulduzlar, qeyri-müəyyən formalılar) təşkil edir.

Qarabağ xalçalarında təsvir edilən bitki elementləri öz formalarına görə iki növə bölünür:

1. həndəsələşdirilmiş elementlər;

2. əyri xətlili elementlər.

Həndəsələşdirilmiş elementlər, əsasən, xalça kompozisiyasında doldurucu elementlər kimi və yaxud köməkçi, bağlayıcı rolunu oynayırlar. Bu elementlər Azərbaycanın digər bölgələrinə nisbətən, Qarabağ qrupuna daxil olan xalçalarda daha çox işlədilir.

Əyri xətlilər həndəsələşmiş bitki elementlərinə nisbətən daha da stilləşmiş formada olur. XV-XVI əsrlərdə Təbriz xalça məktəbinin nümunələrində daha çox tətbiq edilən bu formalar, nəinki "Qarabağ", hətta Yaxın Şərqi və Kiçik Asiya xalça məktəbinə də qüvvətli təsir göstərmişdir.

Qarabağ xalçalarında müxtəlif heyvan təsvirlərinə – ev heyvanlarına, vəhşi heyvanlara, o cümlədən quş və həşərat təsvirlərinə rast gəlmək olur.

Qarabağ xalçalarında tez-tez rast gəlinən maral bütün türklərin eyni rəmzi mənası olan ümumi totem idi. Türkdilli xalqların təsəvvüründə maral yüksəliş rəmzi və böyük güc nişanəsi idi. Maralın dövrü olaraq təzələnen ağacabənzər buyuzları cavanlaşdırma, daima təzələnmə və zamanın gedişini genişləndirmə rəmzi kimi yozulur.

Azərbaycanın bir çox bölgələrində toxunan xalçalarda təsvir edilən at fiqurlarına Qarabağ bölgəsinin xalçalarında da tez-tez təsadüf edilir. At köçəri oğuz qəbilələrində əsas totemlərdən biri olmuşdur.

Şumerlər (Altay türklərinin Mesopotamiyada məskunlaşmış nəsiləri hesab olunur) arabani kəşf etdikdən sonra ilk dəfə olaraq ona at qoşmuşlar. At toteminə sitayiş günəş ilə əlaqədar idi. Oğuz türklərinin məskunlaşmış olduğu

yerlərdə ata böyük ehtiram olmuş və onların ata sitayiş etməsi haqda çoxlu faktlar vardır. Altay ailəsi qəbilələrinin buğa, şir, at, pələng, qartal, əjdaha, maral, qurd kimi totemləri - dini rəmzləri məlumdur.

Su mənşəli sayılan buğa (öküz) qüvvət və qüdrəti təcəssüm etdirən totemdir. Buğanın qədim təsvirləri Şumerdə, Qafqaz Albaniyasında və Mərkəzi Asiyada tapılmışdır.

Ay səcdəgahı sayılan buğa (öküz) surəti XV əsr Şirvanşahlar dövlətinin gerbinin mərkəzini bəzəyir. Buğa surətinin ay mənşəli olmasına bir işarə olaraq onun buyuzları bilərəkdən aypara şəklində nəzərə çarpdırılmışdır.

Qarabağ xalçalarında təsvir edilən pələng türk xalqlarının anlayışında qüvvə təcəssümü, insana xas olan bütün hissələrin daşıyıcısı idi. Qədim Azərbaycanda, Mərkəzi Asiyada, Altayda, Yeniseydə pələng qəbilələrin genealogiyasının təşəkkülündə böyük rol oynamışdır və əsas totemlərdən biri idi. Pələng fiquru da qədim Altay astronomik təqvimində yer almışdır.

Qarabağ xalçalarında rast gəlinən qartal (tərlan) günəş, işıq mənbəyi totemidir. Türk xalqlarının incəsənətində qartal günəş, od, ildırım və şimşək hökmdarı sayılır.

Qarabağ xalçalarında tez-tez rast gəlinən əjdaha totemi Azərbaycanda, Türkmənstanda, habelə Sibir ərazilərində xalqların məişətində və incəsənətində geniş yayılmış mifik heyvandır. Əjdaha totemi insanın həyatının uğurlu keçməsi üçün ona yardımçı olan heyvan ruhudur.

Əjdaha güclülük, çeviklik, müdriklik, uzaqgörənlik təcəssümüdür. Şaman mərasimlərində əjdahaların həmişə irəlində gedib yola işıq saldıqları təsəvvür edilirdi. Qədim insanlar əjdahanın olmasına inanırdılar.

Qarabağ xalçalarında şir təsvirlərinə də təsadüf edilir. Şir Şərqi və ta qədimlərdən günəş, od, aydınlıq və qüdrət təcəssümü kimi qəbul olunmuşdu. Şumerlərin müharibə Allahı qanadlı şir şəklində təsvir edilirdi.

Qədim türklərin dini əqidələrində totem görüşləri mühüm yer tuturdu. Totemizm ən qədim dini forma idi. Totem dedikdə qədim əcdadlarımızın bu və ya digər heyvan, yaxud bitkiyə inamı nəzərdə tutulurdu. Totem qəbilənin rəmzi idi. Qədim insan seçdiyi totemin qəbilə üzvlərini qorumaq iqtidarında olmasına inanırdı.

Qarabağ xalçalarında ümumi kompozisiyada əsas yer tutan və ən çox gözə çarpan elementlər bütün xalça kompozisiyalarında olduğu kimi beş qrupa bölünür:

a) Butalar. Azərbaycan ornamentlərində çox geniş istifadə olunan buta Qarabağın həm xovsuz, həm də xovlu xalçalarında təsvir edilir.

Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində xalça kompozisiyasında kök salmış buta Qarabağ xalçalarında da müxtəlif formalarda işlənmişdir. Qarabağın "Şabalıt buta" adlanan kompozisiyası öz bədii tərtibatına görə digər bölgələrin "buta" təsvirli xalçalarından seçilir.

b) Kətəbələr. Xalça kompozisiyasında kətəbə doldurucu vəzifəsini ifa edir. Adətən uzunsov kətəbələrin üzərində toxucular müxtəlif yazılar, süjetli kompozisiyalar və yaxud müstəqil quruluşlu ornamentlər yerləşdirirlər.

c) Anagüllər. Xalça kompozisiyası üçün xarakterik olan bu elementlərin xalçaların adlarının müəyyənləşdirilməsində əsas və əhəmiyyətli rolu vardır. Qarabağın "Qoca" adlı xalçasında "ana güllər" çox təkrar olunur.

ç) Göl və ya kiçik xonçalar. Qarabağ xalçalarında tez-tez rast gəlinən "göl", "xonça", "padnos" istilahları medalyon mənasını daşıyır. Azərbaycanın bütün bölgələrində toxunan xalçalarda təsadüf edilən göllər öz formalarına görə müxtəlif olduğu kimi Qarabağda toxunan xalçalarda da müxtəlif formalarda təsvir edilirlər.

d) Qubbalar. Qubbalar əsas elementlər qrupuna daxildir və adətən xalça kompozisiyasında böyük göllərin başında (qurtaracağında) yerləşdirilir. Toxucular bu elementləri "başlıq" və yaxud "heykəlbəşi" adlandırırlar.

Haşiyə bəzəyinin elementləri iki növə bölünür:

- 1) haşiyənin qarışlarını təşkil edən elementlər;
- 2) haşiyə qurşağını təşkil edən zolaqlar.

Haşiyə qarışlarını təşkil edən elementlər haşiyələrin kompozisiyasını təşkil edir və qarışları əmələ gətirir. Bu elementlər qarışyanı, bağlayıcı və ya qarışortası vəzifəsini daşıyır.

Haşiyə qurşağını təşkil edən elementlərə "su"lar, "siçandişilər", "mədaxillər", "zəncirələr", "bala haşiyələr", "ara haşiyələr", "cağ"lar aiddir.

Qarabağ xalçalarının rəng palitrası çox zəngindir. Bu xalçaların rəngləri şux və parlaq olur. Bu rənglər Qarabağın təbii coğrafi şəraiti, gözəl mənzərələri, bağları, meşələri və yaşıl çəmənlikləri ilə əlaqədar olaraq meydana gəlmişdir. Bu bölgədə qırmızı və çəhrayı rənglər boyaq ("marena") bitkisindən və qırmızı rəng bəzən "qırmız" adlanan qurddan, sarı və sarımtıl rənglər sarıçöp, sarıgüldən, noxudu və ya şəkəri rənglər - soğan və alma qabığından, palıd rəngi - qoz

qabığından, sürməyi və göy rənglər - təbii indiqodan alınır.

Qarabağda təbii rənglərin boyama qabiliyyətini artırmaq məqsədilə toxucular arasında çox tətbiq edilən zəy, duz, mal sidiyindən və başqa bərkidici maddələrdən istifadə edirdilər. XIX əsrin axırlarından başlayaraq Azərbaycanın bir çox bölgələrində olduğu kimi Qarabağda, xüsusilə Şuşada bəzən saxta boya (sabit olmayan) ilə boyanan xalçalara da təsadüf edilirdi. Əlbəttə, Azərbaycan xalçalarına xas olmayan bu boyaq üsulu xalçaların bədii xüsusiyyətini azaldırdı.

Qarabağ xalça sənətinin rəng xüsusiyyətlərindən biri də budur ki, xalq ustaları tovların isti-soyuqluğunu, kontrastlılığını, rəng ahəngdarlığını, qanunauyğunluğunu yaxından hiss etmişlər və nəticədə göz oxşayan, xoşagəlimli rəng palitrası yaratmışlar.

"Sehri ilmələr" qalereyasının Qarabağ kolleksiyasına daxil olan xalçalardakı zəngin naxış tərtibatı, rəng uyğunluğu buna bir daha sübutdur. Zəngin kolleksiyaya malik olan qalereyada Azərbaycanın qocaman xalça ustalarının qədim dövrlərdən bu günümüzdək yaratdıqları kompozisiyalar ənənəvi surətdə bu günkü xalçalarda tətbiq edilirdi. Qarabağ bölgəsinin demək olar ki, bütün kompozisiyaları toxucular tərəfindən yüksək peşəkarlıqla toxunur və bu sənətin sirləri bu günkü və gələcək nəsillərə ötürülür.

Qədim tarixə, zəngin naxış tərtibatına və ahəngdar rəng quruluşuna malik olan Qarabağ xalçaları əsrlər boyu bu diyara səfər etmiş səyahətçilərin, tədqiqatçıların diqqətini cəlb etmişdir.

Məişətə rahatlıq gətirən və gözəllik bəxş edən Azərbaycan xalçaları müxtəlif dövrlərdə əcnəbilərin zövqünü oxşamış və onlarda alıcılıq həvəsini oyatmışdır.

Əcnəbilərin, əsasən, Amerika və avropalıların məişətinə nüfuz edən xalça və xalça kompozisiyası əsasında toxunan tikmələr bu gün dünyanın bir çox ölkələrində yaşayan kolleksionerlərin və muzeylərin sənət əsərləri içərisində ən dəyərli və nadir incilər kimi saxlanılır və nümayiş edilir.

THE LARGE-SCALE PROJECT: “AZERBAIJANI CARPET SCHOOLS”

From ancient times the Azerbaijani culture has developed its rich history. In recent years the process was raised on a new plane of development by the national leader Heydar Aliyev. Considering all fields and historical traditions of the Azerbaijani culture, he moulded a concept of its modern development. Today's Azerbaijani president Ilham Aliyev continues the state and cultural policy of his predecessor.

A great role in implementing the ideals of the late national leader is also played by the Heydar Aliyev Foundation and its president Mehriban Aliyeva, who, besides, is the first lady of Azerbaijan, UNESCO and ISESCO Goodwill Ambassador, as well as a member of the Azerbaijani National Parliament. Under her leadership the Foundation has been realising various projects on the development of the Azerbaijani culture. The Foundation produced the “Garabagh Mugam Airs” CD to popularise the mugam music in the world. In Baku the International Mugam Centre was opened, and the First International Mugam Festival was held. As a result of the Foundation's activity, historical and natural monuments of Azerbaijan, such as the Shirvanshah Palace, Atashgakh, and Gobustan, were inscribed on the UNESCO List of World Cultural Heritage.

The Azerbaijan government also pays a great attention to national carpet-making. In December 7, 2004, the president Ilham Aliev signed the Law on Protection and Development of the Azerbaijani Carpet. The law stipulates that “the Azerbaijani Carpet is an achievement of the Azerbaijani people's material and spiritual heritage, as well as its intellectual activity, and represents the aesthetic outlook and cultural identity of the people».

In 2005, shortly after it was published, a decree on tools for executing the Law was issued. Both the documents enabled to open a new chapter in the development of national carpetmaking.

There is special attention for the advocacy of the achievements of Azerbaijani carpetmaking nationwide. In March 18, 2006, Ilham Aliev visited the Azerbaijani Carpet Museum, now located at the Baku Museum Centre which also houses several other museums, and promised the Carpet Museum's new building to be erected. In May 15, 2008, he participated in an official ceremony of laying the new Museum building's foundation to be located in the Seaside Park. Supervising the work in progress, the president visited the building site in December 2009.

The president's attention paid to the Azerbaijani carpet was a great support in preparing a nomination file for the inscription of the Azerbaijani carpet on the UNESCO Representative List of World Intangible Cultural Heritage in 2010.

Greatly appreciating the state activity in the development of the Azerbaijani culture and carpetmaking, Azer-Ilme Ltd has participated in the realisation of the historical mission. The company realised some projects in this field. More projects are next in line. Among them, an especial attention is paid to "Azerbaijani Carpet Schools" project. The project includes writing solid works on Azerbaijani carpets groups, as well as holding exhibitions of the "Magic Knots" Gallery's carpet collection, printing booklets etc.

The Azerbaijani carpet has experienced a long history. In carpet patterns the people embodied its artistic talents, philosophic outlooks, and spiritual notions about beauty.

According to written sources, the Azerbaijani carpet art developed as early as the 2nd Millennium B.C. Its development was stimulated with the availability of rich local natural resources and the abundance of wool supplies produced by local population engaged in sheep breeding. Nomads would use carpets for setting up dwellings, as well as floor coverings, curtains etc. Carpets were both household items and works of art.

Local intensive sheep breeding was one of historical reasons for the development of carpetmaking in Azerbaijan.

Each of the carpet regions is distinguished with its own kinds of wool and natural dyes. 13 sheep breeds were raised in the Caucasus, including 9 ones in Azerbaijan. The Bozakh sheep producing lustrous and soft wool was raised in Ganja and Gazakh, the Shahsevan sheep was bred in Baku, and the Balbas, Maku, and Mugan were raised in Southern Azerbaijan.

To make carpet yarns, wool was clipped, then washed, degreased and

bleached. After that the wool was spun and dyed.

For dyeing, animal and plant dyes were used. Purple, oak worm, madder and red sandal-wood were used to obtain red. Dead yellow mulberry leaves and onions peel were used to produce yellow; turmeric for dark yellow; and indigo for blue shades.

Simultaneously, the dyeing craft also developed in Azerbaijan.

The development of carpetmaking in Azerbaijan started with making wattled mats, such as hesir and buria, as well as flatwoven textiles, such as palas, kilim, jejim, ladi, zili, verni, and sumakh. However, it was pile carpets that enabled to realise the boldestv artistic ideas.

Geographical location and environment of the country played a great role in the development of carpet schools and their characteristics. For example, heavy carpets with high and loose pile of rough wool were woven in high-mountainous areas. On the contrary, carpets with short and dense pile were woven in lowlands.

The size of pile carpets was determined by their application. Small carpets (rugs) were namazlik, pushtu, takht-ustu, and khalcha. Larger carpets were khaly, kenare, and dast-khali-gaba (carpet set).

Information on Azerbaijani carpets can be found in various historical sources written by the ancient Greek historians Herodotus and Xenophon (5th c. B.C.), the Caucasian Albanian historian Moses Kalankatuski (7th c. A.D.), the Chinese traveller Xuan Tes-Ank, the Arabian travellers Al-Movsudi, Al-Mugaddasi, and Al-Istehri.

As early as the Middle Ages, Azerbaijani carpets were exported to foreign markets. In the 14th century they were exported to Europe. The carpets were represented in canvas by Italian, Dutch and Flemish painters of the 14th-18th cc., for example, in Hans Memling's "Maria with the Child" and Hans Holbein's "Ambassadors" (16th c.); Carlo Crivello's "Announcement" (15th c.). In these paintings Garabagh, Ganja, and Gazakh carpets are represented.

Today, many museums of the world are in possession of Azerbaijani carpets.

Azerbaijani carpets are divided into 7 regional groups: Guba, Baku, Shirvan, Ganja, Gazakh, Garabagh, and Tabriz. These carpets differ in their designs, motives, colours, and weaving techniques.

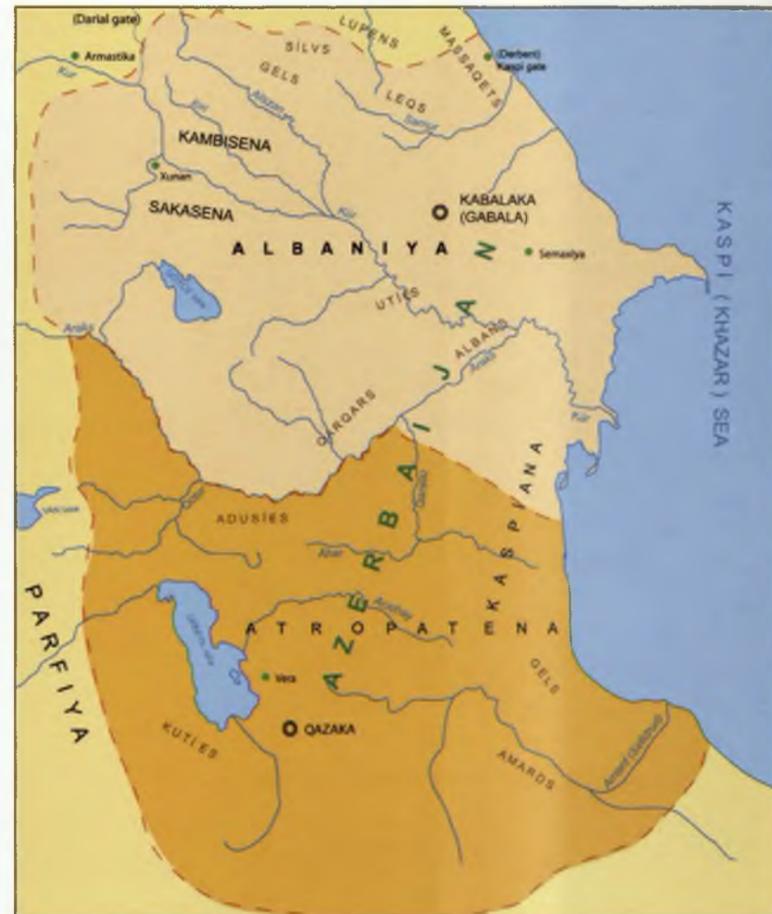
The present book on Azerbaijani Garabagh carpets is the first publication in the "Azerbaijani Carpet Schools" project.

THE GARABAGH REGION OF AZERBAIJAN: A Historical Sketch

Garabagh is one of the most ancient historical regions in Azerbaijan. It embraces the Lesser Caucasus and a territory between the Kura and Araz Rivers. According to some historical sources, the word of Garabagh was first used in the 7th century, and it was in wide circulation since the 12th century. The word was derived from the joining of “kara” (black) and “bagh” (garden). (In Turkic languages, particularly Azerbaijani, “black” also means “great”, “thick”, “dense”.) Some scholars believe that “Garabagh” also means “great garden”, “beauty garden”. In some writings, the mountainous part of Garabagh is called Arsakh. Etymological studies have revealed that the word was derived from “Sak”, the name for one of the ancient Turkic tribes that lived in Garabagh. Arsakh is suggested to be the joining of “ar” (man) and “Sak” meaning “man of Sak”.

Garabagh is also considered one of the most ancient lands in the world. A settlement and remains of primitive man found out in the Azykh Cave (Fizuli district) enable to consider Garabagh, along with the Mediterranean area and Eastern Africa, as one of places where modern man evolved. Primitive tools revealed in the Azykh Cave were identified as the Guruchay Culture. In 1968 a fragment of primitive man’s lower jaw was found out there. The finding was called “Azykhanthropus” (350th-400th Millennia B.C.). During the Stone Age, particularly Eneolith (6th-4th Millennia B.C.), as well as in the Bronze–early Iron Ages (mid 4th-early 1st Millennia B.C.), crucial changes took place in the history of Garabagh. The late Bronze and early Iron Ages were called the Khojaly-Gedabek Culture. In one of the Khojaly burials, there were revealed agate beads engraved with cuneiform writings mentioning the Assyrian king Adadnerari.

Map No.1: Azerbaijan in 4th-3rd cc. B.C.

From: The Historical Atlas of Azerbaijan. Baki, 2007, p.14

During all the historical periods Garabagh was a part of Azerbaijan. In antiquity and the early Middle Ages, Garabagh belonged to the Caucasian Albania (4th B.C.-7th A.D.) (Map No.1). After Christianity became the state religion in Albania, it was widespread in Garabagh, especially in the uplands of the region.

The invasion of Azerbaijan by Arabs in the 7th -9th cc. and the subsequent fall of the Albanian State in 705 hugely influenced the later history of Garabagh. Before the Arabian conquest the population of the region was monoethnic, but after the invasion the situation changed. On account of the Caliphate's disastrous policy, the influence of the Albanian Church was diminished in the Upper Garabagh (Nagorno Karabakh). As a result, the Armenian-Gregorian Church managed to increase its influence in the region. The situation formed favourable conditions for establishing the Armenian Church's authority among Albanian Christians of Garabagh. The process, in turn, stimulated local Albanians to adopt the Gregorian branch of Christianity and, later, the Armenian language.

After the collapse of the Arabian Caliphate, Garabagh was successively joined to the Azerbaijani Sheddadid State (975-1075), Seljuk Empire (mid 11th - early 12th cc.), Azerbaijani Atabek State (1136-1225). In the late 12th – early 13th cc., the Khachin principedom appeared in the Upper Garabagh. Later, quite a number of small local realms also emerged (Khachin, Varanda, Dizag, Gulustan (Talış), Chilabord). In the 13th – 14th cc., Garabagh was joined to the Mongol Empire, and in the late 14th – 15th cc., to the Tamerlane

State (Map No.2). The Shirvan ruler Ibrahim Ist (1382-1417) joined the plain Garabagh to his realm.

In the 15th – early 18th cc. Garabagh belonged to a number of states, such as the Kara-Koyunlu (1410-1468), the Ak-Koyunlu (1468-1501), and the Safavid (1501-1736).

Under the rule of the Safavid dynasty the Garabagh and Ganja khanates were merged into a single province. In 1514-1555, 1578-1590, etc., during war conflicts between Safavids and Ottomans, Garabagh was a disputed piece of land. In 1593, after Garabagh was joined to the Ottoman Empire, the census was taken in the region. According to the document, 61% of the population in the Ganja-Garabagh province was Moslems and the rest "non-Moslems". The non-Moslems were in fact the Christianized (or rather, Gregorianized) Albanians.

In the first quarter of the 18th c. Azerbaijan was divided between Iran, Russia, and the Ottoman Empire, with Garabagh joined to the latter. Official Turkish documents of that period demonstrate that Azerbaijanis were the principal population of the region. In 1727, according to the figures, there were 122,000 inhabitants in Ganja-Garabagh: 80,300 (66%) of them were Azerbaijanis, 37,800 (31%) Armenianized Albanians, and 3,700 (3%) Kurds.

The Russian Tsar Peter the Great (1682/89-1725), after his seizing the Caspian seacoast of Azerbaijan, attached a great importance to strengthening the Russian influence in the region by means of Armenians. With this in mind, he issued an edict (November 10, 1724) ordering the Russian troops to welcome and protect the Armenians who wished to settle in the occupied territory, and provide them with dwellings and fertile lands. To gain

Map No.2: Garabagh in 13th – 14th cc.

From: The Historical Atlas of Azerbaijan. Baki, 2007, p.23.

the tasks, the Russians tried to oust the local Moslem population.

In 1736 Nadir-shah dethroned the last Safavid Shah Abbas III. However, governors of the Ganja-Garabagh province refused to recognize him as a lawful ruler. The use of force against them stirred up still more separatist feelings among the Albanian tsars.

After the death of Nadir-shah in 1747, separate khanates emerged in Azerbaijan (Map No.3). The former province of Ganja-Garabagh disintegrated into two khanates - Ganja and Garabagh. The Garabagh khanate took an important place in the history of the Azerbaijani state. The founder of the Garabagh khanate Panahali-khan (1747-1763) realised important measures to develop the political, social, economic and cultural life of the region. Shusha became the khanate's capital. He carried on the resolute struggle against the separatism of the Albanian tsars.

His son Ibrahimkhalil-khan (1763-1806) continued unifying and developing the khanate. Eventually, an attempt of "crusade" by the Albanian tsars and their ally, Russia, failed.

In the end of the 18th c. Garabagh was repeatedly threatened by Agha Mahammad Shah Kajar (1795-1797). In 1795 he besieged Shusha during 33 days. At last, in 1797, he seized the city but was later killed there.

In the late 18th- early 19th cc. Russia intensified its colonial expansion in the South Caucasus. In 1801 Southern Georgia was forcib-

Map No.3: Azerbaijani Khanates in second half 18th c.

From: The Historical Atlas of Azerbaijan. Baki, 2007, p.32

ly joined to the Empire, and, in 1803 and 1804, the Jar-Balakan and Ganja khanates were next in line. Under the circumstances, the Garabagh khanate was forced to sign the Kurakchay Treaty with Russia on May, 14th, 1805. The khanate was actually seized, and the occupational regime was established there. In 1806 Ibrahim-khan and his family were cruelly slain. As a result, the position of Mehdigulu-khan, who was the next to come to power in Garabagh, weakened.

The Russian Empire aspired to diminish the influence of the local Muslim population and their rulers, and to strengthen the status of Armenians. To that end, the khanate was turned into a province in 1822, and the commandant governing was established there. The Garabagh province was joined to the Military-Muslim District (with the headquarters in Shusha). During that period, the Russian lieutenant general V.G.Madatov, ethnic Armenian, established the Armenian-Russian colonial government in Garabagh. On April 10th, 1840, Garabagh was administratively transformed into the Shusha district subordinate to the Caspian province (its centre located in Shemakha). As a result, Garabagh lost its political significance and survived only as a geographical designation. In 1846 the Shusha district was a part of the newly-established Shemakha province (which, since 1859, was called the Baku one). In 1867 Shusha was joined to the Elizavetpol (Ganja) province. The Shusha district consisted of the Zangezur, Javanshir and Jebrail areas. Thus, the Shusha province lost its own administrative-political governing.

The conquest of Northern Azerbaijan by the Russian Empire went on along with increasing the number of the Armenian population in the territories, particularly Garabagh. After the Turkmenchay Treaty was signed in 1828, the policy became more consistent. Paragraph No.15 of the Treaty stipulated the migration and settlement of Armenians in the territory. The Adirn Treaty (1829) authorized the migration of Armenians from Ottoman Turkey to the new Russian lands, particularly Garabagh. Thus, another step was made to increase the percentage of Armenians in the ethnic composition of Garabagh. By order of the Russian Commander-in-chief in the South Caucasus A.R.Ermolov (1816-1927), the census of the Garabagh population was taken in 1823. According to it, the total number of local households was 20,095, including:

15,729 (78.3 %) Azerbaijani families (1,111 in towns, and 14,618 in villages); 4,366 (21.7 %) Armenian families (421 in towns, 3,945 in villages).

As a result, the mass migration of Armenians to Garabagh led to emerging new Armenian villages, such as Maragaly, Janiat etc. (Later, in the 20th c., claiming the territories of Azerbaijan, Armenians tried to destroy facts and objects of the migrations). According to the official information, 90 thousand Turkish Armenians and 40 thousand Iraqi Armenians migrated to Northern Azerbaijan and Garabagh during 1828-1830. Considering off-the-record migrants, the total number reached 200 thousand people.

Still, the Armenian migration went on in later years. In 1911, according to official sources, 1.3 million Armenians lived in the South Caucasus, and 1 million of them were immigrants. In 1916 the population of Garabagh (within the khanate's old border) included 51 % of Azerbaijanis and 46 % of Armenians. The most part of the Armenians who migrated to the region settled in the Upper Garabagh. As a result of the pro-Armenian policy pursued by Russia, the share of Armenians in local governing bodies and the number of immigrants increased, and their economic situation in Garabagh was strengthened. Thus, enjoying the strong influence in social, economic, military-political and cultural structures of the region, Armenians, supported by Russians, began an open struggle to realise their utopian idea of "Great Armenia". This idea included, inter alia, killings of Moslem Turkics in Garabagh, Irevan, Nakhichevan, and other regions of Azerbaijan, as well as the seizure of these territories.

After the armed revolt of Armenians against Ottoman Turkey failed in the end of the 19th century, the struggle shifted to Northern Azerbaijan. That worsened the situation in Garabagh. In 1905 Armenians massacred the Azerbaijani population. This massacre is now called "the Armenian-Muslim Clash". The genocide committed by Armenians towards the Garabagh Azerbaijani population was still more disastrous. However, Armenians, unwilling to be content with it, took advantage of a situation emerged during the First World War (1914-1918) and committed slaughters in Baku and other areas of Azerbaijan in 1918.

The establishment of the Azerbaijani Democratic Republic (ADR) on May

28th, 1918, was an important event for Garabagh (Map No.4). The Republic declared the whole historical Garabagh to be its own territory and tried to take control over it. The Armenian Republic, proclaimed in Tbilisi, also laid its claim on Garabagh. The Azerbaijan government rejected the claims. Despite a peaceful policy pursued by ADR, Armenians continued their bloody policy in Garabagh. On January 13th, 1919, ADR issued a decree on establishing the governorship in Javanshir, Shusha, Jebrail, and Zangezur. Khosrov Pasha-bey Sultanov was appointed as the governor-general. After his arrival to Shusha in February 1919, he started to work. Despite protests

Map No. 4: Azerbaijani Democratic Republic in 1918-1920

From: The Historical Atlas of Azerbaijan. Baku, 2007, p.46.

by Armenia and strained diplomatic relations of Azerbaijan with USA and the Great Britain, he carried out a great deal of measures to pacify Garabagh. Armenians continued their ethnic cleansings in Garabagh and committed massacres in Javanshir, Shusha, Jebrail, and Zangezur. Arme-

nians incited by the Soviet Russia fought a separatist and aggressive war in Garabagh. ADR was forced to bring troops into the region, weakening its northern borders.

On May 28th, 1920, the Bolshevik Russia's army invaded Azerbaijan, and the Soviet power was established in the country, including Garabagh. Most part of Zangezur was joined to Armenia which was declared the Soviet Republic on November 29th, 1920. As a result, Nakhichevan and the rest of Northern Azerbaijan were parted.

On July 7th, 1923, the Upper Garabagh Autonomous Region (UGAR) was established. That became another basis for the further Armenian separatism and their claim on Garabagh.

Failing to achieve their aims in the 1920-30's, Armenians activated their policy after the Second World War. In November, 1945, Arutunov, then leader of the Armenian Communist Party, addressed to Stalin and asked him to consider an opportunity to join UGAR to Armenia. His letter was re-sent to Baghirov, leader of the Azerbaijani Communist Party, to know his opinion. In his reply, Baghirov proved by convincing facts that «UGAR has never bordered Armenia, and it does not border now». Thus, another separatist attempt of Armenia failed.

In the late 80's, taking advantage of the emerged situation, Armenia unleashed an actual war against Azerbaijan. In February, 1992, Armenians, backed by the Russian troops, committed massacres of Azerbaijani civilians in Khojaly. As a result, Garabagh and 7 neighbouring districts of Azerbaijan (totally, 20 % of the country's territory) were occupied, and over 1 million Azerbaijanis became refugees.

The United Nations adopted 4 resolutions (Nos. 822, 853, 874, and 884), urging Armenia to withdraw from the seized territories. But these resolutions have not been yet executed. The Azerbaijani Republic carries out a peaceful policy of liberating the occupied territories, re-establishing its territorial integrity, and settling the Garabagh conflict on fair terms. (Map No.5).

Since ancient times, Garabagh was the main economic and cultural centre of Azerbaijan. In antiquity and the Middle Ages, a number of towns, including Barda and Beylagan, sprang up in the region. Barda, as the capital of the

Caucasian Albania, was of great economic significance. In later centuries, Shusha reached a high economic development.

Map No. 5: Present-day regions of Azerbaijani Republic

Garabagh conducted trade with many countries of the world, exporting its

handicraft products to foreign markets. Garabagh contributed not only to the culture of Azerbaijan, but also that of the world civilisation. It promoted the development of the Azerbaijani mugam music which is one of rare pearls in the world music heritage.

One of the most striking features of Garabagh is its unique carpets.

Karim Shukurov,
Doctor of History

GARABAGH CARPETS: Their Past and Present

Azerbaijan located in the South Caucasus, at the junction of Europe and Asia, is a land of the very ancient history and rich culture.

Since ancient times the local population was engaged in various handicrafts. Patterns made on stone, ceramic, and bronze works of that period were later repeated on works of applied arts, particularly carpets.

Garabagh was an important economic, political and cultural centre not only in Azerbaijan, but also all the Caucasus. Favourable landscapes of the region (springs, mountain meadows, woods, high mountains, waterfalls, rich flora and fauna, and minerals) were one of the most ancient places where primitive man evolved.

Numerous work tools found during archaeological excavations in the Azykh and Taglar Caves (near the town of Fizuly) revealed the most ancient inhabitant of Garabagh, primitive "Azykh Man", who was to play an important role in human history.

During archaeological excavations ceramic, bronze and other household products decorated with ornaments were also discovered in Garakopek-tapa, another ancient settlement. These cultural objects are shown in museums of Azerbaijan, as well as France, Germany, UK, Russia, etc.

The first urban settlement in the Caucasus appeared in Uzerlik-tapa. Excavations revealed that the town was established in the end of 2nd Millennium B.C. Portable clay braziers were also found there.

Inhabitants of the settlement could make plant dyes and use them for patterning clay products. For this purpose they used red and black dyes.

Bone tools also played a great role in household. The population made bone weaving tools and needles.

During excavations it was found out that the inhabitants were engaged not only in farming and sheep raising, but also weaving and dyeing, and produced ceramic and bronze objects.

Remains of cultural objects were also discovered in Khojaly. As early as the 4th-3rd Millennia B.C., handicrafts played an important role in local household.

Khojavend, Agoglan, and other places of Garabagh also had their own developed culture. Many archaeological findings were found out there.

As early as ancient times, Barda was a well-known town. It was an official residence of local rulers, a military fortress, and a trading and handicrafts centre.

In the 9th century A.D. the Arabian historian Ibn Hovgel, after his visiting Barda, called it «the mother of Arran». According to written sources, over 100 thousand people populated Barda in the 7th-10th centuries. The town had four large markets and trade districts. During that period Barda exported silk textiles and carpets to Iran, Khuzistan, and Central Asia.

Another author Al-Mugaddasi wrote that Barda was the centre of local provinces, their "Bagdad". The author also mentioned fine local "Barda" carpets.

The Arabian geographer Al-Istehri (10th c.) wrote that Barda exported madder (red dye) to India, and Al-Mugaddasi and Ibn-Hovgel wrote that the population made a red cochineal dye and exported it to other countries, particularly Europe.

In the 11th-12th centuries there was the further development and flourishing of Azerbaijani towns and local handicrafts. During this period carpets from Azerbaijan and Garabagh were well-known in the Middle East.

In the first half 13th-mid 14th centuries Mongols brought motives of the Turkic Uigur and Chinese art into Azerbaijan. As a result, new designs and patterns emerged in Azerbaijani and Garabagh carpets.

In the 15th-16th centuries the Azerbaijani art and carpetmaking were flourishing. Carpets of that period were exported in mass quantity to Europe where they became a part of European household. It is evidenced with depictions of carpets in paintings by European artists. The Garabakh "Mugan" carpet is represented in paintings by Hans Memling (15th c.) "Mary with the Child" and "Portrait of a Young Man".

Under the Safavid dynasty (1501-1736) the Azerbaijani carpetmaking increasingly developed. The same situation was in Garabagh.

In the 18th century, Garabagh carpetweaving was concentrated in Shusha.

The Shusha carpets were first called "Khojavend". Since the 18th century they were known as "Khojan", and since the 19th century as "Goja". Actually, the "Goja" carpets were made in the village of Khojavan.

From ancient times Shusha was well-known for its carpets. Based on national traditions, the local carpetmaking developed gradually.

When Shusha was the capital of Garabagh, carpets with classical patterns were woven in the town and its vicinity. In the 19th century, new motives were brought into Azerbaijan from Russia and Europe through importing industrial products such as trays, soap, chintz etc. As a result, new carpet designs emerged – "Bakhchada guller", "Sakhsyda guller", "Bulud" etc.

In 1840-50 the Shusha handicraft production, particularly carpets, redoubled.

Favourable geographical location, sheep breeding and abundance of wool, as well as the great demand for woollen household products, all these were principal causes for engaging the Shusha population in carpetmaking.

In that period Shusha carpetweaving reached its highest level of development. The city had economic relations with Iran, Turkey, Arabia, India, and Russia. Shusha also occupied an especial place in both social and economic life of Garabagh and all the South Caucasus.

In the 19th century highly professional weavers worked in Shusha. They wove carpets that surpassed Khorasan carpets in quality.

Shusha carpets became still more well-known at the end of 19th century.

Garabagh carpets, like carpets from other regions of Azerbaijan, include flatweavings and pile carpets. The flatwoven group consists of hasir, chatan, buria, palas, jejim, kilim, verni, shadda, zili, sumakh, and ladi.

Flatweavings are made with various techniques, including plain and complicated interweaving, and simple wrapping.

The second group includes pile carpets and rugs. Carpets are made with using pile yarns knotted around warp strands.

The historical development of Garabagh flatweavings and pile carpets embraced four stages.

The first stage included palas and jejim making. In that period the field of textiles was plain and non-patterned. Later, stripy palases were produced.

Palas and jejim stripes woven in the plain interweaving technique are divided into three types: a) plain stripes; b) wavy stripes; and c) patterned stripes.

In general, palases were produced by local semi-nomadic tribes and the population in the Mugan area. Jejims were made in Agjabedi and Jebrail. Palases were woven on the vertical loom, but jejims on the ground one.

From the artistic point of view, the second period of carpet development was actually the first period in the development of carpet itself. In that period, kilims made in the simple wrapping technique developed. This technique enabled to create simple carpet patterns. Like in other regions of the country, palases and kilims were used as inner or outer coverings of traditional dwellings. The textiles were mainly produced in Barda and Jebrail.

In the third stage, verni, shadda, zili, sumakh, and ladi were invented. To make these flatweavings, the complicated technique was applied. It enabled to create elaborate motives and patterns.

Shadda and kilim were mostly woven by local sheep-breeders. That is why textiles of the region represent conventionalized animal motives. In the highlands of Garabagh the shadda and verni techniques were used for making saddle-cloth, curtains, mafrash etc.

The shadda and verni producing centres were Barda and Nakhichevan. Besides, silk vernis were also woven in Garabagh. Patterns and techniques of zili flatweavings were more complicated than that of shadda or verni. Besides animal motives, zili demonstrated geometrical elements. The zili producing centres were Barda, Agdam, Evlakh, Fizuli, Agjabedi, Laghich, Beylagan, and Kelbajar. In these regions sumakhs were also woven.

Flatweavings are distinguished with their original patterns. Thus, each of these types has its own set of motives.

From ancient times, like in other regions the country, flatweavings were basic items in the household of the Garabagh population. That is why weavers mainly produced lightweight mafrash, chuval, khurjun etc.

Pile carpets were invented in the fourth stage of carpetmaking development. These carpets are made with using the technique of yarn knotting. That period

was characterised with carpets of high artistic and weaving merits. Pile knots enable to create elaborate designs. In connection with development of the technique, new weaving tools were invented (hooked knife, shears). Beaters (heve and kirkit) were also used in making flatweavings.

Garabagh carpets are divided into three groups:

I. Arran group. This group includes carpets from Barda and Agjabedi. Famous Barda carpets were "Barda", "Khan-garvand", "Achma-yumma", "Aran", "Goja", "Buynuz", "Darya-nur", "Balyg", "Shabalyt-but", as well as flatwoven shadda, verni, and zili. Carpets of the group were called Arran carpets. By their technique characteristics Nakhichevan carpets are also included into this group.

Agjabedi carpets are "Lemberan", "Garabagh", "Khan-tirma", as well as jejim and zili. In this district the "Kara-koyunlu" carpets were also woven.

II. Shusha group. This group includes "Malybeili", "Lempe", "Bakhchada guller", "Sakhsida guller", "Nalbaki gul", "Bulud", as well as pictorial designs, such as "Atly-itly", "Rustam and Zohrab", "Darya-nur". The Shusha "Lempe" carpet was woven in all the regions of the country.

III. Jabrail group. It consists of "Khanlik", "Gara-goyunlu", "Gubatly", "Kurd", "Gasim ushagy", "Bahmanli", "Mugan", "Talış", as well as palases and jejims. In the 19th century, carpets were produced not only in Shusha but also in other Garabagh villages, such as Dash-bulak, Dovshanly, Chanakchi, Tug, Taglar, Gadrut etc. Carpetmaking was a main economic activity of the population in the lowland areas, such as Jabrail, Agdash, Barda, Fizuli, and Evlakh. These areas were much better supplied with wool than the mountainous ones, and the population actively produced carpets for market.

Though Garabagh carpets are divided into three groups, the similar carpet designs may be produced in various zones of Garabagh. The local carpets are larger in size than carpets from other regions. Here, carpets of 2 to 20 sq.metres were woven. Sometimes, weavers wove pieces of 25-30 sq.metres for large halls.

The density of the carpets varies from 30x30 to 40x40 knots. In a squared metre, the number of knots is 90,000-160,000, sometimes up to 200,000. These carpets are woven in symmetric knots.

The height of pile is 6-10 mm. The carpets are mainly of oblong shape. Though the density is rather low, these carpets are compact and strong.

Designs of the carpets are very diverse, rich and intricate. They include various motives.

In general, the carpet composition consists of 2 sections:

1) central field; and 2) border.

Patterns of the field and the border are artistically interrelated.

The field represents motives of plants, household objects, animals, human beings, as well as geometric figures (rectangles, zigzags, squares, hooks etc.).

All plant motives are divided into 2 groups: geometrical and curvilinear ones. Geometrical elements are used as filling or secondary devices. In comparison with other regions, these elements were mostly used in Garabagh carpets.

Curvilinear motives are much more conventionalized than geometric motives. In the 15th-16th centuries these elements were used in Tabriz carpets, and influenced not only Garabagh carpets, but also textiles from Asia Minor.

Garabagh carpets demonstrate representations of domestic and wild animals, as well as birds and insects.

The motive of deer was a common totem for the Turkic people. The deer was a symbol of supreme power, as well as youth and revival.

The motive of horse was also often represented in Garabagh carpets as one of the main totems of the Oghuz tribes.

Sumerians, who descended from the Altay Turkic peoples, were the first ones who put the horse to a vehicle after its invention.

The horse totem was connected with the sun. Many evidences of worshipping the horse were found out in settlements of the Oghuz Turkic tribes.

The lion, horse, eagle, dragon, deer, and wolf were religious symbols of the Altay Turkic tribes.

The bull was considered as a symbol of force and power. Ancient representations of bull were found out in Sumer, Caucasian Albania, and Central Asia. The depiction of the bull was in the emblem of Azerbaijani Shirvan shahs. As the bull was a symbol of the moon, the horns were represented in the shape of the half moon.

Representations of tiger seen in the carpets were the symbol of power and human feelings.

In ancient Azerbaijan, Central Asia, Altai, as well as the Yenisey river basin, the tiger motive played an important role in the genealogy of local tribes and was

one of the main talismans. The depiction of tiger was used in ancient Altay astronomy.

The motive of eagle woven in Garabagh carpets was a totem and symbol of the sun and the source of light. In the art of the Turkic people, the eagle was considered as the lord of the sun, fire, thunder and lightning.

The dragon is also often represented in Garabagh carpets. The motive of a mythical dragon was widespread in the household and art of peoples in Azerbaijan, Turkey, and Siberia. It was believed that the totem of dragon was a spirit of animal that helped people in their affairs. The dragon symbolised power, wisdom, and foresight. During the shaman ceremonies the image of dragon was carried to light up, as it was believed, the way. Ancient people believed in the existence of dragon.

There also are representations of lion in Garabagh carpets. From antiquity, the lion symbolised the sun, fire, purity and power in the East. The Sumerian god of war was represented in the form of lion.

In the religion of ancient Turkic peoples totems played an important role. Totem beliefs are one of the most ancient forms of religion. In totems, ancient people embodied their worship of animals. The totem also was a symbol of tribes. Ancient people believed that totems could protect them.

Main motives seen in Garabagh carpets are divided into 5 groups:

a) *Buta*. It is one of the most widespread patterns; it was used both in flatweavings and pile carpets. The "buta" motive was depicted in many various versions. By its artistic characteristics, the "Shabalyt-butа" carpet differs from the buta-motive in carpets of other regions.

b) *Kataba (cartouche)*. It was used as a filling element. The oblong kataba represented various inscriptions, pictorial scenes, or individual patterns.

c) *Ana gul*. This is another important element of Garabagh carpets. The design of the Goja carpet consists of the repeated motive.

d) *Gel and khoncha (large and small medallions)*. Medallions are frequently woven in Garabagh carpets. In Azerbaijani carpets, particularly Garabagh ones, there is a large variety of medallions.

e) *Gubba*. This element is a pendant placed at the ends of the central medallions.

The border patterns consist of 2 types: patterns of the main (central) border, and patterns of the minor (flanking) borders.

The design of the central border is created with motives of various geometric flowers, leaves vines etc. Patterns of the minor borders include geometric elements of "su", "sychan dishi", "medakhil", "zanjir" etc.

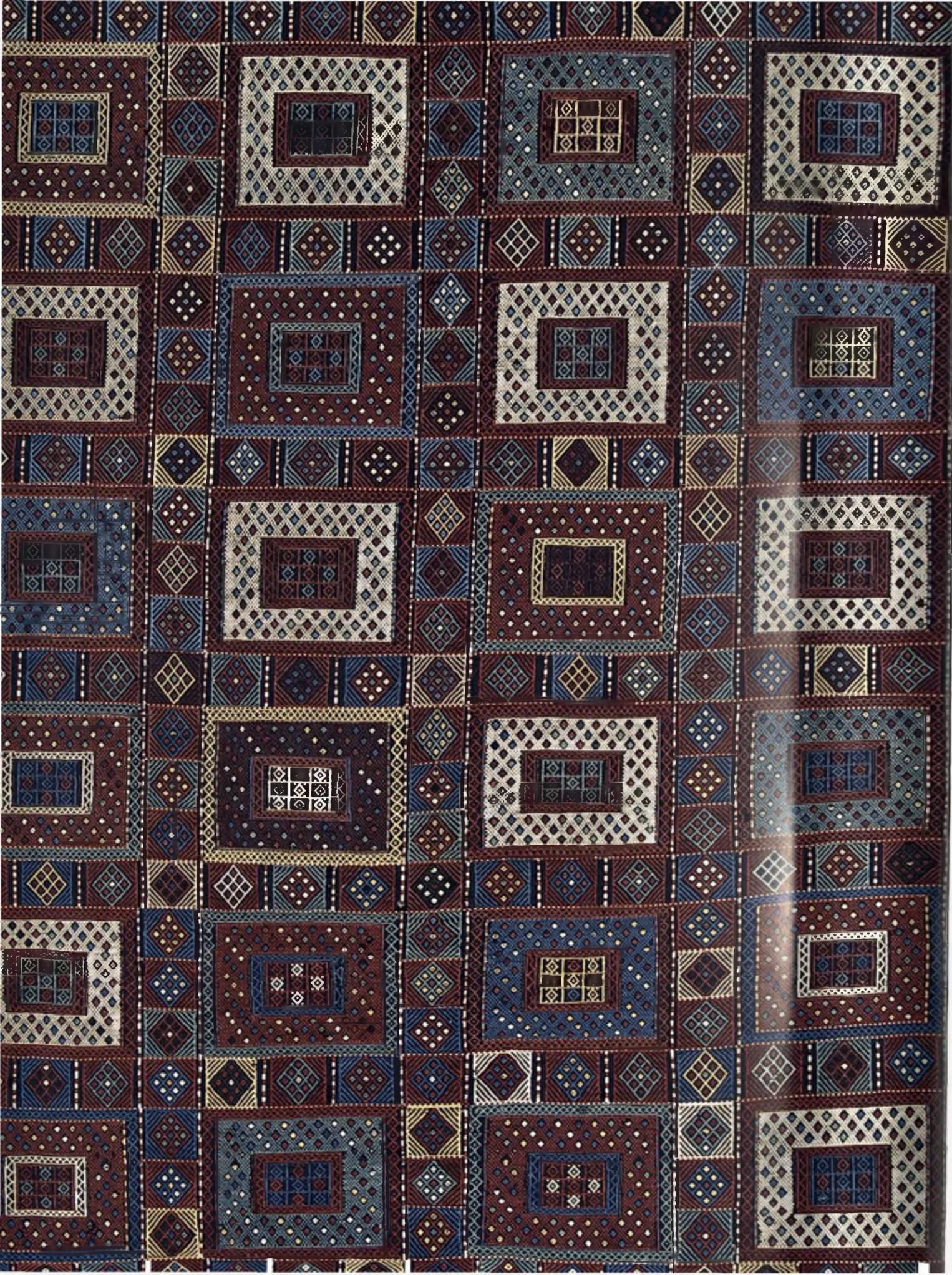
The range of colours is very rich. Colours of the Garabagh carpets are very bright and contrasting. These colours are inspired with the rich local nature and beautiful landscapes. Red is produced from madder and cochineal; yellow from yellow dye flowers; cream colour from onion skin; brown from walnut shell; and blues from indigo.

To fix colours, alum, salt, and cattle urine were boiled together with a yarn to be dyed. In late 19th century, synthetic dyes started to be used in Garabagh. This innovation worsened the artistic quality of the carpets because the synthetic dyes were not characteristic of local designs.

Garabagh carpets shown in the "Magic Knots" Gallery evidence their richness of patterns and colour harmony. The Gallery exhibits traditional carpets of both ancient and modern periods. One may say that Garabagh weavers demonstrated their high class workmanship in the carpets, passing their secrets to future generations.

Travellers and scholars have been always fascinated with magnificent patterns of Garabagh carpets. These carpets charm with their colours and geometrical patterns. The textiles are demonstrated as rare works of art in many collections in the USA and Europe.

QARABAĞDA TOXUNMUŞ XALÇALAR VƏ İPƏK TİKMƏLƏR DÜNYA
MUZEYLƏRİNDƏ VƏ ŞƏXSİ KOLLEKSIYALARDA

*GARABAGH CARPETS AND SILK EMBROIDERIES IN THE
WORLD MUSEUMS AND PRIVATE COLLECTIONS*

Açıq qəhvəyi yerlikli bu tikmənin əsas bəzeyini ara sahədə yerləşdirilmiş böyük ölçülü "səkkizguşəli ulduz" təşkil edir. Ulduzun guşələri "siçandışiyyə" bənzər müxtəlif rəngli elementlərlə əhatə edilmişdir. Ulduzun mərkəzində səkkizbucaqlı həndəsi medalyonun içərisində yeriyi ağ olan səkkizləçəkli gül yerləşdirilmişdir. Səkkizbucaqlı həndəsi formalı medalyonun üçdə bir hissəsi tikmənin sol aşağı və yuxarı künclərində, ikidə bir hissəsi isə tikmənin sağ aşağı və yuxarı künclərində təsvir edilmişdir. Künclərdəki medalyonların içərisində açıq qəhvəyi rəngli natamam ləçəkli güllər işlənmişdir. Ara sahəni hər tərəfdən firuzəyə çalan yaşıl rəngli kəməllər əhatə edir. Kəməllərin içərisində bitki elementləri təsvir edilmişdir. Tikmənin enli haşiyəsi yaşıl, qara, sarı, ağ, qəhvəyi rənglərlə işlənmiş nəbatı elementlərlə bəzədilmişdir.

Tikmənin ölçüsü: 2' 46" x 2' 39" (75 x 73 sm).

The main design is an eight-pointed star which is placed in the light coffee brown central field. The star is outlined with the "sychandishi" pattern. The star has an octagonal medallion the centre of which, in turn, represents an eight-petal white "gul" motive. The left corners of the field include the ¼ portions of the octagonal medallion. In the right corners, halves of the medallions are placed. Within the corner portions of the medallion, the "gul" motives of light brown colour are represented. At each of the field sides light-turquoise cartouches are represented. In the cartouches vegetative elements are represented.

The border is decorated with green, black, yellow, white, brown plant elements.

Size: 2' 46" x 2' 39" (.75 x .73 m).

İpək tikmə. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. XVI əsr. Şəxsi kolleksiya
Silk Embroidery. Garabagh group. Azerbaijan. 16th c. Private collection

Londonun Viktoriya və Albert muzeyində saxlanılan bu tikmə zəngin naxış tərtibatına malikdir.

Qara yerlikli ara sahəni qırmızı yerlikli "səkkizguşəli ulduz"lar və səkkizbucaqlı həndəsi formalı güllər bəzəyir. "Səkkizguşəli ulduz"lar yerliyi yaşıl rəngli kəmələrlə əhatə olunmuşdur. Ara sahədəki boşluqlar "Xətai" kompozisiyası üçün xarakterik olan elementlərlə doldurulmuşdur. Bu elementlər xalq arasında stilizə edilmiş əjdaha motivləri kimi yozulur.

Tikmənin ensiz haşiyəsini latın əlifbasının "S" hərfinə bənzər elementlər bəzəyir. Bu elementlər də xalq arasında od, su, güc, qüdrət rəmzi kimi yozulur.

Xüsusi rəng ahəngdarlığına malik olan bu tikmə hər bir kəsin zövqünü oxşaya və xoş əhvali-ruhiyyə yarada bilir.

Tikmənin ölçüsü: 3' 67" x 3' 58" (112 x 109 sm).

The black field represents red eight-pointed stars and green octagonal medallions. The stars are surrounded with green cartouches. The rest of the field is filled with elements characteristic of the "Khatai" pattern. These elements are believed to be the stylised images of dragon.

The border is decorated by S-shaped motives. According to popular beliefs, these motives are the symbol of fire, water, and power.

This bright and attractive piece demonstrates rich colours.

Size: 3' 67" x 3' 58" (1.12 x 1.09 m.)

İpək tikmə. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. XVII əsr. Viktoriya və Albert Muzeyi
Silk Embroidery. Garabagh group. Azerbaijan. 17th c. Victoria and Albert Museum

Qarabağın mürəkkəb kompozisiyalı xalçaları qrupuna daxil olan bu xalçanın kərpicə çalan qırmızı yerlikli ara sahəsinin sağ və solunda şəkəri rəngli böyük və kiçik ölçülü stilləşmiş əjdaha motivləri yerləşdirilmişdir. Boşluqlar bitki elementləri ilə təsvir edilmişdir.

Xalçanın enli haşiyəsi "Xətai" xalçaları üçün xarakterik olan şəkəri, qara, tünd yaşıl, açıq qəhvəyi rəngli elementlərlə bəzədilmişdir.

Xalçanın rəng ahəngdarlığı qanunauyğunluqla həll edilmişdir.

Xalçanın ölçüsü: 7' 35" x 4' 33" (224 x 132 sm).

The carpet belongs to the Garabagh group of complex carpet designs. The left and the right sides of the brick-red field demonstrate large and small ivory motives of the stylised dragon. The rest of the field space is filled with vegetative elements.

The border characteristic of the Khatai carpets is filled with elements of ivory, dark green, light brown, and black colours.

This bright and attractive piece demonstrates rich colours.

Size: 7' 35" x 4' 33" (2.24 x 1.32 m).

Əjdahalı. Xalça. "Xətai". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. XVII əsr. Yun. Xovlu. Şəxsi kolleksiya
"Khatai" Dragon Carpet. Garabagh group. Azerbaijan. 17th c. Wool, pile weave. Private collection

Qara yerlikli bu tikmənin ara sahəsini səkkizguşəli kiçik ölçülü sarı və böyük ölçülü qırmızı medalyonlar bəzəyir. Mərkəzdəki böyük ölçülü medalyon sürməyi yerlikli kəmələrlə əhatə olunmuşdur. Kəmələrin içərisində qırmızı, sarı və yaşıl rənglərlə işlənmiş "S"-ə bənzər motivlər təsvir edilmişdir. Kiçik ölçülü sarı medalyonlar hər tərəfdən öz ölçülərinə uyğun kəmələrlə əhatə olunmuşdur. Medalyonların içərisində "dörd ünsür" elementləri işlənmişdir.

Tikmənin sarı yerlikli enli haşiyəsində altı bucaqlı qırmızı və sürməyi yerlikli kəmələr və onların içərisində "S"-ə bənzər tərsinə düzülüşlü motivlər neqş edilmişdir.

Tikmə şux rəngli olmasına baxmayaraq, qanunauyğunluqla tərtib edilmiş, baxımlı, göz oxşayan bir sənət əsəri yaradılmışdır.

Tikmənin ölçüsü: 2' 00" x 1' 64" (61 x 50 sm).

The black field has large red and small yellow octagonal medallions. The large red medallions are surrounded by dark blue cartouches. The cartouches are filled with S-motives of red, yellow, and green colours. The small yellow medallions, in turn, are surrounded with smaller yellow cartouches. The centres of the medallions are marked with swastika motives.

The wide yellow border is decorated with hexagonal cartouches of red and dark blue colours in which S-motives are represented.

This is a bright and attractive piece demonstrating lustrous colours.

Size: 2' 00" x 1' 64" (.61 x .50 m).

İpək tikmə. Fraqment. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. XVII əsr. Şəxsi kolleksiya
Fragment of Silk Embroidery. Garabagh group. Azerbaijan. 17th c. Private collection

Sarı yerlikli bu tikmənin əsas bəzəyini dördbucaqlı həndəsi elementlər içərisində yerləşdirilmiş quş təsvirləri təşkil edir. Tikmənin ara sahəsindəki boşluqlar kiçik ölçülü dördləçəkli medalyonlarda yerləşdirilmiş dörd ünsür, kiçik ölçülü kəməllərlə yerləşdirilmiş dörd ünsür, kiçik ölçülü kəməllərdə yerləşdirilmiş "S"-ə bənzər motivlərlə doldurulmuşdur. Tikmənin ensiz haşiyəsi kiçik ölçülü sürməyi və qırmızı kəməllərlə bəzədilmişdir.

Kəməllərin içərisində "S"-ə bənzər motivlər təsvir edilmişdir.

Mürəkkəb naxış tərtibatına malik olan bu tikmə yüksək peşəkarklıqla işlənmişdir.

Tikmənin ölçüsü: 1' 84" x 1' 80" (56 x 55 sm).

The yellow field demonstrates checks with bird motives. The rest of the field is filled in with small four-petal medallions in which the swastika is woven. Among the squares there are also woven small cartouches with swastika and S-motives.

The narrow border represents red and dark blue cartouches with S-motives.

This skilful piece demonstrates a complex design.

Size: 1' 84" x 1' 80" (.56 x .55 m).

İpək tikmə. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. XVII əsr. Şəxsi kolleksiya
Silk Embroidery. Garabagh group. Azerbaijan. 17th c. Private collection

Sürməyi yerlikli bu tikmənin ara sahəsini böyük ölçülü səkkizbucaqlı göl təşkil edir. Gölün içəri xonçanı xatırladan müxtəlif formalı gül-çiçəklə tərtiblənməmiş yaşıl və sürməyi rəngli kənarları dilikli kəmələrlə təsvir edilmişdir. Gölün mərkəzində səkkizguşəli həndəsi formalı element və dörd tərəfdə qola bənzər motivlər işlənmişdir. Bu motivləri bəzi toxucular "böcək" adlandırirlar.

Kəmələlər və böcəyə bənzər elementlər budağı xatırladan qarmaqlı motivlərlə əhatə olunmuşdur. Gölün baş və ayaq hissəsində qubba təsvirləri vardır. Ara sahənin aşağı və yuxarı hissəsində sağ və solda böyük ölçülü "S"-ə bənzər elementlər nəqş edilmişdir. Bu elementlərin içərisini qarmaqvari motivlər bəzəyir.

Tikmənin küncələrində mərkəzə doğru istiqamətlənən oxabənzər yarımçıq kəmələlər yerləşdirilmişdir.

Qarabağın "Qasımuşağı" xalçası üçün xarakterik olan mürəkkəb kompozisiya bu tikmədə yüksək peşəkərliliklə işlənmişdir.

Tikmənin ölçüsü: 3' 80" x 2' 13" (116 x 65 sm).

The dark blue field contains the large central octagonal medallion. It is decorated with green and dark blue serrated cartouches in which flowers are depicted. The centre of the medallion is marked with an octagonal element from which four arms project. These motives are sometimes called "bojak". The cartouches and the arms are surrounded by hooked elements. At both the ends of the central medallion there are two pendants.

At the upper and lower parts of the field, four S-motives are represented. The S-motives are decorated with the hooked elements. In the field corners halves of the cartouches are woven.

The embroidery shows a complex design characteristic of "Gasim Ushagi" carpets.

Size: 3' 80" x 2' 13" (1.16 x .65 m).

İpək tikmə. "Qasımuşağı". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Laçın. XVII əsr. Şəxsi kolleksiya
"Gasimushagy". Silk Embroidery. Lachin. Garabagh group. Azerbaijan. 17th c. Private collection

Qara yerlikli bu tikmənin ara sahəsinə böyük ölçülü qırmızı yerlikli medalyon təşkil edir. Medalyonun mərkəzində sərv ağacını xatırladan və ətrafında gül-çiçək təsvirli budaqlar vardır. Sərv ağacının sağ və solunda stilizə edilmiş kişi və qadın təsvirləri verilmişdir. Boşluqlarda stilizə edilmiş heyvan və quş təsvirləri vardır.

Medalyonun xaricindən künclərə doğru istiqamətlənən ağ rəngli buynuzabənzer dilikli motivlər tikməyə təkrar edilməz bir görkəm gətirmişdir. Bu motivlərin içərisində sürməyi və sarı rəngli naxışlar işlənmişdir.

Medalyonun hər tərəfindən güllü-çiçəkli və yarpaqlı budaqlar şaxələnmişdir. Qara yerlikli boşluqlarda ağ və sarı rəngli quş təsvirləri vardır. Ara sahənin baş və ayaq hissəsində firuzə yerlikli bütöv kətibələr, sağ və solunda isə haşiyə divarlarına söykənmiş yarımçıq kətibələr təsvir edilmişdir. Kətibələrin içərisində at çapan kişi və bəbir təsvirləri vardır. Tikmənin haşiyəsi "S" şəkilli və quşa bənzer elementlərlə bəzədilmişdir.

Zəngin naxış tərtibatına malik olan bu tikmədə rəng ahəngdarlığı, yüksək peşəkarlıqla və qanunauyğunluqla həll edilmişdir.

Tikmənin ölçüsü: 3' 03" x 2' 36" (93 x 72 sm).

The dark blue field represents the large central medallion of red colour. In its centre the motive of cypress surrounded with flower sprouts is depicted. The cypress is flanked by the stylised figures of man and woman. In the spans birds and animals are represented.

The medallion shoots four large white serrated hooks patterned with tiny yellow and dark blue elements. The medallion is surrounded by flower sprouts. In the rest of the field white and yellow birds are embroidered.

At the ends of the medallion turquoise cartouches are represented, and their halves are placed at both the left and the right sides of the medallion. In the cartouches horsemen riding horses and cheetahs are represented.

The border is composed of S-shaped motives and birds.

This is a high skilled work demonstrating fine patterns and rich colours.

Size: 3' 03" x 2' 36" (.93 x .72 m).

İpək tikmə. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. XVII. Şəxsi kolleksiya
Silk Embroidery. Garabagh group. Azerbaijan. 17th c. Private collection

Qocaman toxucuların "Bərdə" adlandırdığı bu xalçanın əsas toxunma mərkəzi Bərdənin Çələbilər kəndi olmuşdur. Sonralar bu kompozisiya Dağlıq Qarabağın və Aranın müxtəlif xalçaçılıq mərkəzlərində, o cümlədən XIX əsrdən başlayaraq Azərbaycanın Qazax bölgəsində də toynmuşdur. Xalçanın adı toxunduğu kəndin adı ilə bağlıdır.

Hal-hazırda eyni kompozisiya ilə toxunan XIX əsr "Çələbi" xalçası Londonun Viktoriya və Albert muzeyində nümayiş edilir.

Qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsinin əsas bəzəyini böyük ölçülü göl təşkil edir. Gölün kənarlarında 16 ləçək təsvir edilmişdir. Bu ləçəklər alovlanan palmettaları xatırladır və xalçanın bədii keyfiyyətini yüksəldir.

Gölün mərkəzində "dörd ünsür" (od, torpaq, hava, su) mənasını bildiren böyük ölçülü element təsvir edilmişdir.

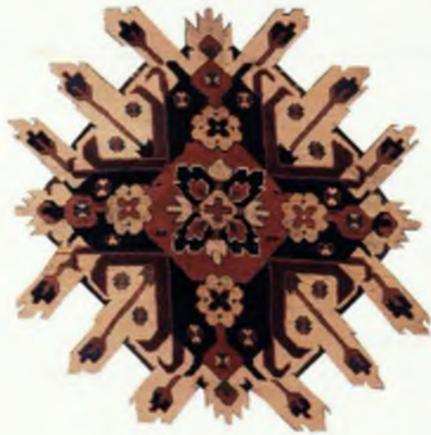
Xalçanın aşağı və yuxarı hissəsində mərkəzdəki gölün bədii tərtibatına uyğun qubbalar nəqş edilmişdir. Hər iki qubbanın sağ və solunda bitki və ağac təsvirləri vardır. Boşluqlar kiçik ölçülü "səkkizguşəli ulduz" motivləri ilə bəzədilmişdir.

Sarıya çalan yerliyi olan ana haşiyə kiçik ölçülü dilikli medalyonlarla və digər klassik elementlərlə işlənmişdir.

Göy rəngli ara haşiyə çox az nəzərə çarpan "mollabaşı" elementlərlə doldurulmuşdur. Ara sahəni şərkəri yerlikli ensiz haşiyə əhatə edir. Bu haşiyədə kiçik ölçülü ulduz və bitki elementləri nəqş edilmişdir.

Xalçada rəng ahəngdarlığı yüksək peşəkarlıqla həll edilmişdir.

Xalçanın ölçüsü: 6' 07" x 4' 23" (185 x 129 sm).

The producing centre of these carpets was the village of Chelebi in the Barda district. Later the carpet was woven in various villages of the Upper and Lowland Garabagh. Since the 19th century the carpet was woven in Gazakh. Today, one 19th century Chelebi carpet is in the collection of the Victoria and Albert Museum.

In the red field, the large central medallion with 16 beams is placed. It reminds a flaming palmetto. In the centre of the medallion, a cruciform element, symbol of water, fire, air, and earth, is represented. At the ends of the medallion, pendants flanked with tree motives are depicted. The rest of the field is filled with eight-pointed stars.

The yellow border is decorated with small hooks, medallions and other classical elements. The red border is decorated with small elements. Along the field perimeter, the narrow ivory border is woven. It demonstrates stars with plant elements.

This bright and attractive piece demonstrates rich colours.

Size: 6' 07" x 4' 23" (1.85 x 1.29 m).

Xalça. "Çələbi". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Bərdə. XVII əsr. Yun. Xovlu. Şəxsi kolleksiyaya
"Chelebi" Carpet. Barda. Garabagh group. Azerbaijan. 17th c. Wool, pile weave. Private collection

Qara yerlikli bu tikmənin ara sahəsində bir böyük ölçülü bütöv, aşağı və yuxarı hissədə isə iki yarımqiç medalyon təsvir edilmişdir. Mərkəzi medalyonun baş və ayağında dörd qarmaqvari çıxıntılar vardır. Medalyonun aşağı və yuxarı hissəsində küncələrə doğru istiqamətlənən "məşəl" formalı və oxabənzər motivlər tikməyə təkrar edilməz, unikal bir görünüş gətirmişdir.

Ara sahənin boşluqları müxtəlif bitki və stilizə edilmiş quşa bənzər motivlərlə doldurulmuşdur.

Tikməni bir ensiz haşiyə əhatə edir. Haşiyədə Qarabağın dekorativ tətbiqi sənəti və xalçalarına xas olan elementlər işlənmişdir.

Rənglər bir-biri ilə qanunauyğunluqla uzlaşdırılaraq çox baxımlı və hər bir kəsin zövqünü oxşaya biləcək sənət əsəri yaradılmışdır.

Tikmənin ölçüsü: 3' 08" x 2' 33" (94 x 71 sm).

The black field represents the large central medallion of octagonal shape. At its ends, halves the medallion are placed. Eight hooks project from the medallion. Moreover, four poleaxe-shaped sprouts shoot out of the medallion. The field is also filled with various stylised motives of plants and animals.

The field is surrounded by a narrow border that shows patterns typical of the Garabagh decorative art.

This is a bright and attractive piece woven in harmonious colour combinations.

Size: 3' 08" x 2' 33" (.94 x .71 m).

İpek tikmə. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. XVII əsr. Şəxsi kolleksiya
Silk Embroidery. Garabagh group. Azerbaijan. 17th c. Private collection

Vaşinqtonun Tekstil muzeyində saxlanılan bu xalça muzeyin eksponatları içərisində ən nadir incilərdən sayılır. Qəhvəyi çalan qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsinin əsas bəzəyini xalçanın uzunluq boyu stilizə edilmiş müxtəlif ölçülü "əjdaha" motivləri və bitki elementləri təşkil edir. Şəkəri rəngdə işlənmiş nisbətən böyük ölçülü "əjdaha" motivləri arasında iki başlı fantastik quş təsvirləri verilmişdir.

Xalçanın aşağı və yuxarı hissəsində rombvari, kənarları bitki tərtibatı ilə əhatə olunmuş göllərin içərisində stilizə edilmiş kişi fiqurları işlənmişdir.

Şəkəri yerlikli ensiz haşiyədə bir-birinin ardınca düzülüb qarmaqvari elementlər təsvir edilmişdir.

Xalçada rəng ahəngdarlığı qanunauyğunluqla işlənmişdir. Xalçanın ara sahəsindəki əbrəş təbiiyi ilə nəzərə çarpır.

"Xətai" kompozisiyası Qarabağın mürəkkəb quruluşlu kompozisiyaları sırasına daxildir. İlk əvvəl Cənubi Azərbaycanda toxunan bu kompozisiya XVII əsrdən Azərbaycanın bir çox xalçaçılıq mərkəzlərində, o cümlədən Qarabağda toxunmağa başlanmışdır.

Azərbaycanın bütün bölgələrində dekorativ təbiiq sənətdə, xüsuslə xalçalarda "Xətai" adlanan kompozisiya çox yayılmışdır. "Xətai" elementlərinə XI əsrdən başlayaraq binaların daxili və xarici bəzəklərində rast gəlinir.

XII-XIV əsrlərdə bu kompozisiya kitabların tərtibatında, XV əsrdən bu günə qədər böyük ölçülü xalçaların enli haşiyələrində və ara sahələrində tətbiq edilmişdir. Ənənəvi olaraq "Xətai" naxışlarını adi toxucular deyil, peşəkar sənətkarlar işləmişlər. Bu kompozisiya xüsusi sifarişlərlə toynardı.

XV-XVI əsrlərdə "Xətai" kompozisiyalı xalçalar məşhur rəssamların eskizləri əsasında və o dövrün ən peşəkar toxucuları tərəfindən toxunardı. Hətta, o dövrlərdə "Xətai" kompozisiyasını yarada bilməyən rəsam yaxşı rəsam sayılmazdı.

"Xətai"yə bədii təsvir kimi Azərbaycan şairlərindən Əvhədi Marağinin (XIII əsr), İmadəddin Nəsiminin (XIV əsr), Əssar Təbrizinin, Şah İsmayıl Xətəinin (XVI əsr), Qasım bəy Zakirin (XIX əsr) əsərlərində təsadüf edilir.

Xalçanın ölçüsü: 17' 85" x 7' 84" (544 x 239 sm).

This piece is one of the finest objects of the Museum's collection. The dark red field represents various stylized dragon motives and plant elements. The large ivory dragons flank the representation of a fabulous two-headed bird.

In the lower and upper parts of the field there are diamond medallions filled with stylized representations of bird figures.

The ivory narrow border shows long hooked vines.

The colour change called "abrash" is also visible in the carpet.

The "Khatai" design belongs to the complex designs of the Garabagh group. The pattern originated from Southern Azerbaijan. Since the 17th century it was woven in various regions of Northern Azerbaijan, particularly Garabagh.

This ornament was widespread in the applied art of Azerbaijan. From the 11th century some motives of the pattern were used in architecture.

In the 12th-14th centuries this pattern was used for illuminating manuscripts. Since the 15th century it was used to pattern large carpets. The name of "Khatai" is used by scholars, not weavers. This carpet was made only to order.

The pattern was created on the basis of cartoons by designers of the 15th-16th centuries. In that period, artists who could not make up the design were not considered to be skilled.

The pattern was mentioned in works by the poets Margani (13 c.), Nasimi (14 c.), Tabrizi and Shah Ismail Khatai (16 c.), and Zakiri (19 c.).

Size: 17' 85" x 7' 84" (5.44 x 2.39 m).

Əjdahalı. Xalça. "Xətai". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Şuşa. XVII əsr. Yun.Xovlu. Tekstil muzeyi
"Khatai" Dragon Carpet. Shusha. Garabagh group. Azerbaijan. 17th c. Wool, pile weave. Museum of Textile

Qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsində sürməyi yerlikli medalyon təsvir edimişdir. Medalyonun mərkəzində səkkizbucaqlı ağ yerlikli həndəsi elementin içərisində buyuzabənzer ucları qarmaqvari motivlər təsvir edilmişdir. Bu elementlərin aşağı və yuxarı hissəsində "məşəli" xatırladan çıxıntılar vardır. Medalyonun sürməyi yerlikli boşluqları müxtəlif elementlərlə doldurulmuşdur. Medalyonun sağ və solunda, baş və ayaq hissələrində ağ yerlikli kənarları dilikli uzunsov medalyonlar işlənmişdir. Ara sahənin boşluqları müxtəlif ölçülü bitki, gül-çiçək və "səkkizguşəli" ulduzlarla tərtib edilmişdir.

Şəkəri yerlikli enli haşiyə Şirvan xalçalarına xas olan klassik elementlərlə bəzədilmişdir. Enli haşiyəni hər iki tərəfdən mədaili əhatə edir.

Rənglər bir-biri ilə uyğunlaşaraq çox baxımlı bir əsər yaradılmışdır.

Xalçanın ölçüsü: 6' 04" x 4' 20" (184 x 128 sm).

The red field of the carpet has the dark blue central medallion. In the centre of the medallion a white octagon is placed. In the centre of the octagon there are geometric motives with horn-like projections. In the lower and upper parts of the elements the flame-shaped projections are woven. The rest of the dark blue medallion is filled with various elements. The dark blue medallion is encircled by large white serrated motives of the oblong shape. In these cones large palmettos are represented. The empty space of the field is filled with blossoms, small rosettes, and eight-pointed stars.

The narrow ivory border is composed of classic elements characteristic of Shirvan carpets. The main border is flanked with medakhil-border stripes.

This bright and attractive piece demonstrates rich colours.

Size: 6' 04" x 4' 20" (1.84 x 1.28 m).

Xalça. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. XVII əsr. Yun. Xovlu. Şəxsi kolleksiya
Carpet. Garabagh group. Azerbaijan. 17th c. Wool, pile weave. Private collection

Qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsini "Xətai" xalçasına xas olan "əjdaha" və bitki motivləri bəzəyir.

Zəngin naxış tertibatına malik olan bu xalça özünün yüksək bədii keyfiyyəti ilə seçilir.

Xalçada rəng ahəngdarlığı yüksək peşəkartıqla həll edilmişdir.

Xalçanın ölçüsü: 14' 01" x 7' 41" (427 x 226 sm).

The red field demonstrates dragons and plant motives characteristic of the "Khatai" pattern.

The carpet demonstrating fine patterns is distinguished with high artistic merits and attracts attention with its rich colours and workmanship.

Size: 14' 01" x 7' 41" (4.27 x 2.26 m).

Əjdahalı. Xalça. "Xətai". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Şuşa. XVII əsr. Yun. Xovlu. Şəxsi kolleksiya
"Khatai" Dragon Carpet. Shusha. Garabagh group. Azerbaijan. 17th c. Wool, pile weave. Private collection

Qırmızı yerlikli bu xalçanın əsas bəzəyini müxtəlif ölçülü stilləşmiş əjdaha motivləri və bitki elementləri təşkil edir. Ağ, yaşıl, sürməyi, açıq yaşıl, şəkəri rəngli qollar xalçanın uzununu boyu açıqlıb yumularaq bitki ilə tərtiblənməmiş romb şəkilli göllər formasını almışdır. Xalçada təsvir edilən əjdahaların rəngi bir aşırı dəyişməklə xüsusi ahəng yaradılmışdır.

Çox zəngin rəng palitrasına malik olan bu xalçanı Tekstil muzeyinin eksponatları içərisində nadir incilərdən hesab etmək olar. Qarabağın mürekkəb kompozisiyalı xalçaları sırasına daxil olan bu xalçada naxış tərtibatı çox dəqiqliklə həll edilmişdir. Bu xalça hər bir kəsdə xoş təəssürat yarada bilər.

Xalçanın ölçüsü: 11' 74" x 5' 74" (358 x 175 sm).

The red background contains the stylised motives of dragon and plant elements. The field design consists of a diamond lattice made of white, green, dark blue, light green, and ivory. The compartments of the lattice are filled with plant motives and dragons of alternating colours.

This carpet with the rich range of colours is among the finest objects of the collection of the Museum of Textile. This carpet belonging to the complex carpet designs of the Garabagh group was executed with high workmanship.

This is a magnificent piece attracting attention with its bright colours.

Size: 11' 74" x 5' 74" (3.58 x 1.75 m).

Əjdahalı. Xalça. "Xətai". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. XVII əsr. Yun. Xovlu. Tekstil muzeyi "Khatai" Dragon Carpet. Garabagh. Azerbaijan. 17th c. Wool, pile weave. Museum of Textile

"AZƏR-İLMƏ" MMC-NİN "SEHRLİ İLMƏLƏR" QALEREYASININ
QARABAĞ XALÇALARI KOLLEKSİYASINDAN

GARABAGH CARPETS
IN THE AZER-ILME LTD "MAGIC KNOTS" GALLERY'S COLLECTION

Xalça Bərdədə toxunmuşdur. Bəzi toxucular bu xalçanı «Bərdə» adlandırırlar. Yerli toxucular və sənətsünaslar bu xalçanın adını Çələbilər kəndinin adı ilə də əlaqələndirirlər.

Dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvi (1141-1209) özünün «Şərəfnamə» əsərində Makedoniyalı İsgəndərin Bərdəyə gəlişini təsvir edərkən hələ qədim zamanlardan xovlu və xovsuz texnikası ilə xalçalar toxunan kəndlərlə yanaşı «Çələbilər» kəndinin adını da qeyd edir. Qırmızı yerlikli bu xalçanın əsas bəzəyini ara sahədə yerləşdirilən iki böyük ölçülü «dörd ünsür» şəkilli element, ətrafı alov dillərinə bənzəyən çoxsaylı çıxıntılı olan göllər (sənətsünaslar arasında «alovlanan palmettalar» adını alıb) təşkil edir.

Xalçanın sağ və sol hissəsində göllərin kənarında və künclərdə kiçik ölçülü həndəsi formalı nəqşlər və bitki elementləri təsvir edilmişdir.

Ağ yerliyi olan ana haşiyə müxtəlif rəngli gül rəsmləri ilə bəzədilmişdir. Bala haşiyələrin içərisində üçbucaqlı dilim-dilim nəqşlər işlənmişdir.

Daxildəki bala haşiyə soldan, xarici haşiyə isə sağdan «siçandışi» adlanan elementlərlə tərtib edilmişdir.

Xalça əla keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

This carpet was woven in Barda. Some weavers also call the carpet "Barda". It is believed that the "Chelebi" designation comes from the village of Chelebi.

In Nizami Ganjevi's (1141-1209) poem "Sharaf-nama", describing the arrival by Alexander the Great to Barda, mentioned that the villagers of Chelebi produced carpets.

The red field represents two large cruciform medallions. These medallions are called "flaming palmetto" as they have arms projecting from the outline. In the spans between the medallions small geometrical motives are woven.

The white border contains eight-pointed star-like flowers of blue-red-green colours. The minor borders flank the main border, and show a reciprocal pattern of tiny alternating triangles of blue and green called "sychan dishi".

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça. "Çələbi". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Bərdə.
XIX əsrin sonu. Yun. Xovlu

Xalçanın ölçüsü: 4' 76" x 7' 77" (237 x 145 sm); sonda 142 sm.

Ara sahənin ölçüsü: 202 x 110 sm.

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda 15 x 15 sm; başda 16 sm.; sonda 18 sm.

Göllərin ölçüsü: hündürlüyü 97 sm.; 103 sm., 102 sm.

Əriş: 3 qat ağ rəngli yun, qalın əyrilib (Z 3 S)

Arğac: düz (çəkə) 2 qat yun palıdı (Z 2 S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat yun palıdı (Z 2 S)

Üz ipi: 2 qat yun (2 Z)

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 25 x 25 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 7 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə dolanmış (4) açıq qəhvəyi yun

Saçaqlar: başda 4 sm.; sonda 1,5 sm.

Rənglər: 7 rəng: qırmızı, qara, yaşıl, ağ, sarı, mavi, ətrəngi

Saxlanması: əla

"Chelebi" Carpet. Garabagh group. Barda, Azerbaijan.
Late 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 4' 76" x 7' 77" (2.37 m x 1.45 m), at the top – 142 cm

Field size: 202 x 110 cm

Border width: side – 15 cm, bottom - 16 cm, top - 18 cm

Medallions: h – 97 cm, w - 103 cm and 102 cm

Warp: 3 plies, white wool, thick twist, Z3S

1st weft: straight shoot, 2 plies, brown wool, Z2S,

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, brown wool, Z2S,

Pile yarn: wool, 2 plies, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 25 x 25 knots in 1 dm²

Pile high: 7 mm

Side edge: light coffee brown woollen yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: bottom - 4 cm, top - 1.5 cm

Colours: 7 colours: red, black, green, white, yellow, bright blue, pink

Condition: excellent

Xalçanın qırmızı yerlikli ara sahəsində stilizə edilmiş nəbati göllər təsvir edilmişdir. Qara yerlikli göllərin üzərində, çəhrayı və zümrüdü rəngli stilizə edilmiş və ətraflara istiqamətləndirilmiş «alovlanan palmetallar» qanadları geniş açılmış uçan quş təsəvvürü vardır.

Zümrüdü yerlikli ara haşiyəni dördbucaqlı elementlərlə əhatə edilən qırmızı, çəhrayı, qəhvəyi, yaşıl rəngli güllər bəzəyir. Çəhrayı və narıncıya çalan yerlikli bala haşiyələrdə isə buta, zambaq və ya stilizə edilmiş nilufər çiçəyinə oxşar elementlər yerləşdirilmişdir.

Hələ qədim zamanlarda qırmızı rəng simvolik qoruyucu mənə daşıyırdı. Hətta toy günü gəlin otağı qırmızı xalçalarla bəzədilir və qırmızı geyimli gəlinin başına qırmızı duvaq da atılırdı. Bu baxımdan bu şux, oynaq rəngli xalçanın toy-düyn xalçası olması ehtimalı inandırıcıdır.

Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə əyrilmiş və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The red field demonstrates two large plant medallions made in a stylized way. The black medallions have pink and emerald "flaming" palmettos resembling flying birds.

The emerald border is patterned with rectangular elements filled with rosettes of red, pink, coffee brown, and green colours. The pink and orange minor borders are decorated with butah and flower motives.

Since ancient times red colour was believed to be protective. During weddings the room and garment of the bride were red. This carpet may have been also woven for wedding ceremony.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça. "Çələbi". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Xocalı.
XX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 5' 25" x 8' 99" (274 x 160 sm)

Arasahənin ölçüsü: 216 x 100 sm.

Haşiyənin ölçüsü: hər tərəfdə 29 sm.

Göllərin ölçüsü: 108 x 95 sm; 103 x 95 sm.

Əriş: 3 qat. 2 qatı palıdı rəngli yun. 1 qatı ağ pambıq, qalın və möhkəm əyrilmişdir (Z3S).

Arğac: düz (çəkə) 2 qat yun, qırmızı rəng nazik əyrilmişdir (Z2S).

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat qırmızı rəngli yun nazik əyrilmişdir (Z2S).

Üz ipi: 2 qat, az əyrilən qalın (Z2).

Limə forması: simmetrik-gördəst

Limə sıxlığı: 30 x 30 1 dm².

Limə hündürlüyü: 8 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa (4 ədəd) ərişə yaşıl-qəhvəyi, sarı-yaşıl, narıncı-qırmızı yun iplə dolanmışdır

Saçaqlar: başda və sonda 1,5 sm.

Rənglər: 9 rəng: çəhrayı, xəki, qara, ağ, zümrüdü, yaşıl, qəhvəyi, sarı, narıncı.

Saxlanması: əla

"Chelebi" Carpet. Garabagh group. Khojaly, Azerbaijan.
Early 20th c. Wool, pile weave.

Total size: 5' 25" x 8' 99" (2.74 x 1.60 m)

Field size: 216 x 100 cm

Border width: 29 cm

Medallions: 108 x 95, 103 x 95 cm

Warp: 3 plies (2 - brown wool, 1 - white cotton), thick twist, Z3S

1st weft: straight shoot, 2 plies, red wool, thin twist, Z2S

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, red wool, thin twist, Z2S

Pile yarn: 2 plies, wool, twisted loosely, Z2

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 8 mm

Side edge: green-coffee brown, yellow-green, orange-red woollen yarns around 2 pairs of 4 warps

Fringe: at both the ends - 1.5 cm

Colours: 9 colours: pinkish, khaki, black, white, emerald, green, coffee brown, yellow, orange

Condition: excellent

Qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsini bir-birinin ardınca düzülmiş eyni formalı göllər bəzəyir.

Bu xalça başqa «Çələbi» xalçalarından göllərinin ölçüsünə və rənglərinə görə seçilir. Üç böyük ölçülü bu dörd ünsür formalı göllərin ətrafı alov dillərinə bənzər çıxıntılardan ibarətdir. Bu «alovlanan palmettalar» xalçanın ara sahəsindəki boşluqlar istiqamətində hər tərəfdən şaxələnərək xalçaya çox zəngin bədii tərtibat görkəmi gətirmişdir.

Xalçanın ara sahəsindəki boşluqlar müxtəlif bitki və klassik elementlərlə doldurulmuşdur. Ağ yerlikli ara haşiyə Qarabağ xalçaları üçün səciyyəvi olan nəqşlərlə işlənmişdir.

Kolorit xüsusiyyətləri baxımından bu xalça mürəkəb xalça sayılır. Toxucu yüksək peşəkartılıqla müxtəlif rəngləri qanunauyğunluqla uzlaşdıraraq heyrətamiz dərəcədə ahəngdar koloritli bir xalça yaratmışdır. Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The red field represents three large similar medallions along the vertical axis.

This carpet differs from other "Chelebi" weavings in the size and colour of the medallions. These large medallions have flame-like arms and are called "flaming palmetto". These palmettos make the design vivid and attractive.

The rest of the field is filled in with small classic geometrical elements.

The white border demonstrates traditional flower patterns characteristic of the Garabagh carpets.

The carpet is distinguished with its very rich colours. This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça. "Çələbi". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Xocalı.
XX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu

Xalçanın ölçüsü: başda - 4' 69" x 8' 07" (246 x 143 sm;
sonda - 246 x 140 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 213 x 107 sm.

Haşiyənin ölçüsü: 2 yarlarda - sağda 16 sm., solda 17 sm, başda 14 sm., sonda 12 sm.

Göllərin ölçüsü: 104 x 61 sm.; 103 x 74 sm.; 105 x 79 sm.

Əriş: 2 qat palıdı rəngli yun, qalın (Z2S)

Arğac: düz (çələ) 2 qat tünd palıdı rəng, nazik yun (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat yun, nazik tünd palıdı (Z2S)

Üz ipi: simmetrik (gördəst)

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 30 x 30 1 dm².

İlmə hündürlüyü: 4 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə dolanmış (4) qırmızı yun

Saçqlar: başda - 3 sm., sonda - 2,5 sm. açıq qəhvəyi yun

Rənglər: 7 rəng: qırmızı, qara, yaşıl, ağ, sarı, mavi, ətəngi

Saxlanması: əla

"Chelebi" Carpet. Garabagh group. Khojali, Azerbaijan.
Early 20th c. Wool, pile weave.

Total size: at the bottom - 4'69"x8'07" (2.46 x 1.43 m, at the top - 2.46 x 1.40 m)

Field size: 213 x 107 cm

Border width: right - 16 cm, left - 17 cm, bottom - 14 cm, top - 12 cm

Medallions: 104 x 61 cm, 103 x 74 cm, 105 x 79 cm

Warp: 2 plies, brown wool, thick twist, Z2S

1st weft: straight shoot, 2 plies, dark brown wool, thin twist, Z2S

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, dark brown, thin twist, Z2S

Pile yarn: wool, 2 plies, Z2

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 4 mm

Side edge: red woollen yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: bottom - 3 cm, top - 2.5 cm, wool of light coffee brown

Colours: red, black, green, white, yellow, bright blue, dark blue

Condition: excellent

Tünd qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsini dörd böyük ölçülü göl bəzəyir. Xalçada təsvir edilən göllərin ətrafı alov dillərinə bənzəyən çıxıntılardan ibarətdir. Alovlanan palmettaları xatırladan bu göllər bir-birinin ardınca düzülərək xalçanın ara sahəsi boyu çox geniş və baxımlı kompozisiya yaratmışdır. Göllərin kənarlarında sağ və sol tərəfində stilizə edilmiş çiçək və başqa doldurucu elementlər nəqş edilmişdir. Sarıyerlik üzərində təsvir edilən üfüqi zolaqlar xalçanın baş və sonunda təsvir edilərək ümumi kompozisiyanı tamamlayır və xalçaya xüsusi görünüş verir. Xalçanın ağ rəngli haşiyəsi mərkəzdə təsvir edilən göllərin rəngilə uzlaşaraq kolorit keyfiyyətini yüksəldir.

Xalça əl üsulu ilə ayrılan yüksək keyfiyyətli yundan istehsal edilən və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The dark red field represents four large medallions. The medallions consist of a "flaming palmetto". These palmettos make the design very vivid and attractive. The rest of the field is filled in with small geometrical elements. At the end of the field wide yellow bands with zigzag vines are woven.

The white border demonstrates traditional flower patterns characteristic of the "Chelebi" carpets.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured in natural dyes.

Xalça. "Çələbi". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Xocalı.
XIX əsrin axırı. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 4'99" x 13'38" (408x 152 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 367 x 121 sm.

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 15 x 15 sm; başda və sonda - 13 x 13 sm.

Göllərin ölçüsü: 90 x 120 sm; 91 x 119 sm; 90 x 118 sm; 90 x 117 sm.

Əriş: 3 qat, 1 palıdı yun, 2 ağ. qalın yun (Z3S)

Arğac: düz (çəkə) 2 qəhvəyi rəng, yun (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 ipdən ibarət qırmızı rəngli yun (Z2S)

Üz ipi: 2 qat yun 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 30 x 35 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 1 mm.

Kənar dolama: 1 qoşa ərişə dolanmışdır qara rəngli yun

Saçaqlar: başda - 2 sm., sonda - 3 sm.

Rənglər: 8 rəng: qırmızı, qara, sürməyi, yaşıl, ağ, sarı, mavi, palıdı

Saxlanması: əla

"Chelebi" Carpet. Garabagh group. Khojaly, Azerbaijan.
Late 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 4'99" x 13'38" (4.08 x 1.52 m)

Field size: 367 x 121 cm

Border width: side - 15 cm, end - 13 cm

Medallions: 90 x 120 cm, 91 x 119 cm, 90 x 118 cm, 90 x 117 cm

Warp: 3 plies (2 - white wool, 1 - brown wool), thick twist, Z3S

1st weft: straight shoot, 2 plies, coffee brown wool, Z2S

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, red wool, Z2S

Pile yarn: wool, 2 plies, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 1 cm

Side edge: black woollen yarn around 1 pairs of 2 warps

Fringe: bottom - 2, top - 3 cm

Colours: 8 colours: red, black, dark blue, green, white, yellow, bright blue, brown

Condition: excellent

Qara yerlikli bu xalçanın ara sahəsində bir-birinin ardınca birinci sırada sola, ikinci sırada sağa doğru istiqamətləndirilən stiləşdirilmiş «buynuz» elementləri nəqş edilmişdir.

Məlum olduğu kimi hələ qədim dövrlərdə Orta Asiyada, Yaxın Şərqdə, o cümlədən Azərbaycanda buynuzlu heyvanlar – qoç, öküz, çalığ, maral, keçi və s. müqəddəs sayılırdılar. İlk əvvəl buynuz torpaqla, məhsulla, sonra totemizm, daha sonra astroloji düşüncələrə görə müxtəlif mənalar və rəmzlər ifadə edirdi.

Öküz güc-qüvvət mənbəyi və «ilahi qüvvə», su və torpaq allahı kimi sayılırdı. Bu baxımdan bu xalçada təsvir edilən «buynuz» qeyd edildiyi kimi bu gün də xalçaçılar və sənətsünasların fikrincə hünər, cəsarət rəmzi kimi yozulur. Qədim dövrlərdə insanlar hökmdarları allah kimi saymış və mifik qəhrəmanları buynuzla təsvir etmişlər. Xalçada təsvir edilən buynuz elementləri insanları bəd nəzərdən, bəd əməllərdən qoruyucu kimi də yozulur. Təsadüfi deyildir ki, hələ bu gün də Azərbaycanın bir çox bölgələrində darvazaların və qapıların üstündə çalığ, öküz, qoç, maral, keçi və başqa heyvanların buynuzlarını asırlar.

Buynuz xalçalarında təsvir edilən bu elementlər ilk əvvəlki mənalarını itirərək qərinələr ötdükcə dekorativ – təbii sənətin diqqəti cəlb edən bəzək ünsürlərindən birinə çevrilmişdir. Xalçadakı buynuzların rəngi bir aşırı dəyişdirilərək bütövlükdə kontrast rəng uzlaşmaları qanunauyğunluqla həll edilmişdir.

Xalçanın enli haşiyəsi qırmızı, mavi, şəkəri, yaşıl və s. rəngli klassik elementlərlə bəzədilmişdir. Əsas rənglər qara, açıq yaşıl, mavi, narıncı, sürməyi, ağ və sarıdır.

Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The black background represents eleven rows of motives called "buynuz" (horn). In each of the rows the direction and colours of the motives are alternately varied.

It is well-known that horned animals, such as ram, deer, and goat were considered as sacred animals in Central Asia, Near East, and Azerbaijan. These symbols were connected with notions about earth, fertility, as well as totem and astrological beliefs.

The bull was considered as a source of mystic power, water and earth. The horn motives also were a symbol of power, rulers, and heroes. Besides, the horns were considered as a protective symbol against misfortunes and disasters. Today, in Azerbaijan, village people still hang up horns over the door thresholds of their houses.

In carpets this symbolical meaning has been gradually lost, and the horn motives have turned into an ornamental pattern.

The alternation of colours in these motives of the carpet creates contrast effects.

The wide border consists of the classical red, blue, ivory, etc. serrated patterns.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Buynuz". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Füzuli, Horadiz.
XIX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 4'09" x 9'68" (295 x 123 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 261 x 85 sm.

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 18, 19 sm, başda - 18 sm, sonda - 14 sm.

Əriş: 3 qallı (Z 3 s), yun ağ

Arğac: düz (çəkə) 2 qat (Z2S) pambıq, ağ

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat, (Z2S) pambıq, ağ

Üz ipi: 2 qat yun 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 40 x 40 1 dm².

İlmə hündürlüyü: 1 sm.

Kənar dolama: 3 cüt ərişə dolanmış (6) yaşıl 20 sm., qırmızı 22 sm. yun

Saçaqlar: başda - 7 sm., sonda - 8 sm., tor kimi hörülmüşdür

Rənglər: 8 rəng: ağ, sürməyi, palıdı, qara, mavi, sarı, narıncı, qırmızı

Saxlanması: əla

"Buynuz" Carpet. Garabagh group. Goradiz, Fizuli, Azerbaijan.
Early 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 4'09" x 9'68" (2.95 x 1.23 m)

Field size: 261 x 85 cm

Border width: side - 18 cm and 19 cm, bottom - 18 cm, top - 14 cm

Warp: 3 plies, white wool, Z3S

1st weft: straight shoot, 2 plies, white cotton, Z2S,

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, white cotton, Z2S,

Pile yarn: wool, 2 plies, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 40 x 40 knots in 1 dm²

Pile high: 1 cm

Side edge: 20 cm of yellow yarn and 22 cm of red yarn around 3 pairs of 6 warps

Fringe: bottom - 7 cm, top - 8, network

Colours: 8 colours: white, dark blue, brown, black, bright blue, yellow, orange, red

Condition: excellent

Yerli toxucular bu xalçanı bəzən «Horadiz» də adlandırırlar. Bəzi sənətsünaslar bu elementləri stilizə edilmiş yarası kimi də yozurlar. Sürməyi yerlikli bu xalçanın əsas bəzəyini xalq arasında «buynuz» adlandırılan stilləşmiş elementlər təşkil edir. Bu elementlər sxematik formaya malik olub, üçbucaq formalı başlara malikdirlər.

Qırmızı yerlikli haşiyə açıq mavi, qəhvəyi, yaşıl, qırmızı, ətrəngi, ağ rəngli böyük ölçülü ləçəkləri olan nəbəti elementlərlə bəzədilmişdir. Bu elementlərin rəngləri növbə ilə dəyişdirilərək ritmik naxış silsiləsi yaradılmışdır.

Şux rəng qammasına malik olan haşiyənin rəngləri uyğunlaşaraq görümlü və bitkin bir forma almışdır. Xalçanın haşiyəsi daxildən «siçandışi», xaricdən dilikli mədaxillərlə əhatə edilmişdir.

Xalça əla keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən istehsal edilmişdir.

This carpet is also called "Goradiz". Some scholars believe that these motive are the stylised image of the wasp.

The dark blue field represents alternately directed "buynuz" (horn)-motives of contrast colours. The top of the motives has a triangular form.

The red border shows alternately directed plant elements of bright blue, brown, green, red, pink, and white colours. Bright colours of the border make the whole design magnificent and attractive.

The outside of the main border is surrounded with the narrow border of "mouse teeth" reciprocal triangles.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Buynuz". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Füzuli, Horadiz.
XIX əsrin sonu. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 4' 03" x 12' 27" (374 x 123 sm., solda 122 sm)

Arasahənin ölçüsü: 331 x 80 sm.

Haşiyənin ölçüsü: iki yarlarda 21, 20 sm., başda - 19 sm., sonda - 24 sm.

Əriş: 2 qat yun ağ (Z2S)

Arğac: düz (çəkə) 2 qat, açıq qırmızı yun (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat, açıq qırmızı yun (Z2S)

Üz ipi: 2 qat yun (Z2)

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 30 x 30 1 dm².

İlmə hündürlüyü: 6 mm.

Kənar dolama: qoşa ərişə (2) dolanmışdır. 10 sm; qırmızı, 26 sm; yaşıl, 11 sm açıq yaşıl; 21 sm. sarı; 17 sm. mavi, 20 sm. sürməyi

Saçqlar: 8 mm, yun ağ

Rənglər: 9 rəng: tünd sürməyi, açıq qırmızı, mavi, qara, ağ, yaşıl, qəhvəyi, tünd qırmızı

Saxlanması: əla

"Buynuz" Carpet. Garabagh group. Goradiz, Fizuli, Azerbaijan.
Late 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 4' 03" x 12' 27" (3.74 m. x 1.23 m., left - 1.22 m.)

Field size: 331 x 80 cm

Border width: side - 21 cm and 20 cm, bottom - 19 cm, top - 24 cm

Warp: 2 plies, white wool, Z2S

1st weft: straight shoot, 2 plies, light red wool, Z2S

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, light red wool, Z2S

Pile yarn: wool, Z2

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 6 mm

Side edge: 10 cm of red, 26 cm of green, 11 cm of light green, 21 cm of yellow, 17 cm of bright blue, 20 cm of dark blue yarns around 1 pairs of 2 warps

Fringe: 8 cm, white wool

Colours: 9 colours: black blue, light red, bright blue, black, white, green, coffee brown, dark red, light coffee brown

Condition: excellent

Şuşada toxunan «Baliq» xalçası XVII əsrdə Bərdə və onun ətrafındakı xalçaçılıq mərkəzlərində də toxunmuşdur.

Qara rəngli yerlik üzərində kiçik ölçülü romblar və onları əhatə edən ağ, qırmızı, yaşıl rəngli güllər xalçanın bütün ara sahəsi boyu şaquli və üfüqi istiqamətdə nizamlı təkrar edilərək, ciddi görkəmli, torvari bir kompozisiya yaradılmışdır.

Qırmızı yerikli arahaşiyə qızılgül budaqları ilə tərtiblənmiş və xalçaya canlı bir görkəm gətirmişdir. Arahaşiyəni hər iki tərəfdən əhatə edən açıq yaşıl və mavi rəngli naxışlarla tərtib edilmiş bala haşiyələr ara sahədəki rənglərlə uzlaşaraq xoş əhval-ruhiyyə yaradan orijinal rəng qanunauyğunluğuna səbəb olmuşdur.

Xalça əl üsulu ilə öyrilmiş və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən istehsal edilmişdir.

Carpets, like this one, were first woven in Shusha, then, from the 17th century, they were woven in Barda and the neighbouring villages.

The black field represents small diamonds and rosettes of red, green, and white colours. This net-like pattern is repeated all over the field.

In the red border motives of rose are represented. The main border is flanked with the narrow light green borders of small plant elements.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça. "Baliq". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Şuşa.
XIX əsrin sonu. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 6' 56" x 19' 03" (580 x 200 sm., sonda 205 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 468 x 112 sm.

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 43, 45 sm, başda - 50 sm, sonda - 50 sm

Əriş: yaxşı tovlanmış, kənarlarda 2 qat ağ pambıq (Z2S), ortada 3 qat 2 ağ pambıq, 1 palıdı (Z3S) yun

Arğac: düz (çəke) 4 qat 3 qatı pambıq, 1 qat yun ağ (Z4S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 3 qat 2 qatı pambıq ağ 1 qat yun palıdı (Z3S)

Üz ipi: 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst), 2 ipdən ibarət

İlmə sıxlığı: 30 x 30 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 7 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə (4) birdən dolanıb, sürməyi yun

Saçaqlar: başda və sonda 1 sm. ağ yun

Rənglər: 6 rəng: qara, ağ, qırmızı, yaşıl, palıdı, mavi

Saxlanması: əla

"Balyg" Carpet. Garabagh group. Shusha, Azerbaijan.
Late 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 6' 56" x 19' 03" (5.80 x 2.00 m, top - 2.05 m)

Field size: 468 x 112 cm

Border width: side - 43 and 45 cm, bottom - 50 cm, top - 50 cm

Warp: at the ends - 2 plies, white cotton. Z2S;

in the middle - 3 plies (2 - white cotton and 1 brown wool), Z3S

1st weft: straight shoot, 4 plies (3 - cotton and 1 - wool), white, Z4S

2nd weft: zigzag shoot, 3 plies (2 - white cotton, 1 - brown wool), Z3S

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 7 mm

Side edge: dark blue yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: at both the ends - 1 cm, white wool and cotton

Colours: 6 colours: black, white, red, green, brown, bright blue

Condition: excellent

Xalq arasında bu ölçülü xalçalar «xəli» adlanır.

Tünd sürməyi yerlikli bu xalçanın ara sahəsini stilləşmiş nəbati elementlər bəzəyir. Bitki elementlərindən ibarət həndəsi formada düzülən kiçik ölçülü ağ, mavi, qırmızı rəngli nəbati göllərdə dəyirmi elementlər ustalıqla tərtib edilmişdir.

Yığcam görünüşə malik olan ara sahəni enli ana haşiyə əhatə edir. Arahaşiyənin əsas bəzəyini xalq arasında çox yayılmış «çayniknişan» və yaxud «tısbağa» adlanan elementlər təşkil edir. Bu elementlərin arasında səkkizguşəli çiçək və hər iki tərəfdən yaşıl yarpaqlarla əhatə edilən naxışlar işlənmişdir. Arahaşiyənin kənarlarını yerliyi sarı, sürməyi, üzərindəki xırda naxışları isə qırmızı olan mədaxillər əhatə edir. Xalçanın ara sahəsi çox ciddi görkəmli, haşiyəsi çox oynaq təsir bağışlayır. Bir sözlə xalçanın yüksək bədii tərtibatı və rəng qanunauyğunluğu ona canlı bir görkəm vermişdir.

Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyalarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

Carpets of similar dimensions were called "khaly".

The dark blue field represents a repeated ornament of small vegetative motives. The ornament consists of the small white, blue, red rosettes surrounded with lancet leaves.

The wide red border shows blue motives that are called "teapot" or "turtle". In the centre of these motives eight-petal flowers flanked with green leaves are located. The main border is surrounded by the narrow yellow and dark blue borders of small red flowers. The restrained design of the field and the joyful pattern of the border make the strong effect of the whole composition.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça. "Balıq". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Bərdə.
XIX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 7' 87" x 19' 68" (600 x 240 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 512 x 129 sm.

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 55 sm., başda - 45 sm.,
sonda - 42 sm.

Əriş: 2 ipdən yun ağ rəng möhkəm və incə tovlanmışdır (Z2S)

Arğac: düz (çəkə) 2 ipdən yun qəhvəyi rəng (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 ipdən qəhvəyi rəng incə tovlanmışdır (Z2S)

Üz ipi: 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 40 x 40 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 3 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə (4) dolanmışdır bardo qırmızı yun

Saçaqlar: başda və sonda 1 sm. ağ yun

Rənglər: 6 rəng: mavi, qırmızı, ağ, qara, sarı, yaşıl.

Saxlanması: əla

"Balyg" Carpet. Garabagh group. Barda, Azerbaijan.
Early 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 7' 87" x 19' 68" (6.0 x 2.40 m)

Field size: 512 x 129 cm

Border width: side - 55 cm, bottom - 45 cm, top - 42 cm

Warp: 2 plies, white wool, tightly twisted, Z2S

1st weft: straight shoot, 2 plies, coffee brown wool, Z2S

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, coffee brown wool,

tightly twisted, Z2S

Pile yarn: wool, 2Z

Knot: symmetric (ghiordes)

Density: 40 x 40 knots in 1 dm²

Pile high: 3 mm

Side edge: wine red yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: at both the ends - 1 cm, white wool

Colours: 6 colours: bright blue, red, white, black, yellow, green

Condition: excellent

Qara yerlikli xalçanın ara sahəsi gül, çiçək və yarpaqlarla əhatə edilmiş rombvari kiçik ölçülü göllərlə bəzədilmişdir. Xalçanın şəkəri, ağ, qırmızı, mavi, çəhrayı, yaşıl, açıq qəhvəyi rəngli bitki elementləri bir-biri ilə uzlaşdırılaraq Qarabağ xalçaları üçün səciyyəvi olan kolorit tərtibatının çox qədim ənənələrini də özündə cəmləşdirmişdir.

Firuzə yerlikli haşiyə ağ, qırmızı, açıq qəhvəyi rəngli zəncirvari düzülmüş bitki elementləri ilə tərtib edilmişdir. Haşiyənin kənarlarını dilikli mədaxillər əhatə edir.

Öz kolorit xüsusiyyətləri etibarlı ilə yüksək peşəkarlıq qabiliyyətinə malik olan toxucu ornamental motivlərin tənəsübünü ahəngdar surətdə vermiş rəng çalarları palitranı zənginləşdirmişdir. Bir sözlə şux və oynaq rənglərə malik olan bu xalçanın ümumi görünüşü göz oxşayır.

Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən istehsal edilmişdir.

The black central field represents a pattern of small repeated rosettes and diamonds. The elements are surrounded with lancet leaves.

The central turquoise border is decorated with a wavy vine of red, white, and light brown elements. The border is flanked with the narrow borders of a red-yellow reciprocal triangular pattern.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Balyg". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Xankəndi. XIX əsrin sonu. Yun. Xovlu.
"Balyg" Carpet. Garabagh group. Khankendi, Azerbaijan. Late 19th c. Wool, pile weave.

Xalçanın ölçüsü: 4' 40" x 6' 17" (188 x 134 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 169 x 115 sm.

Haşiyənin ölçüsü: 9 sm.

Əriş: 3 ipdən 2 yun palıdı, 1 pambıq ağ (Z3S)

Arğac: düz (çəkə) 3 ipdən pambıq ağ (Z3S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 5 ipdən ibarət pambıq, ağ (Z5S)

Üz ipi: 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 30 x 30 1 dm².

İlmə hündürlüyü: 5 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə (4 ədəd) dolanmış açıq qəhvəyi yun

Saçaqlar: saç formasında hörülmüşdür, ağ yun

Rənglər: 8 rəng: qara, sürməyi, palıdı, sarı, qırmızı, ağ, çəhrayı, narıncı

Saxlanması: əla

Total size: 4' 40" x 6' 17" (1.88 x 1.34 m)

Field size: 169 x 115 cm

Border width: 9 cm

Warp: 3 plies (2 - brown wool, 1 - white wool), Z3S

1st weft: straight shoot, 3 plies, white cotton, Z3S

2nd weft: zigzag shoot, 5 plies, white cotton, Z5S

Pile yarn: wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 5 mm

Side edge: light coffee brown yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: plaited, white wool

Colours: 8 colours: black, dark blue, brown, yellow, red, white, pink, orange

Condition: excellent

«Sehrli ilmələr» qalereyasının Qarabağ xalçaları kolleksiyasından olan dəst xəli – gəbənin kənarələrindən biri olan bu xalçanın qara yerlikli ara sahəsinin əsas bəzəyini stilizə edilmiş bitki elementləri təşkil edir.

Qarabağın medalyonsuz xalçaları qrupuna daxil olan bu xalçanın kiçik ölçülü naxışları zəngin tərtibatına görə seçilir. Xalçanın ara sahəsində təsvir edilən elementlərin rəngi haşiyənin rəngi ilə uzlaşır və axıcı rəng palitrası yaradır. Qarabağ xalçaları üçün səciyyəvi olan kolorit xüsusiyyətləri xalçaya cazibədarlıq və rahatlıq görkəmi gətirir.

Xalça əl üsulu ilə yüksək keyfiyyətli yundan ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən istehsal edilmişdir.

This carpet is a detail of the carpet set called "dast-khali-gaba".

The black central field shows a repeated ornament of small rosettes and lancet leaves.

This design belongs to medallionless carpets of the Garabagh group.

The red narrow border is decorated with a wavy pattern of yellow leaves. The main border is surrounded with minor border stripes of reciprocal pattern.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça. "Balıq". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Xocalı.
XX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 3' 84" x 18' 77" (572 x 117 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 535 x 39 sm.

Haşiyənin ölçüsü: iki yanalarda 12 sm; başda və sonda 18 sm.

Əriş: 3 qat yun, ikisi palıdı, 1 ağ, qalın və möhkəm tovlu (Z3S)

Arğac: düz (çəkə) 3 qat, 2 pambıq 1 yun ağ rəng (Z3S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 3 qat, 2 pambıq 1 yun ağ rəng (Z2S)

Üz ipi: 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst) 2 qat yun

İlmə sıxlığı: 30 x 30 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 7 mm.

Kənar dolama: 3 cüt ərişə (6) bir yerdə mavi yun iplə dolanmışdır.

Saçaqlar: 7 sm., 4 sm. tor formasında hörlmüşdür. palıdı ağ yun

Rənglər: 8 rəng: yaşıl, qırmızı, mavi, ağ, qara, sarı, qəhvəyi, narıncı

Saxlanması: əla

"Balıq" Carpet. Garabagh group. Khojaly, Azerbaijan.
Early 20th c. Wool, pile weave.

Total size: 3' 84" x 18' 77" (5.72 x 1.17 m)

Field size: 535 x 39 cm

Border width: side - 12 cm, end - 18 cm

Warp: 3 plies, wool (2 - brown, 1 - white), thick twist, Z3S

1st weft: straight shoot, 3 plies (2 - cotton, 1 - wool), white, Z3S

2nd weft: zigzag shoot, 3 plies (2 - cotton, 1 - wool), white, Z2S

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (ghiordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 7 mm

Side edge: bright blue woollen yarn around 3 pairs of 6 warps

Fringe: 7 cm, network - 4 cm, brown and white wool

Colours: 8 colours: green, red, bright blue, white, black, yellow, coffee brown, orange

Condition: excellent

Qırmızı yerliyi olan bu xalçanın ara sahəsinin əsas bəzəyini şaquli istiqamətdə təsvir edilən beş bütöv və bir yarımqıç göl bəzəyir. Qarabağın «Balıq» xalçaları üçün xarakterik olan stilləşmiş bitki elementləri göllərin içərisində təsvir edilmişdir. Xalçanın ara sahəsinin mərkəzində yerləşən göllərin yarı kənarlarda hər iki tərəfdə beş dəfə, dördü bir hissəsi isə aşağı künclərdə yerləşirilmişdir.

Arasahədə təsvir edilən dilikli göllər ağ zolaqlarla aşağıdan yuxarıya doğru açılıb – yumularaq xalçaya xüsusi gözəllik gətirmişdir. Göllərin içərisində təsvir edilən güllərin rəngi ardıcıl olaraq dəyişərək xoş əhval – ruhiyyə yaradan bir görkəm yaranmışdır.

Xalçanın ana haşiyəsi ağ, yaşıl, qırmızı, sarı rəngli yarpağa bənzər elementlərlə və güllərlə bəzədilmişdir. Mavi və yaşıl rəngli ensiz haşiyələrdə Qarabağ xalçaları üçün xarakterik olan sarı, yaşıl, qırmızı və ağ rəngli bitki elementləri və kvadrat formalı elementlər nəqş edilmişdir.

The red field represents five and a half serrated medallions. The medallions are arranged along the central axis. The medallions are patterned with the "balyg" plant pattern characteristic of these carpets. Along both the sides of the field, ten halves the medallions are placed, and in the lower corners – quarters of the medallions.

The white counters outlining the medallions and the alternating colours of the blossoms in the medallions make the design much more expressive.

The main border shows white, green, red, yellow rosettes and serrated leaves. The narrow blue and green minor borders are patterned with tiny yellow, green, red, white flower patterns and checks characteristic of Garabagh carpets.

The handmade carpet of yarns coloured in natural dyes was a part of the "dast khali gaba" carpet set intended for the spacious halls.

Xalça. "Açma-yumma". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Xocavənd.
XX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 3' 61" x 12' 63" (385 x 110 sm), sonda - 109 sm.

Arasahənin ölçüsü: 330 x 62 sm.

Haşiyənin ölçüsü: anlarda - 23 sm., başda - 28 sm.,sonda - 25 sm.

Göllərin ölçüsü: 62 x 60 sm.

Əriş: 2 qat yun, ağ və açıq palıdı nəzik (Z2S)

Arğac: düz (çəkə) 2 qat nazik pambıq ağ (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat incə pambıq ağ (Z2S)

Üz ipi: 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 35 x 35 1 dm².

İlmə hündürlüyü: 6 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə (4) dolanıb, mavi yun

Saçaqlar: 1 sm. palıdı yun

Rənglər: 7 rəng: yaşıl, qırmızı (moruq rəngi), ağ, qara (mazi), mavi, sarı, açıq palıdı.

Saxlanması: əla

"Achma-Yumma" Carpet. Garabagh group. Khojavend,
Azerbaijan. Early 20th c. Wool, pile weave.

Total size: 3' 61" x 12' 63" (3.85 x 1.10 m), at the top – 109 cm

Field size: 330 x 62 cm

Border width: side - 23 cm, bottom – 28, top - 25 cm

Medallions: 62 x 60 cm

Warp: 2 plies, wool, white and light brown, thin, Z2S

1st weft: straight shoot, 2 plies, white cotton, thin, Z2S

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, white cotton, thin, Z2S

Pile yarn: wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 35 x 35 knots in 1 dm²

Pile high: 6 mm

Side edge: bright blue woollen yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: 1 cm, brown wool

Colours: 7 colours: green, crimson, white, black (nutgall), bright blue, yellow, light brown,

Condition: excellent

Bu xalça öz adını kompozisiya quruluşundan götürmüşdür. Qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsinin əsas bəzəyini bir-birinin ardınca düzülmiş altı bütöv və bir yarımçıq göl təşkil edir. Xalçanın ara sahəsinin kənarlarında bala haşiyənin daxilinə bitişik hər iki tərəfdə altı yarımçıq (ümmilikdə on iki) yuxarı hər iki küncdə yarımçıq göl təsvir edilmişdir. Kənarlardakı yarımçıq gölləri birləşdirdikdə mərkəzdəki göllərin ümumi forması alına bilir.

Yaşıl yerlikli ara haşiyə qırmızı və sarı rəngli klassik elementlər və ağ üçdil elementlərlə bəzədilmişdir.

Ensiz haşiyələr qırmızı, ağ, mavi elementlərlə işlənmişdir. Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə əyriyə və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The name of the design comes from its structure ("opening-closing").

The red field shows six and a half medallions arranged along the central axis. At each of the field sides twelve halves the medallions are placed, and in the lower corners - quarters of the medallions.

The wide green border is decorated with red and yellow serrated lancet leaves and white trefoils.

The narrow yellow borders are decorated with red, white, and blue motives.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Açma-yumma". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Xankəndi.
XX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 3' 3" x 13' 38" (408 x 100 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 167 x 54 sm.

Haşiyənin ölçüsü: endə - 23 sm, başda - 19 sm, sonda - 18 sm.

Göllərin ölçüsü: 54 x 46 sm., 57 x 41 sm., 54 x 41 sm.

Əriş: 3 qat, 2 ağ bir palıd yun (Z3S)

Arğac: düz (çəkə) 2 qat qırmızı yun, incə ayrılmış (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat yun, qırmızı, incə ayrılmış (Z2S)

Üz ipi: 2 Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst) 2 Z

İlmə sıxlığı: 25 x 30 1 dm².

İlmə hündürlüyü: 7 mm.

Yan dolama: 2 qoşa ərişə (4 ədəd) dolanmış, tünd palıd rəng yun

Saçaqlar: başda - 1 sm., sonda - 1,5 sm.

Rənglər: 7 rəng: qırmızı, yaşıl, qara, ağ, palıd, mavi, göy

Saxlanması: əla

"Achma-Yumma" Carpet. Garabagh group. Khankend, Azerbaijan.
Early 20th c. Wool, pile weave.

Total size: 3'3"x13'38" (4.08 x 1.0 m)

Field size: 167 x 54 cm

Border width: side - 23 cm, bottom - 19, top - 18 cm

Medallions: 54 x 46 cm, 57 x 41 cm, 54 x 41 cm

Warp: 3 plies, wool (2 - white and 1 - brown), Z3S

1st weft: straight shoot, 2 plies, red wool, thin, Z2S

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, red wool, thin, Z2S

Pile yarn: wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 25 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 7 mm

Side edge: dark brown woollen yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: bottom - 1 cm, top - 1.5 cm

Colours: 7 colours: red, green, black, white, brown, blue, bright blue

Condition: excellent

Qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsinin əsas bəzəyini böyük ölçülü rombvari göllər bəzəyir. Sürməyi yerliyi olan göllərin naxışları isə ağ, qırmızı, sarı, mavi, narıncı rəngli stilizə edilmiş yarpaq və çiçək elementləri ilə bəzədilmişdir. Göllərin içərisində təsvir edilən yarpaqlar balığa bənzədiyi üçün bu elementləri xalq arasında «balıq» adlandırırlar. Ara sahənin kənarlarında mərkəzdə təsvir edilən göllərin dördü üç hissəsi haşiyə divarlarına bitişik formada təsvir edilmişdir. Göllərin kənarları ağ rəngli qarmaqlarla əhatə edilmişdir.

Xalçanın ana haşiyəsi gül budaqları, bala haşiyələr isə dördbucaqlı kiçik ölçülü həndəsi elementlərlə tərtib edilmişdir. Bu həndəsi elementlərin rənglərinin ardıcıl olaraq dəyişməsi və düzümü xalçaya təkrar edil-məz yeni bir görünüş gətirmişdir.

Xalça yüksək keyfiyyətli yumşaq yundan əyrilmiş və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The red field demonstrates six diamond medallions placed along the central axis. The dark blue medallions are filled in with the "balyg" pattern of white, red, yellow, blue, orange rosettes and lancet leaves. The leaves are called "balyg" meaning "fish".

Along the field sides, ten halves the medallions are arranged, and in all the four corners - quarters of the medallions. The medallions are surrounded with white hooks.

The central red border is decorated with blossom sprouts, and the flanking narrow borders are filled with small squares of alternating colours.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça. "Dəryanur". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Xocavənd.
XIX əsrin ortaları. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 3' 44" x 16' 08" (490x105 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 458 x 71 sm.

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 17 sm., başda - 20 sm.,
sonda - 16 sm.

Göllərin ölçüsü: 67 x 66 sm., 64 x 60 sm., 74 x 65 sm., 75 x 65 sm.

Əriş: 2 ipdən möhkəm tovlanmış yun palıdı (Z2S)

Arğac: düz (çəke) 1 qat yun qəhvəyi (Z)

Arğac: ziqzaq (tökə) 1 qat yun qəhvəyi (Z)

Üz ipi: 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 30 x 30 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 8 mm.

Kənar dolama: 3 cüt (6 ərişə) qara yun

Saçaqlar: 1 sm.

Rənglər: 8 rəng: sürməyi, mavi, qırmızı, ağ, narıncı, qara,
sarı, qəhvəyi

Saxlanması: əla

"Dəryanur" Carpet. Garabagh group. Khojavend, Azerbaijan.
Mid 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 3' 44" x 16' 08" (4.90 x 1.05 m)

Field size: 458 x 71 cm

Border width: side - 17 cm, bottom - 20 cm, top - 16 cm

Medallions: 67 x 66 cm, 64 x 60 cm, 74 x 65 cm, 75 x 65 cm

Warp: 2 plies, wool, brown, tight twist, Z2S

1st weft: straight shoot, 1 ply, coffee brown wool, Z

2nd weft: zigzag shoot, 1 ply, coffee brown wool, Z

Pile yarn: wool, 2Z

Knot: asymmetric (Sehna)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

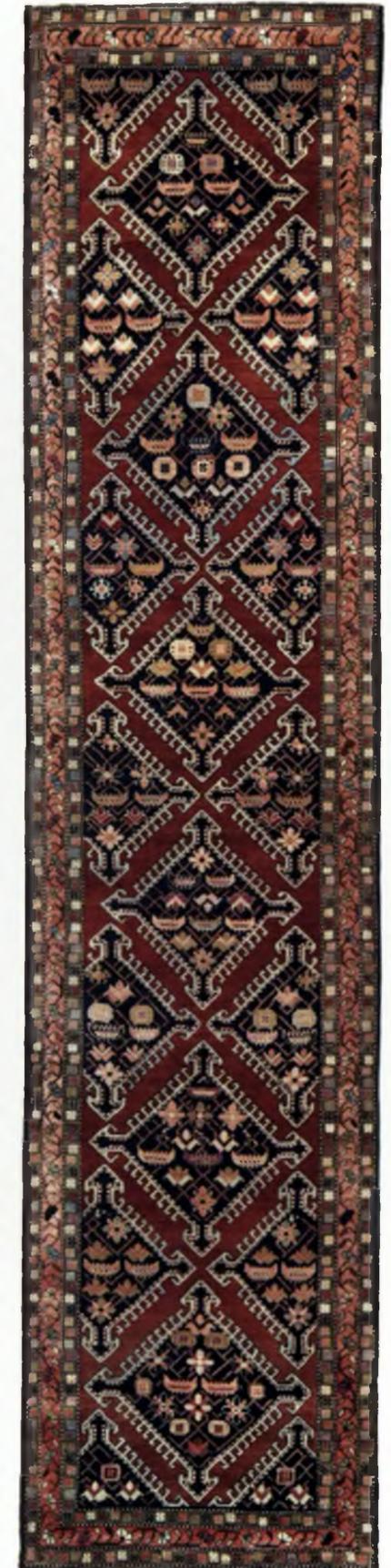
Pile high: 8 mm

Side edge: black woollen yarn around 3 pairs of 6 warps

Fringe: 1 cm

Colours: 8 colours: dark blue, bright blue, red, white, orange, black, yellow,
coffee brown

Condition: excellent

Çəhrayıya çalan qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsinin əsas bəzəyi müxtəlif ölçülü göllərdən ibarətdir. Rombvari formada olan bu göllər xalçanın mərkəzində şaquli istiqamətdə bir-birinin ardınca düzülərək çox diqqətəlayiq bir görkəm almışdır.

Göllərin aşağı və yuxarı hissəsində üçbucaq formalı qubbalar xalçanın gözəlliyini tamamlayır və ümumi görünüşünü zənginləşdirir.

Qara yerlikli göllərin sahəsi Qarabağın «Balıq» xalçaları üçün xarakterik olan çiçək və yarpaqlarla bəzədilmişdir.

Ara sahənin kənar hissələrində göllərin yansıması hər iki tərəfdə xalça boyu düzülərək təsvir edilmişdir. Göllərin dördü bir hissəsi künclərdə yerləşdirilərək tam kompozisiya yaradılmışdır.

Xalçanın sürməyi yerlikli ana haşiyəsində bir-birinin ardınca su axınına xatırladan rombvari elementlər nəqş edilmişdir. Ana haşiyənin yerliyinin göllərin yerliyi ilə eyni rənglə təkrarlanması xalçaya ciddi görkəm gətirir. Bala haşiyələrin xalçanın ara sahəsinin rənglərinə uyğun tərtibatı qanunauğunluqla uzlaşaraq canlı vəhdət duyğusu yaradır.

Xalça əla keyfiyyətli, əl üsulu ilə əyrilən və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The pink-red field represents three diamond medallions arranged along the vertical axis. At both the ends the medallions have triangular pendants.

The dark blue background of the medallions is filled with small rosettes and leaves characteristic of Balyg carpets.

Along both the sides of the field four halves the medallion are arranged. In the corners quarters of the medallion are placed.

In the dark blue central border multi-coloured diamonds are woven. The background colour of the main border match the colour of the medallions, making the whole design complete. The colours of the minor borders also tone with the colours of the field.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Dəryanur". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Şuşa.
XIX əsr. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 5' 02" x 10' 73" (327 x 153 sm) başda, 154 sm. sonda

Arasahənin ölçüsü: 281 x 97 sm.

Haşiyənin ölçüsü: sağda - 28 sm., solda - 30 sm., başda - 25 sm., sonda - 21 sm.

Göllərin ölçüsü: 117 x 58 sm., 74 x 59 sm., 83 x 61 sm.

Əriş: 4 qat (2+2) yun açıq palıdı incə əyrilib möhkəm tovlanmışdır (Z2S + Z2S) (Z4Z)

Arğac: düz (çəkə) 2 ipdən pambıq ağ (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 3 qat, 2 pambıq, 1 ağ yun (Z3S)

Üz ipi: Yun iki qat 2 Z

İmə forması: simmetrik (gördest)

İmə sıxlığı: 40 x 40 1 dm².

İmə hündürlüyü: 4 mm.

Kənar dolama: 3 cüt (6 ədəd) ərişə yaşıl yun iplə dolanmışdır

Saçaqlar: 1 sm. hər iki başda

Rənglər: 9 rəng: palıdı, mavi, qırmızı (moruğu), ağ, qara, sarı, yaşıl, atrengi, sürməyi

Saxlanması: əla

"Daryanur" Carpet. Garabagh group. Shusha, Azerbaijan.
19th c. Wool, pile weave.

Total size: 5' 02" x 10' 73" (3.27 x 1.53 m (bottom)), 154 (top) cm

Field size: 281 x 97 cm

Border width: right - 28 cm, left - 30 cm, bottom - 25 cm, top - 21 cm

Medallions: 117 x 58 cm, 74 x 59 cm, 83 x 61 cm

Warp: 4 plies (2+2), wool, light brown, tight twist, Z4S (Z2S + Z2S)

1st weft: straight shoot, 2 plies, white cotton, Z2S

2nd weft: zigzag shoot, 3 ply (2 - cotton 1 - wool), white, Z3S

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 40 x 40 knots in 1 dm²

Pile high: 4 mm

Side edge: green woollen yarn around 3 pairs of 6 warps

Fringe: at the ends - 1 cm

Colours: 9 colours: brown, bright blue, crimson, white, black, yellow, green, pink, dark blue

Condition: excellent

Qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsinə bir-birinin ardınca düzölmüş kənarları dilim-dilim formalı göllər təsvir edilmişdir. Göllərin mərkəzində stilizə edilmiş həndəsi formalı yaşıl, sarı assimetrik zambaq gülləri, göllərin sağ və solunda güllər simmetrik formada düzülərək xalçaya xüsusi gözəllik vermişdir. Göllərin mərkəzində təsvir edilən elementlər arasahədə də təkrar edilərək kompozisiyanı tamamlayır.

Zəngin tərtibata malik olan ensiz haşiyələr özünəməxsusluğu ilə seçilir. Sürməyi yerlikli arahaşiyənin əsas bəzəyini bir-birinin ardınca düzölmüş nəbati elementlər təşkil edir.

The red field a row of serrated medallions. The centre of the medallions are marked with green and yellow tulip-like medallions flanked with blossom representations. The motives represented in the medallions are woven the field as well.

The narrow borders are distinguished with fine patterns. The main pattern of the dark blue border is plant elements arranged in line.

Xalça. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Laçın.
XIX əsrin sonu. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 4' 85" x 10' 66" (325 x 148 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 281 x 97 sm.

Haşiyənin ölçüsü: sağda - 25 sm., solda - 23 sm., başda və sonda - 20 sm.

Göllərin ölçüsü: 75 x 80 sm., 78 x 73 sm., 74 x 64 sm., 76 x 63 sm.

Əriş: 2 qat yun ağ rəng (Z2S)

Arğac: düz (çəkə) 2 qat ağ yun, incə tovlanmış (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat yun ağ (Z2S)

Üz ipi: 2 qat qalın yun Z2

İlmə forması: assimetrik (senne)

İlmə sıxlığı: 30 x 30 1 dm².

İlmə hündürlüyü: 5 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə (4) dolanıb, mavi yun

Saçaqlar: 7 mm. ağ

Rənglər: 10 rəng: palıdı, mavi, qırmızı, ağ, narıncı, qara (qoz qabığından), sarı, yaşıl, xaki, badımcın rəngi

Saxlanması: əla

Carpet. Garabagh group. Lachin, Azerbaijan.
Late 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 4' 85" x 10' 66" (3.25 x 1.48 m)

Field size: 281 x 97 cm

Border width: right - 25, left - 23 cm, end - 20 cm

Medallions: 75 x 80 cm, 78 x 73 cm, 74 x 64 cm, 76 x 63 cm

Warp: 2 plies, white wool, Z2S

1st weft: straight shoot, 2 plies, white wool, thin twist, Z2S

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, white wool, Z2S

Pile yarn: 2 plies, wool, Z2

Knot: asymmetric (Senna)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 5 mm

Side edge: bright blue woollen yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: 7 cm, white

Colours: 10 colours: brown, bright blue, red, white, orange, black (walnut shell), yellow, green, khaki, dark purple

Condition: excellent

Qaraya çalan palıd rəngli yerliyi olan bu xalçanın ara sahəsini üfqi istiqamətdə bir-birinin ardınca düzülən butalar bəzəyir. Butalar birinci sırada sağa, ikinci sırada sola və başqa sıralarda eyni düzülüşlə dəyişdirilərək çox baxımlı bir kompozisiya yaradılmışdır.

Qarabağın mürəkkəb kompozisiya quruluşuna aid edilən bu xalçanın ara sahəsində təsvir edilən butaların içərisində gül rəsmləri çox incəliklə işlənmiş və butaların arasındakı məsafə çox dəqiqliklə tərtib edilmişdir.

Xalçanın ağ yerlikli ara haşiyəsi səkkizguşəli elementlərlə bəzədilmişdir. Mavi yerlikli bala haşiyələr isə dalğavari, zəncirəbənzər düzümlə tamamlanmışdır.

Xalçanın kolorit xüsusiyyətləri etibarilə peşəkarlıqla həlli hər bir kəsin diqqətini özündə cəmləşdirir. Toxucu ara sahədə təsvir edilən butaların rəngini bir aşırı dəyişməklə kontrast – təzadlı rənglərdən xüsusi bir ahəng yaratmışdır.

Enli haşiyədəki rənglərin birindən digərinə sakit – rəvan, bəzən kontrastlı uzlaşmaları xalçanı daha da canlandırır.

Ara haşiyəni hər iki tərəfdən yerliyi mavi, naxışları isə ağ və qırmızı dalğavari naxışlar bəzəyir. Ana və bala haşiyələrin kənarlarında ağ – qırmızı rənglərin növbələşməsi ilə yaradılan «siçan dişi» elementləri və ara sahənin kənarlarını əhatə edən qırmızı xətt xalçanın ümumi kompozisiyasına çox baxımlı bir görkəm verir.

Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən toxunmuşdur.

The black-brown field represents horizontal rows of the "buta" motives arranged by threes in each row. In the first row, butahs are directed to the right, the second row to the left. This arrangement is repeated in the other rows.

The carpet belongs to the complex Garabagh designs. The inner space of the "buta" motives is filled with flower ornaments. The whole carpet pattern is executed very accurately.

The white main border consists of eight-pointed elements. The blue minor borders are patterned with zigzag lines.

The colours of the butah motives are alternating in contrast colours, making the carpet design very attractive.

The same alternation of contrast colours is used in the patterns of the main border.

The main border and the minor borders are flanked with narrow stripes of red and white lines called "syçan dishi" (mouse teeth).

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Şabalit buta". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Ağdam.
XIX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 3' 80" x 6' 59" (201x116 sm.)

Ara sahənin ölçüsü: 162 x 64 sm.

Haşiyənin ölçüsü: endə 23 sm., 27 sm. başda 17 sm.,sonda 20 sm.

Butaların ölçüsü: 22 x 17 sm., 23 x 17 sm., 26 x 17 sm., 27 x 15 sm.

Əriş: 2 qat, hər qatda 3 sap, incə ayrılmış ağ yun (Z2S 3+3)

Arğac: düz (çəkə) 2 qat yun, açıq qəhvəyi rəng (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat yun, açıq qəhvəyi (Z2S)

Üz ipi: yun qalın 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 25 x 25 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 1 sm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə (4) dolanmışdır. Tünd qırmızı yun

Saçaqlar: 2 sm. başda və sonda

Rənglər: 7 rəng: tünd palıdı, mavi, qırmızı, ağ,qara (mazi), sarı, yaşıl.

Saxlanması: yaxşı

"Shabalyt Buta" Carpet. Garabagh group. Agdam, Azerbaijan.
Early 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 3' 80" x 6' 59" (2.01 x 1.16 m)

Field size: 162 x 64 cm

Border width: side – 23 and 27 cm, bottom – 17 cm, top - 20 cm

Buta-motives: 22 x 17 cm, 23 x 17 cm, 26 x 17 cm, 27 x 15 cm

Warp: 2 plies (each of 3 threads), white wool, Z2S 3+3

1st weft: straight shoot, 2 plies, coffee brown wool, Z2S

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, coffee brown wool, Z2S

Pile yarn: wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 25 x 25 knots in 1 dm²

Pile high: 1 cm

Side edge: dark red woollen yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: at the ends - 2 cm

Colours: 7 colours: dark brown, bright blue, red, white, black (nutgall), yellow, green

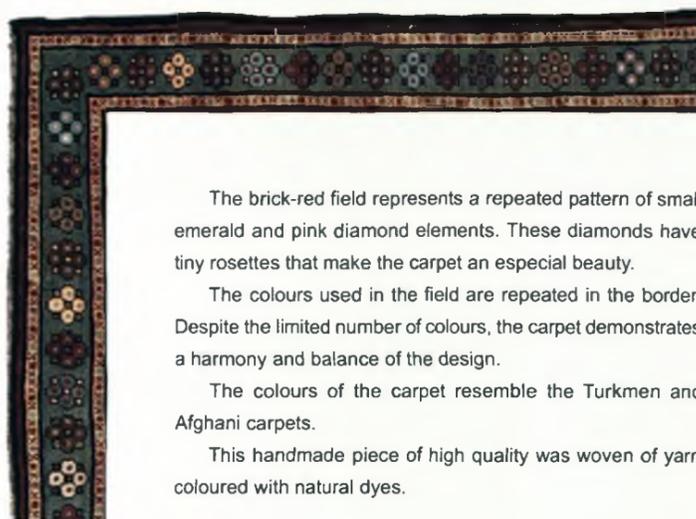
Condition: good

Kərpiciyə çalan qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsində zümrüdü yaşıl və çəhrayı rəngli xətlərdən rombvari elementlər yaradılmışdır. Rombların mərkəzində xırda ölçülü gülü xatırladan təsvirlər xalçaya xüsusi gözəllik verir. Xalçanın ara sahəsində istifadə edilən rənglər haşiyə hissəsində nəqş edilən güllərdə təkrarlanır və rəng ahəngdarlığı aydın nəzərə çarpır. Xalçanın ümumi görünüşü hər bir kəsdə sakitlik, rahatlıq duyğusu, yaxşı əhval - ruhiyyə yarada bilməsi ilə seçilir. Bu xalçanın rəng çalarları azsaylı olmasına baxmayaraq rənglərin paylaşdırılması və uzlaşdırılması müəyyən qanunauyğunluqla həll edilmişdir.

Xalçanın kolorit həlli, yəni eyni rənglərin təkrarı bütövlükdə türkmən və əfqan xalçalarının rəng çalarlarına yaxındır.

Xalça yüksək keyfiyyətli yundan əyrilmiş və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən istehsal edilmişdir.

The brick-red field represents a repeated pattern of small emerald and pink diamond elements. These diamonds have tiny rosettes that make the carpet an especial beauty.

The colours used in the field are repeated in the border. Despite the limited number of colours, the carpet demonstrates a harmony and balance of the design.

The colours of the carpet resemble the Turkmen and Afghani carpets.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Kərəmli (Ağdərə). Tərtər. XX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.
Carpet. Garabagh group. Keremli (Agdara), Tartar, Azerbaijan. Early 20th c. Wool, pile weave.

Xalçanın ölçüsü: 4' 79" x 8' 07" (246 x 146 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 215 x 116 sm.

Haşiyənin ölçüsü: 15 sm və 11 sm.

Əriş: 2 qalın ipdən tovlanmış ağ və qəhvəyi rəngli yun (Z2S)

Arğac: düz (çəkə) 2 qalın ipdən tovlanmış qoyunun ağ və açıq qəhvəyi rəngli yunundan (Z2S)

Arğac: düz (çəkə) 2 qalın ipdən tovlanmış qoyunun ağ və açıq qəhvəyi rəngli yunundan (Z2S)

Üz ipi: qalın olub iki ipdən ibarətdir ZZ

İlmə forması: assimetrik (senna)

İlmə sıxlığı: 30 x 30 1 dm².

İlmə hündürlüyü: 9 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə (4) dolanıb, qara yun

Saçaqqlar: içəri tikilib, ağ, boz yun

Rənglər: 7 rəng: kərpiciyə çalan qırmızı, ağ, qara, zümrüdü-yaşıl, narıncı, mavi, boz

Saxlanması: əla

Total size: 4' 79" x 8' 07" (2.46 x 1.46 m)

Field size: 215 x 116 cm

Border width: 15 cm and 11 cm

Warp: 2 plies, white and coffee brown wool, Z2S

1st weft: straight shoot, 2 plies, white and light brown wool, Z2S

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies (1 - wool and 1 - cotton), brown, Z2S

Pile yarn: 2 plies, wool, ZZ

Knot: asymmetric (Senna)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 9 mm

Side edge: black woollen yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: white and grey wool sewn inside

Colours: 7 colours: brick red, white, black, emerald, orange, bright blue, grey

Condition: excellent

Sürməyi yerlikli bu xalçanın əsas bəzəyi palmettalar ətrafında yerləşdirilən əjdahalardan ibarətdir. Qarabağ xalçaları üçün xarakterik olan əjdaha elementləri bu xalçada incə əyri xətlər, xırda zərif bitki elementləri stilləşdirmə, həndəsələşdirmə istiqamətində dəyişdirilmişdir.

Xalçada təsvir edilən əjdaha palmettalara qovuşaraq vahid motivə – medalyona çevrilmişdir. Xalq arasında bu medalyona bənzər motivlər «bağa» kimi də yozulur. Azərbaycan xalçalarında təsvir edilən «bağa» elementləri ən arxaik elementlərdən biri olmaqla, ən qədim totemlərdən biri hesab edilir. Bu elementlərin tarixi hələ eramızdan əvvəlki dövrlərə təsadüf edilir. Azərbaycanda və ümumiyyətlə Şərqdə «bağa» elementləri «uzunömürlülük», «tilsimdən xilas olma» rəmzi kimi yozulur.

Əjdaha elementləri isə xalq arasında od, su, güc – qüvvə rəmzi kimi yozulur.

Xalçanın ara sahəsində səkkizguşəli ulduz elementləri və müxtəlif ölçülü doldurucu elementlər təsvir edilmişdir. Ara sahənin sağ və sol hissəsindəki kişi, qadın və uşaq təsvirləri də diqqəti cəlb edir. Xalçanın ana haşiyəsi kiçik ölçülü həndəsi elementlər, bala haşiyələr isə bitki və «mollabaşı» adlanan elementlərlə bəzədilmişdir.

The dark blue background represents palmettos surrounded with white dragons. The dragons typical of Garabagh carpets are filled with small geometric plant elements and curved lines.

The motive comes from merging dragons and palmettos in single medallions. The popular name of this medallion is "baga" (tortoise).

The tortoise was one of the most ancient totems in Azerbaijan and Orient. It symbolised longevity and protection against negative powers.

The dragon was a symbol of fire, water, and power.

Among the medallions of the field there are octagonal medallions and various rectangular motives. The right and left side of the field are filled with male, female, and child figures.

The wide central border consists of diamonds of alternating colours, and trefoils placed between them. The outside border is filled with a dark blue and light blue pattern of reciprocal diamonds called "molla bashi".

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

**Xalça. "Bəhmənli". Qarabağ qrupu.
Azərbaycan. Füzuli, Bəhmənli k.
XIX əsrin ortası. Yun. Xovlu.**

Xalçanın ölçüsü: 3' 84" x 12' 27" (374 x 117 sm.), sonda 118 sm.

Ara sahənin ölçüsü: 267 x 67 sm.

Haşiyənin ölçüsü: sağda - 30 sm., solda - 31 sm.,
başda - 27 sm., sonda - 21 sm.

Bağaların ölçüsü: 57 x 41 sm., 46 x 43 sm., 52 x 44 sm.

Göllərin ölçüsü: 59 x 44 sm., 50 x 43 sm.

Əriş: 3 qat palıdı, yun (Z3S)

Arğac: düz (çəke) 3 qat incə ayrılmış pambıq ağ (Z3S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 3 qat incə ayrılmış pambıq ağ (Z3S)

Üz ipi: 2 Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst) 2 qat yun

İlmə sıxlığı: 40 x 40 1 dm².

İlmə hündürlüyü: 5 mm.

Kənar dolama: 3 qoşa erişə dolanmış (6 qat) yun

Saçaqlar: 5 sm. başda, 1 sm. sonda. palıdı yun

Rənglər: 10 rəng: sürməyi, açıq qırmızı, tünd çəhrayı, tünd qırmızı,
qara, ağ, qəhvəyi, sarı, yaşıl, mavi

Saxlanması: əla

**"Bahmanly" Carpet. Garabagh group.
Bahmanly village, Fizuli, Azerbaijan.
Mid 19th c. Wool, pile weave.**

Total size: 3' 84" x 12' 27" (3.74 x 1.17 m), top – 118 cm

Field size: 267 x 67 cm

Border width: right – 30 cm, left - 31 cm, bottom – 27 cm, top - 21 cm

Baga-medallions: 57 x 41 cm, 46 x 43 cm, 52 x 44 cm

Medallions: 59 x 44 cm, 50 x 43 cm

Warp: 3 plies, brown wool, Z3S

1st weft: straight shoot, 3 plies, white cotton, thin twist, Z3S,

2nd weft: zigzag shoot, 3 plies, white cotton, thin twist, Z3S,

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 40 x 40 knots in 1 dm²

Pile high: 5 mm

Side edge: woollen yarn around 3 pairs of 6 warps

Fringe: bottom 5 cm, top – 1 cm, brown wool

Colours: 10 colours: dark blue, light red, dark pink, dark red, black,
white, coffee brown, yellow, green, bright blue

Condition: excellent

Bu xalçanın əsas bəzəyi bir-birinin ardınca düzülmiş 10 bütöv və 1 yarımqıç təsvirli göllərdən ibarətdir. Xalq arasında bu tipli xalçalara «Tək göl Muğan» deyilir. Xalçada təsvir edilən göllərin kənarları qarmaqlı elementlərlə əhatə edilmişdir. Xalq arasında bu elementlər dörd hissədə yerləşdiyindən dörd fəslə işarədir. Ümumilikdə ilin 12 ayının qarmaqla təsvir mənasını verir. Xalçada təsvir edilən göllərin mərkəzində səkkizguşəli ulduz elementlərinin tarixi çox qədim dövrlərə təsadüf edir. Hələ Manna dövründə bu torpaqda yaşayan əcdadlarımız səma cisimlərinə sitayiş edirdilər. Bu baxımdan «Muğan» xalçalarında nəqş edilən ulduz elementlərinin təsviri təsadüfi deyildir. Xalçada təsvir edilən ulduzların rəngləri də mövqə tutduğu yerliyin rənginə görə dəyişir. Bir sözlə ulduzlar və yerliklər dəyişməklə baxımlı ahəng yaradılmışdır.

Xalçanın ağ yerliyi olan ana haşiyəsində əsasən Şirvan xalçalarında tez-tez rast gəlinən yarpaq və çiçək təsvirləri mövqə tutur. Bala haşiyələr qırmızı, yaşıl, mavi yerlikli və Muğan xalçalarına xas olan bitki elementləri ilə bəzədilmişdir. Bu xalçada bütövlükdə kontrastlı rəng uzlaşmaları üstünlük təşkil edir və özünəməxsus şəkildə həll olunmuşdur.

Xalça yüksək keyfiyyətli yundan ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən istehsal edilmişdir.

The design of the field consists of 10 and a half diamond medallions. Carpets of such type are called "Tek Gol Mugan". The contours of each of the medallions have 12 hooks. It is believed that the hooks symbolise four seasons. Their number symbolises 12 months.

In the centre of the medallions there are eight-pointed stars. In the ancient Manna State located in Azerbaijan they were motives symbolising heavens.

The whole composition of the field consists of alternating colours of the medallions and the stars. In the field spans mythical birds are also represented.

The central white border shows a pattern characteristic of the Shirvan carpets: serrated leaves of various colours arranged in a zigzag line. The minor borders are patterned with red, green, and blue plant elements characteristic of the Mughan carpets.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Muğan". Qarabağ qrupu. Azərbaycan.Füzuli.
XIX əsrin ortaları. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 3' 84" x 8' 63" (263 x 117 sm.).

Arasahənin ölçüsü: 207 x 44 sm.

Haşiyənin ölçüsü:yanlarda - 35, 35 sm., başda - 25 sm.,
sonda - 25 sm.

Göllərin ölçüsü: 37 x 20 sm.

Əriş: 5 qat yun ağ, incə tovlanmışdır (Z5S)

Arğac: düz (çəkə) 15 qat pambıq ağ (Z15S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 3 qat yun açıq qəhvəyi (Z3S)

Üz ipi: yun iki qat 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 40 x 40 1 dm².

İlmə hündürlüyü: 4 mm.

Kənar dolama: 4 qoşa ərişə (8) dolanmışdır,mavi yun

Saçaqlar: 2 sm saç kimi hörülmüşdür

Rənglər: 6 rəng: ağ, qırmızı, sarı, yaşıl, mavi, qara

Saxlanması: əla

"Mugan" Carpet. Garabagh group. Fizuli, Azerbaijan.
Mid 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 3' 84" x 8' 63" (2.63 x 1.17 m)

Field size: 207 x 44 cm

Border width: side - 35 cm, end - 25 cm

Medallions: 37 x 20 cm

Warp: 5 plies, white wool, thin twist, Z5S

1st weft: straight shoot, 15 plies, white cotton, Z15S

2nd weft: zigzag shoot, 3 plies, light brown wool, Z3S

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 40 x 40 knots in 1 dm²

Pile high: 4 mm

Side edge: bright blue woollen yarn around 4 pairs of 8 warps

Fringe: plaited, 2 cm

Colours: 6 colours: white, red, yellow, green, bright blue, black

Condition: excellent

Qırmızı yerlikli olan bu xalçanın ara sahəsində böyük ölçülü medalyon təsvir edilmişdir. Medalyonun içərisində padnosa bənzər element yerləşdirilmişdir. Medalyonun ağ fonunda hər ləçəkdə simmetrik qırmızı, mavi rəngli əjdaha təsvirləri, onların arasında ağacabənzər səkkiz ədəd bitki elementləri qarmaqlı formada şaxələnmişdir. Ara sahənin boşluqları müxtəlif ölçülü dörd ünsür, həndəsi və nəbati elementlərlə doldurulmuşdur.

"Qasımuşağı" xalçaları üçün xarakterik olan "S"-hərfinə bənzər nəqşlər toxucular arasında bitki elementi kimi yozulur və xalçanın ümumi kompozisiyasını tamamlayır.

Xalçanın dörd bir küncündə təsvir edilən qırmızı, yaşıl, qara rəngli qarmaqlar bədii tərtibatı zənginləşdirir. "Qasımuşağı" xalçasındakı öz ilkin formasını itirmiş əjdaha adlanan elementlər Xətai – əjdahalı adlanan xalçalardan köçürülmüşdür.

Xalçanın ağ yerlikli haşiyəsində səkkizguşəli ulduza bənzər və yaxud güllü xatırladan nəqşlər işlənmişdir.

Xalça yüksək keyfiyyətli, parlaq və yumşaq və əl üsulu ilə ayrılan iplərdən toxunmuşdur.

The red field has a large white medallion. The medallion contains a tray-like element. In each of the medallion lobes there are represented red and blue pairs of dragons flanking eight tree-like hooked motives. The empty space of the field is filled with rectangular geometric and plant elements.

The whole design is completed with S-like motives characteristic of Gasimushagy carpets and regarded as a plant element by weavers.

The corners of the field are patterned with red, green, black hooks. The elements called "dragon" in Gasimushagy carpets were borrowed from Khatai Dragon carpets.

The white border demonstrates eight-pointed star- or flower-like motives.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça. "Qasımuşağı". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Laçın. XIX əsrin ortaları. Yun. Xovlu.
"Gasimushagy" Carpet. Garabagh group. Lachin, Azerbaijan. Mid 19th c. Wool, pile weave.

Xalçanın ölçüsü: 5' 08" x 7' 48" (228 x 155 sm.), sonda - 151 sm.

Arasahənin ölçüsü: 200 x 121 sm.

Haşiyənin ölçüsü: sağda - 15 sm, solda - 17 sm, başda - 17 sm, sonda - 10 sm.

Əriş: 4 qat ağ yun (2+2), hər qatda iki ip vardır. Qalın və möhkəm tovludur. (Z4S)

Arğac: düz (çəkə), 2 qat, yun, nazik tovlanmış, qırmızı rəngli (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə), 2 qat, yun, qalın, qırmızı rəngli (Z2S)

Üz ipi: 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 25 x 25 1 dm². (1 sm.-də iki yarım ilmə yerləşmişdir).

İlmə hündürlüyü: 9 mm.

Kənar dolama: iki qoşa (4 ədəd) ərişə qırmızı, sürməyi, ağ rəngli yun iplərlə dolanmışdır.

Saçaqlar: hörülmüşdür, başda - 15 sm., sonda - 9 sm. Ağ yun

Rənglər: 7 rəng: ağ, tünd qırmızı, yaşıl, qara, mavi, sarı, sürməyi.

Saxlanması: əla

Total size: 5' 08" x 7' 48" (2.28 x 1.55 m), top - 151 cm

Field size: 200 x 121 cm

Border width: right - 15 cm, left - 17 cm, bottom - 17 cm, top - 10 cm

Warp: 4 plies (2+2), white wool, tight and heavy twist, Z4S

1st weft: straight shoot, 2 plies, red wool, thin twist, Z2S,

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, red wool, thick twist, Z2S,

Pile yarn: wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 25 x 25 knots in 1 dm² (2.5 knots in 1 cm)

Pile high: 9 mm

Side edge: red, dark blue, white woollen yarns around 2 pairs of 4 warps

Fringe: plaited, bottom - 15 cm, top - 9 cm, white wool

Colours: 7 colours: white, dark red, green, black, bright blue, yellow, dark blue

Condition: excellent

Bu tipli xalçalara Azərbaycanın Gəncə bölgəsində də rast gəlinir.

Qırmızı yerlikli bu xalçanın arasahəsinin mərkəzində dördkünc medalyon təsvir edilmişdir. Medalyonun kənarları ikicərgəli haşiyə ilə əhatə olunmuşdur. Daxili haşiyənin içəriyə doğru hissəsi qarmaqvari elementlərlə bəzədilmişdir. Haşiyənin içərisində latın əlifbasının «C» hərfinə bənzər ağ, sarı, qara rəngli elementlər, medalyonun kənar haşiyəsinin içərisində latın əlifbasının «T» hərfinə bənzər nəqşlər, kənarları isə ağ rəngli qarmaqlı elementlərlə işlənmişdir.

Medalyonun mərkəzində dörd ünsür element və arasahələrdə dilikli yarpaq təsvirləri verilmişdir. Medalyonun küncələrində Qarabağ xalçaları üçün xarakterik olan klassik elementlər nəqş edilmişdir.

Ara sahənin baş və ayaq hissəsində mehrab formalı təsvir xalçanın ümumi kompozisiyasını tamamlayır. Xalçanın ağ yerlikli ana haşiyəsində ulduzabənzər elementlərin rəngi bir aşırı dəyişdirilərək xüsusi görkəm yaratmışdır. Ana haşiyənin içəri və kənar hissəsindəki bala haşiyələr pambıq qozasına bənzər elementlərlə işlənmişdir.

Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən istehsal edilmişdir.

Carpets like this one are also produced in the Ganja zone.

The centre of the red field is occupied with a rectangular hooked medallion. The medallion is bordered with a double red and white stripe decorated with geometrical C- and T-elements. The outer side of the medallion is surrounded with hook-like motives.

The centre of the medallion is filled with a rectangular element and serrated leaves. In the corners of the medallion elements typical of Garabagh carpets are represented.

At the ends of the medallion there are green hexagonal cartouches in the centre of which dragon motives are depicted. The whole composition is completed with images of "medakhil" (niche) at the ends of the field.

The carpet border consists of three stripes: the white central one is decorated with eight-pointed stars of alternating colours, and two other borders are decorated with red and white elements resembling cotton bud.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Qubadlı. XX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.
Carpet. Garabagh group. Gubadly, Azerbaijan. Early 20th c. Wool, pile weave.

Xalçanın ölçüsü: 4' 92" x 8' 53" (260 x 150 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 218 x 109 sm.

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 20 sm., başda - 18 sm., sonda isə 20 sm.

Böyük düzbucaqlı gölün ölçüsü: 95 x 101 sm.

Uzunsov medalyon: 58 x 21 sm., 57 x 20 sm.

Əriş: yun, 2 qat, ağ, qalın və möhkəm tovlı (Z 2 S)

Arğac: düz (çəkə), 2 qat, yun, qırmızı (Z 2 S)

Arğac: ziqzaq (tökə), 2 qat, yun, ağ (Z 2 S)

Üz ipi: ikiqat, qalın 2 Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 30 x 30 1 dm².

İlmə hündürlüyü: 8 mm.

Yan dolama: 4 ərişə birdən dolanıb, al qırmızı yun

Saçaqlar: 2 sm başda, 1,5 sm sonda. palıdı yun

Rənglər: 6 rəng: qırmızı, ağ, qara, yaşıl, mavi, sarı

Saxlanması: əla

Total size: 4' 92" x 8' 53" (2.60 x 1.50 m)

Field size: 218 x 109 cm

Border width: side - 20 cm, bottom - 18, top - 20 cm

Medallions: 95 x 101 cm

Cartouches: 58 x 21 cm, 57 x 20 cm

Warp: 2 plies, white wool, Z2S

1st weft: straight shoot, 2 plies, white wool, thick and strong twist, Z2S.

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, white wool, Z2S.

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 8 mm

Side edge: bright red woollen yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: bottom - 2 cm, top - 1.5 cm, brown wool

Colours: 6 colours: red, white, black, green, bright blue, yellow

Condition: excellent

Qarabağın yaşlı toxucuları bu xalçanı Xocalı adlandırırlar. Qazax bölgəsinin toxucuları və sənətsünəsləri bu xalçanı Borçalı adlandırırlar. Tünd sürməyi yerlikli bu xalçanın ara sahəsinə bir-birinin ardınca düzülmiş iki cərgə dörd ünsür formalı on dörd medalyon bəzəyir. Medalyonların mərkəzində X-ə bənzər elementlər işlənmişdir. Ara sahəsinin boşluqları nəbati və digər klassik elementlərlə doldurulmuşdur. Açıq yaşıl çalışan ara haşiyəni sağ və soldan narıncıya çalan qırmızı yerlikli haşiyələr əhatə edir.

Ara haşiyədə çiçəkli budaqlar və digər elementlər işlənmişdir. Haşiyələr və ara sahə dilikli zolaqlarla əhatə olunmuşdur.

Xalça əla növlü, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyalarla boyanan iplərlə toxunmuşdur.

Garabagh weavers call these carpets "Khojaly". Gazakh weavers call them "Barchaly". The dark blue field contains two rows of 14 rectangular medallions. The centres of medallions are marked with X-elements. The empty space of the field is filled with plant and other classic motives. The light green central border is flanked with orange minor borders.

The central border is patterned with representations of blossoms and sprouts. The borders and the field are outlined with serrated stripes.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Xocalı.
XX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 3' 97" x 9' 91" (302 x 121 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 253 x 65 sm.

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 27 sm., başda - 25 sm.,
sonda - 20 sm.

Göllərin ölçüsü: 36 x 29 sm., 36 x 28 sm., 38 x 31 sm., 36 x 31 sm., 35 x 32 sm.,
36 x 31 sm., 32 x 32 sm., 32 x 31 sm.

Əriş: 3 qat. 2 ağ, 1 palıd yun (Z3S)

Arğac: düz (çəkə) üç qat, pambıq, ağ (Z3S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat pambıq, ağ (Z2S)

Üz ipi: 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 35x35 1 dm².

İlmə hündürlüyü: 4 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə (4 ədəd) dolanmış yun, qırmızı

Saçaqlar: başda və sonda 1 sm.

Rənglər: 7 rəng: açıq qırmızı, narıncı, sürməyi (indigo), açıq yaşıl, palıd, ağ, qara.

Saxlanması: əla

Carpets. Garabagh group. Khojali, Azerbaijan.
Early 20th c. Wool, pile weave.

Total size: 3' 97" x 9' 91" (3.02 x 1.21 m)

Field size: 253 x 65 cm

Border width: side - 27 cm, bottom - 25 cm, top - 20 cm

Medallions: 36 x 29 cm, 36 x 28 cm, 38 x 31 cm, 36 x 31 cm, 35 x 32 cm, 36 x 31 cm,
32 x 32 cm, 32 x 31 cm

Warp: 3 plies, wool (2 white and 1 brown), Z3S

1st weft: straight shoot, 3 plies, white cotton, Z3S,

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, white cotton, Z2S,

Pile yarn: wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 35 x 35 knots in 1 dm²

Pile high: 4 mm Side edge: red woollen yarn around 2 pairs of
4 warps

Fringe: at both the ends - 1 cm

Colours: 7 colours: light red, orange, dark blue (indigo), light green, brown, white, black

Condition: excellent

Qırmızı yerlikli sadə tərtibata malik olan bu xalçanın ara sahəsinin əsas bəzəyi müxtəlif ölçülü göllərdən ibarətdir. Nisbətən böyük olan gölləri hər iki tərəfdən qubqubalar əhatə edir. Daxili haşiyyə kiçik ölçülü güldana bənzər, başını arxaya çevirmiş ördəyə bənzər elementlər və kiçik ölçülü göllərlə tərtib edilmişdir. Xarici haşiyyə eyni formalı ördəklər və romb şəkilli göllərlə bəzədilmişdir. Hər iki haşiyyəni mavi və qırmızı dalğavari xətlərlə bəzədilmiş sarı mədaxillər əhatə edir.

Xalça əla keyfiyyəti, əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The red field demonstrates alternating large and small diamonds woven along the vertical central axis. The larger medallions are flanked with pendants. Along the edge of the field tiny representations of fantastic animals and diamonds are depicted.

The carpet border shows a complicate structure. It consists of two wide bands separated with narrow yellow stripes decorated with wavy plant sprouts. The wide bands are decorated with alternating diamonds and stylised motives of duck.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Qubadlı.
XX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 4' 92" x 13' 35" (407 x 150 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 326 x 54 sm.

Əriş: 3 qat yun, 2 ağ, 1 palıd, yun (Z3S)

Arğac: düz (çəkkə) 2 qat palıd rəngli, yun (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat palıd rəngli, yun (Z2S)

Üz ipi: 2Z

İmə forması: simmetrik (gördəst)

İmə sıxlığı: 30 x 35 1 dm².

İmə hündürlüyü: 6 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə (4 ədəd) dolanmışdır, kərpici rəngli, yun

Saçaqlar: başda - 3 sm., sonda - 1 sm.

Rənglər: 9 rəng: qırmızı, bardo, mavi, sürməyi, ağ, sarı, boz, palıd, çəhrayı

Saxlanması: əla

Carpet. Garabagh group. Gubadli, Azerbaijan.
Early 20th c. Wool, pile weave.

Total size: 4' 92" x 13' 35" (4.07 x 1.50 m)

Field size: 326 x 54 cm

Warp: 3 plies, wool (2 white and 1 brown), Z3S

1st weft: straight shoot, 2 plies, brown wool, Z2S

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, brown wool, Z2S

Pile yarn: wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 35 knots in 1 dm²

Pile high: 6 mm

Side edge: brick red woollen yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: bottom - 3 cm, top - 1 cm

Colours: 9 colours: red, wine red, bright blue, dark blue, white, yellow, grey, brown, pink

Condition: excellent

Qəhvəyi yerlikli bu xalçanın əsas bəzəyini ara sahədə yerləşdirilmiş böyük ölçülü göllər təşkil edir. Xalçanın ara sahəsindəki boşluqlar və üç böyük gölün arasındakı məsafələr klassik elementlər və stilləşmiş heyvan, quş təsvirləri ilə doldurulmuşdur.

Ara haşiyə müxtəlif rəngli «səkkizguşəli ulduz» və başqa klassik elementlərlə nəqş edilmişdir. Ensiz haşiyələr narıncıya çalan yerlik üzərində təsvir edilən «S»-ə bənzər nəqşlərlə tərtib edilmişdir.

Xalça çox rənglərdən ibarət olmasına baxmayaraq xüsusi ahəngdarlıqla uzlaşdırılmış və diqqəti cəlb edən cazibədar bir kompozisiya yaratılmışdır.

Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə əyirilən və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The coffee brown field is filled with three large diamond medallions arranged along the vertical axis. Besides, the central field represents stylised animal and bird motives.

The central border is decorated with multicoloured eight-pointed star flowers and other classic elements. The orange minor borders are decorated with the S-elements.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Zəngilan. XX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.
Carpet. Garabagh group. Zangilan, Azerbaijan. Early 20th c. Wool, pile weave.

Xalçanın ölçüsü: 4' 00" x 6' 10" (186 x 122 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 149 x 82 sm.

Haşiyənin ölçüsü: enində - 18 x 18 sm, başda - 19 sm, sonda - 16 sm.

Göllərin ölçüsü: 52 x 58 sm., 47 x 57 sm., 59 x 43 sm.

Əriş: 2 qat, ağ və palıd, yun (Z2S)

Arğac: düz (çəkə), iki qat, açıq palıd yun (Z2S)

Arğac: ziqzaqlı (tökə) iki qat, açıq palıd yun (Z2S)

Üz ipi: 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 25 x 25 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 6 mm.

Yan dolama: 2 qoşa ərişə (4 ədəd) dolanan qırmızı yun

Saçaqqlar: başda 1 sm., sonda 8 mm. Ağ və palıd yun

Rənglər: 9 rəng: qara (mazı), qırmızı, sarı, ağ, palıd, sürməyi, qızılı oıra, yaşıl, kərpici

Saxlanması: əla

Total size: 4' 00" x 6' 10" (1.86 x 1.22 m)

Field size: 149 x 82 cm

Border width: side - 18 cm, bottom - 19 cm, top - 16 cm

Medallions: 52 x 58 cm, 47 x 57 cm, 59 x 43 cm

Warp: 2 plies, white and brown wool, Z2S

1st weft: straight shoot, 2 plies, light brown wool, Z2S,

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, light brown wool, Z2S,

Pile yarn: wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 25 x 25 knots in 1 dm²

Pile high: 6 mm

Side edge: red woollen yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: bottom - 1 cm, top - 8 mm, white and brown wool

Colours: 9 colours: black (nutgall), red, yellow, white, brown, dark blue, golden ochre, green, brick red

Condition: excellent

Sənətsünaslar və Borçalı bölgəsinin toxucuları bu xalçanı «Borçalı» adlandırırlar. Açıq qırmızı yerlikli bu xalçanın arasahəsini dörd böyük ölçülü stilizə edilmiş qurbağaya bənzər elementlər bəzəyir. Bəzi sənətsünaslar bu elementləri «çalağan» quşuna da bənzədirlər.

Xalçanın ara sahəsində təsvir edilən bu stilizə edilmiş heyvan təsvirlərinin üzərini sürməyi, qırmızı səkkizbucaqlı elementlər və dörd tərəfə şaxələnən çıxıntılar tamamlayır. Medalyonların üzərini xalçanın uzunluq istiqamətində təsvir edilən dörd əjdahaya bənzər stilizə edilmiş elementlər bəzəyir. Medalyonların üzərində xalçanın eninə doğru istiqamətlənən dörd ərsinə bənzər elementlər təsvir edilmişdir. Arasahənin ümumi görünüşünü tamamlayan bala haşiyənin sağ və sol tərəflərindən mərkəzə doğru istiqamətlənən oxvari elementlər xalçaya xüsusi təkrarədləməz ciddi görkəm verir. Qara yerlikli ana haşiyənin əsas bəzəyini altılıcaqlı çiçək və səkkiz ləçəkli güllər təşkil edir. Xalçanın yuxarı sol tərəfində uzunsov kətbənin içərisində 1903-cü il rəqəmi diqqəti cəlb edir.

Xalçanın ara sahəsindəki böyük əbrəş və səkkizguşəli ulduzlar aydın nəzərə çarpır.

Xalça əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış yüksək keyfiyyətli iplərdən toxunmuşdur.

Scholars and weavers also call such carpets "Borchaly". The red central field has four large medallions along the vertical axis. Some scholars suppose that these motives are stylised representations of kite.

In the centre of the medallions red and dark blue octagons are placed. The medallions also have four arms diverged in four directions. In the upper and lower parts of the medallions stylised dragons are represented.

The main black central border shows blossom sprouts. The minor narrow border stripes have the yellow background and are decorated with a zigzag pattern. In the upper and left part of the carpet "1903" is woven.

The field attracts attention with the colour change called "abrash" and eight-pointed stars.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça "Bağalı". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Qubadlı. 1903-cü il. Yun. Xovlu.
"Bagaly" Carpet. Garabagh group. Gubadli, Azerbaijan. 1903. Wool, pile weave.

Xalçanın ölçüsü: 6' 73" x 11' 52" (351 x 205 sm.), sonda - 201 sm.

Arasahənin ölçüsü: 286 x 129 sm.

Haşiyənin ölçüsü: 36-35 sm. aşağı və yuxarıda 32,5 sm.

Arasahədəki dörd təsvirin ölçüsü: 59 x 94 sm., 71 x 90 sm., 76 x 90 sm., 72 x 76 sm.

Cağların ölçüsü: 8 x 6,5 sm.

Əriş: 3 qat yun açıq qəhvəyi rəng (Z3S)

Arğac: düz (çəkə) 2 qat palıdı (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat tünd palıdı (Z2S)

Üz ipi: 2 Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 30 x 30 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 6 mm.

Kənar dolama: 4 qoşa ərişə (8) dolanıb

Saçaqlar: 1,5 sm. açıq qəhvəyi rəng, başda - 2 sm. yun

Rənglər: 7 rəng: qırmızı, yaşıl, göy, qara, qəhvəyi, sarı, narıncı.

Saxlanması: əla

Total size: 6' 73" x 11' 52" (3.51 x 2.05 m), top - 201 cm

Field size: 286 x 129 cm

Border width: side - 35-36 cm, end - 32.5 cm

Medallions: 59 x 94 cm, 71 x 90 cm, 76 x 90 cm, 72 x 76 cm

Ogival pattern: 8 x 6.5 cm

Warp: 3 plies, light coffee brown wool, Z3S

1st weft: straight shoot, 2 plies, brown wool, Z2S,

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, dark brown wool, Z2S,

Pile yarn: wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 6 mm

Side edge: on 4 pairs of 8 warps

Fringe: bottom - 2 cm, top - 1.5 cm, light brown wool

Colours: 7 colours: red, green, blue, black, coffee brown, yellow, orange.

Condition: excellent

Tünd qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsində üç böyük ölçülü göl təsvir edilmişdir. Göllərin içəri-sində toxucuların «çarhovuz» adlandırdığı dördbucaqlı element yerləşdirilmişdir. Çarhovuzun içərisində üz-üzə baxan iki ördək nəqş edilmişdir.

Hələ qədim zamanlardan Şərqi dekorativ tətbiqi sənətində ördək bəzək elementi kimi müxtəlif sənət əsərlərində təsvir edilmişdir. Dördbucaqlı element səkkiz əjdaha və ya ilana bənzər elementlərlə əhatə olunmuşdur. Bu elementlər təsvir forması olmaqla buludu xatırladır.

Xalçanın ara sahəsi «S»-vari və başqa müxtəlif ölçülü doldurucu elementlərlə nəqş edilmişdir. Xalçanın ağ yerlikli enli haşiyəsi Qarabağ xalçaları üçün səciyyəvi olan klassik elementlərlə bəzədilmişdir. Bala haşiyə isə üçbucaqlı həndəsi elementlərlə işlənmişdir. Bala haşiyənin hər iki tərəfi «siçandişi» adlanan nəqşlərlə əhatə olunmuşdur. Bu xalçada rəng çalarlarının incəliklə düzümü nəticəsində rəng harmoniyası yaradılmışdır.

Xalça əla növü parlaq yundan əyrilmiş və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən istehsal edilmişdir.

The red field contains three large octagonal medallions of the oblong form. The centres of the medallions are accentuated with rectangular geometrical elements. They, in turn, are filled with pairs of ducks facing each other.

From ancient times motives of duck were used in various decorative arts of the East. The rectangular elements were surrounded with eight dragons or snake-motives. The latter resemble stylized cloud representations.

The rest of the span around the medallions is filled in with various small geometrical elements, such as eight-pointed stars, S-shaped motives.

The border consists of two bands: the white main border is filled with eight-pointed stars. The narrower external border shows a black and dark blue reciprocal design. The borders are separated with patterns called "mouse teeth".

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Malibeyli". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Şuşa, Malibeyli k. XIX əsrin ortaları Yun. Xovlu.
"Malibeyli" Carpet. Garabagh group. Malibeyli village, Shusha, Azerbaijan. Mid 19th c. Wool, pile weave.

Xalçanın ölçüsü: 4' 62" x 8' 73" (266 x 141 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 228 x 94 sm.

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 23 sm., başda və sonda - 19 sm.

Göllərin ölçüsü: 88 x 68 sm., 88 x 73 sm., 85 x 79 sm.

Əriş: 3 ipdən ibarət olub möhkəm tovlanmışdır, yun ağ (Z3S)

Arğac: düz (çəkə) 2 ipdən ibarət yun qırmızı rəng (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 ipdən ibarət yun qırmızı rəng (Z2S)

Üz ipi: 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 25 x 25 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 4 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə (6) dolanıb, qırmızı yun

Saçaqlar: hər iki tərəfdən hörük kimi içəri hörülmüşdür

Rənglər: 8 rəng: sürməyi, yaşıl, qırmızı, ağ, mavi, qara, sarı, qəhvəyi

Saxlanması: əla

Total size: 4' 62" x 8' 73" (2.66 x 1.41 m)

Field size: 228 x 94 cm

Border width: side - 23 cm, end - 19 cm

Medallions: 88 x 68, 88 x 73 cm, 85 x 79 cm

Warp: 3 plies, white wool, strong twist, Z3S

1st weft: straight shoot, 2 plies, red wool, Z2S

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, red wool, Z2S

Pile yarn: wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 25 x 25 knots in 1 dm²

Pile high: 4 mm

Side edge: red yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: plaited inwards

Colours: 8 colours: dark blue, green, red, white, bright blue, black, yellow, coffee brown

Condition: excellent

Bu xalça «xəli balası» da adlanır. Ölçüsünə görə bu tipli xalçaları toxucular «gəbə» də adlandırırlar. Qədim dövrlərdə böyük otaqların tavanında olan kompozisiyanı yerə döşəniləcək xalçalara da köçürdülər.

Azərbaycanın bir çox bölgələrində olduğu kimi Şuşa şəhərində də evlərin tavanında zəngin naxışlar yağlı boyalarla tərtib edilirdi. Evin divarları həmin bölgənin flora və faunasına uyğun bəzədilirdi. Qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsini müxtəlif ölçülü stilizə edilmiş nəbatî göllər təşkil edir. Mərkəzdə təsvir edilən böyük ölçülü gölün hər iki tərəfini Qarabağ və Təbriz xalçaları üçün xarakterik olan açıq yaşıl yerlikli kətabələr bəzəyir. Göllərin aşağı və yuxarı hissəsində mavi rəngli qubba elementləri kompozisiyanı tamamlayır. Xalçanın küncələrində Qarabağın «balıq» xalçaları üçün səciyyəvi olan nəbatî gül və yarpaq təsvirləri ümumi kompozisiyaya xüsusi görkəm gətirmişdir. Arasahənin ölçüsünə uyğun tərtib edilən haşiyəsində gül və yarpaq motivləri xalçanın kolorit baxımından keyfiyyətini yüksəltmişdir.

Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən istehsal edilmişdir.

The carpet is also called "Khali Balasy". Carpets of this type are also called "gaba". The design derived from the ceiling paintings of houses.

Like other regions of Azerbaijan, the ceilings of houses in Shusha were also decorated with paintings of fine patterns. The wall were covered with representations of local flora and fauna.

The red field contains three medallions. The big central medallion and two small ones consist of eight lobes. Between the medallions oblong cartouches, characteristic of Garabagh and Tabriz carpets, with plant ornaments and bird motives are depicted. The overall design is completed with pendants at the ends of the lower and upper medallions and arches of the "balyg" pattern.

The central border is decorated with flower and foliage patterns.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Ləmpə". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Şuşa.
XIX əsrin ortaları. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 4' 03" x 12' 00" (366 x 123 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 351 x 101 sm.

Haşiyənin ölçüsü: iki yarlarda - 8 sm. + 8 sm.,

başda və ayaqda - 9 sm. + 9 sm.

Mərkəzin gölün ölçüsü: eni 83 sm., hündürlüyü 69 sm., başda - gölün eni 57 sm., hündürlüyü 59 sm., aşağıda - eni 51 sm., hündürlüyü 51 sm.

Qubbalarnın ölçüsü: eni 26 sm., hündürlüyü 19 sm.

Cağların ölçüsü: 25x17 sm.

Əriş: 3 qat yun ağ (Z 3 S)

Arğac: düz (çəka) - 3 qat 2-si pambıq, 1 yun ağ (Z 3 S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 3 qat 2-si pambıq biri yun ağ (Z 3 S)

Üz ipi: 2 qat yun, 2 Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 35 x 35 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 4 mm, bəzi yerlərdə 5 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə (4) dolanmışdır. mavi, palıdı yun

Saçaqlar: başda - 4 sm., sonda - 3 sm. ağ yun

Rənglər: 7 rəng: ağ, mavi, açıq qırmızı, qara (mazı), palıdı, yaşıl, tox qırmızı.

Saxlanması: əla

"Lempe" Carpet. Garabagh group. Shusha, Azerbaijan.
Mid 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 4' 03" x 12' 00" (3.66 x 1.23 m)

Field size: 351 x 101 cm

Border width: side - 8 cm, end - 9 cm

Medallions: central - w 83, h 69 cm., bottom - w 57, h 59 cm.,

top - w 51 cm, h 51 cm

Pendants: w 26 cm, h 19 cm

Ogival pattern: 25 x 17 cm

Warp: 3 plies, white wool, Z3S

1st weft: straight shoot, 3 plies (2 cotton, 1 wool), white, Z3S,

2nd weft: zigzag shoot, 3 plies (2 cotton, 1 wool), white, Z3S,

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 35 x 35 knots in 1 dm²

Pile high: 4 mm, in some areas - 5 mm

Side edge: bright blue and brown yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: bottom - 4 cm, top - 3 cm, white wool

Colours: 7 colours: white, bright blue, light red, black (nutgall), brown, green, deep red

Condition: excellent

Sürməyi yerlikli bu xalçanın ara sahəsində üç səkkiz guşəli medalyon yerləşdirilmişdir. Medalyonların arasında və xalçanın ara sahəsinin yuxarı hissəsində uzunsov kəməllər təsvir edilmişdir. Növbə ilə düzülən medalyon və kəməlləri yuxarı və aşağı tərəfdən «qubba» adlanan elementlər tamamlayır.

Xalçanın ara sahəsindəki boşluqlar aşağıdan üz-üzə dayanan «tutuquşular», «buta» elementləri, dörd ayaqlı fantastik quş, «dörd-ünsür», «daraq» və başqa bitki və klassik elementlərlə doldurulmuşdur.

Toxucuların və sənətsünasların söylədiyinə görə «Ləmpə» xalçalarının kompozisiyası evlərdəki zəngin kompozisiyaya malik olan rəngli boyalarla işlənən tavanlardan köçürülmüşdür.

Xalçanın qırmızı yerlikli haşiyəsi nəbati elementlərlə bəzədilmişdir. Sürməyi yerlikli arahaşiyə ara sahə ilə eyni rənglə uyğunlaşdırılaraq cazibədar və ahəngdar bir görünüş yaradılmışdır.

Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə əyrilən və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The dark blue field has three red medallions. These eight-lobed medallions alternate with three cartouches. At the upper and lower ends of the field, the medallion pendants are represented.

The rest of the field is filled with representations of parrots, buta, fantastic animals, comb, and diamonds.

The "Lempe" patterns were first used as cell paintings in upper-class houses.

The red frame filled with tiny elements surrounds the whole field. The colours of the narrow dark blue border match the pattern of the central field.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Ləmpə". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Xocalı.
XIX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 4' 10" x 9' 94" (303 x 125 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 291 x 99 sm.

Haşiyənin ölçüsü: 15 sm.

Əriş: 3 qat ağ rəngli yun (Z3S)

Arğac: 3 qat yun qırmızı rəng (Z3S)

Arğac: 2 qat yun qırmızı rəng (Z2S)

Üz ipi: 2 qat yun 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 20 x 30 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 6 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə (4) 8 formasında dolanmışdır. Yun qırmızı

Saçaqlar: içəri tikilmiş ağ yun

Rənglər: 9 rəng: qara, sürməyi, açıq palıdı, tünd qırmızı, açıq qırmızı, yaşıl, ağ, sarı.

Saxlanması: əla

"Lempe" Carpet. Garabagh group. Khojaly Azerbaijan.
Early 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 4' 10" x 9' 94" (3.03 x 1.25 m)

Field size: 291 x 99 cm

Border width: 15 cm

Warp: 3 plies, white wool, Z3S

1st weft: straight shoot, 3 plies, red wool, Z3S

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, red wool, Z2S

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 20 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 6 mm

Side edge: red woollen yarn wrapped around 2 pairs of 4 warps (2+2)

Fringe: woven inwards, white wool

Colours: 9 colours: black, dark blue, light brown, dark red, light red, green, white, yellow

Condition: excellent

Qara yerlikli bu xalçanın ara sahəsində beş medalyon təsvir edilmişdir. Medalyonların ətrafı Qarabağın «Balıq» xalçaları üçün xarakterik bitki elementləri ilə bəzədilmişdir. Mərkəz hissədə təsvir edilən medalyonun baş və ayaq hissəsi «Ləmpə» xalçasına xas olan qubbalarla əhatə edilmişdir.

Xalçanın hər bir küncündə dilim-dilim düzbucaqlı elementlər təsvir edilmişdir.

Ağ yerlikli haşiyə ritmik təkrar olunan naxış silsiləsi təşkil edən çiçək rəsmləri ilə bəzədilmişdir. Ara haşiyəni hər iki tərəfdən ensiz qırmızı zolaqlar əhatə edir. Xalçada rəng müxtəlifliyi olmasına baxmayaraq qırmızı rəng daha çox nəzərə çarpır. Hələ qədim zamanlardan odun simvolu kimi sayılan bu rəng xalq arasında müvəffəqiyyət rəmzi, xəstəlikdən xilas olma, bədənərdən qoruyucu bir rəng kimi yozulurdu.

Azərbaycanın toy mərasimlərində və bayram şənliklərində qız-gəlinlər qırmızı rəngli geyimlərə daha üstünlük verirdilər. Hətta gəlinə toy günü qırmızı ipəkdən və yaxud məxmərdən tikilmiş toy libası geyindirir və qırmızı duvağa bürüyürdülər. Toy günü evin bütün döşənəcək xalçaları qırmızı olurdu. Toyxana da, əsasən, qırmızı xalçalarla bəzədilirdi. Bir sözlə bu xalçaya nəzər yetirən hər bir kəsin əhvali-ruhiyyəsi yüksəlir.

Xalça əla keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The black field contains five medallions alternating along the vertical axis. The rest of the field space is filled with the "balyg" ornament. The central medallion has two pendants at its both the ends.

The field corners are filled with plant patterns.

The white border shows a rhythmic pattern of small blossoms. The border is flanked with two narrow red striped.

Despite the colour variety of the carpet, its basic colour is red. From antiquity the red colour was a symbol of fire, and it was believed to be a protective means against misfortunes and diseases.

In Azerbaijan girls wore red dresses in holidays. The bride was dressed in red clothes in the wedding day, and the room of the newlyweds was decorated with red carpets.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Ləmpə". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Şuşa.
XIX əsrin sonu. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 3' 41" x 14' 86" (453 x 104 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 430 x 76 sm.

Haşiyənin ölçüsü: sağda - 14 sm., solda - 13 sm., başda - 11 sm., sonda - 12 sm.

Əriş: 3 qat yun (Z 3 s) 1 ağ, 1 açıq palıdı, 1 tünd palıdı

Arğac: 3 qat yun (Z 3 s) 1 ağ, 1 açıq palıdı, 1 tünd palıdı

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat ağ yun (Z 2 S)

Üz ipi: 2 qat yun 2 Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 30 x 30 1 dm 2.

İlmə hündürlüyü: 4 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa (4) ərişə birdən dolanıb. palıdı, yun

Saçaqlar: 2 sm. yun açıq qəhvəyi və ağ

Rənglər: 6 rəng: qara (mazi), ağ, tünd qırmızı, açıq qırmızı, açıq yaşıl, sarı.

Saxlanması: əla

"Lempe" Carpet. Garabagh group. Shusha, Azerbaijan.
Late 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 3' 41" x 14' 86" (4.53 x 1.04 m)

Field size: 430 x 76 cm

Border width: right - 14 cm, left - 13 cm, bottom - 11 cm, top - 12 cm

Warp: 3 plies, wool (1 white, 1 light brown, 1 dark brown), Z3S

1st weft: straight shoot, 4 plies, cotton, Z4S (2+2)

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, white wool, Z2S

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 4 mm

Side edge: brown yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: 2 cm, white and light brown wool

Colours: 6 colours: black, white, dark red, light red, light green, yellow

Condition: excellent

Vərninin səthi üzərində 16 əjdaha rəsmi vardır. Onların forması "5" rəqəmini və yaxud da həndəsələmiş "S" hərfini xatırladır.

Əjdahaların səkkizinin rəngi düm ağ (pambıq iplər), səkkizinin ki, isə tünd sürməyidir.

Sürməyi rəngli əjdahaların qrafik siluetini yaşıl fonlu ağ ziqzaqvari pillələr təşkil edir. Onun quyruğu və iki başı ağ, yaşıl və sürməyi rəngdə toxunmuşdur. Üzərindəki pulcuqlar isə yenə də "S" – vari formaya malik qırmızı, yaşıl fonlu və kontrast konturlu elementlərlə doldurulmuşdur.

Ağ fonlu əjdahaların səthi isə qırmızı, yaşıl rəngli, əsasən, qara konturlu "S" – vari elementlərlə örtülmüşdür. Əjdahaların iki baş hissələrinin təsviri üzərində əks edilən stilizə edilmiş yarpaqlı ağac rəsmi isə həyat ağacının simvolu hesab olunur. Əjdaha rəsminin arasahə fonunda yerləşən digər həndəsi elementlər, o cümlədən rombvari və buynuzə bənzər elementlər isə alaçıq və digər məişətdə istifadə edilən əşyaların təsvirini əks etdirir.

Vərninin üzərindəki əjdaha rəsmlərinin rəngləri şahmat istiqamətində verilib, üfqi və şaquli istiqamətdə bir aşırı dəyişilir.

Məhz buna görə də əjdahaların rəsmlərinin rəngləri ifadəli və dinamik olub uzaq məsafədən çox aydın görünür.

Vərninin ümumi fakturası incə, onun üz iplərinin rəngi əlvan olub, ipək təsəvvürü yaradır. Bu da xalçaların toxunuşunda mahir ustanın işlədiyini sübuta yetirir.

Baxmayaraq ki, vərni iki hissədən ibarət ayrı-ayrı toxunub sonradan bir birinə birləşdirilib. Onu toxuyan ustanın təcrübəsinin çox olması tikişin görünməsinə səbəb olmuşdur. Bu vərninin saçaqları çox gözəl tor formasında hörülmüşdür və vərninin ən gözə çarpan yuxarı hissəsində əjdaha təsvirinin ağ rəngli ağzında ya 994, ya da 1299 hicri rəqəmləri yazılmışdır.

The field demonstrates sixteen S-dragon representations. Half of the motives are white, the rest are dark blue. The outlines of the dark blue dragons are formed of white zigzag lines. The tail and the two heads are white, green, and dark blue. The dragons are filled with the S-elements of red and green. The white dragons are filled with S-elements of black, red, and green colours. A plant element woven in the heads of the dragons are believed to be a symbol of "Tree of Life" motive. Geometric diamond and horn-like elements depicted in the dragons are representations of various household items. The dragon motives are placed checker-wise along the vertical and horizontal axes. This arrangement makes the design most vivid.

The texture of the weaving is very fine, and the surface seems to resemble silk facture. This effect demonstrates much experience of the weaver. The fringes were woven in the form of a very beautiful network. In the upper part of the textile, the date of 994 or 1299 Hijra is woven in the white mouth of the dragon.

Vərn. Qarabağ qrupu. Azərbaycan, Bərdə.
XIX əsrin sonu. Yun. Xovsuz.

Xalçanın ölçüsü: 4' 76" x 7' 77" (268 x 204 sm)

Arasahənin ölçüsü: 257 x 191 sm

Haşiyənin ölçüsü: yarlarda sağ – 7 sm, solda – 6 sm, yuxarıda – 4 sm, aşağıda – 6 sm,

İki parçadan ibarətdir: I parçanın ölçüsü 102 sm, II parçanın ölçüsü 99 sm

Göllərin ölçüsü: sağda – 64 sm x 46 sm, 65 sm x 47 sm, 64 sm x 47 sm, 64 sm x 47 sm, solda – 62 sm x 46 sm, 67 sm x 47 sm, 67 sm x 47 sm, 68 sm x 48 sm

Göllərin sayı: 16

Əriş: 3 qat yun, qırmızı, möhkəm tovlanmışdır.

Arğac: 2 qat yun, ağ

Üz ipi: 2 qat, incə ayrılmış (tük kimi) yun

Texnika: zili toxunuşlu

İlmə sıxlığı: 60 x 60 x 1 dm²

İlmə hündürlüyü:

Kənar dolama: 3 qoşa ərişə (6 ədəd) dolanmış yun, qırmızı, açıq yaşıl və qəhvəyi.

Saçaqlar: yuxarıda 3 sm, aşağıda 5 sm saçaqlar hörülmüşdür.

Rənglər: 8- qara, qəhvəyi, açıq qırmızı, sürməyi, sarı, tünd yaşıl, açıq yaşıl, ağ (pambıq)

Saxlanması: əla

Vərn. Bərdə. Garabagh group. Azerbaijan.
Late 19th c. Wool, flatweave

Total size: 4' 76" x 7' 77" (2.68 x 2.04 m)

Field size: 257 x 191 cm

Border width: right - 7 cm, left - 6 cm, bottom - 4 cm, top - 6 cm

Structure: made of 2 pieces, 1st piece - 102 cm, 2nd piece - 99 cm

Medallions: right - 64 x 46 cm, 65 x 47 cm, 64 x 47 cm, 64 x 47 cm, left - 62 x 46 cm, 67 x 47 cm, 67 x 47 cm, 68 x 48 cm

Number of medallions: 16

Warp: 3 plies, red wool, tightly twisted

Weft: 2 plies, white wool

Patterning weft: 2 plies, thin twist, wool

Technique: zili weaving

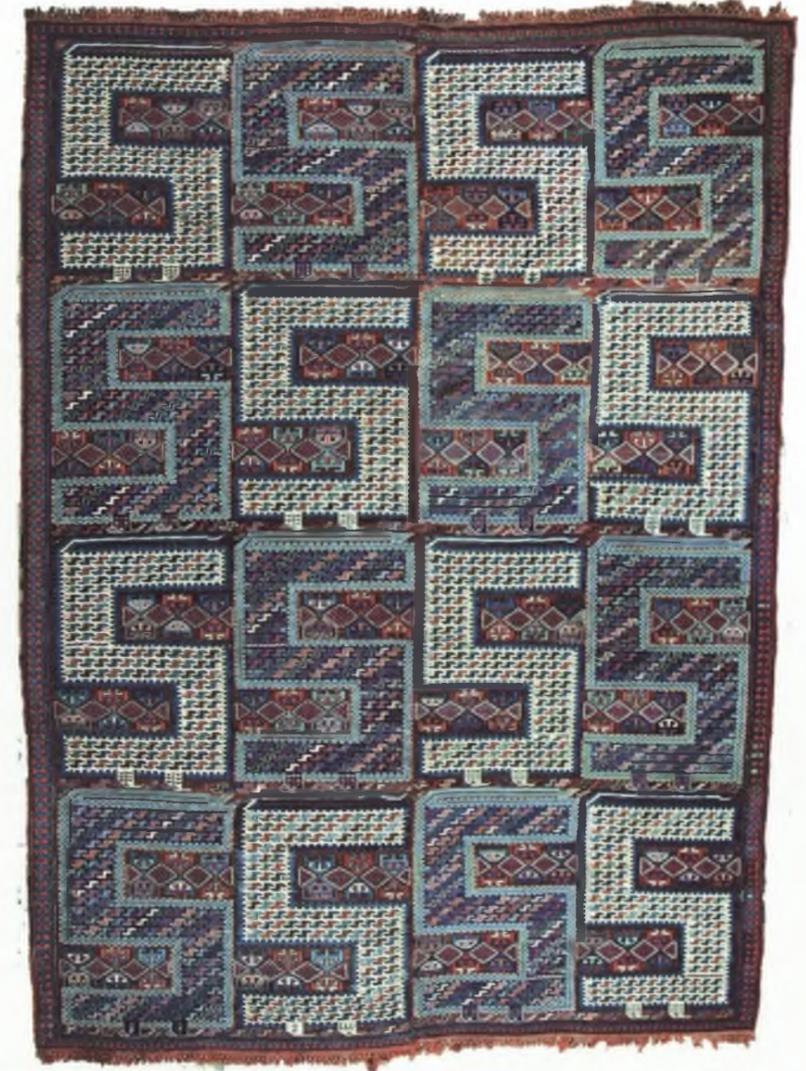
Density: 60 x 60 in 1 dm²

Edge: red, light green, and coffee brown woollen yarns around 3 pairs of 6 warps

Fringe: bottom - 3 cm, top - 5 cm

Colours: 8 colours: black, coffee brown, light red, dark blue, yellow, dark green, light green, white (cotton)

Condition: excellent

Qaraya bənzər tünd syrməyi yerlikli bu xalçanın ara sahəsinin mərkəzində xonçanı və yaxud «qızılgül» təsvirli padnosu xatırladan altıgüncü bir medalyon təsvir edilmişdir. Narıncıya çalan çərçivəsi olan bu xonçanı medalyon öz təkraredilməz görünüşü ilə diqqəti cəlb edir. Mərkəzdə təsvir edilən «qızılgül» boxçasının ətrafları açıq qırmızı çərçivə ilə əhatə edilmişdir. Bir növ bu çərçivə xalçanın ara sahəsinin yerliyi kimi də nəzərə çarpır.

Xalçanın enli haşiyəsi də öz nadir tərtibatı ilə başqa xalçalardan seçilir. Bu haşiyənin içərisindəki kiçik medalyonlarda qırmızı, narıncı və ağa çalan güllər təsvir edilmişdir. Medalyonların yerliyi tünd göy, künclərdəki medalyonlar və haşiyənin yerliyi kərpici rəngdə tərtib edilmişdir. Xalçanın ensiz haşiyəsi kiçik ölçülü güllər və çiçəklərlə işlənmişdir. Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə əyrilmiş və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən toxunmuşdur.

The light brick field shows a dense pattern of the flower ornament similar to a flower tray. In the centre a hexagonal flower medallion framed with the pink hexagonal band.

The wide brown border consists of dark blue cartouches. In the cartouches and between them, large red, orange, and white flower bouquets are represented.

The narrow black outer border has small flower patterns.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Bağçada güllər". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Cəbrayıl. XIX əsrin sonu. Yun. Xovlu.
"Bakhchada Guller" Carpet. Garabagh group. Jabrail, Azerbaijan. Late 19th c. Wool, pile weave.

Xalçanın ölçüsü: 6' 82" x 10' 53" (321 x 208 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 297 x 192 sm.

Haşiyənin ölçüsü: iki yanlarda - 15 sm., başda - 11 sm., sonda - 12 sm.

Əriş: ağ pambıq 2 qat incə və möhkəm tovlı (Z2S)

Arğac: düz (çəkə) 1 qat yun palıdı rəng (Z1B)

Arğac: ziqzaqlı (tökə) 3 qat yun 1 palıdı, 2 ağ rəng (Z3S)

Üz ipi: 2 qat yun 2Z

İmə forması: simmetrik (gördəst)

İmə sıxlığı: 40x40 1 dm²

İmə hündürlüyü: 1 sm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə (4) birdən dolanıb, açıq palıdı yun

Saçaqlar: 1,5 sm. hər tərəfdən

Rənglər: 7 rəng: açıq kərpici, çəhrayı, sarı, palıdı, yaşıl, mavi, ağ

Saxlanması: yaxşı

Total size: 6' 82" x 10' 53" (3.21 x 2.08 m)

Field size: 297 x 192 cm

Border width: side - 15 cm, bottom - 11 cm, top - 12 cm

Warp: 2 plies, white cotton, thin and tight twist, Z2S

1st weft: straight shoot, 1 plies, brown wool, Z1S

2nd weft: zigzag shoot, 3 plies, wool (2 white, 1 brown), Z3S

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 40 x 40 knots in 1 dm²

Pile high: 1 cm

Side edge: light brown wool around 2 pairs of 4 warps

Fringe: at both the ends - 1.5 cm

Colours: 7 colours: light brick, pink, yellow, brown, green, bright blue, white

Condition: good

Palıd rəngli yerliyi olan bu xalçanın ara sahəsində qırmızı və ətrəngli qızılgüllər, onları əhatə edən qönçələr və yarpaqlarla formalaşan gül dəstələri təkrar edilərək baxımlı bir kompozisiya yaradılmışdır. Xalçanın açıq yerlikli ana haşiyəsi bir-birinin ardınca düzülüb, ətrafı yarpaqlarla əhatə edilmiş qızılgüllərlə bəzədilmişdir.

Xalçanın ara sahəsinin ətrafındakı açıq qırmızı yerlikli bala haşiyə kiçik ölçülü qızılgüllər, qönçələr və onları əhatə edən yarpaqlarla tərtib edilmişdir.

Xalçanın kənar hissəsindəki ara sahə ilə eyni rəngdə olan bala haşiyənin əsas bəzəyini qızılgül, qönçəli və yarpaqlı budaqlar təşkil edir.

Rəng həlli texnikasına ustalıqla yiyələnən toxucu kontrastlığa üstünlük verməklə yanaşı sakit – rəvan keçid üçün yumşaq yarımtonlardan da istifadə edərək cazibədar bir görünüş yaratmışdır. Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The dark brown field contains a repeated design of red and pink roses surrounded with buds and green leaves.

The wide border consists of rose representations arranged in line. Two minor border bands, the inner one of light red and the outer of dark brown, are also decorated in the pattern of roses.

The general colour of the design consists of alternating dark and light shades.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Bağçada güllər". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Cəbrayıl. XX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.
"Bakhchada Guller" Carpet. Garabagh group. Jabrail, Azerbaijan. Early 20th c. Wool, pile weave.

Xalçanın ölçüsü: 5' 25" x 9' 74" (297 x 160 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 237 x 81 sm

Haşiyənin ölçüsü: 18 sm.

Arasahədəki qızılgül budaqlarının ölçüsü: 26, 28 sm.

Arasahədəki element sayı: 14 budaqda 40 böyük qızılgül və 95 qönçə yerləşib

Arahaşiyədə: hər sağ və sol tərəfdə 30, aşağı və yuxarıda isə 28 budaq yerləşib

Əriş: 40 №-li sapın 23 qatından tovlanmış ağ, pambıq,əriş (Z23B)

Arğac: düz (çəkə) əlqac 40 №-li sapın 23 qatından tovlanmış palıdı rəngli pambıq (Z23B)

Arğac: ziqzaq (tökə) əlqac. 2 qatlı yun ipdən düzəldilmiş palıdı rəngli (Z2B)

Üz ipi: 2 qat yun 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 30 x 30 1 dm².

İlmə hündürlüyü: kənarlarda 8 mm., ortada 5 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə (4) dolanmış, 12 sm. qara rəng, 12 sm. palıdı rəng bir-birini əvəz edir

Saçaqlar: yoxdur

Rənglər: 8 rəng: açıq və tünd yaşıl, açıq və tünd qırmızı və ətrəngi, sarı, palıdı, tünd palıdı

Saxlanması: yaxşı

Total size: 5' 25" x 9' 74" (2.97 x 1.60 m)

Field size: 237 x 81cm

Border width: 18 cm

Size of the field rose sprouts: 26 and 28 cm

Number of the field elements: 14 sprouts have 40 rose flowers and 95 buds

Border pattern: the side borders have 30 sprouts, the end borders – 28 sproutes

Warp: 23 plies, of the No.40 cotton thread, white, Z23S

1st weft: straight shoot, 23 plies, of the No.40 cotton thread, brown, Z23S

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, brown wool, Z2S,

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: in the middle area - 8 mm, at the ends – 5 mm

Side edge: 12 cm of black and brown wool around 2 pairs of 4 warps

Fringe: lost

Colours: 8 colours: light and dark green, light and dark red, pink, yellow, brown, dark brown

Condition: good

Xalça. "Bağçada güllər". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Cəbrayıl.
XIX əsrin sonu. Yun. Xovsuz.

Xalçanın ölçüsü: 4' 13" x 7' 91" (241 x 126 sm).
Sahənin ölçüsü: 221 x 93 sm.
Yəni ölçüsü: sağda - 18 sm., solda - 14 sm., sonda - 9 sm.,
 başda - 12 sm.
İp: incə ayrılmış 2 qat yun ip (Z2S)
Əlqac: düz əlqac (çəkə) 4 qat (2+2) ağ rəngli ipəkdən (Z4S)
Əlqac: ziqzaqvari (tökə) 4 qat (2+2) ipək sapdan ətrəngi (Z4S)
İp: 2 qat yun 2Z
Forması: simmetrik (gördəst)
Sıxlığı: 50 x 60 dm².
Hündürlüyü: 2 mm.
Ənənə dolama: 2 qoşa ərişə dolanmışdır qara yun.
Saçlar: tor kimi hörülmüşdür, başda - 3 sm., sonda - 2 sm.
Rənglər: 7 rəng: sürməyi, ağ, yaşıl, qara, qırmızı, narıncı, göy
Saxlanması: yaxşı

"Bakhchada Guller" Carpet. Garabagh group. Jabrail, Azerbaijan.
Late 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 4' 13" x 7' 91" (2.41 x 1.26 m)
Field size: 221 x 93 cm
Border width: right - 18 cm, left - 14 cm, top - 9, bottom - 12 cm
Warp: 2 plies, wool, thin twist, Z2S
Warp: straight shoot, 4 plies (2+2), white silk, Z4S
Warp: zigzag shoot, 4 plies (2+2), pink silk, Z4S
Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z
Knot: symmetric (Ghiordes)
Density: 50 x 60 knots in 1 dm²
Pile high: 2 mm
Side edge: black yarn around 2 pairs of 4 warps
Fringe: network, bottom - 3, top - 2 cm
Colours: 7 colours: dark blue, white, green, black, red, orange, blue
Condition: good

Sürməyi yerlikli bu xalçanın ara sahəsini bir-birinin ardınca düzölmüş qoşa qızıl güldən ibarət elementlər şaquli və məlli görünüşlə ritmik və dinamik bir kompozisiya yaratmışdır. Bu tipli xalçaların kompozisiya və naxışları Rusiyanın ornamental – dekorativ sənətindən götürülmüşdür. Məlum olduğu kimi, XIX əsrin ortalarında Azərbaycanla Rusiya arasında mədəni-iqtisadi əlaqələr genişləndi. Bu dövrdə Azərbaycanda, xüsusilə də böyük ticarət mərkəzlərindən biri olan Şuşada Rusiyada istehsal olunan yün ipək yaylıqlar, müxtəlif parçalar, metal siniləri çox yayılmışdı. İstedadlı xalçaçılar hər gördükləri yeni naxışları öz xalçalarında istifadə etməyə başladılar. Bədii cəhətdən bu naxışlar əvvəlcə sadə olmuş, getdikcə toxucular bu elementləri daha da mürəkkəbləşdirmişlər.

Qeyd etmək lazımdır ki, XIX əsrin sonundan başlayaraq gül naxışları tək kiçik xalçalarda deyil, həmçinin dəst – xəli – gəbələrdə də istifadə edilirdi.

Xalçanın ağ yerlikli ara haşiyəsinin əsas bəzəyi şahmat daşının atına bənzər stilizə edilmiş yan görünüşlü elementlərdən ibarətdir. Bu elementlər ölçüsünə görə bir-birindən fərqlənirlər. Ara haşiyənin aşağı hissəsində olan həmin elementlərin forması uzadılmış, yanlarda isə qısaldılmışdır.

Bu elementlər Şirvan məktəbinə daxil olan xalçalar üçün daha xarakterik olsa da Qarabağ xalçaçıları da bu elementləri öz xalçalarında təsvir etmişlər. Xalça yüksək keyfiyyətli, parıltılı, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The dark blue field is filled with repeated motives representing pairs of red roses.

Designs and patterns of such carpets were borrowed from the Russian decorative-applied art. It is known that economic relations between Russia and Azerbaijan were extended in the 19th century. At that time, silk fabrics, scarfs, and metal trays from Russia were on sale in Shusha. It was from these objects that these patterns were borrowed.

Moreover, such flower patterns were used not only in single carpets, but also in "dast khali gaba" carpet sets.

In the central white border the grapevine with red stylized clusters is represented. The size of the elements is varied. The motives at the end borders are elongate, the end borders have shorter ones.

These elements, though characteristic of Shirvan carpets, were also used in Garabagh textiles.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Yerli toxucular bu xalçanı «Güldanda güllər» də adlandırırlar.

Azərbaycan xalçaları üçün çox da xarakterik olmayan bu çeşni Qarabağ bölgəsində XIX əsrin sonu və XX əsrin əvvəllərində toxunmağa başlanmışdır. Tünd palıd rəngli yerliyi olan bu xalçanın ara sahəsini iki qulplu güldanda açıq qırmızı, yaşıl rəngli üç böyük qızılgül, dörd açılmamış qönçə və yarpaqlar bəzəyir. Güldanın yanında hər iki tərəfdə qızılgül budaqlarının üstündə üz-üzə dayamış simmetrik stilizə edilmiş quşlar təsvir edilmişdir.

Qırmızı yerlikli enli haşiyə stilizə edilmiş açıq rəngli gül budaqları və yarpaqlarla bəzədilmişdir. Enli haşiyəni hər iki tərəfdən içərisində «ziqzaq» şəkilli naxışlarla bəzənən ağ rəngli mədaxillər əhatə edir.

Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə əyrilən və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

This pattern is also called «Guldanda Guller». It is not quite characteristic of the Azerbaijani carpets. This pattern appeared in Garabagh carpets in the late 19th - early 20th centuries.

The dark brown field represents a vase with large rose flowers. In the lower part the vase is flanked by a pair of birds sitting on branches.

The wide red border shows white flower sprouts. Two narrow borders surrounding the central border show a red zigzag line on the white background.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Saxsıda güllər". Qarabağ qrupu. Azərbaycan, Cəbrayıl. XX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.
"Sakhsyda Guller" Carpet. Garabagh group. Jabrail, Azerbaijan. Early 20th c. Wool, pile weave.

Xalçanın ölçüsü: 1' 87" x 1' 90" (58 x 57 sm.)

Araşahənin ölçüsü: 38 x 35 sm.

Arahaşiyənin ölçüsü: sağda - 12 sm., solda - 11 sm., başda - 10 sm., sonda - 9 sm.

Güllər və vazların ölçüsü: 37 x 34 sm.

Quşların ölçüsü: 12 x 8 sm.

Əriş: yun 2 qatdan ibarət, ağ və palıdı yundan (Z2S)

Arğac: 1 dənə düz - 4 qat pambıq, ağ rəng (Z4S)

Üz ipi: 2 qat yun 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 30 x 40 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 4 mm.

Kənar dolama: 1 qoşa ərişə (2) dolanmışdır qara yun

Saçaqlar: içəri hörülmüşdür

Rənglər: 6 rəng: tünd palıdı, qara, açıq qırmızı, ağ, xaki, yaşıl

Saxlanması: əla

Total size: 1' 87" x 1' 90" (.58 x .57 m)

Field size: 38 x 35 cm

Border width: right - 12 cm, left - 11 cm, bottom - 10, top - 9 cm

Size of flower motives: 37 x 34 cm

Size of the birds: 12 x 8 cm

Warp: 2 plies, white and brown wool, Z2S

Weft: straight shoot, 4 plies, white cotton, Z4S

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 40 knots in 1 dm²

Pile high: 4 mm

Side edge: black yarn around 1 pairs of 2 warps

Fringe: woven inwards

Colours: 6 colours: dark brown, black, light red, white, khaki, and green

Condition: excellent

Xalının ara sahəsini doqquz böyük və kiçik ölçülü göllər bəzəyir. Mərkəzdə təsvir edilən iki gölün ətrafında iki böyük və dörd yarımçıq təsvirli göllər ona xüsusi görkəm gətirmişdir. Kiçik göllərin ətrafında haşiyə divarlarına bitişik formada hər tərəfdə üç yarımçıq göl təsvir edilmişdir. Boşluqlar rombvari və nəbatî elementlərlə doldurulmuşdur.

Xalının enli haşiyəsi «çayniknişan» və yaxud «bağa» adlanan elementlərlə tərtib edilmişdir. Haşiyədəki elementlərin rəngi dəyişdirilərək və aralarındakı gül və yarpaq rəsmləri incəliklə və peşəkarlıqla işlənərək xalının ümumi kompozisiyasına xüsusi gözəllik gətirmişdir.

Xalı əla növlü, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The black field represents nine large and small medallions that are divided into groups. In the centre and at the field ends, four-lobbed medallions are represented, and between them there are complex groups of four-lobbed medallions, hexagonal diamonds, and cartouches. The rest of the space is filled with diamonds and plant elements.

The wide central red border shows stylised palmettos called "teapot" or "tortoise". Colours of the border are arranged with the alternation of the white and blue palmettos.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Şuşa.

XIX əsrin sonları. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 6' 82" x 18' 80" (573 x 208 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 477 x 115 sm.

Haşiyənin ölçüsü: sağda - 47 sm, solda - 46 sm, başda - 46 sm, sonda - 48 sm.

Göllərin ölçüsü: kiçik - 88 x 116 sm., 102 x 116 sm.,

93 x 116 sm., böyük - 161 x 116 sm., 168 x 116 sm.

Əriş: 3 qat yun, ağ və palıd, qalın (Z3S)

Ərğac: düz (çəke) 3 qat, 2 qat pambıq, bir qat yun, ağ (Z3S)

Ərğac: ziqzaq (tökə) 3 qat, 2 qat pambıq ağ, 1 qat yun palıd (Z3S)

İpi: 2 qat yun 2 Z

Forması: simmetrik (gördəst)

Sıxlığı: 30 x 30 1 dm²

Hündürlüyü: 5 mm.

Ənar dolama: 2 qoşa ərişə (4 əriş) yaşıl rəngli yunla dolanmışdır.

Əraqqlar: hər tərəfdə - aşağı və yuxarıda - 2 sm. ağ və palıd yun

Rənglər: 13 rəng: qara (zil), qırmızı (gülü), mavi, zümrüdü, açıq yaşıl, tünd yaşıl,

gri, ağ, palıd, çəhrayı, qəhvəyi, moruğu, narıncı.

İxlanması: əla

Carpet. Shusha, Garabagh group, Azerbaijan.

Late 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 6' 82" x 18' 80" (5.73 x 2.08 m)

Field size: 477 x 115 cm

Border width: right - 47 cm, left - 46 cm, bottom - 46, top - 48 cm

Medallions: small - 88 x 116 cm, 102 x 116 cm, 93 x 116 cm,

large - 161 x 116 cm, 168 x 116 cm

Warp: 3 plies, white, brown wool, thick, Z3S

Warp weft: straight shoot, 3 plies, 2 plies - cotton, 1 ply - wool, white, Z3S,

Warp weft: zigzag shoot, 3 plies, 2 plies - white cotton,

Warp - brown wool, Z3S,

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 5 mm

Side edge: green yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: 2 cm, white and brown wool

Colours: 13 colours: black, red (flower), bright blue, emerald, light green, dark green, yellow, white, brown, pink, coffee brown, crimson, orange

Condition: excellent

Qara yerlikli bu xalçanın ara sahəsini bir böyük və iki kiçik ölçülü medalyonlar təşkil edir. Mərkəzi gölün kənarlarından hər iki tərəfdə üç yarımçıq göl təsvirləri verilmişdir. Kənarlarda olan yarımçıq göllər nəbati elementlərlə əhatə olunmuşdur. Həmin nəbati elementlər xalçanın künclərində də tərtib edilmişdir.

Xalçanın enli haşiyəsi nəbati elementlərlə nəqş edilmişdir. Haşiyəni daxildən zəncirvari və xalçanın ara sahəsinə doğru istiqamətlənən dilikli mədaxil əhatə edir. Haşiyənin xaricində sarı və qırmızı dalğavari mədaxillər işlənmişdir.

Xalça əla növlü, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən istehsal edilmişdir.

The black background of the field contains the large central complex medallion consisting of a four-lobbed medallion and halves of hexagonal diamonds. At the upper and lower ends of the medallion, there are two smaller four-lobbed medallions. The halves medallions and the field corners are filled with plant ornaments.

The wide black border is filled by a wavy foliage ornament. The border is flanked with narrow yellow and red minor stripes of serrated and wavy patterns.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Şuşa.
XIX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 3' 61" x 9' 19" (280 x 110 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 249 x 79 sm.

Haşiyənin ölçüsü: yarınlarda - 18-19 sm., başda - 15 sm.,
sonda - 14 sm.

Medalyonun ölçüsü: aşağıda - 80 x 72 sm., ortada - 86 x 55 sm.,
sonda - 71 x 76 sm.

Əriş: 4 qat, yun ip açıq palıd (Z4S)

Arğac: düz (çəkə) 2 - biri ağ pambıq, biri sarı yun (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 - biri ağ pambıq, o biri açıq palıdı rəngli yun (Z2S)

Üz ipi: 4 qat, nazik əyilmiş yun ip 4Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 35 x 35 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 5 mm.

Yan dolama: 2 qoşa ərişə (4 ədəd) dolanmış yun, palıdı

Saçaqlar: başda və sonda - 2 sm., sonda saç kimi hörülmüş

Rənglər: 7 rəng: qara, yaşıl, qırmızı, palıd, sarı, ağ, xaki

Saxlanması: əla

Carpet. Garabagh group. Shusha, Azerbaijan.
Early 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 3' 61" x 9' 19" (2.80 x 1.10 m)

Field size: 249 x 79 cm

Border width: right - 18 cm, left - 19 cm, bottom - 15,
top - 14 cm

Medallions: bottom - 80x72, middle - 86x55, top - 71x76 cm

Warp: 4 plies, light brown wool, Z4S

1st weft: straight shoot, 2 plies, 1 white cotton,
1 yellow wool, Z2S,

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, 1 white cotton, 1 light brown wool, Z2S.

Pile yarn: 4 plies, wool, thin twist, 4Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 35 x 35 knots in 1 dm²

Pile high: 5 mm

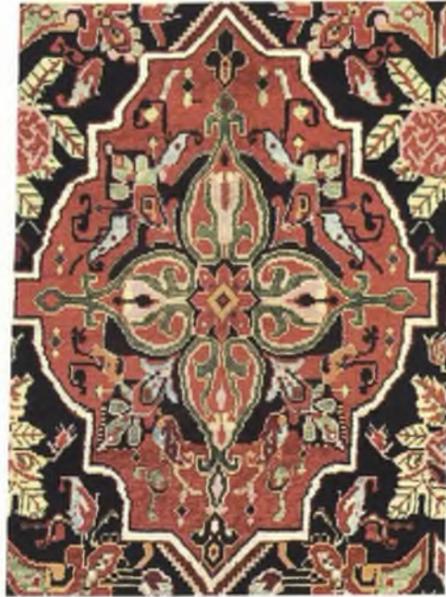
Side edge: brown yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: at both the ends - 2 cm, plaited at the top

Colours: 7 colours: black, green, red, brown, yellow, white, khaki

Condition: excellent

Qaraya çalan sürməyi yerlikli bu xalçanın ara sahəsində beş qıraqları dilikli bütöv formalı və bir yarımçıq göl təsvir edilmişdir. Ara sahənin hər iki tərəfində göllərin dördə bir hissəsi haşiyə divarlarına bitişik formada nəqş edilmişdir.

Ara sahənin medalyonları içərisində dördləçəkli güllər və yarpaqlar işlənmişdir. Ara sahədəki boşluqlar qızılgül, yarpaqlar və digər nəbati elementlərlə tərtib edilmişdir. Ara sahədə az nəzərə çarpan qönçələr də diqqəti cəlb edir.

Medalyonların arasında rombvari həndəsi elementlər xalçanın ümumi kompozisiyasını zənginləşdirir.

Ensiz haşiyələr də gül və yarpaq motivləri ilə bəzədilmişdir.

Xalça el üsulu ilə əyri və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The blue-black field consists of five red oblong medallions with the stepped outlines. Along the field edge quarters of the medallions are represented.

The medallions have the central four-lobbed element surrounded with flowers and leaves. The rest of the field is filled with rose and bud motives, leaves and other plant elements. The medallions are connected with diamond figures.

The narrow border is also filled by small rose flowers.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

**Xalça. "Ləmpə". Qarabağ qrupu. Azərbaycan.
Xocavənd. XX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.**

Xalçanın ölçüsü: 3' 64" x 19' 36" (590 x 111 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 574x96 sm.

Haşiyənin ölçüsü: 5 sm.

Böyük göllərin ölçüsü: 81 x 65 sm., 81 x 61 sm., 84 x 62 sm., 84 x 63 sm., 87 x 65 sm.

Kiçik göllərin ölçüsü: 26 x 25 sm., 26 x 25 sm., 27 x 25 sm., 26 x 25 sm., 24 x 27 sm., 26 x 26 sm.

Əriş: 3 qat möhkəm tovlanmış, yunun öz rəngində (Z3S)

Arğac: düz (çəkə) 3 qat, 2 qatı pambıq, ağ, 1 qatı yun, yunun öz rəngi, nisbətən qalın (Z3S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat, yun, ağ, yunun öz rəngi (Z2S)

Üz ipi: 2 qat nazik ayrılmış yun 2Z

Limə forması: simmetrik (gördəst)

Limə sıxlığı: 30 x 25 1 dm².

Limə hündürlüyü: 7 mm.

Yan dolama: 2 qoşa ərişə (4) dolanmışdır yun, qara

Saçaqqlar: aşağıda kəsilməyib ilgək formasında 2 sm., yuxarıda qatlanıb içəri tikilib, ağ yun

Rənglər: 8 rəng: qara, açıq qırmızı, ağ, yaşıl, açıq pəlid, narıncı, sarı, açıq mavi

Saxlanması: əla

**"Lempe" Carpet. Garabagh group. Khojavend, Azerbaijan.
Early 20th c. Wool, pile weave.**

Total size: 3' 64" x 19' 36" (5.90 x 1.11 m)

Field size: 574 x 96 cm

Border width: 5 cm

Medallions: large - 81 x 65 cm, 81 x 61 cm, 84 x 62 cm, 84 x 63 cm, 87 x 65 cm,

small - 26 x 25 cm, 26 x 25 cm, 27 x 25 cm, 26 x 25 cm, 24 x 27 cm, 26 x 26 cm

Warp: 3 plies, wool, natural colour, Z3S

1st weft: straight shoot, 3 plies (2 with cotton, 1 wool of natural colour), rather thick, Z3S,

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, wool, natural white, Z2S,

Pile yarn: 2 plies, wool, thin twist, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 25 knots in 1 dm²

Pile high: 7 mm

Side edge: black yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: top - 2 cm, not cut, bottom - folded and sewn inwards

Colours: 8 colours: black, light red, white, green, light brown, orange, yellow, light blue

Condition: excellent

Tünd sürməyi yerlikli bu xalçanın ara sahəsində dörd bütöv və səkkiz yarımqıq medalyon təsvir edilmişdir. Medalyonların mərkəzində "ləmpə" xalçalarına xas olan dördləçəkli elementlər işlənmişdir. Boşluqlar müxtəlif nəbati və klassik elementlərlə tərtiblənmişdir.

Ara haşiyə "çayniknişan" və yaxud "bağa" adlanan elementlərlə bəzədilmişdir. Ara haşiyəni hər iki tərəfdən nəbati elementlərlə işlənmiş bala haşiyələr əhatə edir.

Xalça əla növlü, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyalarla boyanan iplərlə toxunmuşdur.

The dark blue field contains four entire and eight halves medallions. The centres of the medallions show four-lobbed motives typical of "Lempe" carpets. The empty space of the field is filled with plant and other classic elements. The border demonstrates the motives called "chaynik nishan", or "tortoise".

The central border is flanked with two minor borders patterned with plant representations.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Şuşa.

XIX əsrin ortaları. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 5' 58" x 17' 62" (537 x 170 sm.), sonda 168 sm.

Ara sahənin ölçüsü: 465 x 95 sm.

Haşiyənin ölçüsü: 2 yarlarda - 36 x 36 sm, başda - 34 sm, sonda - 38 sm.

Arahaşiyə: 17 sm.

Orta göllərin ölçüsü: 86 x 61 sm, 83 x 63 sm, 86 x 64 sm, 76 x 63 sm

Əriş: 3 qat - 2 pambıq ağ, 1 yun qırmızı (Z3S)

Arğac: düz (çəkə) 3 qat, 2 qat pambıq ağ, 1 qat yun palıd (Z3S)

Arğac: ziqzaq (töke) 2 qat pambıq ağ, 1 qat yun açıq palıd (Z3S)

Üz ipi: 2 qat yun 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 30 x 30 1 dm².

İlmə hündürlüyü: 4 mm.

Kənar dolama: bir qoşa ərişə (2) dolanmışdır açıq palıd yun

Saçaqlar: hər tərəfdə 1 sm. ağ pambıq, açıq qırmızı yun

Rənglər: 7 rəng: qara, ağ, açıq qırmızı, xaki, palıd, yaşıl, çəhrayı

Saxlanması: əla

Carpet. Garabagh group. Shusha, Azerbaijan.

Mid 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 5' 58" x 17' 62" (5.37 x 1.70 m), at the top - 168 cm

Field size: 465 x 95 cm

Border width: side - 36 cm, bottom - 34, top - 38 cm

Central border: 17 cm

Medallions: 86x61 cm, 83x63 cm, 86x64 cm, 76x63 cm

Warp: 3 plies (2 white cotton, 1 red wool), Z3S

1st weft: straight shoot, 3 plies (2 white cotton, 1 red wool), Z3S

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies (1 white cotton, 1 light brown wool), Z2S

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 4 mm

Side edge: light brown yarn around 1 pair of 2 warps

Fringe: at both the ends - 1 cm, white cotton, light red wool

Colours: 7 colours: black, white, light red, khaki, brown, green, pink

Condition: excellent

Tünd sürməyi rəngli ara sahənin əsas bəzəyi Qarabağın «Açma-yumma» xalçaları üçün seçiyəvi olan medalyonlardır. Medalyonların arasında qıraqları dilikli rombvari həndəsi elementlər nəqş edilmişdir. Böyük ölçülü medalyonların içərisində dördləçəkli «gülü» xatırladan motivlər Qarabağın «Ləmpə» xalçaları üçün seçiyəvidir.

Qırmızı yerlikli haşiyədə nəbatı elementlər nəqş edilmişdir. Haşiyəni açıq yaşıla çalan zolaqlar əhatə edir. Ara sahəni isə daxildən zəncirə bənzər mədaxil əhatə edir. Ara sahəni əhatə edən mədaxil və haşiyəni əhatə edən açıq yaşıl rəngli zolaqların arasında oxabənzər motivli xətt işlənmişdir.

Xalçanın ara sahəsindəki qəhvəyi rəngli əbrəş çox aydın nəzərə çarpır.

Xalça əla keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The dark blue field shows five large twelve-pointed medallions characteristic of the Garabagh "Achma-Yumma" design. The centre of the medallions is decorated by four-lobbed "gul"-motives. The medallions are linked to each other with small diamonds. The rest of the field is filled with lily motives.

The wide red central border is decorated with a wavy pattern of flowers and leaves. The border is flanked with light green narrow bands. The field edge is outlined with the medakhil-border band

This carpet demonstrates the "abrash" colour change at the centre.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Ləmpə". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Şuşa.

XIX əsrin sonu. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 3' 74" x 19' 36" (590 x 114 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 535 x 68 sm.

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 22, 25 sm, başda - 25 sm,sonda - 29 sm.

Göllərin ölçüsü: 82 x 67 sm., 75 x 68 sm., 72 x 68 sm., 76 x 67 sm., 83 x 66 sm.

Əriş: yun 3 qat, yunun öz rəngi ağ açıq və qəhvəyi (Z 3 S)

Arğac: düz (çəke) 3 qat pambıq, ağ (Z 3 S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat, pambıq, ağ (Z 2 S)

Üz ipi: 2 qat yun 2 Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 25 x 30 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 5 mm.

Yan dolama: bir qoşa ərişə (2 ədəd) dolanmışdı. Açıq yaşıl, yun

Saçaqlar: başda saç kimi hörülmüş 3 sm., sonda 2 sm. yun ağ açıq qəhvəyi

Rənglər: 7 rəng: qırmızı, moruq rəngi, ağ, palıdı, qara, açıq yaşıl, xaki

Saxlanması: əla

"Lempe" Carpet. Garabagh group. Shusha, Azerbaijan.

Late 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 3' 74" x 19' 36" (5.90 x 1.14 m)

Field size: 535 x 68 cm

Border width: right - 22 cm, left - 25 cm, bottom - 25 cm, top - 29 cm

Medallions: 82 x 67 cm, 75 x 68 cm, 72 x 68 cm, 76 x 67 cm, 83 x 66 cm

Warp: 3 plies, wool of natural colour - white and light brown, Z3S

1st weft: straight shoot, 3 plies, white cotton, Z3S,

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, white cotton, Z2S,

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 25 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 5 mm

Side edge: light green yarn around 1 pairs of 2 warps

Fringe: bottom - plaited, 3 cm; top - 2 cm; white and light brown wool

Colours: 7 colours: red, crimson, white, brown, black, light green, khaki

Condition: excellent

Qara yerlikli bu xalçanın əsas bəzəyini böyük ölçülü göllər təşkil edir. Göllərin arasında beş bütöv və iki yarımqıq rombvari elementlər təsvir edilmişdir. Mərkəzdə təsvir edilən göllər üçbucaq formalı çıxıntılarla əhatə olunmuşdur. Göllərin ətrafında boş sahələr Qarabağın "ləmpə" xalçaları üçün xarakterik olan nəbati gül, yarpaq rəsmləri ilə bəzədilmişdir.

Xalçanın qırmızı yerlikli enli haşiyəsi gül, yarpaq təsvirləri ilə tərtib edilmişdir. Xalçadakı ağ, qırmızı, qara, açıq yaşıl, çəhrayı sarı rənglər bir-biri ilə uzlaşaraq bayram-sayağı rəng sistemi yaratmışdır. Arasahənin mərkəzindəki əbrəş rənglərin müxtəlifliyinə qarışaraq o qədər də nəzərə çarpmır.

Qarabağın "dəst xəli gəbə"ləri sırasına daxil olan bu tipli xalçalar xarici bazarlarda şöhrət qazanmışdır.

"Ləmpə" xalçaları kompozisiya etibarlı ilə çox mürəkkəb bədii tərtibat quruluşuna malikdir. Xalça yüksək keyfiyyətli əl üsulu ilə ayrılan yundan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The dark blue field shows five large medallions. The medallions are linked to each other with small diamonds and additionally surrounded with large trefoils. The centre of the medallions is decorated by four-petal motives. The rest of the field is filled with flower and foliage motives.

The wide red central border is decorated with a wavy pattern of flowers and leaves. White, red, black, light green, pink, and yellow colours of the carpet are combined to create a festive design. There also is the "abrash" colour change at the centre.

Carpets of such type were a part of the "dast khali gaba" carpet sets. The set consisted of one large central carpet, two narrow flanking carpets and, occasionally, two upper and lower pieces at the ends of the set.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Ləmpə". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Şuşa.

XIX əsrin sonu. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 3' 74" x 19' 36" (590 x 114 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 535 x 68 sm.

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 22, 25 sm, başda - 25 sm,sonda - 29 sm.

Göllərin ölçüsü: 82 x 67 sm., 75 x 68 sm., 72 x 68 sm., 76 x 67 sm., 83 x 66 sm.

Əriş: yun 3 qat, yunun öz rəngi ağ açıq və qəhvəyi (Z3S)

Arğac: düz (çəkə) 3 qat pambıq, ağ (Z3S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat, pambıq, ağ (Z2S)

Üz ipi: 2 qat yun 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 25 x 30 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 5 mm.

Yan dolama: bir qoşa ərişə (2 ədəd) dolanmışdı. Açıq yaşıl, yun

Saçaqlar: başda saç kimi hörlmüş 3 sm., sonda 2 sm. yun ağ açıq qəhvəyi

Rənglər: 7 rəng: qırmızı, moruq rəngi, ağ, palıdı, qara, açıq yaşıl, xaki

Saxlanması: əla

"Lempe" Carpet. Garabagh group. Shusha, Azerbaijan.

Late 19th c. Wool, pile weave.

Total size: 3' 74" x 19' 36" (5.90 x 1.14 m)

Field size: 535 x 68 cm

Border width: right - 22 cm, left - 25 cm, bottom - 25 cm, top - 29 cm

Medallions: 82 x 67 cm, 75 x 68 cm, 72 x 68 cm, 76 x 67 cm, 83 x 66 cm

Warp: 3 plies, wool of natural colour - white and light brown, Z3S

1st weft: straight shoot, 3 plies, white cotton, Z3S,

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, white cotton, Z2S,

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 25 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 5 mm

Side edge: light green yarn around 1 pairs of 2 warps

Fringe: bottom - plaited, 3 cm; top - 2 cm; white and light brown wool

Colours: 7 colours: red, crimson, white, brown, black, light green, khaki

Condition: excellent

Azərbaycanın Qazax bölgəsində bu xalçanı «Şıxlı» adlandırırlar. Tünd qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsinin mərkəzini ağ yerlikli medalyon bəzəyir. Qədim toxucuların fikrincə bu rombvari medalyon «hovuz» adlanır. Medalyonda təsvir edilən ördək təsvirlərinin verilməsi bu fikri sübut edir. Hələ qədim zamanlardan «ördək» müvəffəqiyyət simvolu olub və güman ki, Azərbaycan ərəzilərində məskunlaşan qəbilələrin totemi olmuşdur.

Bütövlükdə bu xalçanın ara sahəsi bağı xatırladır. Ara sahədəki butulka formalı elementlərin içərisində «sərv» ağacını xatırladan təsvirlər verilmişdir.

Xatırladaq ki, qədim zamanlardan «sərv» ağacı Yaxın Şərqdə və Azərbaycanda müqəddəs ağac sayılırdı.

Xalçanın ara sahəsinin aşağı və yuxarı hissəsinə yaşlı toxucuların «cənnət qapıları» adlandırdığı elementlər künclərdə üz-üzə yerləşdirilmişdir. Ara sahənin boşluqları stilizə edilmiş quş və çiçəklərlə doldurulmuşdur. Ağ yerlikli ara haşiyə tünd qırmızı, sürməyi, narıncı və çəhrayıya çalan və üzərində quş təsvirləri olan elementlərlə bəzədilmişdir. Ara haşiyəni hər iki tərəfdən mavi yerlikli gül, çiçəklə bəzədilən ensiz haşiyələr əhatə edir. Ara haşiyə və daxildəki haşiyə narıncı rəngli dilikli zolaqlarla əhatə edilmişdir.

Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan yundan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

In Gazakh, these carpets are also called "Shikhly".

The dark red field shows a white central diamond medallion. Old weavers called it "hovuz" (pool). The medallion is filled with geometrical duck-motives. The motive was a totem of nomadic tribes lived in Azerbaijan and symbolized "success".

The medallion is surrounded with stylized motives of cypresses. In the antiquity, the cypress was a sacred tree in the whole Orient, particularly Azerbaijan. As a whole, the design represents an idea of paradise garden. That is why ladders symbolising a way to paradise are depicted in the field corners.

The rest of the field is filled with stylized bird and blossom motives.

The white central border consists of dark red, dark blue, orange, pink elements with bird motives. The central border is flanked with bright blue stripes demonstrating wavy vegetative patterns. The central and inner minor borders are outlined with orange serrated lines.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

"Butulkalı xanlıq". Qarabağ qrup. Azərbaycan. Füzuli.
XX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.

Xalçanın ölçüsü: 3' 61" x 5' 64" (172 x 110 sm.), başda - 172 sm., sonda - 111 sm.

Arasahənin ölçüsü: 140 x 60 sm.

Haşiyənin ölçüsü: 23 sm. endə, başda - 15 sm, sonda - 15 sm.

Əriş: 3 qat nazik əyrilmiş yun ağ (Z3S)

Arğac: düz (çəkə) 3 qat yun nazik tovlanmış sürməyi rəngdə (Z3S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat yun pambıq rəngdə (Z2S)

Üz ipi: 2 qat yun 2 Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 30 x 35 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 6 mm.

Yan dolama: 2 qoşa ərişə (4) dolanıb

Saçaqlar: 1 sm.

Rənglər: 7 rəng: tünd qırmızı (kaşenil), ağ, narıncı, firuzəyi, sarı, mavi, qara.

Saxlanması: əla

"Butilkaly Khanlig" Carpet. Garabagh group. Fizuli, Azerbaijan.
Early 20th c. Wool, pile weave.

Total size: 3' 61" x 5' 64" (1.72 x 1.10 m), top - 172 cm, end - 111 cm.

Field size: 140 x 60 cm

Border width: side - 23 cm, top - 15 cm, end - 15 cm

Medallions: 85 x 67, 84 x 66, 78 x 66, 85 x 66, 84 x 66 cm

Warp: 3 plies, white wool, thin twist, Z3S

1st weft: straight shoot, 3 plies, dark blue wool, thin twist, Z3S

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, wool of cotton colour, Z2S

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 35 knots in 1 dm²

Pile high: 6 mm

Side edge: on 2 pairs of 4 warps

Fringe: 1 cm

Colours: 7 colours: dark red (cochineal), white, orange, turquoise, yellow, bright blue, black

Condition: excellent

Şəkəri yerlikli bu süjetli tematik xalçanın əsas bəzəyi iki dəfə təkrar edilən ata və oğulun süjetindən ibarətdir. Azərbaycanın Qarabağ bölgəsi hələ qədim zamanlardan özünün məzmunlu xalçaları ilə məşhur olmuşdur. Bu tipli xalçalar müxtəlif dövrlərdə Qarabağın bir çox bölgələrində, xüsusilə Şuşada inkişaf etmişdir. «Rüstəm və Söhrab» təsvirli xalçalar da bu silsiləyə aiddir.

Yəqin ki, çoxlarına Azərbaycanın qədim xalq dastanında Rüstəm pəhləvanın və onun oğlu Söhrabın qoçaqlığı məlumdur. Dahi Şerq şairi Firdovsinin «Şahnamə» əsərindən götürülmüş iki pəhləvan ata və oğul obrazı bu xalçanın əsas kompozisiyasını təşkil edir.

Xalçanın ara sahəsinin boşluqlarında ağac təsvirləri də verilmişdir. Ağacların üstündə qartal və başqa quşlar stilləşmiş şəkildə təsvir edilmişdir.

Narıncı yerlikli enli haşiyəni Qarabağ xalçaları üçün səciyyəvi olan nəbatı elementlər, gül və yarpaq nəqşləri bəzəyir.

Xalçada rəng uzlaşmaları qanunauyğunluqla həll edilmişdir.

Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan yundan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən istehsal edilmişdir.

The carpet shows a scene from the poem "Shah-name" by Firdausi. The ivory field demonstrates a meeting of Rostam and his son Zohrab. The composition is repeated twice along the field and is separated with a tree on which birds are represented.

Such pictorial designs were very popular in Garabagh, particularly Shusha.

The orange border is decorated in flower patterns characteristic of Garabagh carpets.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça. "Rüstəm və Söhrab". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Şuşa. 1826-cı il. Yun. Xovlu.
"Rustam and Zohrab" Carpet. Garabagh group. Shusha, Azerbaijan. 1826. Wool, pile weave.

Xalçanın ölçüsü: 4' 10" x 6' 46" (197 x 125 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 178 x 107 sm

Haşiyənin ölçüsü: yarlarda - 8 sm., 7 sm., yuxarıda vəsəndə - 9 sm.

Fiqurların ölçüsü:(soldan sağa) 83 x 38 sm, 81 x 28 sm, 80 x 38 sm, 96 x 23 sm

Ağacların ölçüsü: 80 x 34 sm, 78 x 38 sm, 77 x 27 sm

Əriş: 2 qat yun, qoyun yununun rəngi açıq ağ (Z2S)

Arğac: düz (çəkə) 4 qat, 2 qatı pambıq, ağ və 2 qatı palıd yun (Z4S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat palıd, yun (Z2S)

Üz ipi: 2 qat yun 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 30 x 30 1 dm²

İlmə hündürlüyü: 8 mm.

Yan dolama: 2 qoşa ərişə (4 ədəd) dolanmışdır, tünd palıd, yun

Saçaqlar: 2 sm. aşağı və yuxarıda ağ yun

Rənglər: 8 rəng: açıq palıd, qırmızı, sarı, qara, ağ, açıq yaşıl, narıncı, çəhrayı

Saxlanması: yaxşı

Total size: 4' 10" x 6' 46" (1.97 x 1.25 m)

Field size: 178 x 107 cm

Border width: right - 8 cm, left - 7 cm, end - 9 cm

Human figures: (from the right) 83 x 38 cm, 81 x 28 cm, 80 x 38 cm, 96 x 23 cm

Tree motives: 80 x 34 cm, 78 x 38 cm, 77 x 27 cm

Warp: 2 plies, wool of natural white, Z2S

1st weft: straight shoot, 4 plies (2 white cotton, 2 brown wool), Z4S,

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, brown wool, Z2S,

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 8 mm

Side edge: dark brown woollen yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: 2 cm, white wool

Colours: 8 colours: light brown, red, yellow, black, white, light green, orange, pink

Condition: good

Qarabağın süjetli xalçaları sırasına daxil olan bu xalçada da ata ilə oğulun obrazları təkrar formada təsvir edilmişdir. Boşluqlarda ağac təsvirləri və başqa bitki elementləri nəqş edilmişdir.

Xalçanın enli haşiyəsi Qarabağ xalçaları üçün xarakterik olan «çayniknişan» və yaxud «bağa» adlanan elementlərlə bəzədilmişdir.

Xalçanın sadə, bəsit rəng çalarları bir-biri ilə uzlaşaraq göz oxşayan bir görkəm almışdır.

Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

It is another carpet showing a scene of the meeting of Rustam and its son under a tree. The arrangement of the field design and the position of the figures are similar to the previous piece.

The wide orange border is decorated by the "teapot" or "tortoise" motive characteristic of Garabagh.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça. "Rüstəm və Söhrab". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Şuşa. XIX əsrin əvvəli. Yun. Xovlu.
"Rustam and Zohrab" Carpet. Garabagh group. Shusha, Azerbaijan. Early 19th c. Wool, pile weave.

Xalçanın ölçüsü: 5' 02" x 11' 58" (353 x 153 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 271 x 88 sm

Haşiyənin ölçüsü: 38 sm, bəzi yerlərdə 34, 43 sm

Fiqurların ölçüsü: 81 x 50 sm, 82 x 46 sm, 81 x 48 sm, 81 x 46 sm

Ağacların sıxlığı: 82 x 42 sm, 83 x 33 sm, 81 x 43 sm

Əriş: orta hissədə, 2 qat yun, kənarlarda 4 qat, ağ, pambıq, 1 qatı yun. (Z2S, Z4)

Arğac: düz (çəkə) 2 qat, pambıq, ağ (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat pambıq ağ, 1 qatı yun, ağ (Z2S)

Üz ipi: 2 qat yun 2Z

Limə forması: simmetrik (gördəst)

Limə sıxlığı: 30 x 30 1 dm²

Limə hündürlüyü: 7 mm.

Yan dolama: 3 qoşa ərşə (6 ədəd) kərpici, yaşıl, ağ rəngli yun iplə dolanmışdır.

Saçaqlar: yanlarda - 2 sm.

Rənglər: 8 rəng: açıq qırmızı, bardo, açıq yaşıl, sürməyi, ağ, qara, açıq palıd, sarı

Saxlanması: əla

Total size: 5' 02" x 11' 58" (3.53 x 1.53 m)

Field size: 271 x 88 cm

Border width: 38 cm, in some areas - 34 or 43 cm

Human figures: 81 x 50 cm, 82 x 46 cm, 81 x 48 cm, 81 x 46 cm

Tree motives: 82 x 42 cm, 83 x 33 cm, 81 x 43 cm

Warp: in the middle area - 2 plies, wool, Z2S; at the ends - 4 plies, white cotton, 1 wool, Z4S

1st weft: straight shoot, 2 plies, white cotton, Z2S,

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, white cotton and wool, Z2S,

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 7 mm

Side edge: brick red, green, white yarns around 3 pairs of 6 warps

Fringe: 2 cm

Colours: 8 colours: light red, wine red, light green, dark blue, white, black, light brown, yellow

Condition: excellent

Qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsini üst cərgədə bir-birinin arxasınca düzülmiş iki qara və bir qəhvəyi at təsviri bəzəyir.

Azərbaycanın Qarabağ bölgəsi hələ qədim zamanlardan öz atları ilə məşhur olmuşdur. Bu surət öz əksini müxtəlif sənət əsərlərində, o cümlədən xalçalarda tapmışdır.

Xalçanın ara sahəsində ikinci cərgədə it təsvirləri verilmişdir. Bu motiv də məzmunlu xarakter daşıyır və insanların sadıq dostu kimi sənət əsərlərində təsvir edilmişdir.

Xalçanın ara sahəsinin boşluqları stiləşmiş insan, həmçinin quş və digər heyvanların təsvirləri ilə doldurulmuşdur.

Xalçanın qırmızı yerlikli ara haşiyəsi gül, yarpaq təsvirləri, ensiz haşiyələr isə nisbətən açıq rəngli olmaqla kiçik elementlərlə bəzədilmişdir. Hər iki ensiz haşiyyə «siçandişi» adlanan elementlərlə əhatə olunmuşdur.

Xalça yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The red field represents motives of two black and one brown horses prancing in the top row, and large brown dogs in the lower row. These representations are repeated three times along the field.

These plots were borrowed from European and Russian household products imported into Azerbaijan in the 19th c. The rest of the field has depictions of stylized figures of human beings and birds.

The red central border shows a curvilinear flower and leaf pattern, the minor border bands are patterned with wavy lines. The border bands are outlined with narrow stripes of "mouse teeth" pattern.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xalça. "Atlı - itli". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Zəngilan. 1910-cu il. Yun. Xovlu.
"Atly-Itly" Carpet. Garabagh group. Zanghilan, Azerbaijan. 1910. Wool, pile weave.

Xalçanın ölçüsü: 4' 49" x 6' 56" (200 x 137 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 170 x 106 sm.

Haşiyənin ölçüsü: enində 16, 14 sm, başda 16 sm, sonda 15 sm

Atların ölçüsü: soldan sağa: 52 x 41 sm, 54 x 41 sm, 57 x 32 sm

İtlərin ölçüsü: soldan sağa: 47 x 46 sm, 50 x 50 sm, 49 x 48 sm

Qoçların ölçüsü: soldan sağa: 18 x 14 sm, 21 x 17 sm, 19 x 14 sm, 20 x 15 sm

Qadınların ölçüsü: 22 x 6 sm, 28 x 4 sm.

Əriş: 2 qat yun, ağ rəng (Z2S)

Arğac: düz (çəke) 3 qat pambıq, ağ (Z3S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 3 qat pambıq, ağ (Z3S)

Üz ipi: 2 qat yun 2Z

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 30 x 30 1 dm²

İlmə hündürlüyü:

Yan dolama: 2 qoşa əriş (4 ədəd) "8" formasında dolanmış, boz yun ip

Saçaqlar: hər tərəfdə 1 sm. ağ yun

Rənglər: 8 rəng: qırmızı, yaşıl, qara, ağ, palıd, sarı, boz, mavi

Saxlanması: əla

Total size: 4' 49" x 6' 56" (2.00 x 1.37 m)

Field size: 170 x 106 cm

Border width: right - 16 cm, left - 14 cm, bottom - 16, top - 15 cm

Horse figures: (from the left) 52 x 41 cm, 54 x 41 cm, 57 x 32 cm

Dog figures: (from the left) 47 x 46 cm, 50 x 50 cm, 49 x 48 cm

Ram figures: (from the left) 18 x 14 cm, 21 x 17 cm, 19 x 14 cm, 20 x 15 cm

Female figures: 22 x 6 cm, 28 x 4 cm

Warp: 2 plies, white wool, Z2S

1st weft: straight shoot, 3 plies, white cotton, Z3S,

2nd weft: zigzag shoot, 3 plies, white cotton, Z3S,

Pile yarn: 2 plies, wool, 2Z

Knot: symmetric (Giordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 6 mm

Side edge: grey yarn around 2 pairs of 4 warps

Fringe: 1 cm, white wool

Colours: 8 colours: red, green, black, white, brown, yellow, grey, bright blue

Condition: excellent

Firuzəyə çalan mavi rəngli bu xalçanın ara sahəsində xalça boyu ayaq üstündə dayanan böyük ölçülü qəzəbli görkəmdə pələng təsvir edilmişdir. Qara, boz, ağ və açıq qəhvəyi rəng çalarlarından diqqəti cəlb edən canlı bir süjet yaradılmışdır. Ara sahənin kənarlarını üzərində dalğavari neqşləri olan mədaxil əhatə edir. Firuzəyə çalan enli haşiyə nəbati elementlərlə, kiçik ölçülü çiçəklərlə bəzədilmişdir. Haşiyə hər iki tərəfdən zəncirə bənzər elementlərlə daha da zənginləşdirilmişdir.

Xalçanın ara sahəsi ilə enli haşiyəsi eyni rəngə malik olmaqla ümumi kompozisiyaya ciddi bir görkəm gətirmişdir.

Xalça yüksək keyfiyyəti, əl üsulu ilə ayrılən və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən istehsal edilmişdir.

The dark-turquoise field is almost completely filled with a representation of tiger in the menacing pose. The tiger representation is woven of black, grey, white, and light-coffee colours. The field is outlined with the medakhil-stripe of a wave pattern.

The wide turquoise border shows a flower vine. The central border is flanked with the minor borders of repeated elements.

The same colour of the field and the central border makes the whole design integrated.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xalça. "Pələngli". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Zəngilan. 1927-ci il. Yun. Xovlu.
"Tiger" Carpet. Garabagh group. Zanghilan, Azerbaijan. 1927. Wool, pile weave.

Xalçanın ölçüsü: 4' 36" x 6' 13" (187 x 133 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 149 x 92 sm.

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 20, 20 sm, başda - 18 sm, sonda - 20 sm

Pələngin ölçüsü: 163 sm

Əriş: 3 qat ağ rəngli yun, qalın ayrilib (Z3S)

Arğac: düz (çəkə) 2 qat yun palıdı (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat yun palıdı (Z2S)

Üz ipi: 2 qat yun (Z2)

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 30x30 1 dm².

İlmə hündürlüyü: 7 mm.

Kənar dolama: 2 qoşa ərişə dolanmış (4) açıq qəhvəyi yun

Saçaq: başda 4 sm.; sonda 1,5 sm.

Rənglər: 7 rəng: qırmızı, qara, yaşıl, ağ, sarı, mavi, tərəngi

Saxlanması: əla

Total size: 4' 36" x 6' 13" (1.87 x 1.33 m)

Field size: 149 x 92 cm

Border width: side - 20 cm, bottom - 18, top - 20 cm

Tiger figure: 163 cm

Warp: 2 plies, light brown wool, thick, Z2S

1st weft: straight shoot, 2 plies, light brown wool, Z2S,

2nd weft: zigzag shoot, 2 plies, light brown wool, Z2S,

Pile yarn: 2 plies, wool, Z2

Knot: symmetric (Ghiordes)

Density: 30 x 30 knots in 1 dm²

Pile high: 6 mm

Side edge: brown wool on 1 pair of 2 warps

Fringe: bottom - 3 cm, top - 2 cm, coffee brown wool

Colours: 7 colours: red, black, green, white, yellow, blue, light pink

Condition: excellent

Mürəkəb dolama texnikası ilə toxunan bu xalçanın ara sahəsini böyük ölçülü həndəsi və rombvari elementlər bəzəyir. Əsas rənglər qırmızı, mavi, firuzəyi, sarı, sürməyi və ağdır.

Zilinin ara sahəsində təsvir edilən böyük ölçülü həndəsi elementlərin içərisində, kənar hissələrdə nöqtəvari və rombvari elementlər onun bədii keyfiyyətini yüksəldir və daha baxımlı edir. Böyük ölçülü həndəsi elementlərin ətrafında onları dörd tərəfdən əhatə edən rombvari naxışlar zilin ümumi kompozisiyasını tamamlayır və xüsusi gözəllik verir. Göllərin ətrafında təsvir edilən bu rombvari elementlər enli haşiyədə də eyni ölçüdə təsvir edilmişdir.

Zilini iki ensiz mavi və tünd qırmızı rombvari, zəncirəbənzər mədaxillər əhatə edir.

Zili yüksək keyfiyyətli əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

İki hissədən ibarət olan bu zilin ara sahəsini içərisində rombvari naxışlar yerləşdirilən dördbucaqlı həndəsi elementlər bəzəyir. Enli haşiyədəki motivlər ara sahədəki motivlərlə eyni olub yalnız ölçülərinə görə fərqlənirlər.

Açıq qəhvəyi, tünd qırmızı, ağ, tünd yaşıl, sürməyi rənglərin qanunauyğunluqla uzlaşmasından baxımlı bir kompozisiya quruluşuna malik bir sənət əsəri yaradılmışdır.

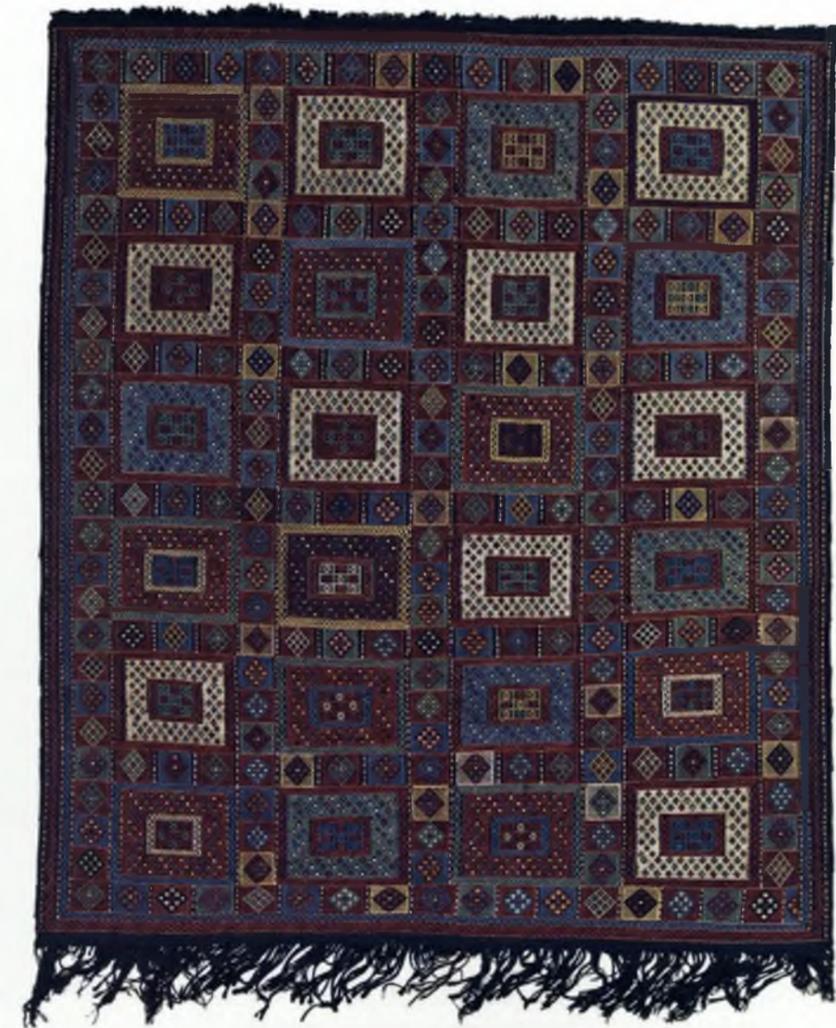
Zili yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən istehsal edilmişdir.

This piece was made in the complicated wrapping technique. The red field is divided into squares that are filled by alternating white, red, turquoise, and bright blue checks.

The squares are filled with smaller squares and diamonds. The lattice which forms the squares of the field consists of red, white, yellow, and turquoise checks filled with diamonds. These diamonds are also repeated in the wide border.

The entire field is surrounded by two red and bright blue narrow border stripes with a pattern of chained diamonds.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Zilit. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Kəlbəcər. XIX əsrin sonu. Yun. Xovsuz.

Zili. Garabagh group. Kelbajar, Azerbaijan. Late 19th c. Wool, flatweave.

Zilinin ölçüsü: 5' 84" x 6' 40" (195 x 178 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 168 x 144 sm

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 17, 16 sm., başda və sonda - 11, 12 sm

Düzbucaqlının ölçüsü: 20 x 24 sm., 23 x 29 sm., 23 x 28 sm., 20 x 29 sm.,

21 x 29 sm. və s

Əriş: 3 ipdən ibarət qara yun incə, çox tovlu (Z3S)

Arğac: 3 ipdən ibarət qara yun incə, çox tovlu (Z3S)

Üz ipi: 3 və 2 ipdən ibarət toxulanmış (Z3S, Z2S)

İlmə sıxlığı: 90 x 90 1 dm².

Saçaqlar: başda 18 sm., sonda 3 sm., saç kimi hörülüb qara yun

Rənglər: 7 rəng: qırmızı, ağ, sarı, mavi, qara, bardo, palıdı.

Saxlanması: əla

Total size: 5' 84" x 6' 40" (1.95 x 1.78 m)

Field size: 168 x 144 cm

Border width: side - 17 and 16 cm, bottom - 11 cm, top - 12 cm

Rectangular motives: 20 x 24 cm, 23 x 29 cm, 23 x 28 cm, 20 x 29 cm,

21 x 29 cm

Warp: 3 plies, black wool, thin and tight twist, Z3S

Weft: 3 plies, black wool, thin and tight twist, Z3S

Patterning weft: 3 or 2 plies, wool, tight twist, Z3S, Z2S

Density: 90 x 90 in 1 dm².

Fringe: bottom - 18 cm, top - 3 cm, plated, black wool

Colours: 7 colours: red, white, yellow, bright blue, black, wine red, brown

Condition: excellent

İki hissədən ibarət olan bu zilin ara sahəsini içərisində rombvari nəqşlər yerləşdirilən dördbucaqlı həndəsi elementlər bəzəyir. Enli haşiyədəki motivlər ara sahədəki motivlərlə eyni olub yalnız ölçülərinə görə fərqlənirlər.

Açıq qəhvəyi, tünd qırmızı, ağ, tünd yaşıl, sürməyi rənglərin qanunauyğunluqla uzlaşmasından baxımlı bir kompozisiya quruluşuna malik bir sənət əsəri yaradılmışdır.

Zili yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən istehsal edilmişdir.

This weaving was made of two pieces. The central field is divided into squares of various colours placed so that they create an effect of a wavy movement along the field. The squares include red, blue, white, green checks and diamonds. The wide border is made of the same elements of the field.

Coffee brown, dark red, white, dark green, dark blue colours make the whole design very attractive.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Kəlbəcər. XIX əsrin ortaları. Yun.Xovsuz.
Zili. Garabagh group. Kelbajar, Azerbaijan. Mid 19th c. Wool, flatweave.

Xalçanın ölçüsü: 5' 84" x 6' 89" (210 x 178 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 176 x 136 sm

Haşiyənin ölçüsü: 22, 21 yanlarda 16 başda sonda 15

Kvadratların sayı: arasahədə 160, haşiyədə 84

Əriş: 2 qat möhkəm tovlanmış yun tünd qara (Z2S)

Arğac: 2 qat qara yun (Z2S)

Üz ipi: 2 qat müxtəlif rəngli yun və ağ rəngli pambıq (Z2S)

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 100 x 100 1 dm².

Saçaqlar: hər tərəfdə 2 sm. qara yun

Rənglər: 6 rəng: qırmızı, ağ, qara, sarı, göy, palıdı

Saxlanması: əla

Total size: 5' 84" x 6' 89" (2.10 x 1.78 m)

Field size: 176 x 136 cm

Border width: side - 22 and 21 cm, end - 15 cm

Number of checks: field - 160, border - 84

Warp: 2 plies, black wool, tight twist, Z2S

Weft: 2 plies, black wool, Z2S

Patterning weft: 2 plies, white cotton, multicoloured wool, Z2S

Density: 100 x 100 in 1 dm²

Fringe: 2 cm, black wool

Colours: 6 colours: red, white, black, yellow, blue, brown

Condition: excellent

Yaşlı toxucular bu zilini «Şahsevan» adlandırır.

Qaraya çalan sürməyi yerlikli bu zilin ara sahəsinə üç böyük ölçülü göl təşkil edir. Nöqtəyə bənzər elementlər xalçanın aşağı hissəsindən yuxarıya doğru açılıb-yumularaq göllərin ətrafını və ara sahəni doldurmuşdur. Göllərin ara sahəsi ağ, sarı, mavi, çəhrayı, sarı rəngli həşerata bənzər elementlərlə tərtib edilmişdir.

Xalçanın ara sahəsinin kənarlarında daxili haşiyəyə bitişik formada hər iki tərəfdən mərkəzə doğru istiqamətlənən yarımqıç göllər təsvir edilmişdir. Nöqtələrlə tərtib edilən göllər kölgə şəklində nəzərə çarpır.

Qaraya çalan ara haşiyədə stilizə edilmiş dəvə rəsmləri nəqş edilmişdir. Toxucu dəvələrin rəngini növbə ilə dəyişməklə xalçaya gözəllik gətirmiş, bir sözlə xüsusi ahəng yaratmışdır. Ara haşiyəni əhatə edən daxili və xarici haşiyələr rombvari nəqşlərlə işlənmiş dördkünc həndəsi elementlərlə tərtib edilmişdir. Hər iki haşiyə «siçandışı» elementləri ilə əhatə olunmuşdur.

Zili əla keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

This flatweaving is also called "Shahsevan".

The dark blue central field entirely covered with a very fine and dense diamond lattice contains three large diamond medallions. The central medallion consists of white, pink, and green rhombuses. Two diamond medallions at the ends of the field are green.

The field also has two halves the medallions that are placed along the field edge. These halves are executed in very pale colours and scarcely visible.

The dark blue wide border consists of three stripes: the central black stripe shows a continuous caravan of camels in alternating colours, and two flanking stripes consist of squares with diamonds placed within. The borders are outlined with the "mouse teeth" lines.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Kəlbəcər.
XIX əsrin ortaları. Yun. Xovsuz

Zillinin ölçüsü: 5' 38" x 11' 91" (363 x 164 sm.)

Arasahanın ölçüsü: 311 x 101 sm.

Haşiyənin ölçüsü: endə - 29 sm., başda - 29 sm, sonda - 29 sm

Göllərin ölçüsü: 85 x 58 sm, 94 x 65 sm, 70 x 55 sm

Əriş: 4 qat yun qara (Z4S)

Arğac: 3 qat yun qara (Z3S)

Üz ipi: 3 qat yun müxtəlif rəngli

İlmə forması: simmetrik (gördəst)

İlmə sıxlığı: 60 x 65 1 dm².

Zillilərin arxada sallanan iplərin ölçüsü: 5-6 sm.

Saçaqlar: aşağıda kəsilməyib, ilkek olaraq 7 sm. qalıb, yuxarıda isə 9 sm. qara yun

Rənglər: 10 rəng: açıq qırmızı, ağ, tox qırmızı, yaşıl, narıncı, qara, sarı, tünd göy, çəhrayı, mavi.

Saxlanması: əla

Zili. Garabagh group. Kelbajar, Azerbaijan.
Mid 19th c. Wool, flatweave.

Total size: 5' 38" x 11' 91" (3.63 x 1.64 m)

Field size: 311 x 101 cm

Border width: side - 29 cm, end - 29 cm

Medallions: 85 x 58 cm, 94 x 65 cm, 70 x 55 cm

Warp: 4 plies, black wool, Z4S

Weft: 3 plies, black wool, Z3S

Patterning weft: 3 plies, multicoloured wool

Density: 60 x 60 in 1 dm²

Back fleece: 5-6 cm

Fringe: bottom - 7 cm, not cut; top - 9 cm; black wool

Colours: 10 colours: light red, white, deep red, green, orange, black, yellow, deep blue, pink, bright blue

Condition: excellent

Yaşlı toxucular və kolleksionerlər bu zilini «Şahsevən» adlandırırlar. Qoyunçuluq və maldarıqla məşğul olan Şahsevən tayfasının adından götürülmüş bu kompozisiya dünyanın bir çox sənətsünaslarının və kolleksionerlərinin diqqətini cəlb etmişdir.

Tünd qırmızı yerlikli xalçanın ara sahəsini kiçik ölçülü həndəsi elementlər təşkil edir. Bu həndəsi elementlərin içərisində qarmaqvəri nəqşlər yerləşdirilmişdir. Yerli toxucular bu elementləri «qoç», «buynuz» adlandırırlar.

Şərqdə və ümumiyyətlə, Azərbaycanda «qoç» və «buynuz» təsvirləri «güc-qüvvət», «bərəkət» və yaxud «bəd nəzərdən qoruyucu» simvolu kimi yozulur.

Qırmızı yerlikli ara haşiyənin bəzəyi ara sahədəki elementlərlə eyni olub, yalnız kiçik ölçüsü ilə fərqlənir.

Ara haşiyəni kiçik ölçülü «kətəbə», altıbucaqlı ulduz, həndəsi element, X-ə bənzər motivlər bəzəyir. Zili əla növü, əl üsulu ilə əyrilən və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

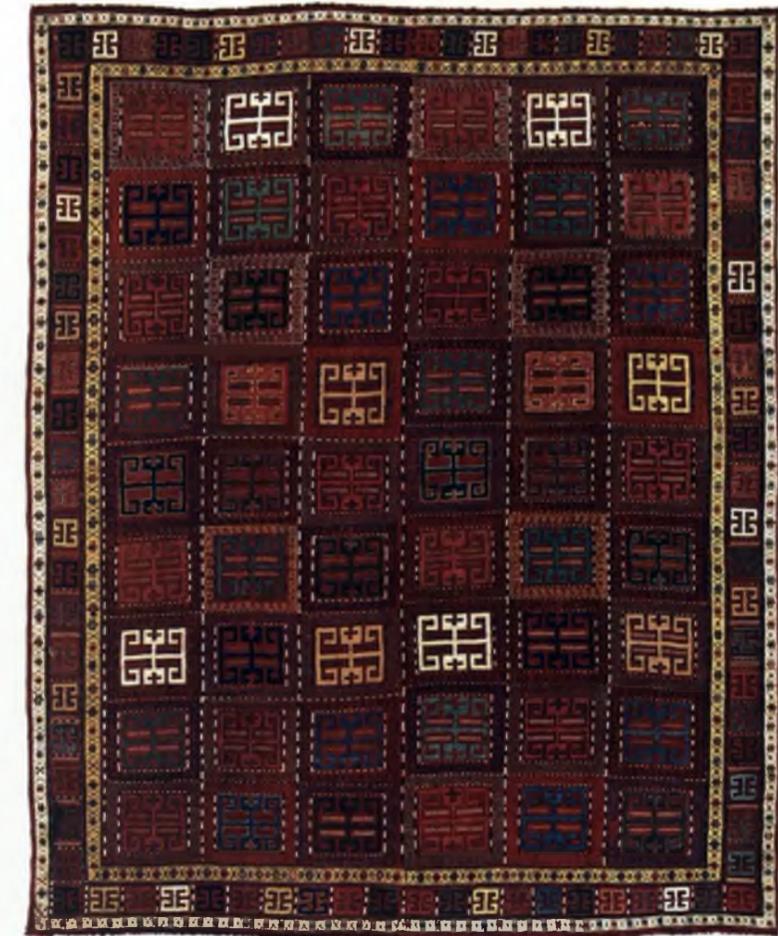
This design is also called "Shahsevan". The name was derived from the Shahsevan nomadic tribe. This well-known carpet is kept in many collections of the world.

The general colour of the textile is dark red. The central field is divided into large squares. In these squares there are geometrical elements of white, green, black, yellow colours. Local weavers call them "horns".

In the Orient, particularly Azerbaijan, the horn-motim was a symbol of power, abundance, and protection against the evil eye.

The border consists of three stripes: the wide red central border shows the same geometrical "horn"-elements of smaller size, and two flanking white and yellow stripes are decorated by small geometrical hexagonal stars.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Beyləqan. XIX əsrin sonu. Yun. Xovsuz.
Zili. Garabagh group. Beylagan, Azerbaijan. Late 19th c. Wool, flatweave.

Zillinin ölçüsü: 5' 25" x 5' 90" (180 x 160 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 158 x 132 sm

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 15 sm, yuxarıda 13 sm, aşağı - 12 sm

Əriş: 2 qat möhkəm tovlanmış yun qırmızı (Z2S)

Arğac: 2 qat boş tovlanmış yun qırmızı (Z2S)

Arğac: ziqzaq (tökə) 2 qat yun palıdı (Z2S)

Üz ipi: 2 qat möhkəm tovlanmış (Z2S)

İlmə sıxlığı: 70 x 80 1 dm².

Ara ipləri: 4 sm

İlmə hündürlüyü: 7 mm.

Saçaqlar: 1 sm. aşağı və yuxarıda tünd qırmızı yun

Rənglər: 8 rəng: qırmızı, ağ, sarı, mavi, qara, bardo, palıdı, yaşıl

Saxlanması: əla

Total size: 5' 25" x 5' 90" (1.80 x 1.60 m)

Field size: 158 x 132 cm

Border width: side - 15 cm, bottom - 13, top - 12 cm

Warp: 2 plies, red wool, tight twist, Z2S

Weft: 2 plies, red wool, loose twist, Z2S

Patterning weft: 2 plies, tight twist, Z2S

Density: 70 x 80 in 1 dm²

Back fleece: 4 cm

Fringe: 1 cm, dark red wool

Colours: 8 colours: red, white, yellow, bright blue, black, wine red, brown, green

Condition: excellent

Ağ yerikli bu ziliin arasahəsini bir-birinin ardınca şahmat formasında düzülmiş butalar bəzəyir. Butaların arasında «S»-ə bənzər, rombvari elementlər və «daraq» elementləri təsvir edilmişdir. Rombvari elementlər bədnəzərdən qoruyucu, «S»-ə bənzər elementlər od, su, güc-qüvvət rəmzi, «daraq» elementləri isə mənəvi paklığa bir işarə kimi yozulur. Xalçanın ara sahəsinin baş və ayaq hissəsində dördayaqlı heyvan təsvirləri verilmişdir. Dördayaqlı olmasına baxmayaraq bu stilləşmiş təsvirlər fantastik quş kimi yozulur. Zilidə ağ, yaşıl, sarı, narıncı, boz, açıq qəhvəyi, qırmızı, göy rənglərdən istifadə edilmişdir.

Ara haşiyə Qarabağ zililəri üçün xarakterik olan klassik elementlərlə bəzədilmişdir. Ara haşiyədəki rənglər arasahənin rəngləri ilə uzlaşaraq ənənəvi parlaq və kontrastlı kolorit yaratmışdır.

Zili yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən toxunmuşdur.

The white field completely consists of alternating multi-coloured diagonal stripes assembled with butah-motives. Among them, tiny S-shaped elements, rhombuses, and "comb"-motives are woven. The diamond elements are a protective device against the evil eye, the S-motive is a symbol of fire, water, and power. In the lower and upper rows of the field, motives of a creature were woven. Although it has four legs, it is actually a representation of a fantastic bird. The textile use white, green, yellow, orange, grey, light coffee brown, red, and blue colours.

The wide border consists of multi-coloured geometrical motives typical of Garabagh zili. The colours of the border match the field ones, making the whole design harmonious.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Cəbrayıl.
XX əsrin əvvəli. Yun. Xovsuz.

Zillinin ölçüsü: 3' 48" x 5' 61" (171 x 106 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 146 x 71 sm.

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 17 sm., 18 sm və sonda - 11 sm.

Butaların ölçüsü: 5-4 sm.

Əriş: 3 qat pambıq ağ, möhkəm tovlı qalın (Z 3 S)

Arğac: 2 qat pambıq ağ, möhkəm tovlı (Z 2 S)

Üz ipi: 2 qat incə yun (Z 2 S)

İlmə sıxlığı: 100x100 1 dm²

Saçaqlar: 1 sm. ağ pambıq

Rənglər: 10 rəng: açıq qırmızı, ağ, tünd qırmızı, sürməyi, yaşıl, çəhrayı, narıncı, qara, palıdı, sarı.

Saxlanması: əla

Zili. Garabagh group. Jabrail, Azerbaijan.

Early 20th c. Wool, flatweave.

Total size: 3' 48" x 5' 61" (1.71 x 1.06 m)

Field size: 146 x 71 cm

Border width: side - 17 and 18 cm, end - 11 cm

Butah-motives: 5-6 cm

Warp: 3 plies, white cotton, thick, tight twist, Z3S

Weft: 2 plies, white cotton, tight twist, Z2S

Patterning weft: 2 plies, wool, Z2S

Density: 100 x 100 in 1 dm²

Fringe: 1 cm, white cotton

Colours: 10 colours: light red, white, dark red, dark blue, green, pink, orange, black, brown, yellow

Condition: excellent

Ağ yerlikli ara sahəni qırmızı, göy, yaşıl rəngli səkkizbucaqlı elementlər içərisində ulduz təsvir edilən həndəsi motivlər bəzəyir. Bu motivlərin cərgə ilə «açılıb – yumulması» əsasında mərkəzdə böyük ölçülü bir göl yaradılmışdır. Həndəsi gölün içərisindəki yaşıl motivlər onu aydın nəzərə çarpdırır.

Ağ yerlikli haşiyə dördbucaqlı içərisində romblar təsvir edilən elementlərlə bəzədilmişdir.

Aşağı və yuxarı haşiyə və bəzi cərgələrin yerliyi sarı rəngli iplərdən toxunmuşdur.

Xalça əla keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən toxunmuşdur.

The white field shows red, green and dark blue octagons in which there are geometrical stars. The octagons are placed so that to form green, dark blue and red stripes arranged in concentric diamond medallions.

The white border shows the same octagons of the same colours.

The lower and top parts of the field and the end borders are woven with yellow yarns.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Ağcabədi. XIX əsrin sonu. Yun. Xovsuz.
Zili. Garabagh group. Agjabedi, Azerbaijan. Late 19th c. Wool. flatweave.

Zilinin ölçüsü: 4' 62" x 5' 80" (177 x 141 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 160 x 125 sm.

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 7-6 sm., aşağı - 6 sm., yuxarı - 5 sm.

Ara sahə elementlərinin ölçüsü: 3x4,5 sm., 2x5 sm., 4x5 sm. və s.

Əriş: 2 qat möhkəm tovlanmış qalın ağ yun və pambıq (Z2S)

Arğac: ortada - 2 qat pambıq, 2 başda və 2 sonda ağ yun (Z2S)

Üz ipi: 2 qat yun incə nazik çox tovlı (Z2S)

Sıxlığı: 80x80 1 dm².

Arxa iplərin ölçülü: 7 sm.

Saçaq: başda və sonda - 1 sm. yun ağ, pambıq ağ

Rənglər: 5 rəng: qırmızı, ağ, sürməyi, yaşıl, palıdı.

Sailanması: əla

Total size: 4' 62" x 5' 80" (1.77 x 1.41 m)

Field size: 160 x 125 cm

Border width: side - 6-7 cm, bottom - 6 cm, top - 5 cm

Field motives: 3 x 4.5 cm, 2 x 5 cm, 4 x 5 cm, etc. cm

Warp: 2 plies, white wool, thick twist, Z2S

Weft: in the middle area - 2 plies, cotton; at the ends - 2 plies, white wool; Z2S

Patterning weft: 2 plies, wool, Z2S

Density: 80 x 80 in 1 dm²

Back fleece: 7 cm

Fringe: 1 cm, white cotton, white wool

Colours: 5 colours: red, white, dark blue, green, brown

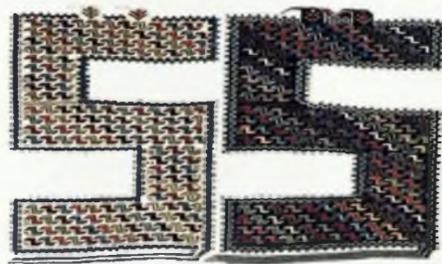
Condition: excellent

Vərninin əsas bəzəyini şahmat damaları qaydasında əvəzlənən, stilizə edilmiş böyük ölçülü elementlər təşkil edir. Toxucular və sənətsünaslar bu elementləri fantastik heyvan sayılan əjdaha obrazı ilə əlaqələndirirlər. Bu elementlər, əsasən, latın əlifbasının «S» hərfinə bənzər, və yaxud «5» rəqəminə bənzər, çox nadir hallarda «Z» və yaxud «3»-ə bənzər formada da toxunurlar. Bu elementlər su, od, güc-qüvvət rəmzi kimi yozulur.

Vərninin koloriti Qarabağ xalçaları üçün səciyyəvidir. Toxucu xalçadakı əjdahaların rəngini bir aşırı dəyişməklə gecə ilə gündüzün, xeyirlə şərin təmasını yaratmışdır. Bir sözlə xüsusi ahənglə yaradılmış bu vərni Azərbaycan dekorativ – tətbiqi sənətinin nadir incilərindən sayılır.

Qeyd etməliyə ki, bu kompozisiyalı Vərnə nümunələri hazırda Avropanın və Amerikanın bir çox muzeylərində o cümlədən Londonun Viktoriya və Albert, Vaşinqtonun Tekstil muzeyində və Nyu-Yorkun Metropoliten muzeyində nadir eksponatlardan hesab edilir.

Vərnə yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The basic ornament consists of alternating large white and green S-shaped motives arranged checker-wise. This motive is a stylised representation of dragon. The dragon was represented in various shapes, such as "S", "5", "Z", or even "3". It was a symbol of water, fire, and power.

The colours of the textile are characteristic of Garabagh carpets. The changing of the colours of the dragon symbolizes the alternation of day and night. The rest of the field is filled by diamonds and other geometrical elements.

Examples of these rare textiles also are in various world museums, particularly the Museum of Textiles (Washington), the Museum of Victoria and Albert (London), and Metropolitan Museum (New York).

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Vərnə. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Bərdə, Lənbaran k.
XX əsrin əvvəlləri. Yun. Xovsuz.

Xalçanın ölçüsü: 6' 72" x 8' 69" (265 x 205 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 249 x 187 sm

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 8 sm., aşağı - 5 sm., yuları - 5 sm.

Əjdahaların ölçüsü: 60 x 44 sm, 61 x 44 sm, 60 x 44 sm, 60 x 49 sm

Əriş: 3 qat ip, yun, palıd rəngi (Z 3 S)

Arğac: 2 qat, pambıq, ağ rəng (Z 2 S)

Üz ipi: 2 və 3 qatlı, çox incə ayrılmış, müxtəlif rəngli yun, pambıq ağ (Z 2 S – Z 3 S)

Arxa iplərin ölçüləri: 7 və 8 sm.

İlmə sıxlığı: 70 x 70 1 dm².

Saçaqlar: palıd yun hər tərəfdə 5 sm.

Rənglər: 8 rəng: yaşıl, narıncı, tünd qırmızı, açıq yaşıl, palıd, mavi, ağ (pambıq), qara

Saxlanması: əla

Vərnə. Garabagh group. Lemberan village, Barda, Azerbaijan.
Early 20th c. Wool, flatweave.

Total size: 6' 72" x 8' 69" (2.65 x 2.05 m)

Field size: 249 x 187 cm

Border width: side – 8 cm, end - 5 cm

Dragon motives: 60 x 44 cm, 61 x 44 cm, 60 x 44 cm, 60 x 49 cm

Warp: 3 plies, brown wool, Z3S

Weft: 2 plies, white cotton, Z2S

Patterning weft: 2-3 plies, multicoloured wool, white cotton, thin twist, Z2S, Z3S

Density: 80 x 80 in 1 dm²

Back fleece: 7-8 cm

Fringe: 5 cm, brown wool

Colours: 8 colours: green, orange, dark red, light green, brow, bright blue, white (cotton), black

Condition: excellent

Xalçanın ara sahəsini bir-birinin ardınca düzülüş «S»-ə bənzər və yaxud «5»-ə bənzər elementlər bəzəyir. Ağ, mavi rəngli əjdahaların rəngi növbə ilə dəyişdirilərək çox baxımlı bir kompozisiya yaradılmışdır. Boşluqlar «Vərni» xalçaları üçün səciyyəvi olan klassik elementlərlə doldurulmuşdur.

Əjdahaların üzərində tərsinə düzülüş «Z»-ə bənzər xırda elementlər xalçanın ümumi kompozisiyasını tamamlayır.

«Vərni» yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə əyrilən və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən istehsal edilmişdir.

The field consists of alternating white and blue S- or "5"-shaped motives arranged cheque-wise. The rest of the field is filled by diamonds and other geometrical elements typical of verni textiles.

The dragons are additionally filled with multi-coloured Z-elements.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Vərni. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Bərdə, Lənbəran k.
XX əsrin əvvəlləri. Yun. Xovsuz.

Xalçanın ölçüsü: 7' 55" x 8' 96" (273 x 230 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 263 x 212 sm

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda 7 sm., başda 4 sm., sonda 5 sm.

Əjdahaların ölçüsü: 57 x 50 sm, 58 x 56 sm, 51 x 64 sm, 66 x 50 sm və s.

Əriş: 3 qatlı, yun, qırmızı (Z3S)

Arğac: 3 qatlı, pambıq, incə, ağ (Z3S)

Üz ipi: 2 qat və 3 qat, müxtəlif rəngli, yun, ağ pambıq (Z2S, Z3S)

Lime sıxlığı: 70 x 70 1 dm².

Arxaya keçirilən ilmələrin ölçüləri: 9 sm.

Saçaqlar: hər tərəfdə 3 sm. qırmızı yun

Rənglər: 9 rəng: qırmızı, mavi, göy, yaşıl, ağ, qara, çəhrayı, palıd, ağ pambıq

Saxlanması: əla

Vərni. Garabagh group. Lemberan village, Barda, Azerbaijan.
Early 20th c. Wool, flatweave.

Total size: 7' 55" x 8' 96" (2.73 x 2.30 m)

Field size: 263 x 212 cm

Border width: side - 7 cm, bottom - 4 cm, top - 5 cm

Dragon motives: 57 x 50 cm, 58 x 56 cm, 51 x 64 cm, 66 x 50 cm

Warp: 3 plies, red wool, Z3S

Weft: 3 plies, white cotton, Z3S

Patterning weft: 2-3 plies, multicoloured wool, white cotton, Z2S, Z3S

Density: 70 x 70 in 1 dm²

Back fleece: 9 cm

Fringe: 3 cm, red wool

Colours: 9 colours: red, bright blue, blue, green, white, black, pink, brown, white (cotton)

Condition: excellent

Qarabağda bu tipli şəddələri «zolaqlı şəddə», «kəsmə» adlandırırlar. Eyni ölçülü şahmat düzümü ilə toxunan bu şəddə yorğan üzü, örtük kimi istifadə edilirdi. Qırmızı, qara, sarı və boz damalı, zərif toxunuşlu bu şəddə hər bir kəsdə xoş əhvali-ruhiyyə yaradır və diqqəti cəlb edir. Adətən, belə şux rəngli şəddələrdən toy və şənliklərdə istifadə edirdilər.

Şəddə əldə ayrılmış və Kelbəcər rayonunda bitən bitkilərdən alınmış təbii boyaqlarla rənglənmiş iplərdən toxunmuşdur.

This type of shadda is called "kesme", or "stripy shadda". The field is divided into red, yellow, and black squares. Flatweavings, like this one, were used as coverlets and shawls, especially in weddings and holidays.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes from Kelbajar.

Şəddə. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Kelbəcər.
XX əsrin əvvəlləri. Yun. Xovsuz.

Şəddənin ölçüsü: 4' 42" x 6' 59" (201x135 sm.)
Damaların ölçüsü: hər yerdə 11 x 10 sm
Əriş: 2 qatlı yun, qara, sarı və qırmızı rəngdə (Z2S)
Arğac: 2 qatlı yun, qara, sarı və qırmızı rəngdə (Z2S)
Saçaqlar: qırmızı, sarı yun, başda - 2 sm., sonda - 10 sm.
Rənglər: 4 rəng: qara, palıd, qırmızı, sarı
Səilənməsi: əla

Shadda. Garabagh group. Kelbajar, Azerbaijan.
Early 20th c. Wool, flatweave.

Total size: 4' 42" x 6' 59" (2.01 x 1.35 m)
Field checks: 11 x 10 cm
Warp: 2 plies, black, yellow, red wool, Z2S
Weft: 2 plies, black, yellow, red wool, Z2S
Density: 80 x 80 in 1 dm²
Fringe: bottom - 2 cm, top - 10 cm, red and yellow wool
Colours: 4 colours: black, brown, red, yellow,
Condition: excellent

Kontrast rəngli kilimin ara sahəsində bir böyük ölçülü və iki yarımçıq gül təsviri bütün kilim boyu düzülüb. Mərkəzi gölün içərisində gül çələngini xatırladan nəbati gül, çiçək və digər klassik elementlər nəqş edilmişdir. Mərkəzi göldə təsvir edilən nəqşlərin dördüdə biri yarımçıq göllərdə də təkrarlanmışdır.

Ara sahənin kənarlarında sürməyi yerlikli yarımçıq göllər ətrafdakı mədaxillərə bitişik formada tərtib edilmişdir. Mərkəzdəki göllərin nəqşləri bu göllərdə də eyni tərtibatla işlənmişdir.

Ara sahədəki boşluqlar stilizə edilmiş gül, çiçəklə doldurulmuşdur.

Kilimin çəhrayı yerlikli haşiyəsi onlar üçün səciyyəvi olan «kilimgülü» adlanan klassik elementlə bəzədilmişdir. Toxucu bu elementlərin rəngini növbə ilə dəyişərək kontrast, canlı və axıcı təsir bağışlayan rəng palitrası yaratmışdır. Kilim yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The centre of the black field is decorated with a large red diamond medallion. In the top and bottom parts of the field, halves the central medallion are woven. The medallion is filled by geometrical floral and other plant elements. The medallion patterns are repeated in the medallion halves.

The rest of the field is filled by stylised flowers.

The border consists of three stripes. The wide pink central border is filled with classic hexagonal elements called "kilim gulu" (kilim flower). Their colours are alternated in contrast combinations.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Kilim. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Tərtər.
XX əsrin ortaları. Yun. Xovsuz.

Xalçanın ölçüsü: 6' 17" x 9' 19" (280 x 188 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 240 x 135 sm

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda 31, 32, başda və sonda 23 sm

Orta gölün ölçüsü: 134 x 126 sm.

Kilimdəki deşiklərin ölçülü: 5,4 sm.

Əriş: 3 ipdən ibarət yun, 2 ağ, 1 palıd rəng (Z3S)

Arğac və üz ipi: 2 qat, yun, müxtəlif rənglərdə (Z2S)

Üz ipi:

Kilimin sıxlığı: 60 x 80 1 dm 2.

Saçaqlar: yoxdur, içəri tikilib

Rənglər: 9 rəng: açıq gülü qırmızı, zümrüdü, çəhrayı, ağ, bardo, sarı, açıq yaşıl, qara, narıncı

Saxlanması: əla

Kilim. Garabagh group. Tartar, Azerbaijan.
Mid 20th c. Wool, flatweave.

Total size: 6' 17" x 9' 19" (2.80 x 1.88 m)

Field size: 240 x 135 cm

Border width: side – 31 and 32 cm, end – 23 cm

Field medallion: 134 x 126 cm

Slits: 5.4 cm

Warp: 3 plies, wool, 2 white, 1 brown, Z3S

Weft and patterning weft: 2 plies, multicoloured wool, Z2S

Density: 60 x 80 in 1 dm²

Fringe: woven inwards

Colours: 9 colours: light red (floral), emerald, pink, white, wine red, yellow, light green, black, orange

Condition: excellent

Innabı yerlikli ara sahəni böyük ölçülü romblar bəzəyir. Rombların içərisində ağaca bənzər elementlər təsvir edilmişdir. Innabı rəngli ara sahəni açıq qəhvəyi yerlikli kilimlər üçün səciyyəvi olan klassik elementlərlə bəzədilən enli haşiyə əhatə edir.

Haşiyə daxildən və xaricdən dilikli xətlərlə əhatə olunmuşdur. Ara sahədəki və haşiyədəki motivlərin rəngi növbə ilə dəyişdirilərək xalçaya özünəməxsus bir görkəm gətirmişdir.

Xalçanın yuxarı hissəsindəki çəhrayıya çalan əbrəş öz təbiiyi ilə nəzərə çarpır.

Kilim əla keyfiyyətli, əl üsulu ilə əyriən və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The red field represents the outlines of large diamond medallions filled with geometrical palmetto motives.

The yellow central border shows a pattern called "kilim gulu". It is flanked with the narrow border stripes with reciprocal or serrated patterns.

In the top part of the carpet, the "abrash" colour change is seen.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Kilim. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Ağdam.

XIX əsrin sonu - XX əsrin evvəlləri. Yun. Xovsuz.

Kilimin ölçüsü: 6' 63" x 13' 25" (404 x 202 sm.)

Arasahənin ölçüsü: 344 x 131 sm

Haşiyənin ölçüsü: yanlarda - 38, 36, başda - 31 sm, sonda - 35 sm

Zambaqların ölçüsü: 67 x 38 sm., 65 x 43 sm., 68 x 41 sm., 66 x 41 sm.,

66 x 42 sm., 53 x 41 sm., 53 x 40 sm.

Kilimdəki deşiklərin ölçüsü: 2 sm., 1 sm., 5 mm.

Əriş: 3 qat, ağ, palıd yun, qalın (Z3S)

Arğac və naxış ipi: 2 qat, yun, müxtəlif rəngli (Z3S)

Kilimin sıxlığı: 60 x 70 1 dm².

Saçaqlar: ağ, palıd yun başda 3 sm., sonda 1 sm.

Rənglər: 8 rəng: açıq qırmızı, açıq yaşıl, sarı, yasəmən rəngi, ağ (pambıq), qara, mavi, tünd yaşıl

Saxlanması: əla

Kilim. , Garabagh group. Agdam, Azerbaijan.

Late 19th - early 20th cc. Wool, flatweave.

Total size: 6' 63" x 13' 25" (4.04 x 2.02 m)

Field size: 344 x 131 cm

Border width: side - 38 and 36 cm, bottom - 31, top - 35 cm

Field medallions: 67 x 38 cm, 65 x 43 cm, 68 x 41 cm, 66 x 41 cm, 66 x 42 cm, 53 x 41 cm, 53 x 40 cm

Slits: 2 cm, 1 cm, 5 mm

Warp: 3 plies, white, brown, wool, thick, Z3S

Weft and patterning weft: 2 plies, multicoloured wool, Z2S

Density: 60 x 70 in 1 dm²

Fringe: bottom - 3 cm, top - 1 cm, white and brown wool

Colours: 8 colours: light red, light green, yellow, lilac, white (cotton), black, bright blue, dark green

Condition: excellent

Qırmızı yerlikli bu kilimin əsas bəzəyini enli zolaqlar təşkil edir. Zolaqların içərisində rombvari elementlər nəqş edilmişdir. Xalq arasında bu elementlər «kilimgülü» adlanır. Kilimlər üçün səciyyəvi olan «dırnaq» adlanan şaquli istiqamətli yarıqlar bu xalçanın əsas texnoloji xüsusiyyətlərindən biridir.

Bəzi toxucuların söylədiyinə görə, kilimlər toxunan zaman bu yarıqlar baş barmağın dırnağı ölçüsündə buraxıldığı üçün xalçadakı bu texniki prosesi məhz «dırnaq» adlandırmışlar. Bəzi naxışlar üçbucaq trapesiya şəklini almışdır.

Əsas rənglər tünd yaşıl, qırmızı, qara, qəhvəyi və ağ rənglərdir.

Kilim yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən istehsal olunmuşdur.

The dark red field consists of wide and narrow stripes. The wide strips are composed of green, red and coffee brown diamond elements called "kilim gulu". Narrow stripes are either plain green or patterned with zigzag lines of small green and white triangles.

The kilim weaving technique forms "slits" in its texture, creating stepped vertical outlines. Local weavers call the slits "dirnag" (nail) because the length of the slits usually equals to the length of the finger nail.

The main colours are dark green, red, black, coffee brown, and white.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Kilim. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Ağdam.
XX əsrin əvvəli. Yun. Xovsuz.

Kilimin ölçüsü: 6' 23" x 9' 84" (300 x 190 sm.)

Ölementlərinin ölçüsü: 18 x 13 sm, 19 x 11 sm, 20 x 12 sm, 17 x 11 sm

Kilimin deşiklərinin ölçüsü: 5,4 sm. 5 mm.

Kilimin sıltığı: 80 x 80 1 dm²

Əriş: 3 qat, yun, ağ (Z3S)

Arğac: 2 qat, qara yun (Z2S)

Saçaqlar: kənarları hörülmüş, başda 6 sm torlama, sonda 8 sm. ağ

Rənglər: 7 rəng: açıq qırmızı, bardo, tünd yaşıl, açıq yaşıl, tünd palıdı, göy, ağ pambıq

Saxlanması: əla

Kilim. Garabagh group. Agdam, Azerbaijan.
Early 20th c. Wool, flatweave.

Total size: 6' 23" x 9' 84" (3.00 x 1.90 m)

Field motives: 18 x 13 cm, 19 x 11 cm, 20 x 12 cm, 17 x 11 cm

Slits: 5-5.4 cm

Warp: 3 plies, white wool, Z3S

Weft: 2 plies, black wool, Z2S

Density: 80 x 80 in 1 dm²

Fringe: bottom - 6 cm, top - 8 cm, plaited, white wool

Colours: 7 colours: light red, wine red, dark green, light green, dark brown, blue, white (cotton)

Condition: excellent

«Sehrliliilmələr» qalereyasının Qarabağ xalçaları kolleksiyasına daxil olan bu məfrəş çox diqqətəlayiqdir.

Azərbaycan xalqının etnoqrafik xüsusiyyətlərinin formalaşmasında əhalinin bir qisminin köçmə həyat tərzini keçirməsi ilə əlaqədar yaylaqlara və qışlaqlara mövsümi miqrasiyası böyük rol oynamışdır. Bu həyat tərzini etnososial komplekslərin, o cümlədən bir çox heyvanların - at, dəvə, öküz (kəl), qatır, uzunqulağın yük daşınması ilə əlaqədar yığcam xalça məmulatlarının, xüsusilə məfrəşlərin məişətdə tətbiqinə səbəb olmuşdur.

Məfrəşlərdən evlərdə də ev əşyalarını, yorğan - döşəkləri, pal-paltarları yığıb saxlamaq məqsədilə istifadə edirdilər. Onlar əslində bu günkü mebeli də əvəz edirdi. Qəhvəyi yerlikli bu məfrəşin əsas bəzəyini rombvari elementlər bəzəyir. Ağ, qırmızı, yaşıl, mavi, qəhvəyi, sumaqı və s. rənglərin parlaq uzlaşmasından çox baxımlı bir kompozisiya yaradılmışdır. Rombvari elementlərin mərkəzində və kənarlarındakı qarmaqlı əhatə xüsusi, oynaq bir görünüş yaratmışdır.

Məfrəş müəkkəb dolama texnikası ilə toxunmuş yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən istehsal edilmişdir.

Azerbaijani population led a semi-nomadic way of life. Summer and winter migration has influenced carpet weaving tremendously. Carpets and carpet products became an integral part of a life of shepherds. Such life promoted the creation of light, portable carpets to warm the dwellings and the use of animals (horses, camels, mules, donkeys, buffalo) for transport. The need to move seasonally led to the design of carpet items such as mafrash (a large sack, or trunk).

Mafrash were used as bags for storing and transporting beddings and clothes during migrations. Mafrashes were loaded on pack animals.

This interesting example is decorated in diamonds divided into four sections of alternating green, red, and brown colours. Other colours, white, red, green, bright blue, coffee brown, dark blue etc. make the design very festive.

Mafrash are made in the complicated wrapping technique.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Məfrəş. Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Laçın. XX əsrin əvvəlləri. Yun. Xovsuz.
Mafrash. Zili weave. Garabagh group. Lachin, Azerbaijan. Early 20th c. Wool, flatweave.

Məfrəşin ölçüsü: 4' 03" x 4' 99" (152 x 123 sm.), 117 x 50 sm., yanları - 50 sm., məfrəşin alt hissəsi- 122 x 50 sm.

Əriş: 3 qat, ağ, yun (Z3S)

Arğac: 3 qat, ağ, yun (Z3S)

Üz ipləri: mavi, qırmızı, yaşıl, sarı rəngli olub, 2 qat, incə, yun (Z2S)

məfrəşin sıxlığı: 60 x 70 1 dm²

Şirazlaması (kənarlarının bədii tikişlə tikilməsi): 9 mm., yun, qırmızı, sarı, zümrüdü iplərlə icra edilib

Ağız hissəsinin köbəsi: 3 sm.

İlgəklər: diametri 10, 12 sm.

Rənglər: 11 rəng: yaşıl, mavi, qırmızı, kərpici, qara, ağ, açıq qırmızı, mavi, açıq palıd, boz, xaki

Saxlanması: əla

Total size: 4' 03" x 4' 99" (1.52 x 1.23 m),

Sides: 117 x 50 cm,

Bottom side: 122 x 50 cm

Warp: 3 plies, white wool, Z3S

Weft: 3 plies, white wool, Z3S

Patterning weft: 2 plies, wool of blue, red, green, and yellow, Z2S

Density: 60 x 70 in 1 dm²

Edge stitching (shiraz): 9 mm, wool of red, yellow, emerald

Opening border: 3 cm

Loops: diameter - 10-12 cm

Colours: 11 colours: green, bright blue, red, red brick, black, white, light red, dark blue, light brown, grey, khaki

Condition: excellent

Bəzi bölgələrdə bu məişət əşyası «fərməş» adlandırılır. Köçmə həyat təzi keçirən tərəkəmələrin məişətində çox əhəmiyyətli olan bu xalça məmulatı oturaq həyat təzi keçirən əhəlinin məişətində də çox əhəmiyyətli olmuşdur. Əgər tərəkəmələr yaylaqdan qışlağa və yaxud qışlaqdan yaylağa köçərkən bu məmulatdan yük daşımaq üçün istifadə edirdilərsə, oturaq həyat təzi keçirən əhali bu məmulatı indiki mebeli əvəz edən bir məişət əşyası kimi istifadə edirdilər. Bu məmulatın içərisinə yorğan - döşək və yaxud əyin paltarları yığılırdı.

Məfrəşin əsas bəzəyini rombvari elementlər təşkil edir. Rombların kənarları ağ rəngli qarmaqlı elementlərlə əhatə olunmuşdur. Əsas rənglər tünd qırmızı, ağ, sarı, yaşıl, yasəməni, qəhvəyi, narıncı və mürəkkəb rəngdir.

Məfrəş yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən istehsal edilmişdir.

In some zones of Azerbaijan, it is called "farmash". Mafrashes were an irreplaceable item in the nomadic life of local population. Mafrash were used as bags for storing and transporting beddings and clothes during seasonal migrations to and from pastures.

This piece is decorated by concentric diamonds of various colours. The white outlines of the diamonds are hooked.

The main colours of the design are dark red, white, yellow, green, lilac, coffee brown, orange, and black.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Məfrəş. Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Kəlbəcər. XIX əsrin sonu. Yun. Xovsuz.
Mafrash. Zili weave. Garabagh group. Kelbajar, Azerbaijan. Late 19th c. Wool, flatweave.

Məfrəşin ölçüsü: 3' 41" x 4' 40" (134 x 104 sm.)

Orta hissəsinin ölçüsü: 103 x 46 sm

Yanlarının ölçüsü: 47 x 49 sm., 103 x 40 sm., 43 x 48 sm

Dərinlik: 44 sm.

Əriş: 2 qat, palıd, yun, möhkəm tovlı, qalın (Z 2 S)

Arğac: 2 qat, palıd, yun, incə ayrılmış (Z 2 S)

Üz ipləri: üçqat, incə tovlanmış, yun və pambıq (Z 3 S)

Məfrəşin sıxlığı: 60 x 70 1 dm²

Şirazlaması: qalın, yun, qırmızı, yaşıl, ağ, qara, çəhrayı iplərlə icra edilib

İlgəklər: diametri 4, 10 sm.

Rənglər: 9 rəng: sarı, qırmızı, ağ, yaşıl, göy, qara, palıd, zümrüdü, xaki

Saxlanması: əla

Total size: 3' 41" x 4' 40" (1.34 x 1.04 m)

Large sides: 103 x 46 cm, 103 x 40 cm

Small sides: 47 x 49 cm, 43 x 48 cm

Height: 44 cm

Warp: 2 plies, brown wool, tight twist, Z2S

Weft: 2 plies, brown wool, thin twist, Z2S

Patterning weft: 3 plies, wool and cotton, thin twist, Z3S

Density: 60 x 70 in 1 dm²

Edge stitching (shiraz): thick thread, wool of red, green, white, black, pink

Loops: diameter – 4-10 cm

Colours: 9 colours: yellow, red, white, green, dark blue, black, brown, emerald, khaki

Condition: excellent

Məfrəşin əsas bəzəyini qıraqları qarmaqla əhatə edilmiş kiçik ölçülü rombvari elementlər təşkil edir. Məfrəşin qara yerlikli oturacağında stilizə edilmiş iki pəhləvan oğlan, at çapan oğlan, dörd-ayaqlı fantastik quş və daraq təsvir edilmişdir.

Məfrəşin rəng çalarları bir-birilə uyğunlaşdırılaraq diqqəti cəlb edən bir görünüş yaratılmışdır.

Bu məmulat yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə əyirilən və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən istehsal edilmişdir.

The sides are decorated by concentric diamonds with hooked outlines.

The black bottom side is decorated with stylised human figures, horse, fantastic bird, and elements called "comb".

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Məfrəş. Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Füzuli. XIX əsrin ortaları. Yun. Xovsuz.
Mafrash, Zili weave. Garabagh group. Fizuli, Azerbaijan. Mid 19th c. Wool, flatweave.

Məfrəşin ölçüsü: 3' 38" x 4' 43" (135 x 103 sm.)

Alt hissəsinin ölçüsü: 52x103 sm qara yun

Məfrəşin sıxlığı: 60 x 70 sm

Əriş: 3 qat, tünd palıd, yun (Z3S)

Arğac: 2 qat, palıd, yun (Z2S)

Üz ipləri: möhkəm tovlanmış, müxtəlif rəngli, 2 qat və 3 qat (Z2S, Z3S)

Sıxlığı: 70 x 80 1 dm².

Rənglər: 8 rəng: tünd qırmızı, açıq mavi, sarı, yaşıl, göy, ağ, qara, palıd

Səilənməsi: əla

Total size: 3' 38" x 4' 43" (1.35 x 1.03 m)

Bottom side: 52 x 103, black wool

Warp: 3 plies, dark brown wool, Z3S

Weft: 2 plies, brown wool, Z2S

Patterning weft: 2-3 plies, multicoloured, Z2S, Z3S

Density: 60 x 70 in 1 dm²

Colours: 8 colours: dark red, light blue, yellow, green, dark blue, white, black, brown

Condition: excellent

Məfrəşin əsas bəzəyini mavi, çəhrayı, ağ, firuzəyi, qəhvəyi, qırmızı, sarı və digər qarışıq rənglərlə tərtiblənmiş rombvari elementlər təşkil edir. Bu rombvari elementlərin mərkəzində «səkkizguşəli ulduz» nəqşləri təsvir edilmişdir. Ara sahəni əhatə edən haşiyə də rombvari elementlərlə bəzədilmişdir. Haşiyələri yaşıl, qırmızı rəngli «dilikli» mədaxillər əhatə edir.

Məfrəş yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən toxunmuşdur.

The piece is decorated with diamonds of bright blue, pink, white, turquoise, coffee brown, red, yellow, and etc. colours. The centres of the diamonds have eight-pointed stars.

All the design is surrounded with the border of squares filled with diamonds. The border is flanked with the red serrated medaxhil-stripes.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Məfrəş. Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Füzuli. XX əsrin əvvəlləri. Yun. Xovsuz.
Mafrash, Zili weave. Garabagh group. Fizuli, Azerbaijan. Early 20th c. Wool, flatweave.

Məfrəşin ölçüsü: 4' 03" x 5' 81" böyük yanları - 123 x 177 sm., 120 x 59 sm.,
kiçik yanları - 60 x 69 sm.

oturacaq hissəsi: 128 x 60 sm.

Məfrəşin sıxlığı: 60 x 70 1 dm²

Əriş: 4 qat, ağ pambıq (Z4S)

Arğac: 2 qat, ağ yun (Z2S)

Üz ipləri: 2 və 3 qat, yun (Z2S, Z3S)

Şirazlaması: ağ pambıq iplə icra edilib

İlgəklər: 12 ədəd diametri 8 sm. palıdı yun

Rənglər: 6 rəng: qırmızı, çəhrayı, ağ, palıd, mavi, narıncı

Sailanması: əla

Size: 4' 03" x 5' 81" large sides - (1.23 x 1.77 m), 120 x 59 cm,
small sides - 60 x 69 cm,

bottom side - 128 x 60 cm,

Warp: 4 plies, white cotton, Z4S

Weft: 2 plies, white wool, Z2S

Patterning weft: 2-3 plies, wool, Z2S, Z3S

Density: 60 x 70 in 1 dm²

Loops: 12 loops, diameter - 8 cm, brown wool

Edge stitching (shiraz): white cotton yarn

Colours: 6 colours: red, pink, white, brown, bright blue, orange

Condition: excellent

Ara sahənin əsas bəzəyini səkkizguşəli ulduzlar təşkil edir. Naxışlar rombvari elementlərin içərisində yerləşdirilmişdir. Rombların və ulduzların rəngi dəyişdirilərək rəng uzlaşdırılması düzgün həll edilmişdir. Burada rəng ahəngdarlığı həndəsi elementləri və ulduzları aydın nəzərə çarpdırır.

Məfrəşin oturacaq hissəsi palazlar üçün səciyyəvi olan zolaqlarla tərtib edilmişdir. Zolaqlar qəhvəyi və narıncıya çalan qırmızı rənglərdən ibarətdir.

Ensiz haşiyələr «diiikli» və «mollabaşı» elementləri ilə işlənmişdir.

Bu məmulat yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The main filling element is diamonds filled with eight-pointed stars. The composition is composed of alternating the three basic red, black and white colours.

The bottom side of mafrash demonstrates stripes of orange and coffee colours. Such pattern is characteristic of palas weavings.

Narrow border stripes have reciprocal and serrated patterns.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Məfrəş. Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Ağdam. XX əsrin əvvəlləri. Yun. Xovsuz.
Mafrash, Zili weave. Garabagh group. Agdam, Azerbaijan. Early 20th c. Wool, flatweave.

Məfrəşin ölçüsü: 2 böyük yanları - 3' 44" x 4' 59" (140 x 105 sm.), kiçik yanları - 50 x 45 sm., 50 x 45 sm., oturacağı - 102 x 49 cm.

Məfrəşin sıxlığı: 60 x 60 1 dm².

Əriş: 3 qat, ağ, yun, nazik, möhkəm tovlanmış (Z3S)

Arğac: 2 qat, qırmızı və qara yun (Z2S)

Üz ipləri: 4 qat, pambıq, ağ, 2 qat rəngarəng yun, incə və möhkəm tovlanmış iplər (Z4S, Z2S)

Şirəzləməsi: 2 qat yun, qırmızı, yaşıl iplərlə tikilmişdir

Rənglər: 7 rəng: qırmızı, narıncı, yaşıl, mavi, Sarı, ağ, qara

Sailanması: əla

Size: 3' 44" x 4' 59" large sides - (1.40 x 1.05 m), small sides - 50 x 45 cm, bottom side - 102 x 49 cm

Warp: 3 plies, white wool, thin twist, Z3S

Weft: 2 plies, red and black wool, Z2S

Patterning weft: 4 plies, white cotton, Z4S; 2 plies, multicoloured wool, Z2S

Density: 60 x 60 in 1 dm²

Edge stitching (shiraz): 2 plies, wool of red and green

Colours: 7 colours: red, orange, green, bright blue, yellow, white, black

Condition: excellent

Məfrəşin əsas bəzəyini sarı, mavi, tünd və çəhrayıya çalan açıq qırmızı, yaşıl, narıncı və ağ rəngli rombvari elementlər təşkil edir.

Ara sahənin ətrafındakı haşiyələr «X» hərfinə bənzər elementlərlə tərtib edilmişdir. Haşiyəni hər iki tərəfdən ağ rəngli «siçandışi» elementləri əhatə edir.

Məfrəş kontrast rənglərdən ibarətdir.

Bu məmulat yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən istehsal edilmişdir.

Mafrash is decorated by concentric diamonds of yellow, dark and light red, orange, blue, and white colours.

All the pattern is surrounded with the border of checks filled with X-shaped elements. The border is outlined with narrow reciprocal white and black patterns.

The colour composition is arranged of contrast colours.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Məfrəş. Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Bərdə. XIX əsrin sonları. Yun. Xovsuz.
Mafrash, Zili weave. Garabagh group. Barda, Azerbaijan. Late 19th c. Wool, flatweave.

Məfrəşin ölçüsü: böyük yanları - 3' 15" x 4' 82" (147 x 96 cm.), 99 x 51 cm.,

kiçik yanları - 49 x 50 cm., 49 x 52 cm.

Alt oturacağı: 99 x 56 sm

Ərəş: 3 qat, qırmızı yun, nazik, möhkəm tovlanmış (Z3S)

Arğac: 2 qat, qırmızı, yun, nazik, möhkəm tovlanmış (Z2S)

Üz ipləri: 4, üç qat, müxtəlif rəngli, yun, incə ayrılmış, möhkəm, 3 qat pambıq, ağ (Z4S, Z3S)

Sıxlıq: 70 x 80 1 dm²

İlgəklər: 8 ədəd, diametri 10 cm.

Rənglər: 10 rəng: qırmızı (koşenil), açıq qırmızı, tirməyi, mavi, narıncı, ağ, qara, palıd, yaşıl, qızılı oxra

Saxlanması: Əla

Size: large sides – 3' 15" x 4' 82" (1.47 x 0.96 m),

small sides – 49 x 50 cm, 49 x 52 cm,

Bottom side – 99 x 56 cm

Warp: 3 plies, red wool, thin and tight twist, Z3S

Weft: 2 plies, red wool, thin and tight twist, Z2S

Patterning weft: 4 plies, multicoloured wool, strong twist, Z4S; 3 plies, white cotton, Z3S

Density: 70 x 80 in 1 dm²

Loops: 8 loops, diameter – 10 cm

Colours: 10 colours: red (cochineal), light red, dark blue, bright blue, orange, white, black, brown, green, golden ochre

Condition: excellent

Məfrəşin yan hissələrindən tikilmiş «Yəhər üstü». Bu xalça məmulatının əsas bəzəyi enli və ensiz zolaqlar içərisində düzülmüş həndəsi və nəbati elementlərdən ibarətdir.

Yerliyi sürməyi olan enli haşiyəyə bənzər zolağın içərisini altıbucaqlı yan tərəfləri qarmaqlı elementlərlə əhatə edilmiş naxışlar bəzəyir. Ensiz zolaqları isə qarmaqlı nəbati elementlər zənginləşdirmişdir. Bu məmulatda tətbiq edilən rəng çalarları həndəsi və nəbati motivlərin ahəngdarlığını nəzərə çarpdırır. Zolaqların yerliyində olan rənglər ornamental motivlərin rənglərində qanunauyğun olaraq təkrarlanır. Məfrəş hissələrinə yad olan, sonradan tərtib edilən qotazların da rəngi motivlərin rəngi ilə uzlaşdırılaraq baxımlı bir kompozisiya yaradılmışdır. Bu məmulat yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The horse-cloth was made of two mafrash pieces. The main pattern consists of wide and narrow bands.

The wide bands are filled with hexagonal and other geometric depictions. The narrow stripes are filled with hooked diamond elements of alternating colours.

Along the edge, the cloth is decorated by multicoloured tassels.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Məfrəş hissəsi. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Bərdə, Boyahmədli k. XIX əsrin sonları. Yun. Xovsuz.
Fragment of Mafrash. Garabagh group. Boyahmadly village, Barda, Azerbaijan. Late 19th c. Wool, flatweave.

Məfrəşin ölçüsü: 3' 02" x 3' 18" (97 x 92 sm.), 94 x 49 sm.

Ərəş: 3 qat yun, ağ, incə, möhkəm tovlı (Z3S)

Arğac: 2 qat pambıq, ağ, incə, möhkəm tovlı (Z2S)

Üz ipləri: 2 qat, müxtəlif rəngli, nazik, möhkəm tovlı, yun, pambıq

Sıxlıq: 40 x 60 1 dm²

Qotazlar: 6 sm., 8 sm.

Saçaq: 24 sm.

Rənglər: 8 rəng: qara, yaşıl, qırmızı, sürməyi, ağ, xaki, sarı, çəhrayı

Saxlanması: Əla

Size: 3' 02" x 3' 18" (.97 x .92 m), 94 x 49 cm

Warp: 3 plies, white wool, tight twist, Z3S

Weft: 2 plies, white cotton, tight twist, Z2S

Patterning weft: 2 plies, multicoloured, wool, cotton, thin twist.

Density: 40 x 60 in 1 dm²

Tassels: 6 cm, 8 cm

Fringe: 24 cm

Colours: 8 colours: black, green, red, dark blue, white, khaki, yellow, pink

Condition: excellent

Qarabağın mürəkkəb kompozisiya quruluşuna daxil olan bu məmulatın çanta hissəsinin ara sahəsi «vəni» xalçaları üçün seçiyəvi olan «S»-ə bənzər elementlərlə bəzədilmişdir.

Elementlərin rəngi növbə ilə dəyişdirilərək çox baxımlı bir ahəng yaradılmışdır.

Ara sahəni açıq yaşıl çıxıntılı xətt əhatə edir.

Məmulatın haşiyəsi bir-birinin ardınca düzülmiş dördünsür və zəncirvari elementlərlə tərtib edilmişdir.

Xurcun əla keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

This is a saddle-bag that was used to load goods on pack animals during seasonal migrations.

The basic pattern on each side of khurjun is S-shaped elements characteristic of verni weavings. The motives are arranged in diagonal lines of alternating colours. The field is outlined with a light green serrated line.

All the design is bordered with the white band of multi-coloured chain-like patterns.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Xurcun. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Ağcabədi. XX əsrin əvvəlləri. Yun. Xovsuz.
Khurjun. Garabagh group. Agjabedi, Azerbaijan. Early 20th c. Wool, flatweave.

Xurcunun ölçüsü: 1' 51" x 4' 10" (125 x 46 sm.)

Gözlərin ölçüsü: 44 x 45 sm, 46 x 45 sm

Ərəş: 3 qat, 1 qatı pambıq, 2 qatı yun (Z3S)

Arğac: qara rəngli, ikiqat, yun (Z2S)

Xurcunun sıxlığı: 40 x 60 1 dm²

İlgəklər: 12 x 12 sm, ağ və mavi rəngli pambıqdan toxunmuşdur

Rənglər: 9 rəng: açıq qırmızı, mavi, boz, qızılı oxra, ağ, qara, yaşıl, narıncı, açıq çəhrayı

Saxlanması: Əla

Total size: 1' 51" x 4' 10" (1.25 x 0.46 m)

Bags: 44 x 45 cm, 46 x 45 cm

Warp: 3 plies, 1 cotton, 2 wool, Z3S

Weft: 2 plies, black wool, Z2S

Density: 40 x 60 in 1 dm²

Loops: 12 x 12 cm, white and blue cotton

Colours: 9 colours: light red, bright blue, grey, golden ochre, white, black, green, orange, light pink

Condition: excellent

Xurcun. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Beyləqan, Şahsevən k. XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəlləri. Yun. Xovsuz. Khurjun. Garabagh group. Shahsevan village, Beylagan, Azerbaijan. Late 19th - early 20th c. Wool, flatweave.

Xurcunun ölçüsü: 1' 74" x 4' 62" (141 x 53 sm.)

Xurcunun gözlərinin ölçüsü: 56 x 51 sm, 54 x 52 sm

Orta palaz hissəsinin ölçüsü: 67 x 52 sm

Ərəş: 2 qat yun, yunun öz rəng (açıq sarı), çox tovlu (Z2S)

Arğac: 3 qat, qırmızı yun (Z3S)

Üz ipi: 2 qat, incə, çox tovlu, müxtəlif rəngli, ağ pambıq (Z2S)

Dolama hissələrinin sıxlığı: 50 x 70 1 dm².

Xurcunun sıxlığı: 48 x 60 1 dm²

İlgəklər: 10 dənə, 5 sm.

Şirəzləmə: qara, mavi, qırmızı rəngli yun iplərlə dolanmışdır

Rənglər: 10 rəng: sarı, palıd, noxudu, ağ, qara, mavi, yaşıl, qırmızı moruğu, narıncı, sürməyi

Saxlanması: Əla

Total size: 1' 74" x 4' 62" (1.41 x 0.53 m)

Bags: 56 x 51 cm, 54 x 52 cm

Middle part (palas weave): 67 x 52 cm,

Warp: 2 plies, wool, natural colour (light yellow), tight twist, Z2S

Weft: 3 plies, red wool, Z3S

Patterning weft: 2 plies, multicoloured, white cotton, thin twist, Z2S

Density: 50 x 70 in 1 dm²

Density of palas weave: 48 x 60 in 1 dm²

Loops: 10 loops, diameter – 5 cm

Edge stitching (shiraz): black, blue, red wool

Colours: 10 colours: yellow, brown, ivory, white, black, bright blue, green, crimson, orange, dark blue

Condition: excellent

Yerli toxucular bu kompozisiyanı «Şahsevən» adlandırırlar. Xurcunun ara sahəsinin əsas naxışları ağ və qara yerlikli diaqonal istiqamətdə uzanan zolaqlar içərisində küncükləri qırmaqvari olan narıncı, sarı, qırmızı, mavi, yaşıl, ağ rənglərlə işlənmiş dördbucaqlı elementlər təşkil edir.

Xurcunun haşiyəsi "mollabaşı" adlanan elementlərlə tərtib edilmişdir. Haşiyəni hər iki tərəfdən ağ rəngli qırıq-qırıq xətlər və mavi düz xətt əhatə edir.

Xurcunun aşırım hissəsi palazlara xas olan qırmızı və qara zolaqlarla işlənmişdir. Nəfis tərtibata malik olan bu məmulat yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

Local weavers call the design "Shahsevan". The field is divided into white and black stripes filled with multi-coloured hooked squares of orange, yellow, red, bright blue, green, white colours.

All the composition is surrounded with the border of a reciprocal red and green ogival pattern called "mollabashi". The border is flanked with narrow with broken lines. The middle part of khurjun is made in red and black palas weave.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Ara sahənin əsas bəzəyini rombvari elementlər təşkil edir. Rombvari elementlərin kənarları qarmaqlı nəqşlərlə əhatə olunmuşdur.

Açıq yaşıl, mavi, açıq qəhvəyi, çəhrayı, tünd sürməyi və tünd qırmızı rənglərin növbə ilə dəyişdirilərək uzlaşmasından hər bir kəsi sakitləşdirə biləcək ahəng yaradılmışdır.

Ağ yerlikli ensiz haşiyə kiçik ölçülü rombvari elementlərlə bəzədilmişdir. Xurcunun xaricdən kənarları rəngləri bir aşırı dəyişdirilən dolama üsulu ilə işlənmişdir.

Xurcunun aşırım hissəsi ağ yerlikli kənarları isə xurcunun haşiyəsindəki elementlərlə eyni naxış tərtibatına malikdir. Aşırım hissəsinin ara sahəsi «X»-ə bənzər və digər elementlərlə bəzədilib. Hörmətlərlə işlənmiş iplərin uclarındakı qırmızı, sürməyi və az hissəsi yaşıla çalan qotazlar canlı təsir bağışlayır.

Xurcun yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The white field is decorated with hooked diamonds of alternating light green, blue, light brown, black, dark red colours.

The white border is decorated by small diamonds. The edges of the textile are stitched with multicoloured threads.

The middle part of the textile also is white and surrounded with the same border. The white field has a number of X-elements. The ends of the laces of the khurjun's mouth are decorated with tassels.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xurcun. Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Ağdam, Əfətli k. 1943-cü il. Yun. Xovsuz.
Khurjun, Zili weave. Garabagh group. Afatly village, Agdam, Azerbaijan. 1943. Wool, flatweave.

Xurcunun ölçüsü: 1' 41" x 3' 31" (101 x 43 sm.)

Xurcunun gözələrinin ölçüsü: 38 x 43 sm, 40 x 41 sm

Arasahənin ölçüsü: 32 x 34 sm

Orta hissənin ölçüsü: 18 x 43 sm

Ərəş: 4 qat pambaq, ağ (Z4S)

Arğac: 4 qat pambiq, ağ (Z4S)

Üz ipi: 2 qat yun, inçə, möhkəm tovlanmış (Z2S)

Dolama hissələrinin sıxlığı: 50 x 70 1 dm².

Xurcunun sıxlığı: 50 x 50 1 dm²

İlgəklər: 15-16, qara, palıd rəngli yundan 8 sm.

Şirəzləmə: qırmızı, palıd, sarı, mavi, yaşıl, göy rəngli yun. İplərlə icra edilmişdir

Rənglər: 10 rəng: ağ, qara, qırmızı, yaşıl, mavi, palıd, xaki, sarı,

çəhrayı, boz

Saxlanması: Əla

Total size: 1' 41" x 3' 31" (1.01 x 0.43 m)

Bags: 38 x 43 cm, 40 x 41 cm,

Field size: 32 x 34 cm

Middle part: 18 x 43 cm

Warp: 4 plies, white cotton, Z4S

Weft: 4 plies, white cotton Z4S

Patterning weft: 2 plies, wool, thin twist, Z2S

Density: 50 x 50 in 1 dm²

Loops: 15-16 loops, black and brown wool, diameter – 8 cm

Edge stitching (shiraz): woollen yarn of red, brown, yellow, bright blue, green, blue

Colours: 10 colours: white, black, red, green, bright blue, brown, khaki, yellow, pink, grey

Condition: excellent

Mavi yerlikli ara sahəni böyük ölçülü «səkkiz küncü» medalyon təşkil edir. Medalyonun mərkəzində dördbucaqlı həndəsi element yerləşdirilmişdir. Dördbucaqlı həndəsi elementin mərkəzində «dördünsür» elementi təsvir edilmişdir.

Narıncıya çalan qırmızı rəngli enli haşiyə şamdana bənzər elementlərlə bəzədilmişdir. Ağ, sarı, açıq qəhvəyi, mavi, açıq yaşıl çalan bu elementlərin rəngləri növbə ilə dəyişdirilərək xüsusi ahəng yaradılmışdır. Haşiyənin xaricdən kənarları «mollabaşı» elementləri ilə əhatə olunmuşdur.

Bu xalça məmulatı yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə əyrilən və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The blue field contains a large octagonal hooked medallion of white colour. In the centre of the medallion a red rectangular element is placed. The latter, in turn, has a blue cross.

The border consists of a wide orange band with geometrical pattern of alternating white, yellow, light brown, blue, light green colours, and a narrow outer stripe with a reciprocal white and brown ogival design.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Xurcun üzü. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Beyləqan, Şahsevən k. XIX əsrin sonları. Yun. Xovsuz.
Fragment of *khurjun*. Garabagh group. Shahsevan village, Beylagan, Azerbaijan. Late 19th c. Wool, flatweave.

Xurcun fraqmentinin ölçüsü: 1' 77" x 1' 80" (54 x 55 sm),
1' 70" x 1' 80" (55 x 52 sm).

Arasahənin ölçüləri: 33 x 30 sm

Haşiyənin ölçüsü: 12 sm.

Əraş: 3 qat yun, incə və möhkəm tovlı, ağ (Z3S)

Arğac: 2 qat, yun və 2 qat ipək, qırmızı (Z2S, Z2S)

Üz ipi: 2 qat, incə yun müxtəlif rəngli, az tovlı (Z2S)

Xurcunun sıxlığı: 60 x 80 1 dm²

Rənglər: 9 rəng: tox qırmızı (koşenil), qara, mavi, ağ, xaki, sarı, yaşıl, palıd, açıq qırmızı

Saxlanması: Əla

Size of the fragment: 1' 77" x 1' 80" (0.54 x 0.55 m),

1' 70" x 1' 80" (0.55 x 0.52 m).

Field size: 33 x 30 cm

Border: 12 cm

Warp: 3 plies, white wool, thin twist, Z3S

Weft: 2 plies, wool and silk, red, Z2S

Patterning weft: 2 plies, multicoloured wool, thin twist, Z2S

Density: 60 x 80 in 1 dm²

Colours: 9 colours: deep red (cochineal), black, bright blue, white, khaki, yellow, green, brown, light red

Condition: excellent

Əhalinin məişətində istifadə edilən bu məmulat çox əhəmiyyətli olmuşdur. Heyvandarlıqda geniş istifadə edilən çuldan atın, dəvənin, uzunqulağın, öküzün və s. minik heyvanlarının belini soyuqdan qorumaq və eyni zamanda onları zینətləndirmək üçün istifadə edilirdi. Hələ keçmiş zamanlardan bəri bir qayda olaraq ən gözəl çullar xüsusi olaraq nişanlı qızlar tərəfindən toxunaraq öz adaxlılarına hədiyyə kimi təqdim edilirmiş. Kontrast rənglərlə tərtib edilən bu çulun əsas bəzəyini aşağı tərəfdən üç cərgə rəngləri növbə ilə dəyişdirilən heyvan təsvirləri təşkil edir. Bəzən iki və bəzən dörd ayaqla təsvir edilməsinə baxmayaraq, bu elementlər quş təsvirləri sayılır.

Çulun yuxarı hissəsində açıq qırmızı, firuzəyi, sarı, ağ, tünd qırmızı və narıncı rəngli Qarabağ xalçaları üçün xarakterik olan ağaca bənzər ucları kiçik rombvari formalı elementlər nəqş edilmişdir. Çulu hər tərəfdən ağ, mavi, çəhrayı, qara və qırmızı rəngli dilikli mədaxillər əhatə edir.

Çul yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə əyrilən və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

Horse-cloths of such type were used for decorating and warming pack animals (horse, camel, donkey, bull). It was put on the back of an animal. Chuls also were a part of the bride's dowry. Traditionally, a bride-to-be wove a chul for her fiancé by herself.

The lower part consists of three rows filled in figures of fantastic four- and two-legged birds. The textile being made of two pieces, the rows of the halves confront each other.

The upper part of field is decorated with a geometric plant ornament of red, turquoise, yellow, white, dark red, orange colours that creates multi-coloured stripes. The whole field is outlined with the serrated band of white, blue, pink, black, and red colours.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Çul. Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Kəlbəcər. XIX əsrin ortaları. Yun. Xovsuz.
Chul, Zili weave. Garabagh group. Kelbajar, Azerbaijan. Mid 19th c. Wool, flatweave.

Çulun ölçüsü: 4' 26" x 5' 18" (158 x 130 sm.)

Qolların ölçüsü: 55 x 30 sm, 53 x 30 sm

Haşiyənin ölçüsü: 7 sm

Qolların arası: 44 sm.

Tovuz quşları: 32 x 17 sm

Qolların ölçüləri: 11 x 8 sm

Əraş: 4 qat yun qara, möhkəm tovlanmış (Z4S)

Arğac: 2 qat, yun qara möhkəm tovlanmış (Z2S)

Üz ipi: 2 qat incə, nazik yun, möhkəm tovlanmış, müxtəlif rəngli, 4 qat pambıq (Z2S, Z4S)

Saçaqqlar: hörülüb 11 sm

Rənglər: 10 rəng: ağ (pambıq), qırmızı, xaki, sarı, mavi, göy, bardo, qara, yaşıl, açıq palıd

Saxlanması: Əla

Total size: 4' 26" x 5' 18" (1.58 x 1.30 m)

Arms: 55 x 30 cm, 53 x 30 cm

Space between the arms: 44 cm

Bird motives: 32 x 17 cm

Border: 7 cm

Ram motives: 11 x 8 cm

Warp: 4 plies, black wool, tight twist, Z4S

Weft: 2 plies, black wool, tight twist, Z2S

Patterning weft: 2 plies, multicoloured wool, thin twist, Z2S; 4 plies, cotton, Z4S

Fringe: plaited, 11 cm

Colours: 10 colours: white (cotton), red, khaki, yellow, blight blue, blue, wine red, black, green, light brown

Condition: excellent

Qarabağın zəngin naxış tərtibatı sırasına daxil olan çulun əsas motivləri müxtəlif ölçülü «dördayaqlı» və «ikiayaqlı» quş təsvirlərindən ibarətdir. Çulun yuxarı hissəsində «səkkizguşəli ulduz», küknar ağacına bənzər kiçik ölçülü motivlər və qarmaqlı elementlər təsvir edilmişdir.

Məmulatın haşiyəsi rombvari naxışlarla tərtib edilmişdir. Növbə ilə sağa və sola istiqamətlənən motivlərin rəngi düzülüşünə uyğun olaraq uzlaşaraq yüksək peşəkərliliklə həll edilmişdir. Kontrastlı uzlaşmalardan canlı bir sənət əsəri yaradılmışdır. Çul yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The main motive of the black field is representations of the four-legged bird. The upper part of the field is decorated with eight-pointed stars and leaf-motives.

All the design is surrounded with a border that demonstrates a chain of black diamonds along its central line and multi-coloured diamonds. The alternation of contrast colours make the textile a very bright and vivid example of the art.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Çul. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Laçın. XIX əsrin sonu. Yun. Xovsuz.
Chul. Garabagh group. Lachin, Azerbaijan. Late 19th c. Wool, flatweave.

Çulun ölçüsü: 3' 41" x 5' 35" (163 x 104 sm.)

Qolların ölçüsü: 60 x 38 sm, 59 x 40 sm

Qolların arası: 32 sm.

Ara sahənin ölçüləri: 92 x 96 sm

Haşiyənin ölçüləri: 8-9 sm

Ərəş: 3 qat, qalın, möhkəm tovlanmış, qara, yun (Z3S)

Arğac: 2 qat, qalın, möhkəm tovlanmış, qara yun (Z2S)

Üz ipi: 2 qat, incə, möhkəm tovlı, müxtəlif rəngli yun, 3 qat, ağ, pambıq (Z2S, Z3S)

Sıxlığı: 70 x 70 1 dm²

Saçaqqlar: yuxarı da 7 sm., aşağı da 20 sm. qara yun

Rənglər: 9 rəng: qırmızı, yaşıl, qara, ağ, sarı, mavi, narıncı, çəhrayı, yasəmən

Saxlanması: Əla

Total size: 3' 41" x 5' 35" (1.63 x 1.04 m)

Arms: 60 x 38 cm, 59 x 40 cm

Space between the arms: 32 cm

Field size: 92 x 96 cm

Border: 8-9 cm

Warp: 3 plies, black wool, tight twist, Z3S

Weft: 2 plies, black wool, tight twist, Z2S

Patterning weft: 2 plies, multicoloured wool, tight twist, Z2S

Density: 70 x 70 in 1 dm²

Fringe: bottom - 7 cm, top - 20 cm, black wool

Colours: 9 colours: red, green, black, white, yellow, bright blue, orange, pink, lilac

Condition: excellent

Zəngin bədii tərtibata malik olan bu məmulatın əsas bəzəyini böyük və kiçik ölçülü iki və dörd ayaqlı fantastik quş təsvirləri təşkil edir. Quşlar sol hissədə üzünü sola çevirmiş, sağ hissədə isə sağa çevirmiş istiqamətdə nəqş edilmişdir. Ara sahə dörd hissəyə bölünmüşdür. Bu hissələri bir-birindən rombvari naxışlı ağ yerlikli mədaxillər ayırır.

Məmulatın ara sahəsinin yuxarı hissəsi ağaca və gül budaqlarına bənzər nəqşlərlə işlənmişdir. Ara sahəni üç narıncı rəngli dilikli və bir rombvari elementlərlə bəzədilmiş ağ yerlikli mədaxil əhatə edir. Aşağı hissədəki enli haşiyə kiçik ölçülü dördbucaqlı elementlərdən yaradılan dördləçəkli gülü xatırladan nəqşlərlə tərtib edilmişdir. "Çul" yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

This chul was made of two pieces. The black field is filled with figures of fabulous four-legged birds. In the upper part of the field, geometrical plant ornaments are represented.

All the field is bordered with a white stripe that demonstrate a chain of black rhombuses along its central line. The white border band is flanked with narrow stripes of reciprocal triangular pattern.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Çul. Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Ağcabədi. XIX əsrin ortaları. Yun. Xovsuz.
Chul, Zili weave. Garabagh group. Agjabedi, Azerbaijan. Mid 19th c. Wool, flatweave.

Çulun ölçüsü: 5' 25" x 6' 00" (160 x 183 sm.)

Qolların ölçüsü: 76 x 37 sm., 83 x 37 sm.

Qolların arası: 80 sm.

Hindquşlarının ölçüləri: 32 x 16 sm., 32 x 18 sm., 33 x 16 sm., 32 x 19 sm.

Haşiyənin ölçüləri: 12 sm.

Ərəş: 4 qat, sıx tovlanmış, yun, sürməyi (Z4S)

Arğac: 4 qat, (2+2) incə, nazik və az tovlı (Z4S)

Üz ipi: 2 qat, incə, nazik, çox tovlı, rəngarəğ, 3 qat pambıq, ağ (Z2S, Z3S)

Çulun sıxlığı: 80 x 80 1 dm².

Saçaqlar: 4 sm

Rənglər: 8 rəng: ağ, sürməyi, kərpic, palı, narıncı, qızılı oxra, açıq yaşıl, mavi

Saxlanması: Əla

Total size: 5' 25" x 6' 00" (1.60 x 1.83 m)

Arms: 76 x 37 cm, 83 x 37 cm

Space between the arms: 80 cm

Bird motives: 32 x 16 cm, 33 x 18 cm, 33 x 16 cm, 32 x 19 cm

Border: 12 cm

Warp: 4 plies, dark blue wool, tight twist, Z4S

Weft: 4 plies (2+2), wool, thin twist, Z4S

Patterning weft: 2 plies, multicoloured wool, Z2S; 3 plies, white cotton, Z3S

Density: 80 x 80 in 1 dm²

Fringe: 4 cm

Colours: 8 colours: white, dark blue, brick red, brown, orange, golden ochre,

light green, bright blue

Condition: excellent

Ağ (şəkəri) yerikli bu çulun ara sahəsində doqquz cərgəli dördayaqlı quşlar təsvir edilmişdir. Çulu əhatə edən haşiyə «dördünsür» və digər klassik elementlərlə bəzədilmişdir. Haşiyenin hər iki tərəfi qırmızı, tünd sürməyi rəngli mədaxillərlə əhatə edilmişdir.

Çul yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur

The ivory field is filled by large figures of fabulous four-legged birds. They form nine rows of alternating red and dark blue stripes.

The border of the same colour is filled with a wavy line and cruciform geometrical elements. The border is flanked with the red and dark blue narrow medaxhil-stripes.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Çul. Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Beyləqan, Şahsevən k. XIX əsrin ortaları. Yun. Xovsuz.
Chul, Zili weave. Garabagh group. Shahsevan village, Beylagan, Azerbaijan. Mid 19th c. Wool, flatweave.

Çulun ölçüsü: 4' 60" x 5' 25" (160 x 140 sm.)

Qolların ölçüsü: 53 x 45 sm., 57 x 45 sm.

Qolların arası: 50 sm.

Haşiyenin ölçüləri: 9-10 sm.

Çulun ayrı-ayrı toxunmuş hissələrinin en ölçüləri: 25, 21, 25, 24, 20, 24 sm

Maralların ölçüsü: 14 x 9 sm, 14 x 8 sm, 14 x 10 sm, 14 x 12 sm, 15 x 10 sm

Ərəş: 2 qat yun, açıq noxudu rəng (Z2S)

Arğac: 4 qat yun (2+2), palıdı rəngi (Z2S+ Z2S)

Üz lpi: 2 qat, müxtəlif rəngli, incə ayrılmış yun (Z2S)

Çulun sıxlığı: 60 x 110 1 dm².

Saçaqlar: 3 sm., yun, açıq noxudu rəngi

Rənglər: 5 rəng: göy, noxudu, qırmızı, sürməyi, narıncı

Saxlanması: Əla

Total size: 4' 60" x 5' 25" (1.60 x 1.40 m)

Arms: 53 x 45 cm, 57 x 45 cm

Space between the arms: 50 cm

Border: 9-10 cm

Width of woven details: 25 cm, 21 cm, 25 cm, 24 cm, 20 cm, 24 cm

Animal motives: 14 x 9 cm, 14 x 8 cm, 14 x 10 cm, 14 x 12 cm, 15 x 10 cm

Warp: 2 plies, wool of ivory colour, Z2S

Weft: 4 plies, brown wool, Z2S+Z2S

Patterning weft: 2 plies, multicoloured wool, Z2S

Density: 60 x 110 in 1 dm²

Fringe: 3 cm, wool, ivory colour

Colours: 5 colours: blue, ivory, red, dark blue, orange

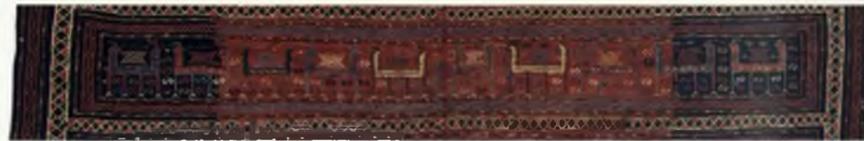
Condition: excellent

Narıncıya çalan qırmızı və sürməyi yerlikli bu çulun ara sahəsi dörd cərgədən ibarət rapportlara bölünmüşdür. Bu rapportların içərisində stilizə edilmiş ikibaşlı, iki və dördayaqlı fantastik quş təsvirləri verilmişdir.

Çulun ara sahəsini əhatə edən daxili və xarici haşiyələr rombvari elementlərlə bəzədilmişdir. Ara sahədəki rapportları ayıran zolaqlar da daxili haşiyədəki naxışlarla eyni olmaqla çula canlı görünüş verir. Qarabağ xalçaları üçün səciyyəvi olan «S»-ə bənzər motivlər ara sahəni dolduraraq kompozisiyanı daha da zənginləşdirmişdir. Yuxarı rapportdakı rombvari elementlər də özünəməxsus tərtibata malikdir.

Çul fərqli rəng tərtibatı ilə seçilir. Toxucu müxtəlif rəng çalarlarının qanunauyğunluqla uzlaşmasından təkrəredilməz rəng palitrası yaratmışdır.

Çul əla keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The orange field of this horse-cloth is divided into four longitudinal compartments filled with fabulous four-legged and two-headed birds and S-shaped motives. The upper compartment is patterned with diamond elements.

All the composition is surrounded with a white border with multi-coloured rhombuses and an outer dark red stripe.

Colour combinations of this horse-cloth make its palette unique.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Çul. Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Kəlbəcər. XIX əsrin ortaları. Yun. Xovsuz.
Chul. Zili weave. Garabagh group. Kelbajar, Azerbaijan. Mid 19th c. Wool, flatweave.

Çulun ölçüsü: 3' 31" x 5' 31" (162 x 100 sm.)

Haşiyənin ölçüləri: 9-12 sm.

Quşların ölçüləri: 8 x 11 sm., 8 x 10 sm.

Ərəş: 2 qat, incə ayrılmış, möhkəm tovlanmış, qırmızı və sürməyi yun (Z2S)

Arğac: 2 qat, incə ayrılmış, möhkəm tovlanmış qırmızı və sürməyi, yun (Z2S)

Üz ipi: 2 qat, nazik ayrılmış, möhkəm tovlanmış, müxtəlif rəngli yun iplər (Z2S)

Çulun sıxlığı: 100 x 100 1 dm².

Saçaqlar: saç kimi hörülmüş 13 sm. qırmızı, sürməyi yun

Rənglər: 8 rəng: qırmızı, yaşıl, kerpici, qara, mavi, sarı, narıncı, pambıq ağ

Saxlanması: Əla

Total size: 3' 31" x 5' 31" (1.62 x 1.00 m)

Border width: 9-12 cm

Bird motives: 8 x 11 cm, 8 x 10 cm

Warp: 2 plies, red and dark blue wool, tight twist, Z2S

Weft: 2 plies, red and dark blue wool, tight twist, Z2S

Patterning weft: 2 plies, multicoloured wool, Z2S

Density: 100 x 100 in 1 dm²

Fringe: 13 cm, plaited, red and dark blue wool

Colours: 8 colours: red, green, brick red, black, bright blue, yellow, orange, white (cotton)

Condition: excellent

Ara sahəsi rapportlara bölünmüş və çulun əsas bəzəyi stilizə edilmiş böyük və kiçik ölçülü quş təsvirlərindən ibarətdir. Nağıllardan götürülmüş mifik simurq və real təsvirli tovuz quşu elementləri stilizə edilərək çulun bütün ara sahəsi boyu işlənmişdir. Ara sahənin boşluqları stilizə edilmiş qadın və kişi təsvirləri ilə doldurulmuşdur.

Məmulatın haşiyəsi içərisində klassik elementlər nəqş edilən rombvari göllərlə bəzədilmişdir.

Bu xalça məmulatı yüksək keyfiyyətli, əl üsulu ilə ayrılan və təbii boyaqlarla boyanan iplərdən toxunmuşdur.

The whole black field is divided into longitudinal compartments and filled in large and small fabulous bird figures.

The bird motive descended from the mystic Simurg-bird and peacock are woven all over the field. The rest of the field is decorated with female and male representations.

The wide dark red border is filled with hexagonal elements. It is flanked with two white border stripes patterned with tiny hooked diamonds.

This handmade piece of high quality was woven of yarn coloured with natural dyes.

Çul. Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Füzuli. XX əsrin əvvəlləri. Yun. Xovsuz.
Chul. Zili weave. Garabagh group. Fizuli, Azerbaijan. Early 20th c. Wool, flatweave.

Çulun ölçüsü: 3' 61" x 5' 41" (165 x 110 sm.)

Quşların ölçüləri: 43 x 26, 41 x 25 sm.

İki qolların arasındakı məsafə: 58 sm.

Haşiyənin ölçüləri: 16-18 sm.

Quşların ölçüləri: 12 x 9, 12 x 10, 14 x 10, 12 x 10 sm.

Ərəş: 2 qat ağ və noxudu, yun, incə əyrilmiş (Z2S)

Arğac: 2 qat qara və sürməyi (Z2S)

Üz ipi: 2 qat incə tovlanmış, yun və ipək (Z2S)

Çulun sıxlığı: 90 x 90 1 dm².

Saçaqlar: hər iki tərəfdə 8 sm. açıq palıdı

Rənglər: 10 rəng: tünd qırmızı, tox yaşıl, açıq yaşıl, mavi, narıncı, çəhrayı, sarı, ağ, qara, noxudu

Saxlanması: Əla

Total size: 3' 61" x 5' 41" (1.65 x 1.10 m)

Arms: 43 x 26 cm, 41 x 25 cm

Space between the arms: 58 cm

Border width: 16-18 cm

Bird motives: 12 x 9 cm, 12 x 10 cm, 14 x 10 cm, 12 x 10 cm

Warp: 2 plies, white and ivory wool, thin twist, Z2S

Weft: 2 plies, black and dark blue wool, Z2S

Patterning weft: 2 plies, multicoloured wool and silk, thin twist, Z2S

Density: 90 x 90 in 1 dm²

Fringe: 8 cm, light brown wool

Colours: 10 colours: dark red, deep green, light green, bright blue, orange, pink, yellow, white, black, ivory

Condition: excellent

“AZƏR-İLMƏ”DƏ TOXUNAN QARABAĞ XALÇALARI

GARABAGH CARPETS PRODUCED BY AZER-ILME LTD

Innabı yerlikli bu xalçanın əsas bəzəyini böyük ölçülü iki rəqəminə bənzər və yaxud, tərsinə düzülmiş "S" hərfinə bənzər elementlər təşkil edir. Yerli toxucular və sənətsünasların "əjdaha" kimi yozduqları bu elementlər "su", "od", "güc-qüvvət" rəmzi kimi qəbul edilir. Qədim dövrlərdən bu günə qədər toxunan bu xalça müxtəlif dövrlərdə Azərbaycana səfər etmiş səyahətçilərin və tədqiqatçıların diqqətini cəlb etmişdir.

Vərninin ölçüsü: 10' 24" x 7' 55" (312 x 230 sm).

The brick red field demonstrates the large S-motives and Z-elements. Local weavers and scholars call this motive "dragon" which is a symbol of "water", "fire", and "power". During many centuries these carpets attracted great attention of foreign travellers and art scholars.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured in natural dyes.

Size: 10' 24" x 7' 55" (3.12 x 2.30 m).

Vərnı. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Yun. Xovsuz
Verni. Garabagh Group. Azerbaijan. Wool, Flatweave

Qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsinin əsas bəzəyini romb şəkilli bir böyük ağ yerlikli və iki yarımqıq sürməyi yerlikli medalyonlar təşkil edir. Xalçanın mərkəzində yerləşən medalyonun kənarında ara sahəyə doğru şaxələnmiş alovlanan palmettaları xatırladan elementlər təsvir edilmişdir. Xalçanın yuxarı və aşağı hissəsindəki medalyonları stilizə edilmiş "əjdaha" elementləri əhatə edir. Bu elementlər budaqları xatırladır.

Ağ yerlikli haşiyənin əsas bəzəyini qırmızı, yaşıl, sürməyi, sarı və mavi rəngli səkkizguşəli ulduzlar təşkil edir. Haşiyəni daxildən və xaricdən sarı və sürməyi rəngli mədaxillər əhatə edir.

Xalçada rəng ahəngdarlığı yüksək peşəkarlıqla həll edilmişdir.

Xalçanın ölçüsü: 8' 20" x 4' 92" (250 x 150 sm).

The red field has the white central diamond medallion and two halves of the dark blue medallions. The central medallion resembles a flaming palmetto motive with arms projecting from it. The lower and upper ends of the medallion are flanked with the stylized representations of white dragons resembling branches.

The white central border demonstrates red, green, dark blue, yellow, and bright blue eight-pointed flower stars. The main border is flanked with the minor medakhil-borders of yellow and dark blue colours.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured in natural dyes.

Size: 8' 20" x 4' 92" (2.50 x 1.50 m).

Xalça. "Çelebi". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Yun.Xovlu.
"Chelebi" Carpet. Garabagh group. Azerbaijan. Wool, pile weave.

Qırmızı yerlikli bu xalçanın ara sahəsində bir-birinin ardınca düzülmüş kiçik ölçülü medalyonlar təsvir edilmişdir. Ağ yerlikli medalyonlar "Çələbi" xalçalarındakı medalyonları xatırladır, lakin kiçik ölçüsü ilə fərqlənir.

Ara sahənin aşağı və yuxarı hissəsindəki medalyonlar isə "Bəhmənli" xalçaları üçün xas olan elementləri xatırladır.

Ara sağ və solunda haşiyəyə bitişik olan altı yarımqıç medalyon təsvir edilmişdir. Ağ yerlikli medalyonun dördde bir hissəsi küncərlə işlənmişdir. Ara sahənin boşluqları stilizə edilmiş "əjdaha" təsvirləri ilə bəzədilmişdir.

Ağ yerlikli enli haşiyəni "S"-ə bənzər elementlər bəzəyir. Enli haşiyəni sağ və soldan, aşağı və yuxarıdan sürməyi rəngli, "S"-ə bənzər kiçik ölçülü elementlər təsvir edilmiş mədaxillər bəzəyir.

Xalçadakı rənglər bir-biri ilə qanunauyğunluqla tərtib edilmiş və baxımlı görünüş yaradılmışdır.

Xalçanın ölçüsü: 13' 12" x 9' 84" (400 x 300 sm)

The red field demonstrates two small medallions. The white medallions are similar to medallions of the "Chelebi" rugs but the former are smaller in size. The medallions placed at the field ends are ones characteristic of the "Bahmanly" carpets. Six halves the central medallions are also woven along the field edges. In the corners quarters of the white medallion are woven. The rest of the field space is filled with dragon motives.

The broad white central border shows S-motives of red and dark blue colours. These elements are arranged to form a wavy line. The narrow stripes flanking the central border also have S-motives.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured in natural dyes.

Size: 13' 12" x 9' 84" (4.00 x 3.00 m)

Xalça. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Yun.Xovlu.
Carpet. Garabagh group. Azerbaijan. Wool, pile weave.

Qırmızı yerlikli bu xalçanın əsas bəzəyi ara sahədə yüksək peşəkarlıqla yerləşdirilmiş altı yarımqiç və üç bütöv formalı medalyonlardan ibarətdir. Mərkəzdəki medalyonu sürməyi rəngli yuxarı hissəsi çıxıntılı çərçivə əhatə edir. Hər tərəfdən çıxıntılı təsvirli ağ yerlikli medalyonlar xalçaya çox canlı bir görünüş gətirir.

Ağ yerlikli haşiyədə Şirvan xalçalarına xas olan klassik elementlər təsvir edilmişdir. Haşiyəni hər iki tərəfdən firuzə rəngli mədaxillər əhatə edir.

Mədaxillər "dilikli" elementlərlə bəzədilmişdir. Ara sahənin boşluqları Qarabağ xalçaları üçün xarakterik elementlərlə bəzədilmişdir.

Rənglər yüksək peşəkarlıqla işlənmişdir.

Xalçanın ölçüsü: 9' 84" x 6' 56" (300 x 200 sm)

The red field demonstrates six halves medallions and three full medallions. The dark blue central medallion is surrounded with the frame of white herring-bone elements. These elements make the carpet very vivid and attractive.

The white central border has a wavy pattern of serrated leaves typical of the Shirvan carpets. The border is flanked with two narrow blue medakhil-stripes patterned in serrated elements.

The rest of the field space is filled in elements characteristic of the Garabagh carpets.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured in natural dyes.

Size: 9' 84" x 6' 56" (3.00 x 2.00 m)

Xalça. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Yun. Xovlu.
Carpet. Garabagh group. Azerbaijan. Wool, pile weave.

Sürməyi yerlikli bu xalçanın sahəsinin mərkəzində böyük ölçülü medalyon yerləşdirilmişdir. Həndəsi formalı qırmızı yerlikli bu medalyonun içərisində "dördləçəkli" ağ yerlikli medalyon təsvir edilmişdir. Xalçanın ara sahəsinin yuxarı və aşağı hissəsində stilizə edilmiş "əjdahalar" ümumi kompozisiyanı tamamlayır və xalçaya xüsusi görkəm verir.

Ağ yerlikli haşiyə "səkkizguşəli" ulduzlarla bəzədilmişdir. Toxucu ulduzların rəngini bir aşırı dəyişməklə xalçaya gözəllik gətirmişdir.

Xalçanın yüksək peşəkarlıqla tərtib edilən rəngləri hər bir kəsin əhval ruhiyyəsini qaldırır.

Xalçanın ölçüsü: 11' 48" x 8' 20" (350 x 250 sm).

The dark blue field is decorated with the red large geometric medallion that is filled with a white complex four-lobbed diamond. The corners of the field are accentuated with white S-dragon motives.

The white central border is filled with alternated eight-pointed star flowers of various alternating colours.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Size: 11' 48" x 8' 20" (3.50 x 2.50 m)

Xalça. "Qasimuşağı". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Yun. Xovlu.
"Gasimushagy" Carpet. Garabagh group. Azerbaijan. Wool, pile weave.

Zoğalı yerlikli bu xalçanın ara sahəsində iki böyük ölçülü yaşıl rəngli yerliyi olan medalyon yerləşdirilmişdir. Medalyonların hər birində səkkiz stilizə edilmiş "əjdaha" təsvirləri işlənmişdir.

Ara sahənin boşluqları gül-çiçək və digər klassik elementlərlə bəzədilmişdir.

Ağ yerlikli haşiyəni "səkkizguşəli" ulduzlar bəzəyir. Bu haşiyəni hər iki tərəfdən "dördləçəkli" güllərlə bəzədilmiş haşiyələr əhatə edir. Xalçanın ara sahəsini əhatə edən haşiyə mavi yerlikli, kənar haşiyə isə yaşıl yerliklidir.

Xalça yüksək keyfiyyətli yundan ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən toxunmuşdur.

Xalçanın ölçüsü: 6' 56" x 4' 92" (200 x 150 sm)

The bright red field has two large green hexagonal medallions. They are filled with eight geometric representations of dragon motives. The rest of the field space is filled with flower motives and other classic geometrical motives.

The central white border is patterned with six-lobbed flower elements and flanked by two green minor bands with multicoloured four-lobbed flowers. The outline of the field is surrounded with a bright blue stripe and the outer border has the green background.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured in natural dyes.

Size: 6' 56" x 4' 92" (2.00 x 1.50 m)

Xalça. "Malıbəyli". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Yun. Xovlu.
"Malybeili" Carpet. Garabagh group. Azerbaijan. Wool, pile weave.

Sürməyi yerlikli bu xalçanın əsas bəzəyini qırmızı və şəkəri rənglərlə işlənmiş güllər və budaqlar təşkil edir. Budaqlar açıq qəhvəyi və açıq sarı rənglərlə işlənmişdir.

Şəkəri yerlikli haşiyəni içərisində "X" hərfinə bənzər elementlər təsvir edilmiş kiçik ölçülü medalyonlar və "küknar" ağacına bənzər kiçik ölçülü elementlər bəzəyir.

Xalçada rəng ahəngdarlığı qanunauyğunluqla tərtib edilmişdir.

Xalça yüksək keyfiyyətli əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən toxunmuşdur.

Xalçanın ölçüsü: 6' 56" x 4' 92" (200 x 150 sm.)

The dark blue field demonstrates a fine pattern of red and ivory blossoms and leaves. The sprouts are woven in light coffee brown and light yellow colours.

The ivory central border is decorated with small multicoloured cartouches filled with X-shaped elements. The cartouches are separated with fir tree-motives.

The colours of the whole design display a harmonious mutual matching.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured in natural dyes.

Size: 6' 56" x 4' 92" (2.00 x 1.50 m)

Xalça. "Bulud". Qarabağ qrupu. Azərbaycan.Yun.Xovlu.
"Bulud" Carpet. Garabagh group. Azerbaijan. Wool, pile weave

Zoğalı yerlikli bu xalçanın əsas bəzəyi ara sahədə yerləşdirilmiş üç böyük ölçülü medalyonlardan ibarətdir. Yerli toxucuların "Çələbi" və yaxud "Bərdə" adlandırdıqları bu kompozisiya bütün dövrlərdə sənətsünasların, tədqiqatçıların və səyahətçilərin diqqətini cəlb etmişdir. Digər "Çələbi" xalçalarına nisbətən bu xalça sadə tərtibatı ilə seçilir.

Ağ yerlikli haşiyə Qarabağ xalçaları üçün xarakterik olan elementlərlə bəzədilmişdir.

Ara sahənin və haşiyənin rəngləri bir-biri ilə xüsusi ahəngdarlıqla uyğunlaşdırılaraq xalçaya baxımlı görünüş gətirmişdir.

Xalça yüksək keyfiyyətli əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən toxunmuşdur.

Xalçanın ölçüsü: 9' 84" x 3' 28" (300 x 100 sm.)

The bright red field has three large white medallions. The design is called "Chelebi" or "Barda", and during many centuries it attracted attention of foreign travellers and art scholars. Compared to other Chelebi rugs, this example demonstrates a simpler version of the design.

The white border is decorated with geometric foliage pattern characteristic of the Garabagh group. The harmonious colours of the field and border make the rug attractive.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured in natural dyes.

Size: 9' 84" x 3' 28" (3.00 x 1.00 m)

Xalça. "Çələbi". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Yun. Xovlu.
"Chelebi" Carpet. Garabagh group. Azerbaijan. Wool, pile weave

Sürməyi yerlikli bu xalçanın əsas bəzəyi Qarabağın "Muğan" xalçaları xas olan kənarları qarmaqlı iki cərgə düzülmüş səkkiz göldən ibarətdir. Yerli toxucular və sənətsünaslar bu elementləri "astroloji" elementlər adlandırırlar.

Xalçanın ağ yerlikli haşiyəsi səkkizguşəli ulduzlarla bəzədilmişdir.

Xalça yüksək keyfiyyətli əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən toxunmuşdur.

Xalçanın ölçüsü: 4' 66" x 4' 20" (142 x 128 sm.)

The dark blue field is decorated with two rows of 8 hexagonal medallions characteristic of the Garabagh "Mugan" rugs. Local weavers call the medallion "astrological element".

The white central border is filled with eight-pointed star-flowers of various colours.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Size: 4' 66" x 4' 20" (1.42 x 1.28 m)

Xalça. "Muğan". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Yun. Xovlu.
"Mugan" Carpet. Garabagh group. Azerbaijan. Wool, pile weave.

Sürməyi yerlikli bu xalçanın əsas bəzəyini ara sahədəki iki stilizə edilmiş "bağa" təsvirləri təşkil edir. Qarabağ xalçaları üçün xarakterik olan bu elementlər özünəməxsus tərtibatı ilə seçilir.

Şəkəri yerlikli haşiyə "mollabaşı" adlanan elementlərlə bəzədilmişdir. Haşiyəni daxildən "siçandışi", xaricdən "S"-ə bənzər elementlərlə bəzədilmiş mədail əhatə edir.

Ara sahənin boşluqları gül, çiçək və digər klassik elementlərlə doldurulmuşdur. Xalça yüksək keyfiyyətli əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən toxunmuşdur.

Xalçanın ölçüsü: 4' 53" x 4' 33" (138 x 132 sm.)

This dark blue carpet demonstrates a complex design of two large white medallions with two tendrils. The medallions are called "baga" (tortoise) that are characteristic of the Garabagh carpets.

The ivory central border has a reciprocal ogival pattern of alternating colours. The central band is flanked with an inner medakhil-stripe with the "mouse's teeth" pattern, and an outer stripe with S-elements.

The rest of the field space is filled with multicoloured rosettes.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured in natural dyes.

Size: 4' 53" x 4' 33" (1.38 x 1.32 m)

Xalça. "Qoçbuynuz xanlığı". Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Yun. Xovlu.
"Gochbuynuz khanliq" Carpet. Garabagh Group. Azerbaijan. Wool, pile weave.

Sürməyi yerlikli bu xalçanın ara sahəsi raportlarla ayrılmış və içərisində dörd ayaqlı fantastik quş təsvirlərindən ibarətdir. Cərgələri bir-birindən tərsinə düzülmiş "Z"-ə bənzər və kiçik ölçülü "romb" şəkilli zolaqlarla bəzədilmiş haşiyələr ayırır.

Quşların rəngi ahəngdarlıqla dəyişdirilərək baxımlı bir kompozisiya yaradılmışdır. Qocaman toxucuların "Şahsevən" adlandırdıqları bu kompozisiya öz yüksək bədii tərtibatı ilə seçilir.

Xalça yüksək keyfiyyətli əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən toxunmuşdur. Zilin ölçüsü: 4' 56" x 4' 20" (139 x 128 sm.)

The dark blue carpet is divided into compartments across the field. The compartments are filled with fabulous four-legged birds. The rows are separated with stripes of Z-elements and diamonds. Alternating colours of the bird motives make the rug spectacular.

The design called "Shahsevan" is distinguished with its own artistic values.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Size: 4' 56" x 4' 20" (1.39 x 1.28 m)

Zili. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Yun.Xovlu.
Zili. Garabagh Group. Azerbaijan. Wool, pile weave.

Xalçanın ara sahəsini iki rəqəminə, tərsinə düzül-
müş "S"-ə və yaxud "5" rəqəminə bənzər elementlər bə-
zəyir. Toxucu bu elementlərin rəngini bir aşırı dəyişməklə
gecə ilə gündüzün və xeyirlə şərin təmasını yaratmışdır.
Ara sahədəki boşluqlar "tovuzquşu" və digər klassik ele-
mentlərlə işlənmişdir.

Innabı yerlikli bu xalça özünəməxsusluğu ilə seçilir.
Xalçadakı rənglər kontrast olmasına baxmayaraq hər
kəsin zövqünü oxşaya bilir.

Xalça yüksək keyfiyyətli əl üsulu ilə ayrılmış və təbii
boyaqlarla boyanmış iplərdən toxunmuşdur.

Vərninin ölçüsü: 9' 84" x 6' 56" (300 x 200 sm.)

The brick red field demonstrates the S- or 5-shaped
motives of alternating brown and white colours. The rest
of the field space is filled with "tovuz" bird motives and
other classic elements.

This red carpet is distinguished with its own
originality and attracts attention with its contrast colours.

This handmade piece of high quality was woven of
yarns coloured in natural dyes.

Size: 9' 84" x 6' 56" (3.00 x 2.00 m.)

Vərnə. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Yun. Xovsuz.
Verni. Garabagh Group. Azerbaijan. Wool, flatweave

Qara yerlikli bu xalçanın əsas bəzəyini "kilimgülü" adlanan klassik elementlər bəzəyir. Bu klassik elementlər müxtəlif rənglərin qanunauyğunluqla tərtib edilməsi nəticəsində diqqəti cəlb edən, canlı bir kompozisiya yaratmışdır.

Xalçanın haşiyəsi mavi rəngli "mollabaşı" elementləri ilə bəzədilmişdir. Haşiyə daxildən və xaricdən "diikli" elementlərlə tərtib edilmişdir.

Xalça yüksək keyfiyyətli əl üsulu ilə ayrılmış və təbii boyaqlarla boyanmış iplərdən toxunmuşdur.

Kilimin ölçüsü: 14' 11" x 6' 89" (430 x 210 sm.).

The black field is decorated with traditional serrated diamonds characteristic of kilims. These motives are called "kilim gulu". The diamonds have complicated structure and are executed in various colours to create a vivid design.

The border represents a reciprocal ogival pattern in red and bright blue colours. The inner and outer parts of the band demonstrate serrated elements.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured in natural dyes.
Size: 14' 11" x 6' 89" (4.30 x 2.10 m)

Kilim. Qarabağ qrupu. Azərbaycan. Yun. Xovsuz.
Kilim. Garabagh Group. Azerbaijan. Wool, flatweave

Bu səhnəcikdə şuşalıların məişəti üçün səciyyəvi olan taxt üzərində salınmış "Malibəyli" və "Əjdahalı" xalçaları təsvir edilmişdir. Divarda asılmış sürməyi yerlikli xalçanın ara sahəsini zoğalı yerlikli səkkiz ləçəkli medalyonlar, uzunsov formalı sarı yerlikli kəmərlər, əjdaha motivləri, X-ə bənzər elementlər və digər doldurucu nəbatı elementlər bəzəyir. Xalçanın ara sahəsini sarı, qəhvəyi və sürməyi rəngli güllərlə bəzədilmiş ağ yerlikli mədaxil əhatə edir. Xalçada təsvir edilən bu elementlərə Bakı və Quba xalçalarında da rast gəlinir. Xalçanın sarı yerlikli ara haşiyəsi rəngləri bir aşırı dəyişdirilən klassik elementlərlə bəzədilmişdir. Ara haşiyəni hər iki tərəfdən sumağı rəngli mədaxillər əhatə edir. Taxtın üzərinə salınan "Malibəyli" adlanan xalçanın ara sahəsində iki sürməyi yerlikli və bir ağ yerlikli böyük ölçülü medalyon təsvir edilmişdir. Medalyonun içərisini stilizə edilmiş "əjdaha" motivləri bəzəyir. Xalçanın ana haşiyəsini kənarları ağ, mavi rəngli "siçandişi" elementləri ilə işlənmiş mədaxillər əhatə edir. Xalçanın ana haşiyəsi içərisində "dörd ünsür" təsvir edilmiş klassik elementlərlə işlənmişdir. Ana haşiyə içəridən dalğavari, xaricdən isə "siçandişi" elementləri ilə əhatə edilmişdir.

Taxtın üzərində qəhvəyi, mavi, sumağı çuxa geyimli, başında buxara papaqlı üç kişi və onlara qulluq edən boz papaqlı, qəhvəyi çuxalı əlində mavi rəngli dolça olan ayaq üstə dayanmış bir kişi təsviri verilmişdir. Mavi çuxa geyinmiş kişinin əlində "Nargilə"(sulu qəlyan) təsvir edilmişdir. "Nargilə" dən çıxan buxar və evin döşəməsi təbii görünüşü ilə diqqəti cəlb edir. Divardakı xalçanın üzərində qılınc, xəncər, qəmə və ov tüfəngi təsvir edilmişdir. Döşəmədə üç cüt -qəhvəyi, mavi və boz rəngli çarıq təsvir edilmişdir. Xalçanın sağ tərəfində tünd və açıq yaşılı cecim örtülmüş masa və üzərində mavi, qırmızı rəngli dolça təsvirləri verilmişdir. Xalça el üsulu ilə öyrilmiş yüksək keyfiyyətli yundan hazırlanmış iplərdən toxunmuş və təbii boyalardan istifadə edilmişdir.

This modern woollen pile carpet was woven on the basis of a picture of the 19th c. It represented the day life and household of the Shusha population.

In the picture the "Malybeili" and "Dragon (Ajdakhaly)" rugs spread over an ottoman typical of the household of Shusha people was depicted.

The dark blue field of the carpet hung on the wall demonstrates red eight-pointed medallions, yellow oblong cartouches, dragons, X-motives, plant elements etc. The field is surrounded with the white medahil-border of yellow, brown and dark blue blossoms. These elements may be encountered in Baku and Guba carpets. The yellow central border is patterned with classic elements. The central border is flanked with two dark blue medahils.

The field of the Malybeili carpet on the ottoman demonstrates two large dark blue and one white medallions. In the medallions dragon motives are represented. In the central border the cruciform element is woven. The central border is flanked with two medahil-borders: the inner one has a white and blue reciprocal triangular pattern, and the outer has a wavy pattern.

On the ottoman three men in brown, blue, and dark red coats and high fur-caps are seated. These persons are served by a man, standing close by them, who wears a brown coat and a grey cap and holds a blue jug.

The man in the blue coat holds a hookah "nargila". The smoke of the hookah and the floor covering of the room are made very realistic.

On the wall a sword, a dagger, and a gun are represented. On the floor three pairs of brown, blue, and grey shoes are depicted.

On the right of the carpet a table is covered with a green jəjim weaving on which blue and red jugs are represented.

This handmade piece of high quality was woven of yarns coloured with natural dyes.

Şuşalıların həyat tərzi və məişətindən bəhs edən bir səhnəciyi əks etdirən XIX əsrdə çəkilməmiş şəkildə toxunmuş müasir xovlu yun xalça. Xalçanın ölçüsü: 3' 38" x 2' 41" (103 x 79 sm).

This modern woollen pile weave carpet was woven on the basis of a picture that represented the day life and household of the Shusha population of the 19th c. size: 3' 38" x 2' 41" (1.03 x .79 m).

Yeni xalçalar sorağında. Xalçaçı qızlar (Kərimova Naibə, Zalova Humay) "Azər ilmə"də hanada məşhur Qarabağ xalçası "Çələbi"ni toxuyarkən

Creating a new carpet: the weavers Naiba Kerimova (left) and Humay Zalova at a loom

BİBLİOQRAFIYA

BIBLIOGRAPHY

- Abdullayev E. Dağlıq Qarabağ problemi beynəlxalq hüquq müstəvisində. Bakı, 2004.
- Əfəndiyev R. Azərbaycanın bədii sənətkarlığı dünya muzeylərində (Azərbaycan, rus və ingilis dillərində). Bakı, 1980.
- Əfəndiyev R. Azərbaycan dekorativ - tətbiqi sənətləri (orta əsrlər) (Azərbaycan və rus dillərində). Bakı, 1976.
- Gəncə - Qarabağ əyalətinin müfəssəl dəftəri. Bakı, 2000.
- Göyüşov R. Qarabağın keçmişinə səyahət. Bakı, 1993.
- Kərimov K., Əfəndiyev R., Rzayev N., Nəbiyev N. Azərbaycan incəsənəti. Bakı, 1992.
- Qarabağ. Bibliografiya. Bakı, 2004.
- Qarabağnamələr. I və II kitablar. Bakı, 1989-1991.
- Qeybullayev Q. Qarabağ (Etnik və siyasi tarixinə dair). Bakı, 1990.
- Muradov V. Azərbaycan xalçaları. Bakı, 2008.
- Muciri C. Azərbaycan xalçalarının texnoloji üsulları. Bakı, 1987.
- Tağıyeva R. Azərbaycan xalçası. Bakı, 1999.
- Azerbaijan Republic. Magical Knots // HALI. Carpet, Textile and Islamic art. January - February, 2007, issue 150.
- Azerbaijan Republic. "Azer-Ilme" Co. LTD. // HALI. Carpet, Textile and Islamic art, 2007, spring, issue 151.
- Azerbaijan Republic. Azerbaijan Nakhichevan Carpets // HALI. Carpet, Textile and Islamic art, 2007, autumn, issue 153.
- Azerbaijan Republic. Shirvan "Arjiman" carpet from Azerbaijan // HALI. Carpet, Textile and Islamic art, 2008, spring, issue 155.
- Azerbaijan Republic. The Master piece Recreated by "Azer-ilme" LTD (The "Sheih Safi" Carpet has been for the first time woven in Azerbaijan // HALI. Carpet, Textile and Islamic art, 2008, summer, issue 156.
- Charles Grant Ellis. Early Caucasian Rugs. The textile museum fiftieth anniversary. 1925-1975. Washington, 2008, 112 p.
- E.Heintich Kirchheim. Orient Stars Eine. Teppichsammlung. Stuttgart, 1993, 87 p.
- Hazledine Tony. On the road to Zakatala // HALI. The International Magazine of Antique Carpet and Textile Art. December 1994 / January 1995, issue 78, p. 88-95.
- James D. Burus. The Caucasus Traditions in weaving. Seattle: Court Street Press, 1987, 68 p.
- Mahmudov Y., Shukurov K. Garabagh: Real history, facts, documents. Baku, 2005.
- Mammadova H. The Khodjaly genocide. Baku, 2009.

- Абасов Ф. Гарабагское ханства. Баку, 2007.
- Абдуллаева Н.А. Ковровое искусства Азербайджана. Баку, 1971.
- Адамов А.К. Советские ковры и их экспорт. М. – Л., 1934.
- Алиева А. Ворсовые ковры Азербайджана XIX – начала XX века. Баку: Элм, 1987, 144 с.

- Алиева К. Безворсовые ковры Азербайджана. Баку, 1988.
- Гасанов Т. Тяжелые социально-экономические последствия оккупации Арменией территорий Азербайджана. Баку, 2004.
- Гогель Ф.В. Ковры. М., 1950.
- Зедгенидзе Я. Производство ковров и паласов в городе Шуше Елизаветпольской губернии // СМОМПК, вып. XI. Тифлис, 1891.
- Зумлер В.М. Современные кубинские ковры // Изв. Об-ва обследования и изучения Азербайджана, 1926, №3.
- Исаев М.Д. Ковровое производство Закавказья. М., 1931.
- К истории образования Нагорно-Карабахской Автономной Области Азербайджанской ССР. 1918-1925. Документы и материалы. Баку, 1989.
- Кара-Мурза И.М. Ковровый промысел в Кубинском уезде Бакинской губернии // Известия Кавказского кустарного комитета. Тифлис, 1902.
- Карабах: Очерки истории и культуры. Баку, 2004.
- Керимов Л. Азербайджанский ковер. т.I. Баку. – Л., 1961; т.II. Баку, 1983; т.III. Баку, 1983.
- Ковры Азербайджанской ССР. Альбом. Баку, 1951.
- Миллер А.А. Ковровые изделия Востока // Выставка этнографического отдела Русского музея. Л., 1924.
- Орлов Н.М. Горные богатства и ковры. Экспортны ковры Закавказья. ч.II. Тифлис, 1925.
- Пиралов А.С. Краткий очерк кустарных промыслов Кавказа. М., 1913.
- Преступления армянских террористических и бандитских формирований против человечества (XIX-XXI вв.). Краткая хронологическая энциклопедия. Баку, 2002.
- Производство ковров. М., 1931.
- Самедзаде З. Нагорный Карабах: неизвестная правда (О некоторых аспектах социально-экономического и демографического развития региона). Баку, 1995.
- Тагиева Р. Искусство азербайджанского ковра качества в контексте межкультурного диалога // Кавказ и глобализация, 2009, т.3. вып.2-3, с.153-169.
- Тюлаев С. Выставка «Азербайджанский ковер». изд. Музея восточных культур. М., 1929.
- Хелимский Г.Х. О кустарной промышленности Закавказья. М., 1910.
- Экспортные товары Закавказья и условия их производства и добывания. Тифлис, 1925, ч.1-2.

Kitabın üz qabığında təsvir olunan yundan toxunmuş "Qoçbuynuz" xalça rəsmi Azərbaycanın Qarabağ qrupuna aiddir və Füzuli rayonunda toxunmuşdur.

The book cover: "Gochbuynuz" woollen pile carpet of the Garabagh group, produced in the Fuzuli region of Azerbaijan

"Azər-İlmə"
Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti
"Sehrli İlmələr" Azərbaycan
Xalçaları Qalereyası

Azərbaycan, Bakı şəhəri AZ1110,
Şəmsi Rəhimov küçəsi, 2
Telefon: +994 12 465 90 36
Faks: +994 12 465 90 37
Mobil: +994 50 205 60 02
E-mail: azerilme@azdata.net
www.azerilme.az

"Azer-Ilme" Ltd.,
the "Magic Knots"
Gallery of Azerbaijani Carpets

2, Shamsi Rahimov str.,
Baku AZ1110, Azerbaijan
Phones: +994 12 465 90 36
Fax: +994 12 465 90 37
Mobile: +994 50 205 60 02
E-mail: azerilme@azdata.net
www.azerilme.az